

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

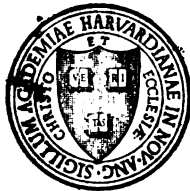
- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

KPF1202

Harvard College Library

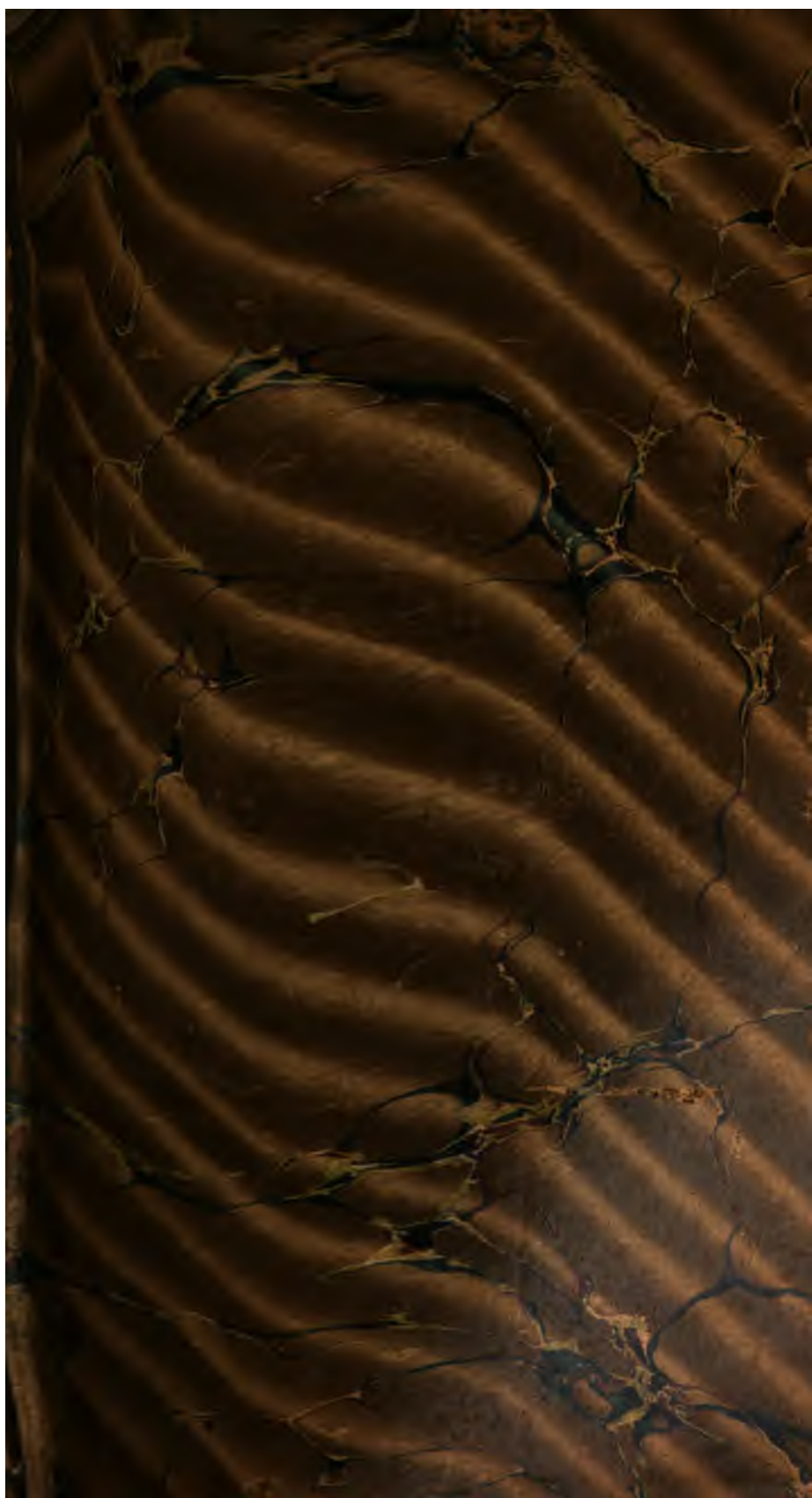

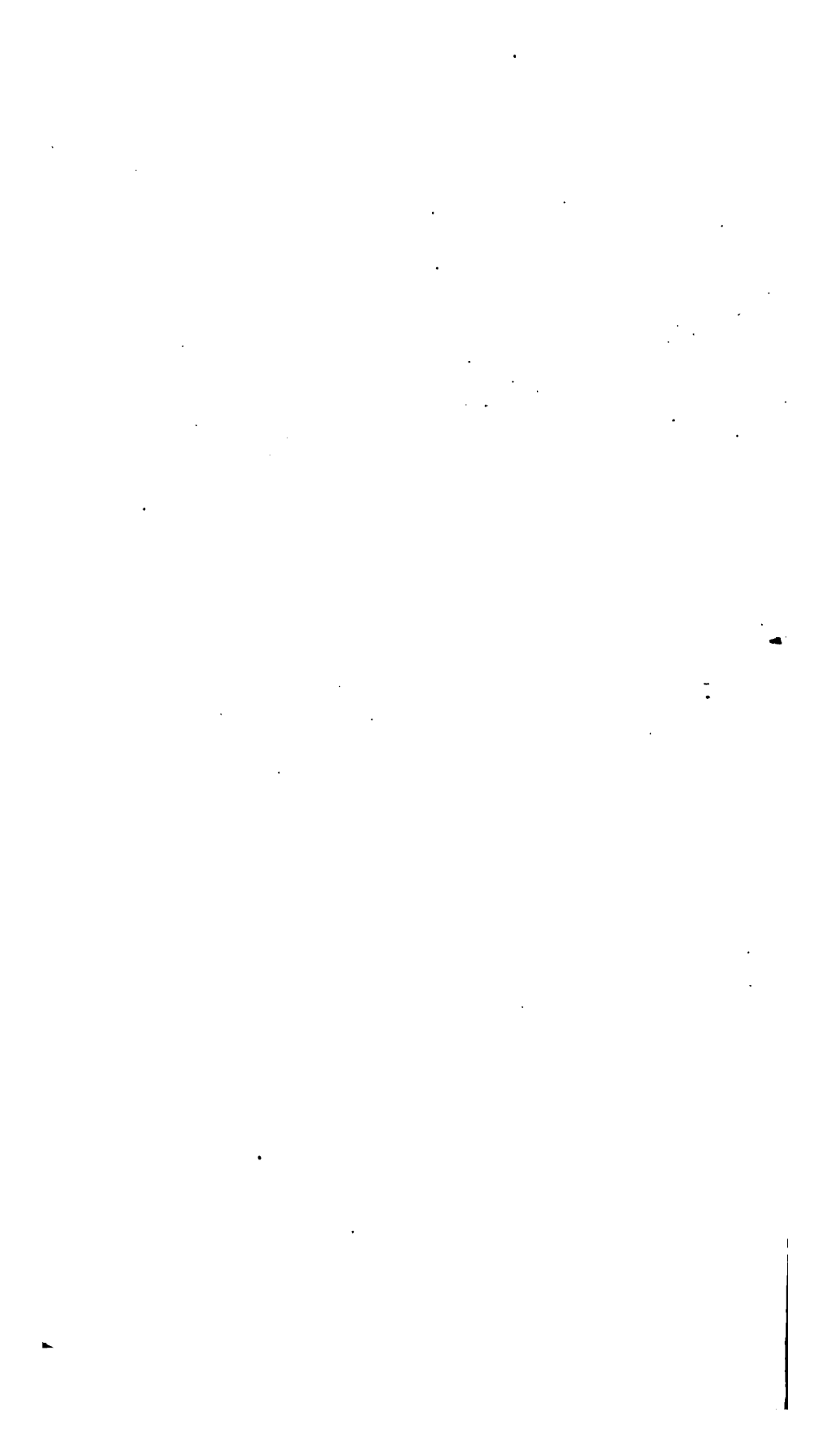
FROM THE REQUEST OF

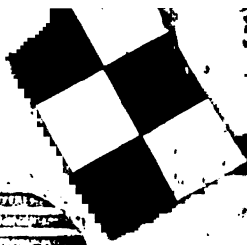
EDWARD HENRY HALL

(Class of 1852)

OF CAMBRIDGE

NEDL. T.
HN 4

REINTJE DE VOS

VAN

HENDRIK VAN ALKMAAR.

1498.

Reynard Lix fox.
=

An Geist, Erfindsamkeit, Originalität, Witz und Laune, zeichnet sich der Verfasser der *Reineke Fuchs*, der niederdeutsche Satiriker, HEINRICH VON ALKMAR aus. In gedrängt erzählenden und ungezwungenen Reimen schildert er durch Erzählungen aus dem Reiche der Thiere, die wie Menschen reden und handeln, in einer *episch allegorischen Satire*, in welcher der Fuchs der Hauptheld ist, die Laster der grossen Welt, die Ränke der Hofleute, die Ausschweifungen der Geistlichkeit, die Nichtwürdigkeiten der niedern Stände, und geißelt sie mit einer Freymüthigkeit und so keckem Muthwillen, das die Kühnheit öfter in Erstaunen setzt.

EICHORN, *Geschichte der Litteratur von ihrem anfang, bis auf die neuesten Zeiten*. Band II. S. 225. f.

REINTJE DE VOS

VAN

HENDRIK VAN ALKMAAR,

NAAR DEN LUBEKSCHEM DRUK

VAN 1498.

Vertaald en uitgegeven

door

M^r. JACOBUS SCHELTEMA.

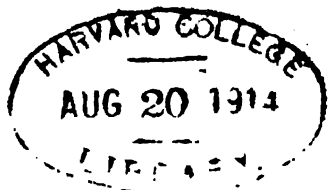

Bl. XIV van III.

Te HAARLEM,
Bij VINCENT LOOSJES.
MDCCCXXVI.

~~27284.43~~

KPI-1202

Hall fund.

VOORREDE.

LANDGENOOTEN!

Gij ontvangt thans een werk, hetwelk, meer dan eenig ander, dat ooit door eenen Nederlander geschreven of uitgegeven is, een bijzondere invloed heeft gehad, op het *genoegen* en het *vermaak*, en misschien ook op de *verlichting* der meeste volken van *Europa*, maar bij ons zoodanig onbekend is gebleven, dat zelfs de naam van den dichter, bijna geheel, in *vergetelheid* is geraakt.

Ik heb mij opgewekt gevonden, om een einde te maken aan deze treurige ondervinding. En vermits de strekking van dit werk, op het eerste inzien, veel verschilt met die, der vroeger door mij uitgegevene boeken, zie ik mij verplicht, aangaande den gang dezer onderneming meer breedvoerig te zijn, dan voorheen.

Mijne belangstelling in den ouden roman: **REYNAERT DE Vos**, dagteekent zich reeds van vele jaren.

Van 1799 tot 1803, te *Kampen* wonende, vond ik veel tijd voor letteroefeningen. De lust beving mij, om de zoogenoemde

Volksboekjes door te zien, welke gewoonlijk, op de stalletjes, bij jaar- en weekmarkten, worden uitgevent. Voor eene matige huur in mijne wenschen geslaagd, las ik de meeste, en hield aantekening van de bevinding.

Het voornemen werd opgevat om aan het Hoofdbestuur der Maatschappij: *Tot Nut van het Algemeen*, eene breedvoerige voordragt te doen, of er, door het geven van eene andere en betere wijziging aan den voorraad op zulke stalletjes, geen wezenlijk nut zoude kunnen worden te wege gebragt. Hierbij zoude dan worden betoogd, welke van die geschriften te behouden waren, — wat in die boekjes diende verbeterd te worden, — welke geheel zouden behooren te worden verschoven, en eindelijk, wat men daarvoor in de plaats zoude dienen te brengen; alles met het oogmerk van een dubbeld nut te stichten, door de gelegenheid tot eene schadelijke lectuur onder de lagere standen te verminderen, en tevens het gebruik van het goede te doen toenemen.

Mijn voornemen is destijds aan een' verstandig' vriend medegedeeld, en deze raadde mij, hiervan af te zien. Naar zijn oordeel, zoude men hierbij, zoo veel, met de baatzucht der verkoo- pers en met de verouderde vooroordeelen der koopers, hebben te worstelen, dat niet alleen
de

V O O R R E D E.

de verbetering onder de vroomen wenschen zoude blijven, maar dat ook elke poging tot verbanning dier boekjes, de belangstelling *in* en het gebruik *van* dezelve vermeerderen zoude.

Deze raad is gevolgd en sedert heb ik van die poging geheel afgezien.

Onder die boekjes was echter meer goeds en kennenswaardigs gevonden, dan ik mij, in den beginne, had voorgesteld; en het was mij vooral aangenaam, hierdoor, met de oude romans van FLORIS en BLANCHEFLEUR, OURSSON en VALENTIJN, den Ridder met de Swaans, de vier Heemskinderen en REYNAERT DE VOS bekend te zijn geworden.

Het laatstgemelde boekje, hoe verminkt ook, had mij, boven allen, behaagd, — zoowel om de menschenkennis van den schrijver en de geestigheid der verdichting, als om den klim en de levendigheid van het voorstel; hetzelfde werd gekocht en bij der hand gehouden.

Eenige jaren daarna, gelukte het mij, de uitgaven van de REYNEKE DE VOSS van HENDRIK VAN ALKMAAR, door VON HACKMAN 1711, en GOTTSCHÉDE 1752, bezorgd, en het werk van DREIJER (over welke boeken nader zal gesproken worden) te koopen; door de vergelijking van dezen zoogenoemden grooten REYNAERT met onzen *kleinen*, hoe moest mijne

belangstelling vermeerderen, vooral toen de bijvoegfels, de meer kiesche bewerking en de wijdere strekking van des dichters pogingen, werden gadegeslagen.

In den jare 1817 of 1818, vatte ik het voor-nemen op, om verhandelingen te stellen over zulke werken, die, door Nederlanders geschreven of uitgegeven, en in vreemde talen overgebracht, den meesten invloed hebben gehad op de beschaving en verlichting van *Europa*.

Voor de eerste verhandeling, koos ik het: *Encomium Moriae* (de lof der zotheid) van ERASMUS; voor de tweede: *de REYNEKE DE VOS van HENDRIK VAN ALKMAAR*; om daarna, de *Colloquia* (de zamenspraken) van den eersten, en de *Bijekorf van de Roomsche kerk* van PHILIPPUS VAN MARNIX te bewerken, en in het vervolg, mischien, opsporingen te doen en berigten te geven van dergelijke werken van meer ernstigen aard.

De verhandeling over den *lof der zotheid* is, in de jaren 1818 en 1819, in drie Letterkundige Genootschappen voorgedragen; en sedert bij mijn *Geschied- en Letterkundig Mengelwerk* uitgegeven.

De tweede verhandeling was afgewerkt, maar het vermoeden, dat dezelve minder vol-doen zoude dan de eerste, en mischien ook, dat

dat de verhandeling: *over de Dordsche dichtschool* destijds in gereedheid was, deed de voorlezing in 1820 uitstellen. Na mijne verplaatsing herwaarts, en de zware rampen, welke mij als vader getroffen hebben, werd de lust voor dergelijk werk veel verminderd. De verhandeling was weggelegd, en waarschijnlijk zoude dezelve wel in de kast gebleven zijn, ware het volgende niet voorgevallen.

In den loop van den vorigen winter, werd, in het Natuurkundig gezelschap alhier, door Mr. E. VAN DAM VAN ISSELT, eene behagelijke verhandeling voorgedragen: *Over de Natuurlijke Historie van den Vos*, met eene geestige toespeling, op de Vosfen met twee beenen. Hierover, en vooral over den naam van RENARD en REINTJE, ontstonden vervolgens eenige gesprekken, en tevens over den roman van dezen naam. Het bleek toen, dat niemand der aanwezigen het dichtstuk van HENDRIK VAN ALKMAAR kende; en, mij hebbende uitgelaten, dat ik eene verhandeling hierover bewerkt had, zoo volgde weldra de uitnoodiging, om, met de voorlezing van dezelve, eene openstaande spreekbeurt in het *Museum* alhier te vervullen. Dit verzoek werd ingewilligd.

Een toevallige zamenloop van omstandigheden

den veroorzaakte tevens, dat ik dit stuk, liever dan eene verhandeling over een meer ernstig onderwerp, bij de openbare zitting der Maatschappij voor de Nederduitfche Letterkunde te *Leyden*, op den 17 van Lentemaand ll. heb voorgedragen; en het verheugde mij ten hoogste, bij beide voorlezingen, eene bijzondere goedkeuring te mogen erlangen.

De raad om deze verhandeling bij mijn *Mengelwerk* te plaatsen, konde niet worden ingevolgð, omdat ik den lezer, als zijnde het geheel hier te lande onbekend, nergens, tot bekoming van meer licht in de overige deelen, zou hebben kunnen heenwijzen.

Ik had, bij het voordragen der verhandeling, onze Dichters aangefpoord, om hunne krachten te beproeven, ten einde het geheele Dichtstuk in verzen over te brengen. Bekend geworden met de Poëtische overzettingen in het Hoogduitsch van VON GÖTHE en SOLTAU, was het mij niet twijfelachtig, dat deze Roman beter geschikt is voor eene navolging in proza, dan in poëzij.

Hoe voortreffelijk ook de vertaling van VON GÖTHE in hexameters moge bewerkt zijn, men vindt, in de deſtige verzen, meer de bekwaamheid van den navolger, dan van den dichter, en ziet den laaften om den eerſten geheel voor-
bij.

bij. De vertaling van SOLTAU is in viervoertige rijmen, doorgaans met luim en in den geest van het oorspronkelijke bewerkt; dan, wie kan zeventuizend regels in zulke rijmen, zonder vermoeijenis, lezen, wanneer de oudheid (de *color antiquus*) geene verschooning geeft, voor de eentoonigheid.

Mijne belangstelling vermeerderde met den dag na het opsporen van vele berigten, en vooral na het zien der lofspraken, welke mannen als EICHHORN, JACOB GRIMM, JÖRDENS, BOUTERWECK en EBERT, aan dit dichtstuk van onzen Landgenoot hebben gegeven. Ik stond reeds in beraad, om zelf de handen aan het werk te slaan, ten einde de uitgaaf en vertaling te bezorgen, toon mij, op het minst verwachtte, eenig berigt aangaande Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR, in onze geschiedenis ter hand kwam. Nu ik alzoo *nieuwe* berigten zoude kunnen geven aangaande het lot en leven van den man, wiens bestaan door de Duitschers fel betwist is, — nu, hield weldra alle weifeling op.

Mijn voornemen is vervolgens aan eenige mijner vrienden medegedeeld. Allen vereerden mij met goedkeuring en aanmoediging; één hunner bragt alleen de bedenking bij, dat, deze poging mischien niet zoude overeenkomen

met mijnen stand en mijne jaren, en met de strekking mijner andere werken. Ik bemerkte weldra, dat hij den Roman niet kende, en dat hij den REINAART DE Vos en den THYL UILENSPIEGEL, bureu en lotgenooien op de stalletjes, aan elkander gelijk stelde, en beide beschouwde als verhalen van guitenstukken, welke, op zijn best, dienen konde ter vervrolijking van min beschaafde kringen. Ik zond hem de vertaling van VON GÖTHE, en vroeg daarbij, of hetgene, aan GOTTSCHÉDE, DREIJER, BREDOW, VON GÖTHE, SOLTAU en SCHELLER tot eere verstrekte, aan mijnen naam na-deel zoude doen? Ook deze zwaarigheid werd spoedig opgeheven; en, na den uitgever van mijn laatste werk genegen bevonden te hebben, om de kosten te wagen, tot de aanvulling van dit gemis in onze Letterkunde, heb ik de taak tot handhaving der eere van onzen miskenden Landgenoot, en het aan het licht brengen van zijn, elders algemeen geprcezen en bij ons onbekend, werk, met moed aangevat, en met lust ten einde gebragt.

Bij de keus, welke der uitgaven, in *Duitschland* verschenen, gevolgd moest worden, kwamen er drie drukken in aanmerking.

Die van GOTTSCHÉDE, van 1752, viel echter

ter spoedig uit, omdat dezelve gevolgd is naar de uitgave van BAUMAN, *Rostok* 1549.

Tusfchen die van VON HACKMAN van 1711, en SCHELLER van 1825, moetende kiezen, befloot ik tot de laatste, niet alleen omdat dezelve de jongfte is, en dat de uitgever, te *Brunswijk* wonende, vermoedelijk in de gelegenheid is geweest, het eenige exemplaar der oudfte uitgaaf van 1498, hetwelk in de Bibliotheek te *Wolfenbussel* bewaard wordt, in te zien en te volgen; maar vooral ook, omdat, in deze uitgaaf, de spelling van zeer vele woorden ongelijk meer overeenkomstig is met het Nederduitsch, dan in den druk van 1711. Behalve, dat dit voor den *Nederlandschen* lezer gemakkelijk zal zijn, vond ik, hierin een bijkomend bewijs, dat de Dichter in de *Nederlanden* geboren is.

Ik heb het werk van SCHELLER gevolgd, en mij alleen de verbetering van eenige *kleine* misftellingen veroorloofd, welke als drukfouten, bij de kindschheid der kunst, zijn aan te merken.

Van de voorrede van HENDRIK VAN ALKMAAR, is het grootste gedeelte overgenomen, naar GOTSCHÉDE en VON HACKMAN. De *moralisatien*, welke aldaar gevonden worden, zijn

zijn weggelaten, als zijnde dergelijke zamentrekkingen en toepassingen, destijds mischien, tot inlichting der lezers noodig geweest; maar niemand zal ze thans verlangen.

De *opchriften* boven elk kapittel, waarin de inhoud telkens breedspakig is aangekondigd zijn insgelijks weggelaten. Zij konden zeer wel gemist worden, en hiermede is een aanzienlijk deel in de ruimte gewonnen.

Ten opzichte der verdeeling, heb ik mij tot eene gelijke vrijheid gerechtigd beschouwd, als VON GÖTHE en SOLTAU hebben gebruikt; dezelve is niet ingerigt naar de oude kapitellen, maar meer naar den loop van het verhaal.

Eene grootere zwaarigheid gaf het onkiesche, hetwelk hier en daar ontmoet werd.

Een enkel verhaaltje en eenige regels, voor het geheel van geen belang, is uit den tekst weggebleven; eenige woorden, welke wij in onzen tijd niet zouden bezigen, moesten wel behouden worden, omdat er anders iets voor in plaats had zoude moeten zijn gesteld, en zulke veranderingen heb ik mij niet durven veroorloven. De lezer zal ook iets aan den tijd moeten toegeven. Bij de vertaling, is de pligt tot kieschheid voor oogen gehouden.

Ver.

Verder is overwogen, of, bij de uitgave van het Neder-Sakfische stuk, geen *Glosfarium*, tot opheldring van de verouderde woorden, gelijk aan die van BREDOW en SCHELLER, zoude gegeven worden; mijne opvatting van elk woord in de vertaling hebbende medege-deeld, zoo is dit minder dienstig geoordeeld, dan wanneer de tekst, gelijk door gemelde fchrijvers, zonder eene vertaling was gegeven.

De vraag: of ik de vertaling geheel vrij zoude ondernemen, met inkrimpingen naar be-geerte, en met zulke bijvoegfels uit de andere REYNEKES, enz. als mij zouden voorkomen? is wel overwogen doch ik heb hiervan afge-zien, omdat men alsdan het werk van HENDRIK VAN ALKMAAR zelve niet naar eisch zoude leeren kennen. Ik ben nu den man gefladig bij-gebleven, en geef eene getrouwe vertaling.

Het vignet voor den titel is genomen uit een der geëfte prenten van onzen landgenoot ALLERT VAN EVERDINGEN, waarmede de uit-gaaf van GOTTSCHEDÉ 1752 verfierd is, en wel uit die, waar REINTJE aan NOBEL en ge-malin, het verhaal geeft van de verlorene *klei-nooden*.

De teekenaar heeft het tijdsfip, waarop REI-
NAART

NAART in zijne wenschen slaagt, om den Koning in eenen goeden luim te brengen, meesterlijk uitgekozen.

NOBEL begint te lagchen, en daar is ontspanning van toorn en drift. Zijne gemalin was reeds vroeger gewonnen, en streelt nu haren Heer en Gemaal. De schalk verheugt zich over zijn geluk.

De Heer J. HORA SICCAMA heeft mij door de vervaardiging van deze teekening verplicht.

Verscheidene vrienden hebben mij in dezen bijgestaan door het leenen van min bekende boeken, en vooral heb ik mij verheugd en vereerd gevonden, door de heusche dienstvaardigheid van de Heeren FLAMENT, GEEL en KOCH, die, hetgeen er in de Bibliotheek van Z. M. den Koning in 's *Gravenhage*, en der Academien te *Leiden* en alhier, hieromtrent voorhanden was, mij met groote genegenheid hebben verstrekt. Ik breng hen gaarne mijnen dank openlijk toe.

Ontvangt, Landgenooten! ook dit werk in gunste.

Utrecht, den zeventienden van Herfstmaand
1826.

INLEIDEND BETOOG.

Weinige boeken bestaan er in de Letterkundige wereld, waarover zoo veel geschreven is, als over den roman: **REINAART** of **REINTJE DE Vos**.

De lijst der, door mij aangeteekende, plaatsen *beslaat* reeds vele zijden schrifts, en waren de getuigenissen aangaande de waarde van het werk afgeschreven, dan zouden dezelve veel meer papier hebben gevorderd.

Ik zoude dezen aangaande een breedvoerig bericht kunnen geven, maar, door gebrek aan ruimte wederhouden, moet ik mijnen lust beperken, en geef thans alleen eenige berichten aangaande de geschiedenis van den roman, — over **Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR** den Dichter, — over *zijn* werk en de Bibliographische geschiedenis van hetzelfde.

Aangaande het eerste, zij korthedshalve alleen de uitkomst van mijne overwegingen mede-

xvi INLEIDEND BETOOG.

deelen, zonder van de redenen van twijfel en beslissing te gewagen.

De lust of zucht om anderen door fabelen en vertelsels te onderrigten, bestond reeds in de oudste tijden, en zeer vroeg vond men de sporen der gewoonté, om dergelijke leeringen in te kleeden, in de vorm van verhalen, aangaande het bedrijf van dieren, of als gesprekken van dezelve.

De Grieksche en Romeinsche fabeldichters hebben de gebreken hunner tijdgenooten op deze wijze gehekelde, en het is opmerkelijk, dat de Vos, reeds vroeg is uitgekozen tot spreker over staatkundige begrippen en handelingen, en tot beoordeelaar van de regelen der regering (*).

In het beroemde boek: *KELILA* en *DIMNA*, — de fabelen van *BIDPAÏ* — voor onheugelijke tijden in het Indisch geschreven, hetwelk door vertalingen in het Perzisch, Arabisch en Hebreuwsch, in het Latijn tot ons gekomen is, met den titel van: *Directorium vitae humanae* en door *JOHANNES DUKERIUS* in het Nederduitsch is uitgegeven

(*) C. F. FLÖGEL, *Geschiede der Komischen Litteratur* III. 29.

INLEIDEND BËTOOG. XVII

ven met den naam van: *Voorbeeldfels der oude wijzen*, vindt men verſcheidene verhalen van Voſſen, die in geestige vertellingen of zamenſpraken de voornaamſte gronden der ſtaat- of regeerkunde meesterlijk behandelen.

Men heeft gemeend, onzen Roman reeds aan dit boek te kunnen hechten (*), maar bij vergelijking blijkt het, dat ſlechts enkele tuſſchenverhalen, met name: *het proces van den man met de ſlang* enz., en dan nog maar gedeeltelijk, aldaar gevonden worden.

Verſcheidene ſchrijvers hebben later getracht, denzelven op eenig gedeelte der geſchiedenis, te huis te brengen.

Het berigt van den geleerden, JOHAN GEORG ECKARD (†); werd vooral door velen gereede-
lijk

(*) LE GRAND D'AUSSY, *Tabl. et Cont. Tom. I. p.* 383. Een beoefenaar der Ooſterſche Litteratuur heeft mij verzekerd, dat er bij eene nieuwe, onlangs verſchenene en vermeerderde uitgave van dit werk nieuwe bewijzen zijn zouden voor deze opvatting.

In de voorrede der uitgave in het Arabiſch door H. A. SCHULTENS, *Leyden 1786. 4.* is een breedvoerig berigt over de Letterkundige Geſchiedenis van dit werk.

Het werk van DUKERIUS verdient geenszins die vergetelheid, waartoe hetzelve vervallen is.

(†) In *Prefat. ad Collectanea Etymol.* LEIBNITZŪ, p. 36.

xviii INLEIDEND BETOOG.

lijk aangenomen. De Roman zoude, naar zijn inzien, de geschiedenis uitmaken van zekeren Graaf REGINARDUS, die in het laatste van de 9de en het begin van de 10de eeuw geleefd heeft, en Raad zijnde van SWENTIBOLD, Koning van *Austrasie* (*Oost-Frankrijk*), in de ongenade bij zijnen Meester was gevallen. Hij had zich, met zijne vrouw en kinderen, neergezet in het sterk kasteel *Durfos*, van waar hij het land van den Vorst belaagde, en door allerlei listen en slimme vonden zich over het vermeend onrecht wist te wreken.

De gelukkige uitkomst van deze loosheid zoude bij zijne naburen in liederen bezongen zijn; men vergeleek hem daarin bij den Vos, en uit die liederen was dan het verhaal zamengesteld.

ECKARD heeft voorzeker vele schijnbare blijken van overeenkomst tusschen den Graaf REGINARDUS en REINAART DE Vos opgezocht; maar deze redeneringen kunnen den toets van het geoefend oordeel niet doorstaan. GOTTSCHÉDE heeft dezelve, naar mijne gedachte, zoo voldoende ontzenuwd (*), dat dit geheele verhaal van den Graaf REGINARDUS in verband met

(*) *In de verhandeling voor de vertaling van de REYNKE FUCHS 29—27. Verdor FLÜGEL I. c.*

met den Koning SWENTIBOLD, hoe veel malen ook later opgewaard, geheel wegvált.

Van de andere opvattingen van sommige geleerden, met name van GOTTSCHEDÉ zelve, die in het midden bragt, dat HENDRIK VAN ALKMAAR waarschijnlijk, het lot en het gedrag van zijnen Meester, RENATUS, Hertog van *Lotharingen*, die in gestadigen oorlog leefde, met KAREL DEN STOUTEN, Hertog van *Bourgondie*, in den twist van REINEKE en IZEGRIM had afgeschilderd (*), — die van BUSSCHING, TJADEN en anderen, dat NICOLAAS BAUMAN, die in zijnen besten leeftijd, Kanselier was geweest van den Hertog van GULIK, en door dezen verbannen is, zich, na zijne verhuizing naar *Rostok*, door het afschilderen van de zaken van Staat en het Hofleven bij gemelden Hertog, wraak had genomen van het geleden onrecht en eindelijk — die van JOHN DRAKE (†), door wien alles was toegepast op den Graaf van LEYCESTER, in onze geschiedenis bekend, — zullen wij niets behoeven te zeggen, vermits de Roman zeker van veel vroegeren tijd dagteekent, dan van dien, waarin de gemelde personen geboren zijn.

De

(*) Ald. 27 en 28.

(†) VAN WIJN, *Historische avondstonden*, 273.

xx INLEIDEND BETOOG.

De Duitſche en Franſche Letterkundigen hebben zich vooral beijverd, om de eerſte ſporen van ons verhaal te vinden, bij de Troubadours en Minnezangers in de middeleeuwen,* bij wien de eerſte ſtralen van licht voor lust en kenis zijn doorgebroken.

Men vond reeds zeer vroeg de namen van REGNARD en ISANGRIN in de oude Franſche ook in Duitſche liederen vermeld (*), maar naar verhalen, welke tot den Roman te brengen waren, werd vergeefs gezocht.

Het oudſte verhaal, hetwelk hiermede eenigzins in verband ſcheen te ſtaan, was: *Le Roman du Nouveau Regnard*, maar de naam wees reeds op eene vroegere bewerking.

Van dit verhaal waren verſcheidene navolgingen en overzettingen in druk verſchenen; hetzelve werd derhalve, als de oudſte bekende RENARD vereerd, en daar men het als zeker ſtelde, dat JAQUEMAR DE GIELEE, te *Rijsfel* in *Vlaanderen*

(*) *Hist. des Troubadours*, Tom. I. p. 63. — waar melding is van een lied van RICHARD I, Koning van Engeland, geſt. 1199. *Proben von Schwabiſche Poezij*, T. I. pag. 221. — Ook bij ONZEN VAN MAARLAND, die in de 13e eeuw bloeide, is in het werk: *der Naturenblocme* melding van den Vos: *Aldus blives in dat Hol Reinardes*. Zie VAN WIJN, *Hist. Avond.* 274.

deren geboortig, de Dichter was, beschouwde men ook dezen als den vervaardiger van *onzen Roman*.

In gemeld stuk vindt men wel eene bijtende satire op de Regenten, de Hovelingen en andere standen, bijzonder op de Geestelijken, die allen aan de zwakste zijde worden aangetast, maar bij de vergelijking zag men weldra een zeer groot verschil, vermits de Dichter zijn verhaal heeft voorgedragen als een droom, welke niet minder dan twee jaren duurde, zonder dat de droomer in al dien tijd eten of drinken behoefde. (*)

Men vond verder vele sporen van oude romans met name: *le Renard couronné*, *le petit Renard*, *le Renard contrefait* en andere; mischien zijn er wel twintig, op welks titel de naam van: RENARD voorkomt, bij de schrijvers over de Letterkundige geschiedenis vermeld.

Hoe veel goeds en opmerkelijks van deze of gene derzelve werd bijgebracht, de begeerte naar eene volledige kennis van den ouden Roman, in betrekking tot de *gedrukte verhalen en dichtstukken*, bleef onvoldaan, en het was eerst onlangs, dat deze wensch vervuld

(*) FLÖGEL, l. c. I. 34.

xxii INLEIDEND BETOOG.

vuld werd, en alle twijfel deswege is opgeheven.

Fransche en Duitsche geleerden hebben zich in de laatste jaren bijzonder beijverd, om de handschriften in de Koninklijke Bibliotheek te *Parijs* bewaard, te beoefenen. Men wist wel, dat aldaar een groote: *Roman du Renard* voorhanden was, maar wie durfde met het afschrijven van een uitgebreid oud dichtstuk beginnen, waarbij men in elken regel mischien moeite zoude ondervinden, ten opzichte der verouderde taal, het verschoten schrift, de verkortingen enz.

De zoo werkzame als schrandere en geleerde JACOB GRIMM, thans Bibliothecaris te *Kassel*, ondernam dezen arbeid, en bragt dien ten einde bij zijn verblijf te *Parijs*. Hij deed de hoop rijzen, dat hij dit werk, benevens vele andere onuitgegevene en onbekende stukken aangaande de *Renards* of *Reynaarden* zoude in het licht geven, doch hij werd hierin, ten opzichte van het voornaamste, door een Fransch geleerde voorgekomen.

M. O. M. MEON, de uitgever van den *Roman de la Rose*, heeft onlangs eene keurige uitgaaf bezorgd van den *Roman du Renard*, gevolgd van twee anderen: *le couronnement du Renard* en *le Nouvel Renard* — de laatste

ste van JAQUEMAR GUILLE — in vier deelen (*).

Gebrek aan kunde en ervarenis in het oud Fransch heeft mij belet, hieruit zoo veel, tot opheldering van onzen Roman op te zoeken, als ik wel gewenscht had.

Het kan thans als genoegzaam zeker worden aangenomen, dat het begin van dit werk valt in het voorste der dertiende eeuw; en dat PIERRE DE ST. CLOUD het eerste gedeelte heeft vervaardigd, hetwelk als den stam of den tronk is aan te merken, waaruit vervolgens

(*) De titel is: *Le Roman du Renard, publié d'après les Manuscrits de la Bibliothèque du Roi, des XIII, XIV et XV siècles, par M. O. M. MEON, éditeur du Roman de la Rose, des Fabliaux et Contes etc., Paris chez TREUTEL et WURTZ 1826, 4 vol. 8°. avec figures.*

De Roman *du Renard* bevat met de bijvoegsels 30362 regels, *le Renard couronné*: 3398 en *Le Nouvel Renard*: 8048. Achter elk deel is een register tot opheldering der verouderde woorden en spreuken.

Vroeger was er door LE GRAND D'AUSSY een keurig bericht gegeven in zijne *Notices et extraits* etc. V 294, 88. aangaande zijne nasporingen over den Oud-franschen Roman. Aldaar zijn tevens zeer belangrijke berichten over de *Renard le Bistourné*, en de *Renard contrefait*, van welke de uitgave beloofd is. Deze geleerde geeft aan onzen Roman de omschrijving: *Poëme heroïco-comique burlesque facétieux.*

gens vele hoofd en zijtakken welig zijn opgeschoten, door den ijver en den lust van verscheidene andere vrolijke en luimige Fransche dichters.

Dit een en ander maakte weldra zulk eenen opgang, dat GAUTHIER DE COUSI, reeds in den jare 1233, van hetzelfde als van een bekend werk gewaagde; hij berispte tevens zijne tijdgenooten, dat zij hunne kamers liever wilden opfieren met afbeeldfels van IZGRIM, dan van de H. Maagd.

Het bleek mij uit eene keurige beoordeeling van dit werk, door den beroemden RENOUARD (*) gegeven, dat de oude Roman veel stoutter moet zijn in de aanvallen op de Geestelijkheid, dan het in de latere, aan ons bekende, vertalingen plaats vindt, en dat het geheel kennelijk was ingerigt om den toenmaligen stand der kerkelijke zaken en der Geestelijkheid zelve in een belagchelijk licht voor te stellen.

IZGRIM, de wolf, is Priester, en doet de mis; RENARD, gereed staande om naar het Heilige Land te gaan, doet met het kruis allerlei leelijke dingen. De kip door den vos gedood en bekloven, wordt heilig verklaard.

De

(*) In het *Journal des savans*, Juin 1826; de ver- volgen heb ik nog niet gezien.

. De doodstraf, door den Leeuw over den Vos uitgesproken, wordt veranderd in den last tot eene bedevaart naar *Jeruzalem*; bij de inzegening van REINTJE wordt hem verzekerd, dat hij, ingeval van sterven, regelrecht naar het Paradijs zal gaan. De kat-uil is de biechtvader en deze stelt de Geestelijken, als kennende hunne nacht-bedrijven, erg ten toon. De *penitentie* is in alle deelen gelijk met die in de latere uitgaven.

Het verhaal gaat veel verder, dan tot op de zegepraal van den Vos over den Wolf. REINAART wordt op zijnen ouden dag een speler, en men brengt hem op het laatst met groote staatsie ten grave. De ezel doet de lijkrede, en eindelijk wordt de Vos nog *heilig* verklaard.

. Hoe meer *bijvoegfels* aan dezen Roman werden bijgezet, des te meer nam de vermaardheid en de belangstelling in de historie van RENARD toe. Van hier, dat zij overgegoten werd in alle mogelijke vormen, bijna tot in het ongelooflijke.

. Men schilderde ze af in de kerken, en speelde er aldaar kluchten van tusfchen de misterien (*).

Aan

(*) LE GRAND D'AUSSY, l. c. Tom. I. p. 393.

XXVI INLEIDEND BETOOG.

Aan het Hof van PHILIPS DEN SCHOONEN, Koning van *Frankrijk*, gestorven in 1314, werd, bij een der Hoffeesten, het geheele leven en bedrijf van *Maistre RENARD*, in dramatische vertooningen voorgedragen. Op het einde dier vertooningen werd hij tot Paus verheven, doch hij vergat toen nog geenszins zijnen ouden aard, maar stal en at jonge hoenders! (*)

In de Domkerk te *Straatsburg*, zoude alsnog, aan eenen der pilaren, in beeldwerk een optogt met REINAART te zien zijn. De schalk (of zijn lijk) wordt op eene baar gedragen, door eenen bok en een varken, terwijl de beer, den ketel met wijwater en eenen kwast, de wolf het kruis, en de haas de waschkaars vooruit dragen en de hond, achter aan, het varken bij den staart trekt (†).

Het kan als buiten twijfel worden aangenomen, dat er van het geheel en de deelen van dezen geliefden Roman en van de bijverhalen, afschriften buiten *Frankrijk* verspreid werden, en dat hier te lande en elders reeds vroeg *vertalingen* en *navolgingen* werden gemaakt, voorzien van zulke veranderingen en bijvoegfels,

(*) C. F. FLÖGEL, *Geschichte der Komischen Literatur*. Th. III. Z. 36.

(†) De afbeelding is ald. Z. 356.

fels, als de woonplaats of de betrekkingen van den ondernemer, schenen te vorderen, en zijne lust en luim hem aanraadden.

Het is zeker, dat er, omtrent het midden der vijftiende eeuw, in *Vlaanderen*, een zeer aanzienlijk deel van denzelven vertaald en in verzen is overgebracht door WILLAM DIE MADOK. Vervolgens is er eene andere vertaling in proza in het Nederduitsch vervaardigd, door eenen onbekenden Schrijver, naar welke de eerste of oudste drukken hier te lande zijn verschenen, te weten, die van *Gouda* in 1479 en te *Delft* in 1485, en ten gelijken tijde of weinige jaren daarna, is de derde vertaling in het Nederfaksisch of Platduitsch in rijm bijeengebragt, door onzen Landgenoot HENDRIK VAN ALKMAAR, waarvan de eerste bekende uitgave is gedaan in den jare 1498, en welke vertaling het hoofddoel uitmaakt van onze beschouwing.

HENDRIK VAN ALKMAAR is, hoogstwaarschijnlijk, in de stad met dien naam bekend, geboren. Het was toen bijna algemeen in gebruik, om, zoodra iemand zich buiten zijne geboorteplaats begaf, zich naar dezelve te noemen.

Vergeeffsche pogingen heb ik aangewend,
om

XXVIII INLEIDEND BETOOG:

om eenige berigten hem aangaande in *Noord-holland* op te sporen; ik vond hem onder de Raden van DAVID VAN BOURGONDIEŒ, Bisfchop van *Utrecht*.

Deze listige en heerschzuchtige Prelaat had in den jare 1474, de regtspleging in het Sticht willen veranderen en het Fransche of Bourgondisch regt invoeren, in plaats van het Friesche of Saksische. Hij had eenen Raad van tien personen benoemd, aan welken van alle vonnissen zoude kunnen worden geappelleerd. Deze Raad werd het *Regt van den Schive* (tafel) genoemd, in tegenstelling, van de lagere inrigtingen, welke *regtbanken* werden geheeten.

Na ontvangen octrooi van Keizer FREDERIK, benoemde hij de leden van den Raad; onder dezen wordt de naam van VAN ALKMAAR niet gevonden (*).

Gemelde nieuwigheid vond, als strijdig met de bezworene privilegien, veel afkeuring bij de kapittelen en bij andere leden der gewestelijke regering, vooral bij de Overijsfelse steden.

Toen

(*) K. BURMAN, *Utrechtsche Jaarboeken*, D. III, bl. 109. Het octrooi, alsmede de brief is in het *Utrechtsch Placaatboek*, D. II. 948 en 948.

Toen de Bischof zijnen voornaamsten beschermer, Hertog KAREL DEN STOUTEN, verloren had, klom de tegenstand tot zulk eene hoogte, dat hij genoodzaakt werd, om van verscheidene begonnene maatregelen terug te komen, en met name de instelling van het Hof (*de schive*), te vernietigen.

Hij sloot hierover een verdrag met de Staten, op den een en twintigsten van Hooimaand van 1477, en bij een afzonderlijk placaat van den 28ⁿ daaraan volgende, werd bekend gemaakt, dat acht Raden, waarvan als de jongste vermeld is Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR, om allen besten wille, buiten *Utrecht* zouden blijven. (*)

Het was niet voor den jare 1481, dat de stedelijke regering van *Utrecht*, bij acte op Maandag na Paaschen, de toestemming gaf, dat aan zeven van de acht uitgewekene personen, met name aan Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR, werd toegestaan, om wederom vrij in de stad te mogen terug komen. (†).

Wij vonden in de geschiedenis van *Utrecht* tot nog toe geene verdere vermelding van zinnen naam, en meenen het als zeer waarschijnlijk

(*) BURMAN, l. c. bl. 183.

(†) Ald. bl. 373.

XXX INLEIDEND BETOOG.

lijk te mogen beschouwen, dat hij niet in de dienst van den Bischof, die hem, in de eerst gedane aanstelling niet had kunnen handhaven, is terug gekced, maar dat hij is overgegaan in de dienst van de Hertogen van *Gelder*, uit den Huize *EGMOND*, die in gestadigen oorn leefden met den Bischof, en met het geheele huis van *Bourgondie*.

Wordt dit als vermoedelijk aangenomen, dan heldert het zich gevoegelijk op, hoe hij vervolgens gekomen is in de dienst van den Hertog van *Lotharingen*, hoezeer het gebied van dezen Vorst eenigzins ver van deze gewesten verwijderd was.

In den jare 1485 huwde *PHILIPPA* of *PHILAPOTE VAN EGMOND*, de dochter van Hertog *ADOLPH* en de zuster van Hertog *KAREL VAN GELDER*, aan *BENATUS II*, Hertog van *Lotharingen*, een rijk Vorst. Deze Prinses heeft, zeer waarschijnlijk, zich door eenige personen uit *Gelderland*, die zij wegens bekwaamheid kende, doen vergezellen, en zoep hun huwelijk gezegend werd met kinderen, is dan de zorg voor de opvoeding van beider zonen, *ANTONY*, *CLAUDE* en *JOHAN* aan Mr. *HENDRIK VAN ALKMAAR* opgedragen (*).

Ik

(*) *PONTANUS*, *Geschiedenis van Gelderland*, en de Ge-

INLEIDEND BETOOG. xxx

Ik meen met GOTTSCHUDE, en anderen de woorden: *Scholemester un tuchtlere*, te mogen opnemen in den zin van: *Onderwijzer en Hofmeester* (zedevoogd), en mag men den boom beoordeelen naar de vruchten, dan heeft de onderwijzer aan zijne roeping met eere voldaan, daar deze Vorsten een goeden naam in de Geschiedenis verworven hebben. JOHAN is bekend geweest met den naam van den *Kardinaal van Lotharingen*, en was de vriend van ERASMUS.

Hoezeer wij wel gewenscht hadden, meer berigten aangaande het lot en leven van onzen Landgenoot te vinden; zal dit genoegzaam zijn, om den twijfel, dat hij nimmer zoude hebben bestaan, en dat de naam van HENDRIK VAN ALKMAAR een versierde naam was, te doen ophouden. De vraag door dezen en geenen der patronen van NICOLAAS BAUMAN, gedaan: „Hoe zoude iemand uit de poelen „van *Noord-Holland*, aan het Hof van den „Her-

Genealogien van den huize: EGMOND, bij VAN LERWEN, LUÏSCIUS, KOK en anderen. RENATUS II. regeerde tot 1508, ANTONIUS de oudste zoon tot 1544.

„ Hertog van *Lotharingen* komen? ” zal waarschijnlijk niet op nieuw worden gedaan.

De loop der omstandigheden, waardoor onze Landgenoot bij velen is miskend, en dat aan gemelden BAUMAN de eer van den schrijver of dichter te zijn van de REYNEKE DE VOS in het platduitsch, door eenigen is toegekend, is de volgende.

Van de eerste uitgaven van dit dichtstuk, waarbij in de voorrede melding is van HENDRIK VAN ALKMAAR, zijn ten minsten twee drukken verschenen aan de *Oostzee*, als zijnde er behalve het exemplaar van den Lubekschē druk van 1498, te *Wolfenbustel* bewaard, een ander in de Koninklijke Bibliotheek te *Dresden*, te *Rostok* gedrukt 1517, nog voorhanden.

Het is hieruit op te maken, dat dit boek in die streken bijzonder geliefd was, en derhalve was het niet te verwonderen, dat bij NICOLAAS BAUMAN, een bekwaam Letterkundige, van *Emden* geboortig, die door een zamenloop van omstandigheden van *Gulik* naar *Rostok* was verhuisd, de lust ontstond om dit Volksboek op nieuw uit te geven, en met eene meer wijdoopige voorrede en met meer

moralisatien te voorzien, vooral daar hij in LUDWICH DIETZ, die uit *Spiers* geboren en zelf dichter was, een boekdrukker vond, genegen voor zulke ondernemingen.

Deze verbeterde druk verscheen in den jare 1522, zonder dat daarbij of op den titel of in de veranderde voorrede eenige melding is gemaakt van HENDRIK VAN ALKMAAR, of van NICOLAAS BAUMAN; tevens wordt er bij deze uitgave verzekerd: „dat de overzetting „uit het Waalsch en Fransch in het Duitsch, „*voormaals* was gedaan.”

Waarschijnlijk heeft BAUMAN hierbij geheel ter goeder trouw gehandeld, zonder iets voor zich zelve te beoogen; alleen bedoelende om dit *volksboek* meer nuttig te maken, en de leeringen te versterken, door het bijbrengen van voorbeelden uit oudere Duitische dichters en schrijvers.

BAUMAN stierf in Grasmaand van den jare 1526, en hij is derhalve geheel onschuldig aan hetgene er verder op en voor zijnen naam mogte gedaan of geschreven zijn. Naar mijn oordeel, is hij ook geheel vrij te pleiten van de beschuldiging van letterdieverij, welke wel eens tegen hem is ingebracht (*). Hij heeft zijnen
naam

(*) ECKARD l. c. l. 48.

xxxiv INLEIDEND BETOOG.

naam nergens in plaats van den eersten uitgever gezet, en hij konde er ook niets bij winnen met dien van onzen landgenoot te verzwijgen.

De REINCKE werd in de zestiende eeuw meermalen herdrukt, en veel gelezen, zonder dat iemand zich over de vraag: wie de schrijver of vertaler ware? bekommerde, tot dat eindelijk GEORG ROLLENHAGEN vernomen hebbende, dat de *Rostoksche* druk van 1522, door NICOLAAS BAUMAN was bezorgd, dezen man als den vervaardiger van het dichtstuk beschouwde, en hierbij als van eene zekere zaak melding maakte in de voorrede van zijn vermaard gebleven boek: *Der Froschmäusler* 1596.

Het berigt van deze vermeende ontdekking vond weinigen ingang in de zeventiende eeuw; alleen werd de getuigenis van ROLLENHAGEN bij den *Rostokschen* druk van 1662 medegedeeld, en hierna gebeurde het, dat de beroemde DANIEL GERARD MORHOFF (*), het gemeld berigt omtrent den jare 1682 als waarheid aannam, en hierop eene geheel nieuwe redenering bouwde. Volgens zijn begrip moest dit boek,
uit

(*) *Unterricht von der Deutschen Sprache und Pöetereij*, Z. 334.

nik koofde van de taal door eenen Duitscher gefehreven zijn.

Dit begrip werd vervolgens, uit belangstelling in den volksroem, gaarne geloofd, en er waren sedert verscheidene schrijvers met name: GOLDAST, TENTZEL, REIMAN, HEUMAN en meer, die deze opvatting in hunne schriften verdedigden. De roem van BAUMAN schein alzoo volkomen bevestigd, toen de waarheid op het minst verwachtte aan het licht kwam.

FRIEDRICH AUGUST VON HACKMAN, Hoogleeraar te *Helmstädt*, vond in den jare 1709 het exemplaar van den druk van 1498 in de Bibliotheek te *Wolfenbüttel*, waarin HENDRIK VAN ALKMAAR, zich als de vertaler doet kennen, van welke bevinding hij aan de geleerde wereld kennis gaf.

Nu, zoude men zeggen, was de zaak voor onzen landgenoot geheel uitgemaakt, maar neen! vele Duitschers oordeelden het den roem van hun volk te na, dat een Nederlander, de dichter zoude zijn van het door hen geliefde volksboek. Verscheidene trokken op voor BAUMAN, met zulk eene drift, alsof er zeer veel van afhing, doch er waren ook andere die, uit besef van regtvaardigheid het regt van HENDRIK VAN ALKMAAR handhaafden.

Onder de eersten waren de voornaamsten,

XXXVI INLEIDEND BETOOG.

BUSSCHING, TJADEN en KINDERLING. Onder de laatsten — behalve VON HACKMAN zelf — GOTTSCHÈDÈ, DREIJER, GESSNER en meer. Vermits de zaak *opzettelijk* behandeld is door JOHAN HEINRICH TJADEN in deszelfs verdienstelijk werk (*): *Gelehrte Oost-friesland* zal ik mij tot hetzelfde bepalen, en de gegrondheid der redenen, voor zijne meening bijgebragt, onderzoeken.

De bij hem te ver gedrevene zucht voor den roem van het land zijner geboorte, ziet men gaarne voorbij, vooral, omdat hij door zijne opvatting is aangespoord geworden, om eene keurig bewerkte verhandeling te schrijven over de REYNEKE FUCHS, en deszelfs Bibliographische geschiedenis.

Van de redenen door hem voor zijne stelling: dat BAUMAN de dichter is, aangevoerd, zijn de volgende de voornaamste.

„Nooit is er een HENDRIK VAN ALKMAAR „in de wereld geweest; maar deze naam is „alleen door BAUMAN vermeld, om verbor- „gen en voor alle nasporingen van wege het „Hertoglijk Hof te *Gulik* zeker te zijn.”

Nu de naam van Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR in de Utrechtsche Geschiedenis gevonden

(*) AURICH 1785, I. bl. 19—89.

den wordt, zal men het eerste niet meer kunnen staande houden; en al ware het, dat BAUMAN, door het noemen van dien naam zich zoude hebben willen dekken, voor 'de vervolgingen van den Hertog van *Gulik*, dan had hij zeer onvoorzigtig gedaan, om aan den verzienden perfoon, eene bijkomende betrekking toe te kennen en te zeggen, dat het werk op begeerte van den Hertog van *Lotharingen* was gefchreven. Nu het door de uitgave van den ouden Roman bewezen is, dat dit dichtftuk naar het Fransch is gevolgd, nu konde den Hertog VAN GULIK zich over deze uitgaaf, al ware die ook door BAUMAN verwaardigd, niet vertoornen, en zoo valt de reden van verbloeming en om eenen valschen naam aan te nemen, geheel weg.

„ Dat er in de gansche Gefchiedenis geen
 „ spoor te vinden is, dat een Hertog van *Lo-*
 „ *tharingen* eenen Hofmeester heeft gehad;
 „ die HENDRIK VAN ALKMAAR, heette. Het
 „ strijdt ook met alle waarschijnlijkheid, dat
 „ een Italiaansch Prins eenen Hofmeester (*In-*
 „ *formator*) uit *Duitschland*, of de *Neder-*
 „ *landen* zoude ontboden hebben, en wel een
 „ man, van wiens naam in de geleerde we-
 „ reld niemand iets weet, en in eenen tijd, dat

xxxviii INLEIDEND BETOOG:

„ in *Italie* de geleerdheid boven andere lan-
„ den bloeide, waar de Duitfcher en de Ne-
„ derlander de wetenschappen zochten, en van
„ daar te huis bragten.”

Men weet, waar *Lotharingen* ligt, en dat dit land alzoó, zoo min als de Hertog, toe *Italie* is te brengen. Had de fchrijver geweten of bedacht, dat de Hertog eene vrouw uit de *Nederlanden* getrouwd had, dan zoude het hem, zoo min als de geleerde BUSSCHING, wiens woorden door TJADEN alhier zijn overgenomen, raadfelachtig zijn gebleven, dat een bekwaam Nederlander in vertrouwen was geraakt aan het Hof te *Nancy*.

„ Op alle zijden van het boek zijn zoo ve-
„ le Oostfriefche Idiotismen voorhanden, dat
„ het elk in het oog moet vallen, dat geen Ne-
„ derlander — geen Meklenburger — ook nie-
„ mand uit de andere deelen van *Nederfak-*
„ *fen*, dit dichtftuk heeft gefchreven of kunnen
„ fchrijven, dan een Oost-fries.

TJADEN geeft vervolgens een blad met zulke Oostfriefche Idiotismen op. Indien ik mij niet aan afkeuring door verveling wilde blootstellen, dan zoude ik kunnen aanwijzen, dat de meeste, zoo niet alle die Idiotismen nog in ons *Friesland* gevonden worden, en mis-
fchien

INLEIDEND BETOOG. XXXI

schien ook in *West-Friesland*, waartoe *Alkmaar* behoorde. Dat het Nederfakfisch van HENDRIK VAN ALKMAAR naar het Friesch Dialect zweemt, is algemeen erkend.

„De geheele inhoud van het boek wederlegt het, dat een Franschman of HENDRIK VAN ALKMAAR de vervaardiger van dit dichtstuk is. Wat wist ten dien tijde een Franschman of een Nederlander van de oude Duitfche Staatsgesteldheid en Regtspleging, waarvan op elke zijde veel voorkomt, en waarin de dichter de grootste en naauwkeurigste kennis toont te bezitten.”

Had TJADEN geweten, dat HENDRIK VAN ALKMAAR, als der Regten Doctor (Meester) en als Lid van een Hof van Justitie, in de Utrechtsche jaarboeken voorkomt, dan zoude hij waarschijnlijk ook deze vraag niet gedaan hebben. Hij had echter kunnen, ja moeten, weten, dat de regtspleging te *Utrechts* en in *Gelderland* destijds, in velen opzigte met die in *Duitschland* gelijk stond.

De overige tegenbedenkingen vallen geheel weg, zoodra men weet, dat het verhaal *niet* betrekkelijk heeft *kunnen* zijn tot de gebeurtenissen aan het Hof van GULIK.

Het bewijs gehaald uit het betoog, dat vermits

LX INLEIDEND BETOOG.

mits er op de eerste bladzijde van het dichtstuk, melding wordt gemaakt van Pinksteren; als den dag van het Hoffeesst, dit door eenen Oostfries *moest* gesteld zijn, omdat de vergaderingen bij den *opstalboom*, ook op Pinksteren gehouden werden, behoeft men alleen op te geven, om hetzelfde te wederleggen: Wie kent een land, waar het Pinksterfeest geen tijd is van algemeene bijeenkomsten en vretge, in het beste der Lente?

TJADEN noemt deze zijne bewijzen niet alleen *veelvuldig*, maar ook *bijna diplomatisch*; ik wil het aan het oordeel van allen overlaten, of dezelve stand kunnen houden na de gegevene oplossing.

De grond, waarop de dichter SOLTAU zijne redenering voor BAUMAN vestigt, bewijst, naar mijne gedachten, meer tegen dan voor dezen. Hij vraagt: „Wat zoude de uitgever (L. DIETZ) bij den druk van 1539, dertien jaren na BAUMANS dood, bewogen hebben den naam van VAN ALKMAAR te verzwijgen, wanneer hij niet geweten had, dat deze naam door BAUMAN als een dekmantel was gebruikt?” Ik meen te mogen vragen: wat zoude DIETZ bewogen hebben, den naam van BAUMAN, zijnen weldoener, niet tot aanbeveling van zijn werk, voor de uitgaven na

1526 te plaatsen, indien het zeker ware, dat deze de dichter is geweest? DIETZ kende de waarheid in dezen beter dan iemand anders.

De bedenking door den geleerden SCHELLER aangevoerd, dat *Alkmer* geen *Alkmar*, of *Alkmaar* zoude zijn, alsof onze dichter daarom niet zoude kunnen worden aangemerkt als uit *Noord-Holland* afkomstig, zal even min wederlegging behoeven:

Het is algemeen bekend, dat de *a* en *e* als wisselletters gebruikt werden. Vooral wanneer deze voor een *r* staan; bijzonder in het Utrechtsche en Geldersche dialecten, waar men algemeen *werm* voor *warm*, *ermen* voor *armen* zegt, en omgekeerd *scharm* voor *scherp*, *scharp* voor *scherp* enz. De vraag van SCHELLER: waardoor het komt dat de Hollanders bij hunne zucht voor *Oudheidskunsten*, voor dezen arbeid van HENDRIK VAN ALKMAAR en den geheelen REINAART zoo koud zijn gebleven? als of deze koelheid een bewijs ware, dat de gemelde dichter nooit had bestaan, heeft mij meer getroffen en misschien veel mede gewerkt om mij tot de uitgaaf te doen besluiten. Hadden de Nederlanders in dezen te veel begeerd voor den Volksroem, gelijk zeker eenige der Duitschers hebben gedaan, dan zoude misschien de uitval over *die*

Antiquitaets-kunste hier eenigzins hebben kunnen te pas komen, maar de laatste laten zich dunkt mij, niet met de beschuldiging van te grootte *koelheid* en *onverschilligheid* vereenigen. Waartoe *smaad-* en *schimpredenen*, wanneer men meent de waarheid aan zijne zijde te hebben? Men kan immers *regtvaardig* zijn en blijven.

BAUMAN is in mijne oogen geheel vrij van allen *opspraak*, en hij heeft een zeer *verdienstelijk* werk ondernomen door eene ten opzichte der *moralisatien* verbeterde en meer uitgebreide uitgave van den REYNCKE te *Rostok* te bezorgen, welke gevolgd is geworden van vele andere uitgaven aldaar en elders.

Ik vereenig mij verder gaarne met het gunstig getuigenis van GOTTSCHEDÉ over die *moralisatien*.

„ In deze *aanmerkingen* — zegt hij — zal
 „ men een *schat* van *staat-* en *zedekundige*
 „ *leeringen* aantreffen. Een door het lezen
 „ van de beste *Grieksche* en *Latijnsche* *schrij-*
 „ *vers*, *geoefend verstand*, en een door *onder-*
 „ *vinding* en *menschenkennis* *geslepen oordeel*
 „ *voeren* over al de *pen*. Zoo *schrijft* *nie-*
 „ *mand*, als die van *jongs* af tot de *geleerd-*
 „ *heid* wordt *opgeleid*, en *gedurende* *zijn*
 „ *geheelen leeftijd* met de *wetenschappen* heeft
 „ om-

„ omgegaan. Ook in alles, ziet men hier de
 „ aandoeningen van een warm, edel, deugd-
 „ lievend en welwillend hart.”

Bij de beschouwing van het *werk* van HENDRIK VAN ALKMAAR valt het dadelijk in het oog, dat hij zelf geen aanspraak heeft gemaakt op den roem, dat hij een eigen oorspronkelijk werk zoude geven. Hij zegt: „ dat er
 „ onder de fabeldichters een is geweest, die
 „ tot nut en onderwijzing der menschen geschreven heeft, eene *Historie of fabel van*
 „ REINTJE DE Vos, en dat hij, opdat men
 „ dat boek verstaan zoude, hetzelfde uit de
 „ *WaaFsche en Fransche* talen heeft *bijeen*
 „ *gezocht* en in het Duitsch overgebracht.”

Dit *WaaFsche*, zal zeker moeten worden opgevat, als het *LuikerwaaFsche*, hetwelk aan de Noord-Oostelijke grenzen van *Frankrijk* destijds algemeen werd gesproken.

Het *Duitsch* is hier kennelijk het *Nederfaksisch*, (het platduitsch,) hetwelk, staande tusschen het Hoog- en Nederduitsch, in de veertiende en vijftiende eeuw, bijna de algemeene taal van een groot gedeelte van *Duitschland* was, en ook in deze landen gesproken werd.

In het voortreffelijk werk van onzen geleerden

XLIV INLEIDEND BETOOG.

den Landgenoot, A. IJPEIJ: *de beknopte Geschiedenis der Nederlândsche taal*, is dit volledig betoogd (*), en tevens, hoe de meerdere beschaving van het Hoogduitsch zoo wel als van het Nederduitsch, destijds het Vlaamsch-Bataafsch, zoo als IJPEIJ het noemt, de scheiding of het verschil tuschen deze beide taaltakken grooter heeft gemaakt. En hoe veel is er nog van het oud Nederfakfisch, of platduitsch overgebleven in het Volks-dialect in *Utrechts, Gelderland, Overijsel, Drenthe en Groningen.*

Een geoefend lezer zal spoedig bemerken, dat het Nederfakfisch van HENDRIK VAN ALKMAAR overhelt naar het *Nederduitsch*, en dat het verschilt van het hoogere of meer Oostelijke Nederfakfisch, zoo als wij het uit de latere drukken van dit dichtstuk of uit andere werken, kunnen zien.

Ik mag mij thans niet tot een breedvoerig *taalkundig* onderzoek inlaten. De stelling dat VAN ALKMAAR in *zijne* moedertaal heeft geschreven, en dat deze taal in *zijnen* tijd zoo wel hier te lande als aan de boorden van den *Rijn*, ja tot aan de *Oostzee* al-

(*) Zie bladz. 137, 172, 282, 301, 303, 368 en meer.

algemeen werd gesproken en verstaan, zoude met vele bewijzen kunnen gestaafd worden.

Werd ik niet door vrees voor wijdloopigheid wederhouden, dan zouden de twee openbare geschriften, in de Utrechtsche jaarboeken bewaard, en door mij aangehaald, waarin de naam van HENDRIK VAN ALKMAAR voorkomt, kunnen worden aangevoerd; verder vele andere blijken aangaande de overeenkomst der spelling met zijn werk, stukken tot de Geldersche Geschiedenis behoorende, vooral uit de werken van Mr. G. VAN HASSELT, waarin veel gevonden wordt hetwelk tot het dagelijksche leven betrekkelijk is.

PONTANUS zegt (*): „de taal der Gelderschen komt zoo na aan haren oorsprong, „het Nederfaksisch, als die van eenig ander „Volk in *Nederland*.” En schreef VAN ALKMAAR, aan het Hof van den Hertog van *Lotharingen* al niet in de gewone taal van den Vorst, hij deed het dan ten minste in de landtaal van de Hertogin.

Het verstrekte mij tot een groot genoegen, om bij den lust tot eene juiste waardering van het

(*) *Hist. Geln.* Lib. I. p. 44., bij IJZIJ aangehaald.

XLVI INLEIDEND BETOOG.

het *Werk*, van onzen landgenoot de geleeftheid te erlangen, om exemplaren der beide oudste drukken van de vroegste vertaling in proza, te weten, die van *Gouda* 1479 (*), en *Delft* 1485 (†), te kunnen vergelijken met den druk naar de eerste uitgave van zijn werk in 1498.

Ik zag uit de eerstgemelde boekjes, dat deze twee uitgaven tot in de minste kleinigheden overeenkomen, en dat de vertaler bekend is

(*) De exemplaren van dezen druk zijn uiterst zeldzaam. Het eenigste, hetwelk zoo veel ik weet, hier te lande bekend is, wordt bewaard in de Koninklijke boekertj, en hetzelfde was voorheen in eigendom van Mr. J. VASSER. Zie *MIRREMAN Origines Typographicæ* II. 291.

Naar deze uitgave is de eerste Engelsche vertaling vervaardigd door WILLIAM CAXTON, 1481. Zie DIBDIN, *Bibliotheca Spenceriana*, IV. 244, alwaar verscheffene proeven worden gegeven.

(†) Van desen druk is slechts één exemplaar in de Letterkundige wereld bekend, te weten, in de stads Bibliotheek te *Lubek*. J. H. VON SESEN heeft het eerste bericht hiervan gegeven, van den jare 1740. LUDWIG SUHL, Bibliothecaris aldaar, gaf een uiterst nauwkeurigen nadruk in den jare 1783. Vermits deze nadruk niet in den boekhandel is gebragt, komen de exemplaren zeer zelden voor. Den Heer GRIMM heeft mij verpligt, door een met aantekeningen voorzien aan mij te verstrekken.

INLEIDEND BETOOG. XLVII

is geweest, met de Vlaamsch-Nederlandsche vertaling in rijm van WILLAM DIE MADOCK (*)

ver-

(*) Van deze vertaling zal ik weinig zeggen, omdat er hoop is, dat het geheel spoedig in het licht zal worden gegeven. Mr. H. VAN WIJN heeft deswege de eerste melding gemaakt, in zijne *Historische avondsonden* bl. 273. Hij bezit een fragment, zijnde het slot van den Roman in 984 regels.

Een grooter gedeelte is voor eenige jaren ontdekt te *Comburg* in *Zwaben*. FRIEDRICH DAVID GRÄTER heeft hiervan berigten in drie programma's gegeven, en later dit stuk, bevattende het eerste deel van den Roman, tot op den tweeden Hofdag, in 3465 verzen in druk gegeven in het tijdschrift: *Odina und Teutona*, *Breslau*, 1812.

Weinige dagen na de eerste aankondiging van mijne poging is het bekend gemaakt, dat er een volledig afschrift van deze vertaling in ons Vaderland bestaat, houdende 7746 verzen, behalve de prologhe of voorrede van 44 regels, welke begint:

Willam die madock maecte
 Dair hi dicke om waecte
 Hem lamerde zeer inerde
 Das die geeste van reynærde
 Niet te rechr en in geferehen
 Een deel is dair after gebleuen
 Daer om dede hy die vite zoeken
 Ende heeftse witten walsche boeken
 In duutsche aldus begonnen.

Zie *Algemeene Konst en Letterbode*, N°. 26, 23
 Junij 1826.

XLVIII INLEIDEND BETOOG

vermits et gestadig rijmende regels daartuit zijn overgenomen, en in de tekst ingeweven.

De vergelijking van deze Nederduitse vertaling met de Nederfakische, was voor mij van meer belang.

Ik zag wel ten eerste, dat beide vertalers wel hetzelfde gedeelte of uittreksel van den grooten *Roman de Renard* hadden bewerkt, maar tevens dat beide zich gerechtigd hebben beschouwd, om hierin naar begeerte en luim veranderingen te maken, en hun eigen weg hebben gegaan.

In beiden is de bodem der zuidelijke provincien, vooral *Vlaanderen* en *Brabant* (tusschen *Holland* en *Frankrijk*) het tooneel, waarop de gebeurtenissen zijn voorgevallen. In de Nederduitse, is meer bepaaldelijk melding van westelijk gelegene steden: *Zierikzee*, *Antwerpen*, *Gent* enz. In de Platduitse, zijn tevens meer oostelijk gelegene streken, b. v. het *Gulikerland* enz. vermeld.

Ik gis, dat vermits VAN ALKMAAR meerdere bouwstoffen heeft opgezocht, zoo wel in Waalsche als in Fransche handschriften, hij daarna de grenzen van zijn tooneel heeft uitgezet, en het hierdoor tevens veroorzaakt is, dat hij aan de dieren en vogelen meerendeels geheel andere namen heeft gegeven, dan in de
Ne-

INLEIDEND BETOOG. XLIX

Nederduitsche vertaling in rijm en gedrukte uitgaven gevonden worden (*).

Het bleek mij tevens, dat VAN ALKMAAR die vroegere uitgaven van 1479 of 1485 niet heeft gekend, vermits in dezelve verscheidene aardigheden en fijne puntjes, ook eenige breedere redeneringen voorkomen, welke zeker door iemand van zoo veel vernuft en smaak niet zouden zijn voorbijgegaan, maar wel met lust en ijver overgenomen en gebruikt.

SUHL houdt den Delftschen druk voor de bron of de moeder van den Lubekschen druk in het Nederfakfisch, en verklaart den laatsten, als eene herhaling in rijm, welke met eenig klatergoud is opgesierd; na eene be-
daarde vergelijking bleek het mij, dat deze geleerde te veel met zijn onderwerp is ingenomen geweest, en derhalve moet ik in de uitspraak veel van hem verschillen. Niet alleen is de vertaling van VAN ALKMAAR ruim een derde meer uitgebreid (†), maar ook in al-

(*) De namen door den vertaler in 'het Nederduitsch en de dieren gegeven, heb ik medegedeeld op de *naamlijst* der Dieren, zoo als ze in ons Dichtstuk voorkomen.

(†) De Delftsche druk 1485 beslaat 112 zijden, de Lubeksche 1498, 150 beide in klein quarto.

INLEIDEND BETOOG.

alles ziet men eenen meer beschaafden verslijnden toon; alles is meer kiesch behandeld, de zaken staan beter op hunne plaats; eenige beelden, in den ouden druk, en waarschijnlijk ook in het origineel, in ruwe omtrekken ter neer gesteld, zijn hierdoor zijn dichterlijk genie meesterlijk op- en uitgewerkt.

In sommige redeneringen van den Nederduitschen vertaler, is, wel is waar, meerdere kracht bij korthed, en sommige deelen, vooral de aanvallen op de kerkelijke zaken, zijn wel scherper en vrijer, maar ook in deze deelen ziet men meer het ruwe en onkiesche van den tijd. Hoezeer ook deze Nederduitsche vertaling — welke ik voorheen beoordeelde naar de latere drukken, of liever naar ons zogenoemde *Volksboekje* (*), in mijne schatting door het zien van deze oudste uitgaven veel gerezen is, moet ik nog bij mijne eerste opvat-

(*) Van dit *Volksboekje* bestaan er eene menigte verschillende drukken; alle zijn, wat de uitvoering, papier, druk en houtsneden betreft, beneden beoordeeling; — de oudste druk welke mij ter hand kwam is van 1607. De oude uitgave is hier bij voor meer dan een derde ingekrompen, en alzoo in vele opzichten verminkt en verminderd. Veel goeds is er echter ingebleven.

INLEIDEND BETOOG. LI

vatting blijven, dat de vertaling van HENDRIK VAN ALKMAAR veel in waarde boven de oudere uitgaven uitmunt, en het is aan deze meer kiesche, klare en ruimer uiteengezette bewerking, dat ik de voortdurende belangstelling van alle vrienden van eenen vrolijken en geestigen schrijftant, bij vele volken, gedurende meer dan drie eeuwen, durf toeschrijven. De gemelde overzetting in proza zoude zich niet zoo lang hebben staande gehouden in de beschaafde kringen.

Een bijzondere waarde heeft, naar mijn inzien, het werk van HENDRIK VAN ALKMAAR erlangd, door de fijne toespelingen, tot afkeuring van de heerschezucht, de onkuischheid en de onwetendheid der geestelijken in die dagen, en van het nietige van eenige hunner leeringen aangaande de *penitencien*, *bedevaarten*, en andere zaken, welke als surrogaten van de zedelijke deugd werden voorgedragen, en wel vooral aangaande het gedrag der kerkelijken in het uitventen der *afslaten* of de vergiffenis-brieven, zoo van toekomstige als verlede zonden.

De Nederduitsche Vertaler heeft, op het spoor van den ouden Roman, de heilige, of voor heilig gehoudene, zaken met ruwe han-

DE VERVOLGINGEN.

DE VERVOLGINGEN — Het is bekend dat veel ligt
en zwaar te dragen zijn. Het is bekend dat
men in de vervolgingen te veel als
in de vervolgingen, en het zwaarste geestig-
heid te dragen. De bemiddeling van RAIN-
OLDUS (van der Aep,) voor de
vervolgelingen te dragen, en zijn oordeel
over het boek der zinnen te Rome kan hier-
toe worden als voorbeeld dienen. Deze
vervolgelingen zijn algemeen ontgewerkt, en in velen
opgenomen.

Wanneer wij nu overwegen, in welken tijd
deze vervolgelingen deze afreelen bewerkte,
en het jaar 1564, en dat in die jaren de
franciscanische monniken, als Paulus aan het hoofd
der heilige hand, te weten: INNOCENTIUS
VIII. de patroon der Kettermeesters, en de
voorzakende veroorzaker der heksenprocessen, en
ALEXANDER VI. (BORGIA, schandelijk ge-
schiedenis) dan rust de waarde van dit een en
ander nog hooger. En vermits dit boek even
zoo veel beroemd, als bekend werd, dan kan
men het wel als zeker aanmerken, dat het-
zeive te gelijk met de *Narren-speelschuit* van
S. BRANDT en de *lijf der zotheid* van ERAS-
MUS bijzonder heeft medegewerkt, om de oogen
van vele menschen te openen, en alzoo,
ge-

INLEIDEND BETOOG. LIII

gediend ter voorbereiding van de groote kerkhervorming. De aflatkraam werd hierdoor vooral losgemaakt, en toen LUTHER en anderen de hand aan dezelve sloegen, stortte zij dadelijk in.

Wanneer men het werk van onzen Landgenoot, uit dit oogpunt beschouwd, dan worden voorzeker zijne verdiensten aanzienlijk vermeerderd.

Zijn werk werd derhalve in dit opzigt billijk met lofspraken van LUTHER en MELANCTON vereerd (*). Hetzelve is bij het concilie van Trenten, onder de *verbodene boeken* gesteld (†).

Ik zal mij over de menschenkennis en over de ervaring in zaken van regering, het Hofleven en het Regtswezen in dien tijd, enz. niet uitlaten, vermits deze lof, waarschijnlijk meer aan den steller van het oorspronkelijk verhaal dan aan den vertaler toekomt, maar ik mag de levendigheid der ver-
ta-

(*) J. G. MULLER, *Gedenkwaardigheden uit de Geschiedenis der kerkhervorming in de 16e Eeuw*, II. 31.

(†) Vid. *Index Librorum prohibitorum; cum regulis confectis per Patres à Tridentino Synodo dilectos etc.* Antw. 1570 pag. 91. L. R.

LIV INLEIDEND BETOOG:

taling en de gemakkelijkerheid en losheid om de verhalen in rijm te brengen niet onvermeld laten. Nergens ontmoet men hier die stijve pronk en opfiering met klanken, welken in de verzen van de vijftiende en zestiende eeuw veeltijds doorstralen. In alles zien wij hier den man, die scherp oordeelt en zijne gedachten klaar mededeelt, zoo dat men als het ware bij de zaak wordt gebragt.

Kunstmatig beschouwd, behoudt het geheel alzoo eene bijzondere waarde. Het is een Satyrisch heldendicht, waarbij de voornaamste kunstregels wel zijn waargenomen. Zelden verliest men den Held van het stuk uit het oog. Hij redt zich uit alle zwaarigheden door zijne slimheid; en na de grootste gevaren te zijn doorgeworfeld, wacht hem een luisterrijke zegepraal. Nergens zijn sprongen of gappingen, en het geheel loopt af binnen den tijd van ruim drie maanden. Ik meen ter bevestiging van hetgeen gezegd is, nog de getuigenis in dezen te mogen bijbrengen van den reeds vermelden geleerde, BOUTERWECK, en doe het vooral om de erkende waarde van denzelfden als oordeelkundige. Hij zegt:

„ Het Nederduitsch gedicht is buiten tegenpraak een der voortreffelijkste werken voor de oude Duitsche Letterkunde. Geen Comische Epo-

INLEIDEND BETOOG. LV

Epopé, maar aan de Comische Epos naverwant; een Satijrisch versierd gedicht, in welke de leer, dat, naar den loop der wereldsche zaken, eene volgehoudene slim- of loosheid over het regt zegeviert, met zoo veel schranderheid in eene aanlokkende voordragt is voor oogen gesteld, dat hoezeer deze satijre alleen tot bevestiging van eene treurige waarheid schijnt te moeten dienen, wij door hare helderheid met het leven verzoend worden."

„Nooit voorzeker is de echte toon der satijre gelukkiger getroffen, dan in dit versierd verhaal. Het Epische gedeelte der samenstelling heeft eene bepaalde eenheid, en aan verscheidenheid van karakters en aan afwisseling van gevallen is het even rijk. — In dit oud Naderfakisch stuk verschijnt de Nederlandsche taal in een helder licht. — De stijl glijdt hier voort, treffend en ligt, vol kracht, doorgaans schilderachtig, zelden veronachtzaamd, zoo dat dit werk, hoezeer in een donker tijdvak geschreven, om deszelfs waarde aan het voortreffelijkste eere zoude doen," (*)

Bij al den loffpraak zijn er ook tegenwerpen en afkeuringen gemaakt, dan vermits ik niet weet, of deze moeten worden aange-

merkt.

(*) l. c. z. 354.

merkt als tegen den geheelen Roman gerigt; of tegen de vertaling van VAN ALKMAAR, zal ik ze niet behoeven op te nemen. De voornaamste is, dat de redekaveling en de verhalen van den Vos over den gewaanden *schat* en de *kleinooden* te veel gerekt zouden zijn. De geleerde GESSNER heeft deze bedenking voldoende opgeheven, door te betoogen, dat het vertellen van sprookjes aan de Hoven destijds eene zaak van belang was, vooral tot tijdverdrijf der Vorsten en Grooten, bij gebrek van eigene oefening, en dat de *Conteurs*, (de vertellers) zoo wel als de Hofnarren, aan de Hoven, mannen waren van gewigt. Hij brengt die verhalen als bewijzen bij voor de menschenkennis van den Dichter, door den Vos zich van het gereedste middel, het vertellen van sprookjes, te doen bedienen, om de driften van NOBEL (de Koning) tot bedaren te brengen, waarom de vrouw van den Aap insgelijks, toen Hij vertoornd in het kabinet trad, dadelijk met het verhaal: *van het proces tusfchen den man en den slang* voor den dag kwam.

Hoezeer ik anders wel eenigzins als Lofredenaar van het onderwerp dezcr uitgave ben opgetreden, vermeen ik het aan mij zelven verschuldigd te zijn, hier nog bij te voegen,
dat

dat ik geenszins wil aangemerkt worden, zoo hoog mer dit werk te loopen, als eenige Duitſche geleerden van vroegeren en lateren tijd hebben gedaan, hetwelk wel eens tot dweperij overging, en aan het buitensporige, ja belagchelijke, grensde. Ik breng alleen het voorbeeld bij van JOHAN WILHELM LAURENBERG, Profesfor te *Rostock*, door wien dit dichtſtuk, als het beste boek na den Bijbel is voorgedragen.

Naar mijn inzien is het volſtrekt noodzakelijk, dat men bij de beoordeeling der waarde van het *geheel*, den tijd waarin het dichtſtuk ten papiere werd gebragt, voor oogen moet houden, te weten in het laaſte der vijftiende eeuw.

Alsdan blijft hetzelve wel erkend als een dierbaar gedenkſtuk van het menſchelijk verſtand in nog donkere tijden, maar dan kunnen er ook geene verkeerde toepassingen uit worden gemaakt. Wanneer men het alleen beſchouwt als een oud ſchilderij, hetwelk goedgeteekende tafereelen bevat van den *toenmaligen* ſtand der wereldſche zaken, en den *tegenwoordigen* daarbij vergelijkt, wie vindt dan geene ſtof tot dankbaarheid over den voortgang der algemeene Maatſchappij in kennis en beſchaving?

L. VIII INLEIDEND BETOOG.

Voor het overzicht der Bibliographische Geschiedenis van dit Dichtstuk, heb ik het dienstig geoordeeld eene lijst der verschillende drukken in het Nederfakfisch en der overzettingen in andere talen op te maken, welke achter het werk als *bijlage* volgt. Behalve hetgeen er vermeld is, bij de ontwikkeling der omstandigheden, welke aanleiding gaven, dat sommigen de eer aan HENDRIK VAN ALKMAAR verschuldigd, aan NICOLAAS BAUMAN hebben toegekend, zij nog gezegd, dat de Hoogleeraar VON HACKMAN den naam van onzen Landgenoot niet alleen het eerst uit het stof der vergetelheid heeft gehaald, maar dat hij ook den roem van denzelven heeft gehandhaafd in het gemeld Academisch programma van den jaer 1709 (*), hetwelk hij later voor zijne uitgave heeft laten herdrukken. Wenscbelijk ware het, dat hij de verzameling van oude Duitfche spreuken, welke hij bij die uitgave, als in een *koker* vereenigd heeft gevoegd en waardoor deze uitgaven de naam heeft erlangd: REYNCKE DE VOSS *met den koker*, niet had uitgegeven. Die verzameling wordt wel eens beschouwd, als

(*) De titel is: *Programma de morali apologo poetico, qui nostra vernacula: (REYNCKE VOS appellatur. Helmstad 1709 4.*

als of. ze met den *Roman* in verband stond, maar staat geheel op zichzelf en heeft eene geringe letterkundige waarde.

Vervolgens werd de naam van onzen landgenoot voornamelijk bekend, door den ijver van den beroemden Regtsgeleerde J. C. HEINECCIUS, die den inhoud der REINCKE van zeer veel belang beschouwde voor de kennis der vroegere Regtspleging in *Duitschland*. Hierdoor werd de *Roman* vooral opgezocht door zulken, die zich aan de Academien op de Regtsgeleerdheid toeleiden, en eindelijk rees de vermaardheid van het werk nog hooger, door de pogingen van den beroemden J. C. GOTTSCHEDR.

Deze vond zich opgewekt, niet alleen om den ouden *Roman* uit te geven, maar ook om die uitgave te doen vergezeld gaan van eene nieuwe overzetting van het dichtstuk en van de voorrede en moralisatie van VAN ALKMAAR en BAUMAN beide, en tevens van eene zeer uitgestrekte verhandeling: *over den schrijver, den wären ouderdom en de groote waarde van het gedicht: REINCKE DE Vos.*

Min-

(*) *Elementa Juris Germanici*, Tom. II. in *prefatione*. uitgave van 1737. Deze getnigenissen zijn overgenomen bij TJADEN. l. c. 4 en volg.

Minder ingelicht aangaande den Franschen oorsprong dan wij thans mogen zijn, was het niet te verwonderen, dat hij bij zijne nasporingen in vele dwalingen verviel, maar met dit alles werd zijn werk nog als clasiek en van eene groote waarde beschouwd; sedert is de REINCKE vooral, een voorwerp van belangstelling geweest in de geleerde wereld in *Duitschland*.

Men heeft wel op de vertaling van GOTTSCHÉDE vele aanmerkingen gemaakt, maar het afkeuren was altijd gemakkelijker dan het verbeteren. De schrijver had het genoeg, dat verscheidene geleerden van naam zijn werk goedkeurden, en dat hieruit vele merkwaardige voor- en tegenschriften ontstonden, waaronder met bijzonderen lof vermeld zijn twee werkjes; het eene is getiteld: *Nachleze einiger nachrichte von dem alten epischen Gedichte: REYNEKE DER FUCHS*, zoo ik meen, van GOTTSCHÉDE zelve; het tweede: *Des Subrectors GESSNER, Bibliothecaris in Lubek, Schreiben aan GOTTSCHÉDE, REYNEKE FUCHS betreffende*. Beide werkjes worden hoogelijk geprezen, vooral het laatste, om dat de waarde van den Roman en de menschenkennis van den schrijver, hierin met veel wijsheid en bescheidenheid worden in het licht gesteld. Tot
nog

nog toe heb ik naar beide geschriften te ver-
geefs gezocht.

De uitgaaf van GOTTSCHEDS is voortreffe-
lijk uitgevoerd, zoo veel druk en papier be-
treft; zij is verder versierd met de afdrukken
der keurig geteekende en geëfste platen van
onzen landgenoot, ALLARD VAN EVERDINGEN
waarbij zeker de vinding in velen ontleend is
van de oudere houtfmeden, maar welke mee-
rendeels uitmunten, om het karakter, hetwelk
de meester in de afbeelding der dieren heeft
weten te brengen.

Eenige jaren daarna verfcheen er een nieuw
werk, waarbij onze Roman van eene geheel
andere zijde werd befchouwd, te weten, dat
van JOHAN CARL HENRICH DREIJER, Sijndicus
te *Lubek*, getiteld: *Von dem Nuffen des tref-
fenden Gedichts REYNEKE DE VOSS, in Erläu-
terung der Deutschen Rechts Althertumer.*
Hier wordt het dichtftuk door den *Rechtsge-
leerde* nagegaan, en het werk [erlangt de
zeldzaamften loffpraak met kennis van zaken.
Weinige boeken zijn mij voorgekomen, welke
zich zoo zeer door rijkdom van kennis, en
tevens door levendigheid van voorftel aanbe-
velen. Ik zoude hier het oordeel van den
ver-

(*) *Butſou und Wismar* 1768. 4.

LXII INLEIDEND BETOOG.

verdienstelijken GELLERT over de kunstwaarde van het werk, als *Dichtstuk* en *Verhaal* tevens, kunnen bijbrengen, doch dat van BOUTERWECK hebbende medegedeeld, meen ik de andere te kunnen voorbij gaan. Het is opmerkelijk, dat GELLERT, bij de eerste uitgave van zijne *Verhandeling over de fabelen* in 1773, een ongunstig oordeel veldt over den REINCKE, maar dat hij hetzelfde, bij de vereenigde uitgave zijner werken, heeft ingetrokken. Hij gevoelde, zoo het schijnt, dat hij te onregte het opvolgen der kunstregels, in de werken van Grieken en Romeinen, in den besten tijd voorgeschreven of geleerd, in een werk van de middeleeuwen had verlangd.

Als *Dichtstuk* wedervoer het werk weinig jaren daarna, de grootste eere, dat namelijk de algemeen beminde Dichter, J. W. von GÖTHE, hetzelfde, in Duitche Hexameters in twaalf zangen heeft overgebracht. — Een voortreffelijk werk! Men ziet in de uitvoering overal den grooten meester, maar men kan tevens zien, dat het oorspronkelijke wezenlijk dichterlijke waarde moet hebben, door te kunnen dienen, tot den grondslag van zulk een uitmuntend geheel.

Sedert is de REINEKE een geliefd voorwerp voor oefening en uitspanning geworden bij de Duit-

Duitschers. Dit dichtstuk was aangener en klaarder, dan het *Nibelungen-lied*, en het werd derhalve in meer kringen verspreid.

De lust en de belangstelling namen vervolgens nog meer toe, na dat de vertaling van D. W. SOLTAU verscheen, welke in den luim en in den vorm van den oorspronkelijken dichter gesteld, insgelijks aan zeer velen behaagde.

Verder zijn er nog in onzen tijd, behalve twee nieuwe uitgaven in het Nederfaksisch, door BREDOW en SCHELLER, eene nieuwe overzetting in het Hoogduitsch, om als *Volksboek* te dienen, en eindelijk een REIJNEKE FUCHS voor de etui-bibliotheek naar SOLTAU verschenen.

Zeer vele Duitse geleerden (*) hebben zich verder, als om strijd, beijverd, ten einde de geschiedenis van dit werk op te helde-

(*) Behalve bij de aangehaalde Schrijvers zijn er vele berigten bij NASSER, *Vorlesungen über die Geschichte der Deutsche Poesie*. — KOCH, *Compendium der Deutsche Litteratur*, PANZER, *Annalen* enz. Vooral in het *Lexicon Deutscher Dichter und Prosaisten* van K. H. JÖRDENS IV. B. 307—326, alwaar een keurig bewerkt *overzicht* van het geheele verhaal gevonden wordt, en bij F. A. EBERT, *Allgemeines Bibliographisches Lexicon*, B. II. 4. 603 tot 608.

LXIV INLEIDEND BETOOG.

deren en de innerlijke waarde al meer en meer bekend te maken.

Veel is er nog verder te wachten. Behalve dat wij, waarschijnlijk, verscheidene nieuwe toevoegfels en zeker vele ophelderingen van den grooten Franschen Roman mogen te gemoete zien, voeden wij de hoop, dat de beroemde JACOB GRIMM niet geheel in zijne verwachting zal zijn te leur gesteld, en dat hij als nog verscheidene zeer belangrijke bijdragen en geheel onbekende toevoegfels of navolgen in het oud Hoogduitsch en Latijn (*) zal uitgeven.

Komen dan de Vlaamsch Nederduitse vertaling op rijm van WILLEM DIE MADOCK, en de Nederduitse vertaling naar den druk van 1479 in het licht, te gelijk met of na deze van HENDRIK VAN ALKMAAR, dan zullen wij
Ne-

(*) Volgens het berigt in het *Journal des Savans* l. c. is de titel van dit onbekend dichtstuk: *Dialogus Isengrinum inter et Reynardum, versibus Elegiacis; qui Dialogus satyricus* JACOBO MERLANDRO, *tribuitur a* STEPHANO BALINGIO. Wie is die, JACOBUS MERLANDRUS of MERLANDER? Zoude het ook onze JACOB VAN MARALAND kunnen zijn? Het *oud Duitsche* dichtstuk is reeds gedrukt medegedeeld in de *Koloxaer Codex. Pesth* 1817. p. 357—420.

Nederlanders insgelijks niet langer beschuldigd kunnen worden van koele onverschilligheid; jegens dit elders zoo geliefd en geprezen boek of dichtstuk.

Hiermede meen ik mijne tegenwoordige taak te hebben volbragt, en eindig derhalve dezen aangename arbeid.

Verre er af, dat ik thans nog, na het licht, door LE GRAND D'AUSSE en MEÛN, over de Geschiedenis der RENARDS, te wege gebragt, zoude willen staande houden, dat deze Roman of dit Dichtstuk, wat de vinding betreft, een *oorspronkelijk* werk van eenen Nederlander zoude zijn, vermeen ik echter, dat het tot roem van onze Letterkunde verstrekt, dat een der voornaamste deelen van den ouden, zoo lang vergeten Franschen Roman, door de zorg van *Nederlandsche Letterkundigen en Dichters* is bewaard gebleven.

Het zal verder ongetwijfeld het Vaderlandsch gevoel van velen mijner Landgenooten, zoo wel als het mijne streelen, dat men het *genoegen*, hetwelk door de menigte van uitgaven en vertalingen van het Nedersaksische gedicht voor ontallijke lezers bijna onder *alle* beschaafde

Vol-

LXVI INLEIDEND BETOOG.

Volken, sedert drie eeuwen is te wege gebragt, te danken heeft aan een geboren Nederlander — aan HENDRIK VAN ALBEMAAR.

N A S C H R I F T.

Het inleidend vertoog was bijna afgedrukt, toen ik door de heuschheid van mijnen vriend, den Hoogleeraar Mr. H. W. TYDEMAN, die eenen grooten invloed heeft gehad op de voortzetting van deze poging; bekend werd gemaakt met het werk: *Bücherkunde der Sasisch-Nederdeutschen Sprache* von Dr. K. F. A. SCHELLER, 1826.

In hetzelfde vond ik zoo veel, hetwelk betrekkelijk is tot REINTIE DE Vos, dat ik mij verplicht vind, om hierover nog eenig nader berigt te geven.

Bij de vermelding van den druk van 1498 aldaar, geeft deze geleerde hetgene hij in de voorrede van zijne uitgave van 1825, welke wij gevolgd hebben, heeft mede gedeeld. Hieruit zoude het twijfelachtig zijn gebleven, of hij wel onzen HENDRIK VAN ALKMAAR, als den vertaler erkent, of niet. Bij de vermelding van *zijne* uitgave op den jare 1825 (*),
geeft

(*) Z. 454.

geeft hij de opmerkelijke bijvoegfels, welke ik vermeen vertaald te moeten mededeelen.

„ Of de fchrijver of dichter, die zich HENREK VAN ALKMER noemt, werkelijk alzoogenaamd is geweest, dan of hij zich onder dezen naam verborgen heeft willen houden, is thans op geene wijze met zekerheid uit te maken; het eerfte zal moeten worden aangenomen, zoo lang er geene zekere overtuiging is daargesteld, dat het laafte heeft plaats gevonden.”

„ Hoe vele namen komen er in de Gefchiedenis voor, van welker houders of dragers men niets meer weet, dan dat zij zich alzoogenaamd noemen.”

„ Wat zoude ook den vertaler of bewerker van eenen algemeen bekenden Franschen of Waalschen Roman bewogen hebben, eenen versierden naam aan te nemen, en zich dan daarbij: *Onderwijzer en Opyoeder van den Hertog van Lotharingen*, te noemen. Dat het Huis der Vorsten van *Lotharingen* van Saksische afkomst was, is bekend, en derhalve is het te vermoeden, dat het Nederfaksisch aldaar de taal van het Hof is gebleven, daar de Lotharingische Volkstaal, uit geene schriftelijke gedenkstukken van dien tijd is aan te wijzen. En werd er ook niet aan sommige Hoven van *Boven-Duitschland* de Saksische taal getha-

spoken? Het kan alhier geen reden van twijfel aan den naam geven, dat H. v. A. een boek in het Nederfakfische schreef voor zijne leerlingen, de Prinsfen van *Lotharingen*."

„ Even min bewijst de plaats van den druk: *Lubek*, dat de schrijver in de nabijheid zoude hebben moeten wonen. Het is nog niet uitgemaakt, dat de uitgave van 1498 de eerste en oudste is, en verder is de taal geenszins die van *Lubek* zelve, maar wel de algemeen Saksische. *Lubek* en *Maagdenburg* waren toen de eenigste plaatsen, behalve *Keulen*, in het Saksische land, waar drukkerijen waren, en ook werden te *Mentz*, *Bazel* en *Augsburg*, Saksische boeken gedrukt, zonder dat men het daarom als zeker stellen zoude, dat ze aldaar in die taal geschreven waren. Uit de plaats van den druk laat zich derhalve niets opmaken ten nadeele van het bestaan van HENDRIK VAN ALKMAAR, en vooral niet, om aan NICOLAAS BAUMAN de mogelijkheid der eere van den vervaardiger te zijn te bezorgen. Deze heeft hierop zelfs geene aanspraak gemaakt bij de *Rostocker* uitgaven van 1517, daar hij dan niet zijn werk: *eyn Hovesch kortwijlig lesent* (een goed vrolijk leesboek) zoude genoemd hebben, om dat zulks dan naar eigen lof zou zweemen; *propria laus sordet*; ook heeft hij toen dit werk
in

in een geheel ander dialect overgebracht, als de andere Lubekker REINCKE."

Eenige regels verder keurt hij het af, dat bij de uitgave der REIJNEKE FUCHS voor de *Etui-bibliotheek*, waarvan reeds melding is gemaakt, de *fabel* van BAUMAN daarbij op nieuw is voorgedragen, zonder met een enkel woord van de oud-Saksische uitgaven te gewagen. Waartoe dient het, vraagt hij, dwalingen te verbreiden en staande te houden?

Het gaf verder aan mij veel genoegen, in dit werk de bevestiging te zien van mijn vermoeden, dat gemelde geleerde het echte en oude exemplaar te *Wolfenbussel* heeft gebruikt, en den tekst zijner uitgave zelf *letterlijk* daarnaar heeft afgeschreven, zonder eene lettergreep te veranderen. Het was mij tevens niet minder welgevallig, uit den aanvang van hetzelfde werk, en vooral uit de menigte van boeken, over het *stadsregt*, in *zeer vele* steden en over het *landregt* in verschillende gewesten, weleer in het *Nedersaksisch* (het pladduitsch) gegeven, een nieuw bewijs te erlangen, dat deze taal langs den *Rijn* en in een groot deel van *Duitschland* en de *Nederlanden* in de vijftiende eeuw gesproken en geschreven werd.

Utrecht, 28 October 1826.

N A M E N

DER

D I E R E N.

<i>Namen.</i>	<i>Kwaliteiten,</i>	<i>In den Nederfak- fifchen druk.</i>	<i>In den Nederduit- fchen druk.</i>
De Leeuw.	Koning.	Nobel.	Nobel.
De Leeuwin.	Koningin.		
De Panther.	Hofmeester.	Lopardus.	Fyrapeel
De Beer.	Baron.	Bruin.	Bruin.
De Wolf.	—	Itegrin,	Itegrin.
De Wolvin.		Fr. Gieremód,	Vr. Eerswijnde.
De zonen van beiden.		Nummerfat.	
		Idelbalg.	
De Vos.	Bannerheer.	Reinke.	Reinsart.
De Vosin.		Fr. Ermelijne.	Vr. Armelijne.
Beider zonen,		Reynardijn.	Reynken.
		Roefel.	Roefel.
De Das of Grevink.	De Biechtvader,	Grimbaert.	Grimbaard.
Zijne vrouw.			Stoppecade.
De Ram.	Kapellaap.	Bellijn.	Bellijn.
De Ooij.			Ollewij
De Aap.		Marten.	Maarten.
De Apin.		Fr. Ruckenouwe.	Vr. Ruikenaw.
Humre zonen,		Monke.	Bijtelwis.
			Vuilromp.
— dochter.			Hetenete.
De Kater.		Hinze.	Tybaart.
De Bok.		Harmen.	
De Geit.		Metke.	
De Haas.	Postlooper.	Lampe.	Cuwaart.
De Stier.			Borre.
De Ezel.		Boldewijn.	Boudewijn.
De groote hond.		Rijn.	Rijn.
De kleine hond.		Wakkerloos.	Cortoy.

De

<i>Namen.</i>	<i>Kwaliteiten.</i>	<i>In den Nederfak- fifchen druk.</i>	<i>In den Nederdu- fchen druk.</i>
De Bever.	Notaris.	Bokert.	Boekert.
Zijne vrouw.			Pantacrote.
De Otter.			
Zijne vrouw.			Ordeghale.
De Konijn.			Lepreel.

N A M E N

D E R

V O G G E L E N.

De Haan.	Henning.	Kanteklaar.
De Hen.	Fr. Krasfevôt.	Koppe.
Huane jongen.	Kantaart.	Kantart.
	Crayant.	Krayant.
De Ojveaar.	Barthold.	
De Kraan.	Lutke.	
De Raaf.	Plukkebeurs.	Fifelijn.
Zijn zoon.	Quakkeleer.	Sijndepier.
De krazi.	Markenouwe.	Corbant.
Zijne vrouw.	Fr. Scherpenebbe.	Vr. Scherpenebbe
De Gans.	Alheid.	
De Eend.	Tibbeke.	
De Reiger.	Markward.	

HINRECKS VAN ALKMER

REYNKE DE FOS.

Ut vulpis adulatio

Nu in der werlde blijcket;

Sic hominis et ratio

Gelik dem Fos sijk schicket.

*

EYNE VORREDE

OVER

D Y T B Ö K.

§. I. *Vor de tijd der ghebord CHRISTI vijndes men, dat dar sijn ghewest, vele natuurlijke wijse mans, de uthvorkören un leff hadden wijsheit un kunste, de men nomede Phijloso-phy, dat in unser sprake so vele is ghesecht, alse leffhebbers der wijsheit un der kunst. Men heeth ok eslijke van ön Poëten, dat is, diichters este tohopesetters hijstorien un gheschijchte, este ok bijspröke, este fabelen. Eslijke van desfen lereden demen volke dögende un wijsheijt, un setteden öre lere slijcht in böke un in schrift. Eslijke andere sijn ghewest, de hebben öre lere uns naghelaten unde ghesath in verse un in bijspröke, unde in fabelen, updat men öre lere un ören vlijd des to büth darbij scholde beholden. Mancks desfen is eijn ghewest, de to nutte unde lere der*

VOORREDE

VAN

HENDRIK VAN ALKMAAR.

Voor den tijd der geboorte van CHRISTUS vindt men reeds dat er wijze mannen zijn geweest, die boven alles de kunst en de wetenschappen lief hadden, en die men derhalve Philosophi noemde, hetwelk in onze taal zoo veel zegt, als: Liefhebbers der wijsheid en der kunsten.

Men noemde eenige hunner Poëten, dat is: verdichters en bijeenbrengers van Geschiedenissen, of van spreuken of fabelen. Eenigen van dezen leerden den volke deugd en wijsheid en gaven hunne leer eenvoudig, in boeken en geschriften. Andere zijn er geweest, die hunne lesfen hebben nagelaten in verzen en spreuken of in fabelen, op dat men die lesfen en hun werk beter zou bevatten en behouden. Onder deze is er één geweest,

A 2

die-

der mijnschen geschreven heft eijne hiistorië unde fabele van Reijnken deme Fosse, de seer ghenoechlik is to lesen un to horen, un is ook vul van wijsheit un guder exempel un lere. Desfes sulven Poëten lere to lesen, un nicht to verstaen, en brochte neen nutte este vromen.

§ II. *Hirymme dat men öm moghe lesen unde ock verstaen, Ick HINREK VAN ALCKMER, scholemester un tuchtlerer des eddelen dogentliken Vorsten un Heren, Hertogen van Lotrijngen, umme bede wijllen mijnes gnedijghen heren, hebbe dyt yeghenwerdijge bök uth Walscher und Franszösescher sprake ghesocht un ummeghesüth in dudescche sprake to to dem love un to der ere Godes, un to heijlsamer lere der de hirijnne lesen.*

DE ANDERDE VORREDE.

§ I. *Up dat eijn ijtlijk leser deses bökes van REYNKEN DEME FOSSE wol moghe verstaen, so is to merken, dat der mijnschen staate is ghedelet an veer staate.*

§ II.

die tot nut en ter onderwijzinge der menschen, geschreven heeft eene Historie of fabel van REINTJE DE VOS, welke zeer vermakelijk is om te lezen en te hooren, en tevens vol van wijsheid en voorbeelden ten goede tot leering. De lesfen van dezen Dichter te lezen en niet te verstaan, zou geen nut of voordeel aanbrengeu.

Op dat men dit boek zoo wel verstaan als lezen moge, heb ik HENDRIK VAN ALKMAAR, onderwijzer en zedevoogd van den edelen en deugdzamen Vorst, den Hertog van Lotharingen, om des bedes wil van mijnen genadigen Heer, dit tegenwoordig boek uit de Waalsche en Fransche talen bijeengezocht en in de Duitsche taal overgezet tot lof en eere Godes, en tot eene heilzame leeringe van bun, die hierin lezen.

DE TWEEDE VOORREDE.

Op dat elke lezer dit boek van REINTJE DE Vos wel moge verstaan, zoo is het op te merken, dat de staat of de maatschappij der menschen zich laat verdeelen in vier standen.

§ II. De eerste is de staat van de arbeiders, do sijk neren öres swaren arbeides, un bruken erer kunst mijs arbeide, alse bure, amptlude, un andere, de öre neringe un yö-dijnghe also werven. Wentse God almechtig uns in den staat heft ghesath, un heft uns heten arbeiden, un so unse broed wijnnen, in der tijd, do Adam, unser aller vader, overtrad dat gheboth, do God to öme sprak manckt anderen worden alsus: Indeme swete dijnes anghesichtes schaltu eten dijn broet, dat is, du schalt di gheueren mijs arbeide. Un bij dessem staate so gheliken de meester in dessem Boeke de arbeidenen deren, alse perde, mulen, esels, osen, un dergheliken.

§ III. Uth dessem ersten staate van arbeide sijn ghesproten noch dre staate. De erste van den drie is borgerije, un koplude, un alle de sijk ereren mijs ummeslach un leven van deme ghewijnne. Bij desfen ghelijken de meester de deren, de de leven van deme ghewunnen ghude, dat se wijnnen un sammelen, alse eyndeel in de erde, eyndeel in de boeme, eyndeel in de steynrijzen, darin se sammelen, dar se af leven; eyndeel korn, arfete, bonen un ander goed; eyndeel nöthe, eckeren, appel unde ander vrucht
al-

De eerste, is de stand der arbeiders, die zich voeden, of van den zwaren arbeid alleen, of van den arbeid met kunst aangewend, met name: de boeren, amblieden en anderen. Want God Almachtig heeft ons in dezen stand geplaatst, en heeft ons gelast te arbeiden, om de kost te winnen, ten tijde dat ADAM, onzer aller Vader, het gebod overtrad. God sprak toen onder anderen als volgt: In het zweet uwes aangezichts zult Gij uw brood eten; dat is: Gij zult werken om de kost. Bij dezen stand vergelijkt de Meester in dit boek de arbeidende dieren; paarden, muilen, ezels, osfen en dergelijke.

Uit dezen eersten stand van arbeiders zijn nog drie andere standen gesproten. De eerste van deze drie, is die der Burgerij, der Kooplieden, en van allen, die zich ophouden met omslag (handel) en leven van het gewin. Bij dezen vergelijkt de meester de dieren, die leven van het goed, hetwelk zij winnen en verzamelen, en gedeeltelijk ander den grond, of op boomen of in steenrotsfen bewaren, t. w.: koorn, erwten, boonen en andere vruchten, ook nooten, eikels, appelen en dergelijke vruchten, met name de hazen, de

also de hasen, dat ekerken, kanijnen, de froyen, de so westwart werden ghenomet, unde andere derghelijken.

§ IV. *De ander staat gesproken uth deme ersten, dat is de staat de de leven van dessem twee ersten staten un sijnt de gheijstlijken. Desfen ghelikent desse meijster bij deme Grevijnghe, de ok in etliken landen wert gheheten de das. Men van desseme staate en sprickt he nicht vele, doch straffet he se mijsit vordeckeden worden umme twey funde, also umme de ghijricheyt, un unkeuscheijt, so hijr na op etliken steden werd gheroret.*

§ V. *De drijdde Staat, de uth deme staate der arbeijder is ghesproken, un is de verde un leste staat, dat sijnt de Vorsten un heren der werlt, de sijk eddel holden. Desse voeden sijk ok uth den twee ersten staaten. Desse ghelikent de meijster desses bokes bij deme wolve, un bij deme bären, bij demie losse, un luperden, den grijpen. So sijn etlijke heren, de de mijnre sijn in grade dan also de groetmechtighen Vorsten, also banreheren un derghelijken. Un desse ghelijkent de meijster bij deme Fosse, bij der apen, bij deme hunde, un derghelijken. Un öre bijstanders unde deners, rutere unde schijlcknechte,*
des-

eekhoorn , konijnen , fretten , zoo als wij ze hier in het westen noemen , en dergelijke.

De tweede van deze uit den eersten gesprotenen standen te weten , de stand die geheel van de twee vorige leeft , is de Geestelijkheid. Deze vergelijkt hij bij de das. Van dezen stand zegt hij niet veel , doch hij bestraft ze wel eens met bedekte woorden om twee zonden : de gierigheid of de heerschezucht en de onkuischheid , zoo als hier na op verscheidene plaatsen voorkomt.

De derde stand , die ook uit den stand der arbeiders gekomen is , en nu de vierde en laatste uitmaakt , is die van de Vorsten en Heeren , die zich als edel beschouwen. Deze voeden zich ook alleen uit en door de twee eersten. De meester van het boek vergelijkt hen bij de wolven , beeren , jakhalsen en luipaarden (de roofdieren).

Ook zijn er eenige Heeren , die minder in rang zijn , dan die Grootmagtige ; de bannerheeren namelijk en dergelijke ; deze vergelijkt hij bij de vossen , apen , honden en meer ; hunne helpers en dienaars , de ruitery en het voetvolk , vergelijkt hij bij de kleine bijtende

desse ghelikent he bij den kleijnen bijtenden deren, alse bij der maerten, hermelken, wesfelken, ekerken, un derghelijken.

§ VI. *Desse lerer bewijset ok in deme ersten böke, dat ijd van nöden is, dat dar sij eyn hovet, eyn here, de boven alle desse stase der lüde de macht de herschoppije hebbe, un alle de staten der mijschen under sijk holden mag in rechte unde in vrede. Un desfen Oversten heren este konnijnck lijkt he bij deme lauwen. He bewijset ook, dat men nemande overvallen schal buten recht mijs macht este anderer losheijt, un dat men den mijsdadlijgen, de berochtet is, nochtant schal to wörden steken, un öm eschen, dat he sijk verantwerde, up dat men sijne schult este unschuld des to bñth moge proven. Ok bewijset desse meijster este desse Poëte: wo de Vorsten vaken werden verleijdet van den logeneren uth dem weghe der rechtferdijcheijt. Ok bewijset he, dat mannich sijk sulven bedrucht, de dar na is, grote leene un provene te vorkrijgen bij den heren un sijne ghijrijcheijt nenen vortganck hebben kan. He bewijset ook, dat dem Vorsten un heren vele nutter is, to hebben den wijfen in öreme rade, dan den ghijrijgen. Wente neijnes Vorsten höf este staat sunder wijsheit un klöck-*

dieren, de marter, de hermelijn, de wezel, de eekhoorn, en andere.

De leeraar bewijst ook in het eerste boek, hoe het noodig is, dat er een heer een hoofd, aanwezig zij, hetwelk verheven, boven de andere standen, de magt der heerschappij heeft, op dat hij alle standen der menschen onder zijn gebied mag houden naar regten en in vrede. Deze Overste Heer, en Koning vergelijkt hij bij den Leeuw. Hij bewijst dat men niemand overvallen zal buiten regt of met magt of list en dat men den misdadigen, die beschuldigd is zal te worde staan, en indagen ten einde hij zich verantwoorde, opdat men dan zijne schuld of onschuld des te beter zal kunnen beproeven.

De Meester, of de Dichter, bewijst tevens, hoe de Vorsten, dikwijls van den weg der regtvaardigheid worden afgeleid, door de leugenaars; verder, hoe velen zich zelve bedriegen, die groote leenen en prebenden van den Vorst zoeken te bekomen, zoo dat zij in hunre begeerten niet kunnen slagen; en eindelijk, dat het voor de Vorsten en Heeren meer dienstig is een wijzen man in hunnen Raad te zien, dan een gierigen, want geen Staat of het Hof van eenen Vorst kan zonder wijs-

klöckheit stände mach blijven lange in eren.

§ VII. *Alsus is dijt bock van cijneme Vorsten un sijneme Hove. Ok is ijd van deme state der ghemenen sijmpelen, un is ok van den logenern un bedregers, de mijs losheit mannijsen schenden, so hijr na wert ghesecht van deme sneijdijsen lijstigen Fosse, de mannijsen schendede un to plasse brachse, un denne noch mijs sijner loggen un valscheijs bij machte bleff.*

Welkere wörde men horen un lesen mag, men den sijn der wörde, wat de lerer mede mehet, schal men merken un beholden, dar licht de wijsheit in.

Dit is de menijsge des meijsters, de dijt boek beghijrt in solken wörden, so hier na volget.

wijsheid en kloekheid staande of lang in eere blijven.

Alzoo geldt dit boek van den Vorst en zijn Hof. Het spreekt tevens van de eenvoudigen in het gemeene leven; en het doet ook de leugenaars en bedriegers kennen, die velen door hunne boosheid nadeel aanbren- gen, zoo als hier na vooral bewezen wordt, door het bedrijf van den snedigen listigen Vos, die velen in het verderf. bragt en echter door leugenen en valschheid bij magte bleef.

Deze woorden mag men leeren en hooren, maar de zin der woorden, en wat de leeraar daar mede bedoelt, dat moet men opmerken en bewaren, want daar ligt de wijsheid in.

Dit zij genoeg van het oogmerk van den meester, die dit boek begint als volgt:

REYNKE DE FOS.

DAT ÊRSTE BOK.

It fhag up enen pinkste-dag ,
Dat men de wólde un felde sag
Gröne stân mid lów un gras ,
Un männig fogel frolik was
Mid fange in hagen unde up bomen ;
De krüder sproten un de blomen ,
De wol röken hyr un dâr ;
De dag was fhöne , un dat wäder klâr :
Nobel (1), de koning fan allen deren ,
Hêld hov , unde lét dên útkraieren
Syn land dorg overal.
Dâr kwemen fele heren mid grottem fhall' ,
Ok kwemen to hove fele stolter gefellen ,
De men nigt alle konde tällen.
Lütke , de krôn , Markward , de hægger ,
Ja desse weren dâr alledegger ;
Wente de koning mid finen heren
Mênde to hóliden hov mid eren ,
Mid frouden unde mid grottem love ,
Unde hadde förboded dâr to hove
Alle de dere grôt un kleine ,

Sun-

REINTJE DE VOS.

HET EERSTE DEEL.

De eerste Hof-dag en de aanklagte.

Het was op een Pinksterdag, dat NOBEL, (de Leeuw) de Koning van alle dieren, open hof hield. Bosch en veld stonden in het eerste groen met loof en gras. Elke vogel was vrolijk en zong in hagen en op boomen. Kruiden en bloemen looken op en verspreiden de zachtste geuren; het weder was schoon; de lucht helder.

NOBEL had dezen Hofdag in zijn rijk doen uitroepen. Vele Heeren kwamen met groot gerucht, en men zag er ook een ontelbaar getal van stoute gezellen. LUTKE (de kroon) en MARKWART (de reiger) waren ook verschenen.

De Koning dacht met zijne Baronnen dit Hoffeest met vreugde en tot lof in eere te houden. Alle dieren, groot en klein, waren ontboden, behalve REINTJE (de Vos). Deze had aan het Hof zoo veel kwaads bedreven, dat hij er zich niet vertoonen durfde. Die kwaad doet schuwt het licht; zoo ging het ook hier.

REIN-

Sünder Reinken den Fos alleine.
 He hadde in den hov so fele misdân,
 Dat he dâr nigt en dorste komen nog gân.

De kwâd dait, de shuwet gerne dat ligt.

Also dede ôk Reinke de bosewigt:
 He shuwede sêr des koninges hov,
 Darin he hadde sêr kranken lov.

Do de hov alfus anging,

En was dâr nên, dan allene de Greving,
 He hadde to klagen over Reinken dem Fos.
 Den men hêld for falsch un lös.

Ifegrim, de wulv, begunde de klage.

Sine fründe, syn slägte und mage

De güngen al för den koning stân.

Ifegrim, de wulv, sprak also êrsten an,

Un fâde: Höggeboren koning, gnädige here,

Dorg juwe eddelheid, un dorg juwe ere,

Beide dorg regt unde dorg gnaden,

Entfärmet ju des groten shaden,

Den mi Reinke de Fos hävt gedân,

Dâr ik faken fan hävve entfân

Grote shande un swâr forlê.

För alle sake entfärmet ju des,

Dat he myn gude wyv hävt gehoned,

Unde miner kinder ôk nigt gefhoned.

He bemêg un beseighede se, dâr se legen,

Dat der dre ni fodder en fegen,

Un worden darav al stârblind.

Nogtan hönede he mi nog find;

Wente it was eins so sêrne gekomen,

Dat ên dag word upgenomen,

Men sholde düsse sake rigten este sheden:

Do

REINTJE schuwde het Hof alwaar hij een kwade naam had.

Toen het feest begon, was er niemand behalve GRIMBAARD (de das), of hij had klagten tegen den loozen schalk in te brengen.

ISEGRIM (de wolf) was de eerste klager. Hij trad met zijn gezin en met zijne bloedverwanten en vrienden voor den Koning, en hief aan:

„ Hooggeboren Koning! Genadig Heer! edel en vereerd door regtvaardigheid en goedertierenheid, ontferm U over de groote schaden en verliezen, en over de schande, welke RERNAART aan mij heeft toegevoegd, vooral over de hoon aan mijne goede vrouw gepleegd en over het leed aan mijne kinderen veroorzaakt. De laatste zijn zoo erg en vuil door hem bezoedeld, dat drie hunner, door het scherpe vocht stekeblind zijn geworden.

Sedert beleedigde hij mij nog meer; het was onlangs zoo ver gekomen, dat er reeds een dag bepaald was, om tusfchen ons in regten te beslifen. Hij bood zich aan tot het doen van den eed, maar toen ik op het afleggen aandrong, ontloof hij ons en hij week naar zijn

B kast

Do bôd fik Reinke to den eden.
 Do ik den êd wolde hævven tolâsten,
 Entkwam un entfôr he uns in sine fâsten.
 Here, dat weten nog juwe bâsten man,
 De hyr nu sint unde by mi stân.
 Here! ik konde nigt in ener weken
 Al dat kwade fôr ju útsprâken,
 Dat Reinke, de lofe falfhe kumpân,
 Mi to lede hävt gedân.
 Ja, were al dat laken pergement,
 Dat dâr werd gemaked to Gent,
 Men fholdet dâr nigt in konen fhriven,
 Dat late ik nogtans al agter bliven —
 Men dat fhanden mines wives — dat gait mi na,
 Blivt nigt ungewroken — wo it ôk ga!

Alfe Hëgrim sine klage fus hadde gedân,
 Dâr kwam ein klein hundeken gân,
 Unde was geheten Wakkerlôs,
 De klagede dem koning up Franzôs,
 Dat he so arm was êr,
 Dat he alles gudes nigt hadde mër,
 Dan allene eine kleine worft
 In enem winter up ener horft,
 Dâr òm Reinke de fulve nam.

Hinze, de kater, do ôk dâr kwam,
 Al tornig he fôr den koning ging,
 Un sprak: Gnädige here, her koning!
 Up dat ji Reinken sin unhold,
 So en is hyr nemand jung nog ôld,
 He frugtet Reinken mër dan ju.
 Dat Wakkerlôs hyr klaget nu,
 Des is fele jâr, des fyt berigt,

kaftel. Alle uwe welgeborene mannen, hier tegenwoordig, zijn van deze zaken bewust.

Ik zou meer dan den tijd van ééne week behoeven, indien ik al het kwade door de looze REINTJE aan mij bedreven, voor U zou openleggen. Ja, al werd alles, wat te Gené geweven is, pergament, men zou nog geene ruimte genoeg hebben, om al die misdaden te beschrijven. Ik wil het nu niet ophalen, maar het schenden van mijne vrouw, gaat mij na ter harte; dit mag ik niet ongewroken laten; het ga ook hoe het ook ga."

Toen ISEGRIM deze klagte had geëindigd, trad een klein hondje, WAKKERLOOS geheeten, voor en deze klaagde in het Fransch: dat REINTJE hem beroofd had, van één klein stukje worst, het eenigste, hetwelk hij arm zijnde, in den winter had overgehouden.

HINZE (de kater) trad daarna vertoornd voor den Koning. Hij sprak: „Genadig Heer. Ten einde gij REINTJE niet langer te gunstig zijn moge, verzeker ik, dat hier niemand is, of hij vreest voor dezen meer dan voor U. Het geval, waar over WAKKERLOOS klaagt, is reeds voor vele jaren gebeurd, en die worst behoorde aan mij. Ik heb er niet over willen klagen.

De worft was myn , wol klage ik des nigt.
 Wente ik was eins in miner jagd ,
 Un kwam in ene möle by nagt :
 Enen slapenden mölenman fund ik där ,
 Dēm nam ik de worft , dat is wār.
 Hadde Wakkerlōs igteswes an dēr ,
 Dat kwam al fan minen listen hēr.
 .. Do sprak dat Panter also fōrd ,
 Do desse klage was gehōrd :
 Hinze , latet de klage bliven ,
 Ji kōnen där nigt fele mede bedriven.
 In Reinken is altes nene ere ,
 He is ein dēv unde ein mordenēre.
 Dat dōr' ik fāggen by minen eren ,
 Ja dat weten wol alle desse heren :
 He rovet , he stālet alle en dēv ,
 He en hävt ok nemand also lēv ,
 Nog fūlven den koning , de de is unse here ;
 He wolde , dat he gūd unde ere
 Forlōre , mogte he daran gewinnen
 En fāt morfēl fan ener hennen.
 Dat ik ju dit bewisen mag ,
 He dede nog giftern den fūlven dag
 Eine der grōteften overdād
 An Lampen , deme hafē , de hyr stāt ,
 De node jennig dēr so dede ;
 Wente he om binnen des koninges frede ,
 Un binnen des koninges fastem gelede
 Lovede to leren inen trede.
 He lovede om to maken to enem kapellān ,
 Un lēt en fōr sik siten gān.
 Se begunden bede den *Credo* to fingen ,

Toen ik eens op mijne jagt was, en bij nacht in een molen kwam, vond ik den molenaar slapende en nam de worst van hem weg. Had WAKKERLOOS eenig regt op dezelve, zoo kwam dit door mijne list."

De Panther deze klagten gehoord hebbende, zeide: „HINZE houd die klagte voor u. Gij zult daarmee weinig uitregten. Bij REINTJE is van oudsher geen gevoel van eer; hij is een dief, en een moordenaar; dit durf ik op mijn woord verzekeren. Elk uwer weet het. Hij rooft, hij steelt en heeft niemand lief, zelfs den Koning niet, onzen Heer. Hij zou ook dezen goed en eere zien verliezen, als hij er maar een kluisje van eene vette kip bij winnen mogt. Op gisteren bewees hij nog zijnen euveldoed aan LAMPE, (de haas,) die hier tegenwoordig is en nooit iemand bleedigde.

Hij beloofde dezen, om hem gedurende den tijd van des Konings vrijgeleide op te leiden tot den kerkdienst, en hem kapellaan te maken. Hij deed LAMPE voor zich zitten, en toen zij het *Credo* zongen, begon hij met zijne vossenstreken en knelde en kneep hem tusfchen zijne beenen. Ik kwam bij toeval daarbly, en hoorde beider gezang. Zij zwegen, hoezeer de les nauwelijks begonnen was. Ik zag hier meester REINAARD in zijn oud bedrijf. Hij vatte LAMPE bij den keel, en gewisfelijk had hij hem het leven benomen, ware ik niet ter hulp

Men Reinke brukede fan sinen ölden dingen
 Un hêld Lampen faste twisken sinen bèn,
 Un begunde om där ein fel to tèn.
 Ik kwam fan upfihgt den sülven gang,
 Un hörede där örer beider sang.
 De *Lectie*, de êrst was begund,
 Där swegen se fan tor sülven stund.
 Do ik där hen kwam gegân,
 Där fund ik mäster Reinken stân,
 Un brukede fan finem ölden spele,
 He hadde Lampen by der käle.
 Ja, gewisse hädde he om dat lyv genomen,
 Were ik om nigt to hülpe komen
 Dosülvest to den sülven stunden.
 Hyr möge ji nog sên de fershe wunden
 An Lampen, dem sêr fromen man,
 De dog nemande kwäd dön en kan.
 Ik sägge ju, her koning, un al ji heren,
 Wille ji dit nigt wräken un keren,
 Dat ji des koninges frede, gelede un brève
 Laten sus bräken fan sodanem deve,
 It wird deme koning nog faken forweten
 Fan felen, de it nigt drade forgeten,
 O'k des koninges kindern over mannig jâr!
 Do sprak Ifegrim: It is seker wâr,
 Reinke dog nümmer nân gûd dôt.
 Were he död, dat were fere gôd
 For uns alle, de gern in frede leven.
 Men werd om dit nu forgeven,
 He werd in kort nog etlike fhöven;
 De om des nu nigt to en loven.
 De Greving was Reinken broders söne,

De

gefneld. Gij kunt nog de versche wonden aan het lijf van den vromen man zien.

Ik zeg het u, Heer Koning! en u allen, Mijne Heeren! dat wilt gij het ongestraft en ongewroken laten, dat de vos, die schalk, des Konings vrijgeleide en vrede, bij brieven bevestigd, verbreekt, dit meermalen aan den Koning, ja aan zijne kinderen, nog over vele jaren, zal verweten worden."

ISEGRIM hervatte: „het is waar, dat REINTJE nooit iets goeds bedreef. Ware hij dood, dit zou een wenschelijke zaak zijn voor ons allen, die gaarne in vrede leven, en is het dat men het nu aan hem vergeeft, dan zal hij ook anderen in het verdriet brengen, die thans geen kwaad van hem vermoeden.

GRIMBAARD (de das) Broederszoon van
B 4 REIN-

De sprak do, un was sêr kône;
 He forantwôrde in dem hove den Fos,
 De dog was sêr falfh un lôs.
 He sprak to deme wulve also fôrd:
 Here Ifegrim, it is ein ôldsprâken wôrd:
Des fyendes mund shaffet selden frôm!
 So do ji ôk by Reinken, minem ôm.
 Were he so wol alfe ji hyr to hove,
 Un stunde he also in des koninges love,
 Here Ifegrim, alfe ji dôt,
 It sfolde ju nigt dënken gôd,
 Dat ji en hyr alsus forsprâken,
 Un de ôlden stükke hyr fôrrâken.
 Men dat kwade, dat ji Reinken hævven gedân,
 Dat late ji al agter stân.
 It is nog etliken heren wol kund,
 Wo ji mid Reinken maken den forbund,
 Un wolden wâfen twe like gefellen.
 Dat mot ik dissen heren fortâllen.
 Wente Reinke myn ôm in wintersnôd
 Unme Ifegrims willen fylna was dôd.
 Wente it gefhag, dat ein kwam gefaren,
 De hadde grote fishe up ener karen.
 Ifegrim hadde geren der fishe gehaled,
 Men he hadde nigt, darimid se wôrden betaled.
 He bragte minen ôm in de grote nôd,
 Um finen willen ging he liggen for dôd,
 Regt in den wâg, un stund äventûr.
 Märket, worden ôm ôk de fishe sûr?
 Do jenne mid der kare gefaren kwam,
 Un minen ôm dârfülveft fornam,
 Hastigen tóg he syn swêrd un snel,

Un

REINTJE, stout van bedrijeve, verdedigde den vos op de volgende wijze.

Hij sprak tot den wolf. „ Heer ISEGRIM het is een oud spreekwoord: eens vijands mond brengt zelden voordeel aan. Zoo gaat het ook ten opzichte van REINTJE, mijn oom. Was hij zoo wel als gij thans ten Hove aanwezig en stond hij evenzeer bij den Koning in gunste, gij zoudt het wel nalaten, Heer ISEGRIM! om zoo veel hem aangaande te zeggen en de oude stukken op te halen. Het kwade, dat gij aan REINAART hebt gedaan, laat gij blijven.

Het is nog wel aan eenige Heeren bewust, dat gij met hem eene verbindtenis hebt aangegaan, om uwe zaken te zamen te doen.

Ik moet het nu aan deze Heeren vertellen, hoe mijn oom, om ISEGRIMS wille in het hartje van den winter, bijna om het leven is geraakt.

Het gebeurde eens, dat er iemand met een wagen kwam, waarop groote vischen geladen waren. ISEGRIM wilde gaarn van de visch eten, maar hij had niet om ze te betalen.

Hij bragt mijnen oom in den grootsten nood; deze waagde een stout bedrijf, waar door de visch hem zuur opbrak. Hij ging om zijnentwille in den weg voor dood liggen, en toet de voerman den Vos zag, trok deze het mes om hem te treffen. Ziende dat hij zich niet verroerde, hield hij denzelven voor dood en wierp hem op den wagen, om naderhand het vel af te stroopen.

Un wolde mineme öme torükken en fel.
 Men he rörede sik nigt klén nog grót.
 Do mende he, dat he were död;
 He läde öm up de kar', un dagte öm to fillen.
 Dit wagede he al dorg Ifegrim's willen!
 Do he fordan begunde to faren,
 Wärp Reinke etlike fishe fan der karen.
 Ifegrim van ferne agterna kwam,
 Un desse fishe al to sik nam.
 Reinke sprang wedder fan der karen,
 Öm lüfede to nigt länger to faren.
 He hadde ök gärne der fishe begërd,
 Men Ifegrim hadde se alle fortërd.
 He hadde geten, dat he wolde barsten,
 Un mošte darumme gån tom arsten.
 Do Ifegrim der graden nigt en mogte,
 Der fülven he öm ein weinig brogte.
 Ik fägg' et ju ök by der trüwe myn:
 Reinke wufte ens en geslagted fwyn,
 Wör dat hangede an eneme wime.
 Dit säde he up loven Ifegrime.
 Dar gingen se hen up beder äventure,
 Men Reinken ward dat fwyn gans sure.
 He mošte krupen tom fenster in,
 Un worp dat nedder up beder gewin.
 Där weren ök hunde grót un stark,
 Mid dën hadde Reinke syn fulle wark.
 Se rukkeden öm todëgen syn gude fel,
 Dewile at Ifegrim up dat fwyn alhél.
 Mid groter nöd Reinke nouwe wäg kwam,
 Un ging, där he Ifegrime fornam.
 He klagede sine nöd, un äfhede syn dël:

Ja,

De man reed voort en REINAART wierp eenige vischen van de kar. ISEGRIM kwam van ver achter uit spoedig hierop toe, en nam alle voorraad tot zich. REINTJE, van de wagen gesprongen, wenschte ook wel iets van den buit te hebben, maar de wolf had alles verslonden; hij had zich tot barsten toe vol gegeten, en kon naauwelijks gaan; op het laatste niets meer van de graten lustende, bragt hij een klein deel van dezelve aan mijnen oom.

Ik doe nog verder op mijn woord het volgende verhaal: REINAART wetende waar een geslacht varken op de leer hing, deelde dit bericht mede aan ISEGRIM. Zij gingen met hun beiden op avontuur. Aan mijn oom kwam dit spek duur te staan. Hij klom ten vengster in en wierp het zwijn voor beider belang naar buiten. In het huis waren groote sterke honden, met welke hij het erg te stellen had. Terwijl deze hem aanvielen en in den huid beetten, at ISEGRIM alles op. De vos redde zich ter naauwernood, en toen hij bij den wolf kwam deed hij zijn beklag en eischte zijn deel. „Ja, sprak ISEGRIM, ik heb een goed stuk voor u bewaard; houd en eet; bekluif het wel; het is
vet,

Ja, sprak Ifegrim, ein göd morfæl
 Hávve ik di forwared, hróld un át,
 Begnage: it wol, it is fere fát.
 Dat morfæl, dat he eme do langede,
 Was dat krumholt, dår dat fwyn by hangede
 Reinke konde nigt spráked fan smagte.
 Márket, ji heren, wat he do dagte!
 Ik fágge't ju, her koning, gnådige here,
 Der gelyk sin wol hunderd stúkke efte mere,
 De Ifegrim by Reinken hávt gedán:
 Dat gróftte lat' ik nog agter stán.
 Kúmt Reinke to hove mank desse gefellen,
 He werd it fúlven wol bát fortállen.
 Márket, here, her koning, eddele fórfte,
 Wan ik it jümmer fággen dórfte,
 So sprikt Ifegrim ein geklik wórd,
 Dat ji heren wol hávven gehórd.
 He sprikt fúlven up fyn egene wyv,
 De he fholde bedekken mid sele un lýv,
 Unde also befhúttten stedés óre ere,
 It is wol seven jár efte mere,
 Dat Reinke ergav ein dél finer truwen
 Fruwen Giremód, der fthonen fruwen.
 Dat fhag in eneme avend-dans;
 Wente Ifegrim was do butenlands.
 Ik fágge it fo, alfe ik it weit;
 It gefhag in frúndliker hovesheld:
 Faken Reinken wille — mér fágge ik nigt.
 Wattan? se klaget jo fúlven nigt!
 Se was des tohand fhér genáfen!
 Wat wórdé fhólen dår mér av wáfen?
 Were Ifegrim fród, he fwege dárfan;

Dit

vet." Het stuk hetwelk hij overgaf, was de kromstok, waaraan het zwijn gehangen had. REINAART konde niet spreken van spijt, en bezeft Heeren! hoe hij te moede moest zijn.

Ik zeg het u, Heer Koning! van zulke booze stukken, welke ISEGRIM aan REINAART heeft bedreven, zou ik wel honderd kunnen ophalen, maar ik ga nu de ergste voorbij; komt mijn oom aan het Hof, hij zal ze zelf beter verhalen. Heer Koning! indien ik het nog zeggen durf; gij zult het wel hebben opgemerkt, dat ISEGRIM zeer gekkelyk heeft gesproken, zoo als ook alle Heeren gehoord hebben. Hij zelf spreekt kwaad van zijne eigene vrouw, en deze moest hij, vooral in hare eere beschermen met lijf en ziel.

Het is wel zeven jaar of nog langer geleden, dat REINAART aan vrouw GIEREMOED eene liefdedienst bewees. Dit gebeurde op een avond bij het dansen, toen ISEGRIM buitenslands was. Ik zeg het, om dat ik het weet; alles gebeurde met vriendelijke heuschheid en bij herhaling; meer zeg ik niet. Zij zelve klaagde niet. Alles was vergeten, en wie zou er nu naar talen; was ISEGRIM wijs geweest, hij had er van gezwegen, daar het hem zelyen ook geene eere aanbrengt.

Dit ſülve öme dog klene ere bringen kan!
 - Grimbård ſprak förð: Nu klaget de hase
 En mærken, unde ene fifefe!
 Eft he ſine *Lectie* nigrt wol en läs,
 Reinke, de ſyn mäſter was,
 Moſte he ſinen fhöler nigrt flän?
 Det weré unregt unde övel gedän?
Sholde men de ſhötrekens nigrt köſtyen,
Un wennen ſe fan ören tüſhergen,
Nümmermér leredän ſe todögen.
 Nu klaget ök Wakkerlös: he hädde gekregen
 In eneme winter ene worft,
 De he forlös up ener horft.
 De klage weré bäter bleven forholen:
 Ja, höre ji dat wol? ſe was geſtolen!
Male queſte, male perötte:
Mid regte werd men knöddliken kwitte,
Dat men övel hävt gewonnen!
 We wil Reinken des forgunnen,
 Dat he geſtolen ding eme nam?
Ein iſlök ödödel fan hogem ſiam
Shal haben de dove, un ſhal ſe fangen.
 Ja, hädde he ök Wakkerlös do gehangen,
 We ſholde öme dat forkéren?
 Men he lét it dem koning to eren,
 De lya-fake allene hävt in ſtraf;
 Al hävt myn öm weinig dänkes darav.
 Reineke is én regtfärdig man,
 De nén unregt liden kan.
 Wente ſodder dat de koning ſinen frede
 Kündigen unde ütopen dede,
 En fogt he up nemanden nén bejag:

GRIMBAART zeide verder: „nu brengt de haas een sprookje bij, om eene nietigheid. Indien hij de les niet goed oplas, moest REINAART, de meester dan aan den leerling geene klappen geven? Het tegendeel zou verkeerd zijn geweest. Indien men de schooljongens niet kastijsden mogt, om hen de kuren af te leeren, dan zouden zij immers zich nooit tot de deugd gewennen.

En nu klaagt WAKKERLOOS ook, en wel, dat hij op een winter een stukje worst gekregen hebbende hetzelfde verloren had; dit was ook beter gezwegen; hebt gij het wel gehoord? de worst was gestolen. Wel nu: zoo gewonnen, zoo geronnen. Hetgeen met onrecht verworven is, verliest men met recht. Wie zal het in REINAART afkeuren; dat hij eene gestolene zaak tot zich nam. Elk edelman en die van hoogen staat is, zegt de wet, zal den dief haten en hem vatten. Ja! wanneer hij WAKKERLOOS had, opgehangen, wie zou hierna hebben omgezien? Hij liet het uit eerbied voor den Koning, aan wien alleen de handhaving van het recht in lijfstraffelijke zaken toekomt; doch hij heeft er nu weinig danks van. REINAART is een regtvaardig man, en hij kan geen onrecht lijden. Sedert de Koning den vrede heeft doen uitroepen en afkondigen, heeft hij niemand beledigd. Hij eet maar eens op elken dag, en hij leeft als een kluizenaar met kastijsdinge van zijn ligchaam. Op zijn lijf draagt hij een haren kleed.

He ät men êns up isliken dag:
 He levet alse ein klüfener,
 Unde kastyet sinen lygham sêr.
 Nägest sineme live drägt he hâr;
 He at nên flêsh in eneme jâr,
 Wat flêsh it sy, wild edder tãm.
 Dat sãde de gisteren far òm kwam.
 Syn slot, dat da het Malepartus,
 Hãvt he forlaten, un buwet eine klüs.
 Blêk un mager is he fan pinen;
 Hunger; dorst un sware karinen.
 De lidet he nu for sine funde.
 Wat shadet it òm, dat he in desser stunde
 Hyr is beklaged in sinem avwãfen?
 Kunt he to antwôrde, he mag nog genãfen.

Do desse wôrde sus weron gefãgd,
 Kwam hane Henning mit sinem gefãgt
 In des koninges hov gefãren,
 Un brogte up ener doden-baren
 Ene dode henne, de hêt Krasfêôt,
 De Reinke hãdte gebeten død.
 Hals unde hõved hadde he er avgebeten.
 Dit mošte nu de koning weten.

De hane kwam fõr den koning stãn,
 Un sag õme sêr bedroved an.
 He hadde by sik twe hanen grõt,
 De drõvig weren umme dessen død.
 De ene was geheten Kraiant,
 De bãfte hane, dên men fand
 Twisben Holland unde Frankryk.
 De ander was òm sêr gelyk,
 Un hêt Kantart, sêr kone unde uprigt.

kleed. Gedurende een geheel jaar heeft hij geen vleesch geproefd, noch tam noch wild; dit verhaalde mij iemand, die gisteren bij hem was. Zijn Burg of slot, *Malepartus*, heeft hij verlaten, en hij bouwt eene kluis of hut. Bleek en mager ziet hij er uit, door al die kastijsingen, en door honger en dorst bij het vasten; zoo doet hij nu boete voor de zonde.

Het schaadt hem niet, dat hij hier in zijne afwezigheid is beschuldigd; bekomt hij de gelegenheid, om zich te verantwoorden, dan zal hij zich wel geheel zuiveren.

Toen GRIMBAARD tot dus verre in zijne rede was gevorderd, kwam HENNING, (de haan), met zijn gezin in 's Konings Hof. Zij droegen eene doode hen, vrouw KRASVOET, die door REINTJE was-gedood, op een lijkbaar; hals en hoofd had hij afgebeten; en dit geval moest nu aan NOBEL worden bekend gemaakt.

HENNING trad voor den Koning, in eene treurige houding. Hij was vergezeld van twee andere hanen, beide zeer bedroefd. De een heette KREYANT, de beste haan die tusschen *Frankryk* en *Holland* leefde; de andere was dezen gelijk; hij heette KANTART, en was stout en opregt; beide waren broeders van de gedoodde hen en droegen elk eene brandende waschaars. Beide riepen *ach* en *wee!* over KRASVOET

Se drögen malk en barnende ligt.
 Der hennen bröder weren desse twe,
 Se repen bede: wagg unde we!
 Umme Krasföt, erer süster, död
 Dreven se ruwe un drövnisse gröt.
 Nog weren twe ander, de drögen de boren:
 Men mogte ere drövnisse fêrn horen.
 Hane Henning för den koning ging,
 Un sprak: gnädige here, her koning!
 Höret mine wörde dorg gnaden,
 Unde entfärmet ju des groten fhaden,
 Dën mi Reinke hävt gedän,
 Unde minen kindern, de hyr stän.
 Wente do de winter forgangen was,
 Unde men sag blomen, löv un gras
 Shöne bloien un stän gröne,
 Do was ik fêr frolik un köne
 Umme myn grote slägte gemeine,
 Wente ik hadde junger söne teine,
 Un fhöner dögter twemäl seven —
 (Ogh! dën lüftede so wol to leven,)
 De al myn wyv, dat kloke hön,
 Fördbragte in eneme sommer fhön.
 Se weren stark, und wol tofreden,
 Un gingen umme födinge in ener sheden,
 De was bemüred, der mönnike hov,
 Darin ses hunde stark un grov.
 Bewärden mine kinder, un hadden se lëv.
 Dit hatede Reinke, de kwade dëv,
 Dat se so fatte weren dârbinnen,
 Dat he der nene konde gewinnen.
 Wo faken ging he umme de müren by nagte.

Un

voert, hare zuster en toonden veel droefenis en rouw. Bovendien waren er nog twee andere, die de baar droegen, wier gejammer ook op verren afstand gehoord werd.

HENNING sprak: „ Genadige Heer! hoor mij in gunste. Ontferm u over het groot verlies en de schade, welke REINAART mij en mijne kinderen, hier tegenwoordig, heeft toegebracht. Toen de winter voorbij was, en de bloemen, het loof en het gras ontsproten en alles groen stond, verheugde en verhief ik mij in het midden van mijn bloeiend gezin. Ik telde toen tien zonen en veertien schoone dochters. Ach, zij hadden zoo veel lust in het leven; mijn wijf, die klokke hen, had ze alle in eenen zomer voortgebracht. Zij waren sterk en weltevreden, en vonden hun voedsel op de bemuurde plaats van een klooster, alwaar zes groote honden, hen beschermden en lief hadden. Het was REINTJE tegen de borst, dat zij aldaar zoo wel bewaard waren, en dat hij er geene van konde magtig worden. Dikwijls liep hij 's nachts om den muur, en hij lag ons allerlei lagen met gestadige list; doch als de honden hem bemerkten, dan moest hij het op een loopen zetten, eens kregen zij hem tusfchen zich, en toen werd zijn vel deerlijk getouwd; hij ontquam

Un läde uns lage mid groter agte!
 Wan dit de hunde kregen to weten,
 So moſte he it up ſyn lopen ſätten.
 Se hadden om êns twiſhen kregen,
 Un rükkedden ome ſyn fel todëgen.
 Nouwe entkwam he tor ſülven tyd,
 Do worden wi finer ene wile kwyt.

Förder höret mi, gnädige here!
 Sind kwam he êns alſe ein klüſenëre,
 Reinke, deſülve ölde dëv,
 Un bragte mi do enen brëv,
 Där hangede juwe ſegel nedden an.
 Där fand ik in geſhreven ſtân,
 Dat ji leten kündigen faſten-frede
 Allen dëren unde fögelen mede.
 He ſprak, he were klüſenër geworden,
 Un wo he hëlde enen harden orden,
 Dat he ſine ſünde böten wolde,
 Unde ik för om nigt mër frugten ſhölde,
 Un mogte ane hode för om wol leven.
 He ſprak ök: ik hävve mi gans begeben,
 Alle ſelſh forloved mit ên.
 He lét mi kappen un ſhëpelër ſën,
 Unde enen brëv fan finem pryer,
 Up dat ik were deſte fryer.
 He wiſede mi ök doſülveſt aldär
 Under der kappen en klëd fan hâr.
 Do ging he wäg, un ſprak to mi:
 Gode, deme heren, befäle ik di!
 Ik ga, där ik hävve to dôn,
 Ik hävve nog to läſen *ſext'* un *non'*,
 O'k *veſper* därtò fandesseſem dage.

het ter nauwer nood, en zoo geraakten wij eenigen tijd van hem bevrijd.

Onlangs kwam hij bij mij, als een kluzenaar; hij bragt mij eenen brief van u, met een uithangend zegel; hierbij vond ik geschreven, dat gij aan alle dieren en vogelen eene vaste vrede had doen verkondigen. Hij zeide mij, dat hij kluzenaar was geworden, en hoe hij zich hield aan eene gestrengte orde, en boete deed voor zijne zonden.

Verder, dat ik hem niet meer behoefde te vreezen, en nu leven mogt zonder tegen hem op mijne hoede te zijn. „Ik heb mij geheel bekeerd — Zeide hij — en alle vleesch verzaakt.” Hij liet mij kap en scapulier zien en eenen brief van zijnen Prior, ten einde ik geheel gerust zou kunnen zijn. Hij liet mij zelfs kijken, hoe hij onder de pij een haren kleed droeg.

Toen hij weg ging, zeide hij: „zijt den hemel bevelen. Ik ga aan het gebed; ik moet de *sexten* en de *nonen* lezen en dan nog de *vesper* voor dezen dag.” Hij ging lezende weg, maar vol list.

Al läfende ging he wäg, un laide uns lage.

Do was ik frölik unde unforfêrd,

Un ging to minen kindern wârd.

Ik fâde ön de tidinge, do wârd en leve,

De mi was forkündiged út juwem brêve,

Un dat Reinke were worden klüfenêr,

Wi dörvten fôr em nigt frugten mêr.

Mid ön allen ging ik do buten de müre,

Dâr uns overkwam krank äventüre;

Wente Reinke hadde uns gelägd sine lage,

Unde kwam slikende út ener hage,

Un hävt uns de pörten undergân,

Unde grêp miner bästen kindere ên an,

Dat at he up, un kwam wedder faken

Sodder he se êrften begunde to smaken,

Konde uns wer jäger efte hund

Fôr öm wâgten to nener stund.

He läde uns alletyd sine lage

• Bede by nagte unde ök by dage,

Un berovede mi also miner kinder.

So fele is myn tal te minder:

Twintig un fêr plag dêr to wäfen,

De hävt Reinke upgeläfen,

Dârfan hävve ik men five, nigt mere!

Dat latet ju entfärmen, her koning, here!

Mine dröv'nisse klage ik to dessen stunden.

Nog gisteren wârd öm mid den hunden

Mine dogter avgejaged, de he bêt dôd,

De ik hyr bringe in miner nod.

Ji sên it, wat he er hävt gedân:

Dat latet ju dog to hârtên gân (2)

De koning sprak: Her Greving! kómt hêr!

Hö-

Ik was vrolijk en opgeruimd, en ging naar mijne kinderen; ik bragt hun de tijding, welke mij uit den brief was verkondigd, en hoe REINRYE een kluizenaar was geworden, zoo dat wij niet meer voor hem bevreesd behoefden te zijn.

Spoedig ging ik met allen buiten den muur, en nu kwam onze rampspoed aan. REINAART lag op den loer; hij kwam sluipende, van onder eene heg, sneed ons den weg af naar de poort van het klooster, en greep een mijner liefste kinderen, hetwelk hij opat; en sedert het eerste hem wel smaakte, kwam hij dikwijls terug, en noch jager noch hond konden ons voor hem bewaren. Hij loerde op ons bij dag en bij nacht, en beroofde mij alzoo van mijne kinderen. Vier en twintig waren er voorheen en nu zijn er vijf; de andere heeft hij verslonden. Ontferm u mijner, Heer Koning! Gisteren hebben de honden hem het lijk van mijne dochter ontjaagd; hij had ze dood gebeten en ik breng ze nu hier, in mijnen nood. Gij ziet wat hij heeft verrigt; -neem het toch ter harte.

De Koning sprak: „ Heer GRIMBAARD! kom hier;

Høre ji wol, juwe òm, de klüfenēr,
 Wat kärinen he fastet, un wo he deit?
 Leve ik èn jår, it werd òm leid!
 Wat fholen desser wörde nu mēr?
 Hane Henning, nu höret hēr;
 Juwe dode dogter, dat gude hõnt
 Dēr wil wi der doden regtigheid dõn,
 Unde laten er de *vigille* singen,
 Unde se to der èrden bringen.
 Dat fhal fhên mid groten eren.
 Dån wille wi uns mid dessen heren
 Um dessen mörd wol bespräken,
 Wo wi dat tom bästen mogen wräken.
 De geböd he bede jung unde ölden,
 Dat se de *vigilie* singen fholden.
 Do des koninges böd was gegån,
 Unde do men begunde tō häven an
 Dat *Placebo domino*,
 Unde de verfhe, de dår hören to —
 (Ik fåde it wol, men it were to lang,
 We dår do de *lectien* sang,
 Unde de *responsen*, so sik dat behört,
 Darumme kørte ik desse wörd, —).
 Se wordt do int grav gelaid;
 En fhön' marmelstein wård dår bereid,
 Gepoléred so klår alfe ein glas,
 De fèrkant, grõt un dikke was,
 Mid groten bókstaven darup gehouwen,
 Dat men klårliken mogte fhouwen,
 We darunder lag begraven.
 Alfus sprak de fhrivt der bókstaven:
 „ Krasfèfõt, hanen Hennings dogter, de bäste,
 „ De

hier. Hoort gij het wel, welke vasten uw oom de kluisenaar houdt, en hoe hij zich bekeert. Leef ik nog een jaar, het zal hem berouwen; maar waartoe meer woorden gebruikt.

Hoor HENNING! Wij zullen voor uwe doode dochter, die goede hen, eene behoorlijke lijdendienst laten houden, de *vigilie* doen zingen, en haar ter aarde bestellen. Dit zal met groote staatie geschieden, en daarna zullen wij met deze Heeren, in den Raad overleggen, hoe wij dezen moord zullen doen straffen.

NOBEL gebood, dat jong en oud de *vigilie* zou aanheffen, en men hoorde toen het *Placebo Domino* en de verzen die er volgen. Ik zou wel alles verhalen, ook wie daar de *lectie* zong en de *responsen* gaf; maar het is te lang; ik bekort mij. Zij werd in het graf gelegd en er werd eene schoone, glad gepolijste, vierkante, zware marmerteen op het graf gelegd, waarop in groote letteren het volgend grafschrift te lezen stond.

„ *Vrouw KRASSEVOET rust hier; zij was der hen-*
(nen beste

Men vondt slaag eijren in haar nesten,

Zij kon goed kakelen en schryven.

Zij is met rouw alhier begraven.

't Was REINTJE, die haar 't hoofd afbeet.

Zij wil, dat al de wereld weet:

Hoe zij verviel in zijne lagen.

Elk wandelaar zal haar beklagen!

„ De fele eier laide in de neste,
 „ De wol mid ören föten konde fhraven,
 „ De ligt under dessem stein begraven.
 „ De falshe Reinke was't, de se forbêt.
 „ Se wil, dat al de wereld dit wêt.
 „ Dit dede he ane regt mid falsher lage,
 „ Up dat men se deste mër beklage.”

Alfus nam de fhrivt enen ende.

De koning lét beden al, de he kende,
 De klöksten fan rade, sik wol to bespräken,
 Wo he desse undåd bäst mogte wräken
 Up Reinken, de nigt en was fan den bästen.
 Do reden de heren eme tolästen,
 Wente se Reinken sêr listig kenden,
 Hyrumme fholde men eme boden senden,
 Dat he wer dorg fshaden edder dorg fromen
 Nigt entlete, he fholde komen
 To des koninges hove tom heren-dage,
 Un dat Brûn, de bare, desse bodeshop drage.

De koning sprak to Brûne, dem bär':
 Brune, ik sägge ju als juwe hër,
 Dat ji mid flyt desse bodeshop dôt.
 Men sêt, dat ji sint wys un fröd;
 Wente Reinke is sêr falsch un kwäd,
 He wêt so mannigen losen råd,
 He werd ju smeken unde forelêgen,
 Ja, kan he, he werd ju wise bedregen.

Wanne nein! sprak Brûn, fwiget der rede;
 Ik sägge't by mineme swaren ede,
 So geve mi God ungefal,
 Wo mi Reinke igt hönen fhal!
 Ik wolde öm dat so wedder inwripen,

De Koning belegde hierop den grooten Raad en riep de kloekste en wijsste mannen tot zich, ten einde te bespreken, op welke wijze deze misdaad van REINTJE het beste zou te straffen zijn.

De Heeren, die REINAART als listig kenden, raadden, dat men aan hem een bode zou zenden, ten einde hem op een bepaalden tijd te dagvaarden, en dat hij om lief noch leed nalaten moest op dien Regtdag ten Hove te verschijnen; en dat BRUIN, de Beer, deze dagvaarding zou doen.

De Koning volgde dien raad, en zeide aan BRUIN: „ ik vermaan u, als uw Heer, dat gij deze boodschap met zorg moet waarnemen, maar zie toe dat gij voorzigtig en wijs handelt. REINAART is slim en loos. Hij kent vele listen en uitvlugten, en zal u vleijen en voorliegen, en als hij maar kan u zeker bedriegen.”

„ Voorzeker niet! zeide BRUIN, spreek er niet van. Ik betuig het met een zwaren eed, dat God mij straffen zal, als REINTJE mij in eenig opzigt smaad zal aandoen. Ik zou het hem ook doen bezuren; hij zou niet weten waar hij voor mij blij-

He fholde för mi nigt weten to bliwen.
 Alfus makede fik Brûn up de fârd
 Stolt fan mode to barge wârd.

Brûn makede do finen gang.
 Dorg ene wôstenye grôt un lang,
 Do kwam he, dâr twe barge lagen,
 Dâr plag jo Reinke, syn ôm, to jagen,
 Un hadde den fôrdag dâr gewâst.
 So kwam he för Malepartus tolâft;
 Went Reinke hadde mannig fhôn' hûs,
 Men dat kastél to Malepartus
 Was de bäfte fan sineme borgen.
 Dâr lag he, alse he was in forgen.
 Do Brûn för dat flot was gekomen,
 Un de pórten gesloten fornomen,
 Dâr Reinke út plag to gân,
 Do ging he för de pórten stân,
 Un dagte, wat he wolde beginnen.
 He rêp lude: Reinke, ôm! sint ji darbinnen?
 Ik bin Brûn, des koninges bode!
 Ie hävt gefworen by sineme gode,
 Kome ji nigt to hove to deme gedinge,
 Un ik ju nigt mid mi en bringe,
 Dat ji dat regt nemen un geven,
 So werd it ju kosten juwe leven!
 Kome ji nigt, ji stân buten gnade,
 Iu is gedrouwed mid galgen un rade.
 Darumme gât mid mi, dat rade ik int bäft.
 Reinke hörde wol desse wôrde êrst un lâft;
 He lag darbinnen un lûrde,

Un

blijven moest, en nu ging BRUIN, stout en trotsch van overmoed, op reis naar den berg.

De eerste dagvaarding door BRUIN, de beer.

BRUIN trok door eene uitgestrekte woesteniĳ, en kwam over de twee bergen, waar REINAART gewoonlijk jaagde. Hij had het grootste gedeelte van den dag hiermede doorgebracht, en kwam eindelijk voor *Malepartus*. REINAART bezat vele schoone huizen, maar het kasteel van *Malepartus* was het beste van zijne burgten.

Aldaar hield hij zich op, wanneer hij bevreesd of in nood was.

BRUIN voor het slot gekomen, vond de poort gefloten, en ging voor den ingang staan. Hij bedacht wat hij doen zou, en riep met luider stem: „Oom REINAART! zijt gij te huis. Ik ben BRUIN, des konings bode. Hij heeft een zwaren eed gedaan, dat komt gij niet ten Hove, en is het, dat ik u niet mede breng, om u aan den regtsdwang te onderwerpen, gij gevaar zult loopen van uw leven te verliezen. Komt gij niet, dan houd alle genade op, en gij wordt bedreigd met galg en rad. Ga derhalve met mij; ik rade u dit om best wille.

REINTJE had al deze woorden gehoord; hij lag bij de deur en loerde. Hij dacht bij zichzelf

Du darte: wann mi dit äventürde,
 Dat ik dem bären betälde desse wörd,
 De he so homodigen sprikt al förd!
 Hörde wil ik denken dat bäste!
 Därmit ging he deper in sine fäste;
 Wente Malepertus was der winkel fol,
 Hyt ein gat, un jünderd ein hol,
 Hädde mannige krümme änge un lang,
 Un hadde ok mannigen feldfen utgang,
 De he tödède un fäste töfлот,
 Allé he fornam, dat he des hädde nöd;
 Wan he där jennigen röv in brogte,
 Edder wan he wufte, dat men om fogte
 Umme sine falfhe misfedäd,
 So fund he där den nouwesten råd.
 Mannig dät in simpelheid ok där inlöp,
 Dat he darin forräd'liken gröp.

Do Reinke sus des bären wörde
 Wol fornam, unde ok hörde,
 He lovede nigt grundlik den wörden stolt,
 Om was lede for én agterhöld.
 Do he dat enkede hadde fornomen,
 Dat Brün allene was gekomen,
 Deste min he do forfhrak.
 He ging üt to em un sprak:
 Brün! leve om, wilkomen möte ji wäfen!
 Ik hävve regt nu de *vesper* geläfen,
 Darumme konde ik nigt ér komen.
 Ik hope, it fhal mi fyn to fromen,
 Dat ji to mi gekomen fyt.
 Syt wilkomen, om Brün, to aller tyd!
 Deme en wete ik des jo nenen dank,

zelve. „Hoe zal ik het aanleggen, om deze stoute woorden aan den beer betaald te zetten. Ik moet hierop nadenken.” Nu ging hij terug en zijnen burg dieper in.

Makpartus had vele sluipwegen, gaten en hopen, lang, krom en naauw; verscheidene der ingangen konde hij openen of sluiten; naar de nood zulks vorderde, en hij den roof binnen bragt, of wanneer men hem zocht wegens zijne misdrijven. Nu vond hij hier de beste schuilplaats; menig dier liep er in door onnoozelheid, en dit werd dan spoedig gegrepen.

Toen REINAART alzo de dagvaarding van BRUIN had gehoord, betrouwde hij zich niet, dat het enkel woorden waren; en vreesde, dat er iets achter zou schuilen. Doch toen hij zag, dat de Beer alleen stond, was hij minder verschrikt. Hij ging naar hem toe, en sprak: „Oom BRUIN zijt welkom! Ik las den *vesper* en konde niet eerder bij u komen. Ik hoop, dat uwe komst mij voordeelig zal zijn. Nogmaals, welkom, Oom BRUIN! gelijk ten allen tijde. Ik wijt het hem geen dank, die u deze zware marsch deed ondernemen; wat zweet gij? alle uwe haren zijn nat; en konde de Koning nu geen anderen bode zenden, dan u, den edelsten en voornaamsten man van het Hof, den eersten in gunst.

Het

De dat fhaffede, dat ji dessen gang
 Snolden övergân, de där is fêr fwâr.
 Ji fweten, dat ju nat is dat hâr.
 Hadde unse here de koning nu
 Nenen anderen boden to fenden, dan ju?
 Wente ji fint de eddelste un grôtfte fan love,
 De nu is in des koninges hove.
 It werd mi fyn funderlik to fromen,
 Dat ji fint hêr to mi gekömen;
 Juwe frode råd werd mi helpen fere:
 By dem koninge, de de is unse here.
 Al hädde ji dessen wäg nigjt angenommen,
 Ik were dog morgen to hove komen.
 Dog dunket mi fere in mineme wân,
 Ik fhäl nu nigjt wol konen gån:
 Ik hävve mi geten also fad.
 It was nye spife, de ik at,
 Dat ganzse lyv dait mi wee därfan.

Do sprak Brûn: Reinke ðm, wat ete ji dan?
 Do sprak Reinkè: Leve ðm, wat hülpe ju dat,
 Dat ik ju fäde, wat ik at?

It was ringe spife, där ik nu by leve;

En arm man en is jo nëh greve.

Wân wi it nigjt konen bäteren mid unfen wiven,

So mote wi äten fershe honnigshiven.

Sodane kost at ik dorg de nöð,

Darfan is mi de bûk fo grôt.

Ik mot se äten ane minen dank,

Darfan bin ik wol halv krank.

Wan ik dat jümmer bäteren kan,

Wolde ik umme honnig node upftân.

Da sprak Brûn also fôrd:

Wan-

Wanne, wanne! wat hävve ik nu gehörd!

Holde ji honnig so sere unwêrd,

Dat dog mannig mid flite begêrt?

Honnig is ene so söte spise,

De ik för alle gerichte prife.

Reinke, helpet mi, därby juwen fromen.

Reinke sprach: Brûn òm, ji hölden juwen spot.

Brûn sprach: nèn! so helpe mi God!

Sholde ik spotten? dat do ik node!

Do sprach wedder Reinke de rode:

Is dat juwe êrnst? dat latet mi weten,

Möge ji dat honnig so gërne äten?

En bûr wonet hyr, de het Rustefile,

Dat is men ene halve mile;

By òm is so fele honniges, forstât mi regt,

Ji segen's ny mër mid al juwem slägt.

Brunen dëm stak sër dat smër,

Na honnige stund al fyn begër.

He sprach: Latet mi komen darby,

Ik denke des wedder, lövet des mi.

Wan ik mi honniges sad mogte äten,

So mošte men mi des fele tòmäten!

Reinke sprach: Ga wi hen up de fârd,

Honniges s'hal nigt wërden gespârd,

Al kan ik regt nu nigt wol gân:

Regt truwe mot jümmer s'hinen foran.

De ik mid gunst to jv drage;

Wente ik wêt nèn mang al minen mage,

Dën ik alfus wolde menen,

Wente ji mi sër wol wedder könen denen

Jegen mine fyende, un jegen òre klage

In des koninges hoy tom heren-dage.

hoord! schat gij den honig zoo gering, dien een ander met zoo veel lust begeert? Honig is zulk een lekkere kost, dat ik ze boven alle gerechten zet. REIN, help er mij aan; ik zal u weder dienst doen." REINTJE hernam. „Oom, gij spot met mij." — „Neen!" zeide BRUIN: „Ik zweer het u, — zoude ik spotten? dit doe ik zelden." De Vos. „Is het ernst, dat gij gaarne honig lust? weet dan, dat hier in de nabijheid een boer woont, RUSTEVEEL geheeten; en dat bij dezen zoo veel honig is, als gij met uw geslacht ooit bij elkander hebt gezien."

Bij BRUIN jeukte reeds de maag; en hij vlamde van lust naar honig. Hij zeide: „breng mij daarbij, ik zal het gedachtig zijn; geloof mij, als ik mij aan honig mag verzadigen, dan moet men mij wel veel voorzetten." REINTJE hernam: „Laat ons gaan, het zal aan honig niet ontbreken; en al kan ik thans niet goed over den weg komen, ik wil mijne getrouwheid doen blijken. Ik moet u bewijzen, hoe veel ik van u houde; niemand is er onder mijne bloedverwanten, met wien ik het zoo wel meen; en gij kunt mij ook van dienst zijn tegen mijne vijanden, en tegen hunne klagten, aan het Hof en op den regtdag.

Ik zal u nog heden geheel uwe bekomst geven van honig, en wel van de beste, zoo veel gij

Ik make ju nog t'avend honniges sad,
 Darto fan deme bāsten, mārket dat,
 So fele alse ji des jümmer mögen drāgen.
 (Men Reinke mēnde fan groten slāgen.)

Reinke lōp fēr un swinde.
 Brūn folgede ōm na alse ein blinde.
 Reinke dagte: wil't mi gelingen,
 Ik wil di todēgen upt honnigmarked bringen!
 Se kwemen tohand by Rustefyls tūn,
 Do froude sik fēr de bare Brūn.
 Men des he sik froude, dār wārd nigt fan:
 So gait it nog mannigem nnfrozen man.

Do de avend was gekomen,
 Un Reinke dat hadde fornomen,
 Dat Rustefyl, de fōrgefāgde būr,
 To bedde was in sinem fhūr.
 Rustefyl was fan groteme love
 En timmerman, un hadde in sinem hove
 Liggende ene eike, de he wolde kloven,
 Un hadde dār ingeflagen boven
 Twe grote kile, de weren fēr glad.
 Reinke de fos mārkede dat.
 Dat fülve holt was an ener fyde
 Upgekloved ener ellen wyde.

He sprak: hōret mi, Brūn, ōm,
 Regt hyr in dessem fülven bōm
 Is honniges mēr, wan ji lövet:
 Stāket darin wol depe juwe hōved.
 Nemet nigt to fele, dat is myn rād,
 Ju mogte dār anders av komen kwād
 In juweme live, fyt des berigt.

Brūn

kunt bergen." — (Hij bedoelde *alle* soorten van slagen.)

REINTJE liep snel voort, en BRUIN volgde hem als een blinde. De vos dacht reeds bij zichzelf: „gelukt het mij wel, dan zal ik u ter dege op de honigmarkt brengen.”

Zoo kwamen zij op de werf van RUSTEVEEL. BRUIN verheugde zich reeds ten hoogste; maar van hetgene, waarover hij zich zoo verblijde, gebeurde niets. — Zoo gaat het nog met menig onwijs mensch.

De avond was gevallen, en REINTJE wist, dat RUSTEVEEL, de vermelde boer, te bed was gegaan. Deze was een timmerman, en hij had veel aan de hand; op zijne werf lag een eiken stam, dien hij klieven of splijten wilde; hij had er wiggen in geslagen.

REINTJE wist zulks, en zag dat de stam aan de eene zijde, wel eene el wijd gespleten was; hij zeide: „BRUIN-oom! in dezen boom zit meer honig, dan gij gelooft; steek uw hoofd er diep in; doch eet niet te veel! dit rade ik u, om dat gij ook ongesteld zoudt kunnen worden.”

BRUIN sprak: „REINTJE, zijt daarvoor niet bevreesd! Meent gij, dat ik niet wijs ben? de matigheid dient in alle zaken.”

Brún sprak: Reinke, forget nigt!

Mene ji, dat ik sy unfröd?

Mate is to allen dingen gôd.

Alfus lét sik de bare bedoren,

Un stak dat höved in over de oren,

Unde ök de fordersten föte mede.

Reinke do grote arbeid dede:

He brak út de kile mid der haft,

Dâr lag de bare gefangen fast

Mid höved un föten in der eken,

Öm halp wedder fhelden edder smecken.

He plag to wäfen köne un stark,

Man hyr hadde he fyn fulle wark.

Sus bragte de neve sinen öm

Mid lösheid gefangen in den bóm.

He begunde to hulen un to bráshen,

Mit den ägtersten föten to kráshen,

Un makede also groten lûd,

Dat Rustefyl mid der haft kwam út.

He dagte, wat dâr wäfen mogte?

Ja, ein fharp byl he mid sik brogte

Up äventûr, este des were nód.

Brún lag dâr in angefte grôt;

De klove, dâr he in lag, öme knép;

He brak sik un tóg, dat he pèp.

Men dat was pyn umme nigt gedán,

He formode sik nümmer fan dâr to gán.

Dat menede ök Reinke, un sag Rustefyle

Fan fêrne komen mid deme bile.

He rêp to Brunen: wo stait it nu?

Ätet nigt to fele, dat rade ik ju,

Des honniges! Sägget mi, is it ök gôd?

De beer liet zich alzoo bedriegen; hij stak het hoofd tot over de ooren, en ook de beide voorpooten in de spleet, en toen wist REINTJE er de wiggen te doen uitspringen. De deelen van den stam sprongen tot elkander, en zoo geraakte BRUIN met het hoofd en de pooten in den eik beklemd.

Nu hielp noch schelden noch smeeken. Hij plagt stout en sterk te zijn, maar hier schoten hem de krachten te kort.

Zoo bragt de neef den oom in lijden. Deze begon te huilen en te brullen en met de achterste voeten te schoppen. Dit gerucht deed RUSTEVEEL opstaan, die buiten komende, niet wist wat het zijn zoude; voorzigtigheidshalve, nam hij een scherpen bijl mede.

BRUIN lag daar in den grootsten nood; de spleet werd al naauwer en naauwer; hij zat er erg in bekneld. Hij trachte zich los te rukken; maar elke poging verwekte nuttelooze pijn; hij moest wanhopen om los te komen.

Toen REINTJE den timmerman zag aankomen, met den bijl, ging hij bij BRUIN en vroeg: „Hoe gaat het? Is de honig goed? eet toch niet te veel; dit raad ik u. RUSTEVEEL komt daar aan; hij zal u zeker bedenken, en u eenen dronk bij het eten toedienen.” En hierna keerde REINTJE terug naar zijn slot *Malapertus*.

Ik sê, dat Rustefile kumt herût :
 Fêligte wil he ju bedenken,
 Un wil ju wat up de máltyd s'henken!
 Dâarmede ging Reinke wedder na hûs,
 Na sineme slote to Malepertus.
 Do kwam Rustefile altohand,
 Den baren he sus gefangen fand.
 He lêp hastigen mid eneme lope,
 Dâr he de buren wufte tohope,
 Dâr se hêlden gastery.
 He sprak: komet hastigen by mi,
 In mineme hove is en bare
 Gefangen, dat sâgge ik forware!
 Se folgeden ôme alle, un lepen sêr;
 Islik nam mid sik sine wêr,
 Wat he êrst krêg út sinem warke,
 De eine ene forke, de ander ene harke,
 De drûdde en spêt, de fêrde ene rake,
 De fyvde enen groten tunenstake.
 De kârkhêr unde de kôfter bede
 De kwemen dâr ôk mid ôreme gerâde.
 De papen-meierfhe, de hêt fruw' Jütte,
 De was de, de de bâte grütte
 Konde bereiden un koken,
 De kwam gelopen mid ôrem wokken,
 Dar se des dages hadde by gefâten,
 Den armen Brune darmede to mâten.
 Do Brûn hôrde dat rûgte so grôt,
 Dâr he lag gefangen up sinen dôd,
 He tóg mid pinen dat hêved út,
 Men dârbinnen blêy beklêven de hûd
 By beden oren umme dat hêved hêr.

Zoodra RUSTEVEEL zag, dat er een beer gevangen was, liep hij haastig naar de kroeg, waar hij wist, dat de boeren nog bijeen waren en onder hun gelag zaten. „Gaaf — zeide hij — spoedig met mij! op mijne werf is een beer gevangen!”

Zij volgden hem dadelijk; elk nam tot geweer mede, wat hem het eerst voor de hand kwam, de ééne een vork, de tweede eene hark, de derde eene spade, de anderen dorschvlegels en stokken.

De Priester en de Koster kwamen insgelijks met hetgene hun het gereedst was; en ook vrouw JUTTE, des Priesters huishoudster, beroemd om hare kookkunst; deze nam het spinrokken op, waarbij zij over dag gezeten had.

Toen BRUIN dit gerucht hoorde, en hij den dood moest verwachten, trok hij, met groote pijn het hoofd uit de spleet; maar de huid tot boven de ooren bleef er in. Men gisfe hoe hij er uit zag! het bloed kwam aan alle zijden uit; en

Ik mene, men sag nü lëliker dër.
 Dat blöd öm over de oren ran;
 Al brogte he het höved üt, nogtan
 Bleven bede föte darin al fast.
 Dog rükkede he se üt mid der hast,
 Al rafende, eft he were fan sinnen,
 Men nogtan bleven de klouwen darbinnen,
 Darto dat fel fan beden föten.
 Dat honnig was nigt fan dem söten,
 Där öm Reinke, syn öm, fan säde.
 Eene kwade reise Brûn do dede;
 Ja, it was öme ene sorglike fârd:
 Dat blöd lëp faste over sinen bård;
 De föte deden öm wee so sër,
 He konde nigt gân, wer na edder fër.
 Rustefyl kwam un begunde to slân,
 Se gingen öm altomalen an,
 Alle, de mid öm kwemen hër;
 Brunen to slân was al ër begër.
 De pape hadde enen lanken stav,
 Wo mannigen slag he öme mid gav.
 He konde nergen gân efte krupen,
 Se kwemen up ën in eneme hupen,
 En dël mid speten, en dël mid bilen;
 De smed brogte bede hamer un filen.
 Etlïke hadden shuffelen, etlïke spaden;
 Se slogen öm ane alle gnaden.
 Alle geven se öm mannigen slag,
 Dat he sik bedéde där he lag.
 Alle slogen se, ja där en was nën fo klene:
 Slobbe, mid deme krummen bene,
 Un Ludolv mid der bredden näse —

het werd nog erger met de pooten. Hij rukte ook deze haastelijk , al razende en alsof hij dol ware los ; hij moest het vel en de klauwen in den boom laten.

Die honig , door REINTJE beloofd , was niet van de zoetste. BRUIN had een slechten dag ; het bloed liep hem om den baard ; en de voeten deden hem zoo zeer , dat hij gaan noch staan konde .

RUSTEVEREL kwam en begon den aanval. Elk die met hem was gekomen , volgde zijn voorbeeld ; elk was even begeerig , om BRUIN te treffen. De Priester stond met een langen stok en gaf hem vele slagen.

BRUIN wist niet waar hij gaan of kruipen zoude. Vele andere personen schoten nog bij hoopen toe ; sommige met schoppen , andere met bijlen. De smid kwam met den voorhamer. Zij sloegen er allen op zonder genade , en BRUIN kreeg het zoo erg , dat hij in de grootste benaauwdheid geraakte.

Groot en klein onder de dorpelingen deed zijn best ; SLOBBE KROMBEEN en LUDOLPH BREEDNEUS waren de wreedste ; de laatste had een dorschvlegel in zijne lompe handen ; hij en zijn zwager KOEKELRIJ bragten de selste slagen toe. ABEL
KWAK

Allerwredest weren öme dese.
 He slög mid finer holten sfingeren
 Gerold mid den krummen fingeren,
 Un syn fwager Kukkelrei,
 Allermeist slogen desse twci.
 Abel Kwak, un darto fru' Jütte,
 Un Tälke Lorden Kwaks de slög mid der bütte. (3)
 Nigt desse allene, men alle de wive
 De stunden al na Brunen live.
 He mošte nemen al, wat man öm brogte,
 Kukkelrei makede dat mëste gerogte;
 Wente he was de eddelste fan gebörd,
 Frouw Willigetrüd för der kav-pört'
 De was sine moder, dat wušte iderman,
 We aver syn fader was, där wušt' men nigt fan.
 Dög säden de bür' under malkander,
 It were de stoppelmayer, de swarte Sander,
 Æn stolt man — där he was allèn.
 Brûn mošte ök fan mannigen stèn
 Den worp en'fangen up syn lyv.
 Se worpen na öm bede mans un wyv.
 Int läste Rustefyls broder hër sprang.
 De hadde enen knüppel dikke un lang,
 Un gav öm int höved enen slag,
 Dat he wer hörde edder sag.
 Fan deme slag entsprang he mid sinem lyv,
 Al rasende kwam he mang de wyv',
 Un fel mang se also fër,
 Dat dër five kwemen int rivër,
 Dat darby was un ök fër döp.
 Hastigen do de pape röp,
 Un was fhër halv forzaged:

KWAK en VROUW JUTTE deden niet minder hun best en vooral TALLEKE, LORDEN KWAKS dochter, deze sloeg met eenen bezemsteel. Behalve deze kwamen er nog vele andere wijven; zij wilden allen BRUIN te lijve, en deze moest aannemen, wat men hem bragt.

Het meeste gerucht werd gemaakt door KOKELRIJ, want hij was de aanzienlijkste van geboorte. VROUW WILLIGETRUI bij de vuilpoort, was zijne moeder; dit wist een ieder, maar niemand wist wie zijn vader was; de boeren noemden onder elkander den stoppelmaaijer (den baardscheerder) ZWARTE SANDER, — een stout man, wanneer hij alleen stond.

BRUIN werd ook nog met vele steenen begroet, en op het laatst sprong RUSTEVEEL's broeder toe, die aan den beer met een dikken knuppel zulk een slag op het hoofd gaf, dat dezen hooren en zien verging. — BRUIN sprong op door den slag en hij vloog al razende onder de wijven, zoo dat er vijf in de diepe rivier vielen.

De Priester zag dit met schrik, en riep: „Ziet daar drijft mijne maagd vrouw JUTTE, op hare rokken! helpt haar! helpt haar. Ik beloof twee tonnen bier, en aflaten en absolutien daarenboven.”

Nu liet het volk BRUIN voor dood liggen, en haastelijk liep elk om de wijven te helpen, die allen werden gered.

Sê, jinderd flût Jutte, mine maged,
 Bede mid pelze un mid rokke —
 Sê, hyr ligt ôk nog êr wokke.
 Helpet êr altomalen nu:
 Twe tunnen bêrs de geve ik ju,
 Dârto avlât un gnade grôt!
 Sû's leten se Brunen liggen for dôd.
 Un lepen hastigen hen mang de wive,
 Un hûlpen en út deme water al five.
 Dewile se hyrmid weren forworn,
 Krôp Brûn int water fan groten torn,
 Un begunde fan grotem wê to brummen.
 He mênde nigt, dat he konde fwummen.
 Syn' andagt was, un begunde to denken,
 Dat he sik sûlven wolde fordrânken,
 Up dat ôm nigt mêr slôgen de bure.
 Do wedderfôr em nog dit âventure,
 He konde nog fwummen, un swam todêgen.
 Ja, do dit de buren alle segen,
 Mid grotem gerogte un mid grâmen
 Sprôken se: wanne, wi môgen uns wol fhâmen;
 Se hadden daromme grote unduld,
 Un sprôken: dit is desser wive fhuld;
 In untyd kwemen se hyr to mate.
 Sê, he fwommet wâg sine strate!
 Se segen den blok, un worden des enwâr,
 Dat dâr nog infat bede hûd un hâr
 Fan fôten, fan oren, dar was en lêv;
 Se repen: kum wedder ôrlose dêv!
 Hyr sint dine oren un handfhôn to pande!
 Sus folgede ôm to deme fhaden de fhande;
 Dog was he fro, dat he entging.

Terwijl men hier mede bezig was, sprong BRUIN van benuuwdheid in het water, en hij begon erg van pijn te brommen en te brullen. Hij bezon zich, dat hij niet zwemmen konde, en had het voornemen, om zich te verdrinken, ten einde niet meer door de boeren geflagen te worden. Het bleek echter door den nood, dat hij goed zwemmen konde, en zoo zwom hij met spoed weg.

De boeren dit ziende, beklaagden zich hierover hoogelijk, en verweten het aan elkander. „Wij moeten er ons over schamen;” — zeiden zij, en gaven aan de wijven de schuld, als te ontijde daarbij gekomen. Zij zagen hem na. Zij bekeken verder den eiken stam en vonden daar in het vel van hoofd en pooten, met huid en haar. „Kom, hier eens weer, — riepen zij hem na — gij eerlooze dief! Wij houden uwe ooren en handschoenen ten pand.” En zoo volgde nog de smaad op de smart.

BRUIN verheugde zich, dat hij hun ontkomen konde; maar hij vervloekte den boom, waar hij zijne ooren en klauwen liet. Hij vloekte ook op REINAART, die hem verraden had. Dit was het

He flokede deme bome, de òm fing,
 Dar he fan fòten un oren wes lèt;
 He flokede Reinken, de òm forréd.
 Dit was dat gebäd, dat he do las,
 Dewile he in deme water was.
 De stròm lèp snelle unde fast,
 Dèn drèv he nedder mid der haft,
 Un kwam in ener korten wile
 Fylna by kant ene mile.
 He kròp to lande by dat fülvste rivèr;
 Niwerlde sag jemand bedröveder dèr.
 He mende finen geist dár up to geven,
 Un tröste do nigt länger to leven.
 He sprak: o Reinke, du falsche kreatûr!
 Ok dagte he up de kwaden bûr,
 Dat se òm füs hadden slagen tor stupen,
 Un dat Reinke òm hêt so dèp inkrupen.

Do Reinke fos fèr wolbedagt
 Sinen òm alfus hadde gebragt
 Upt honnig-marked mid kwader listè,
 He lèp, dár he welke höner wüste,
 Der nem he èn, un lèp òk fèr
 Al nedderwärd by deme fülven rivèr.
 He dede sine máltyd mit demfülven hón,
 Un ging fòrd, dár he hadde to dòn,
 Na deme rivèr, un drank òk to.
 He sprak jo faken: nu bin ik fro,
 Dat ik den baren hävve alfus
 Gebragt to des Rustefyls hûs!
 Ik wèt, dat desse Rustefile
 Håvt òk fele der scharpen bile.
 Brûn was ein der fyende myn,

Nu

het gebed, het welk hij deed, toen hij op het water was.

De stroom liep snel, en zoo werd hij in een korten tijd wel eene mijl wegs afgevoerd; hij kroop eerlang aan wal, en nooit zag men ter wereld een schepsel in een meer bedroevenden toestand. Hij meende aldaar te zullen sterven, en troostte zich, dat zijn einde nabij was. „O REINAART! wat zijt gij een valsch wezen!” riep hij en dacht aan de boeren, die hem zoo geslagen hadden en aan den boom, in welken te duiken REINTJE hem geraden had.

Toen REINAART zijnen oom alzo met listen op de honigmarkt gebragt had, was hij naar eene plaats geloopt, waar hij wist, dat hoenders waren. Hij nam er een en liep vervolgens naar de rivier benedenwaarts. Hij deed aldaar den maaltijd met dit hoentje en nam er eenen dronk toe.

Hij sprak bij zich zelve. „Nu ben ik toch blijde, dat ik BRUIN zoo bij RUSTEVEEL bezorgd heb; ik wil wel wedden, dat deze wel scherpe bijlen zal bezitten. BRUIN was een mijner vijanden en nu heb ik hem dat ingewreven. Ik noemde hem wel oom, maar nu zit hij dood in den eik. Ik moet mij ook voor het toekomstige verheugen. Hij zal nu niet meer over mij klagen.”

E

Ter-

Nu hävve ik òm dat gedreven in.
 Ik hêld òm, dat is wâr, for minen òm,
 Men nu ligt he dôd in deme bôm.
 Des bin ik fro in alle minen dagen,
 He werd jo nigt mêr over mi klagē.
 Dewile he sus ging, de lose wigt,
 Kwam he, dâr Brûn lag, fan ungeshigt.
 Do he òm sag liggen also,
 Ward he wedder unfro
 Darumme, dat Brûn nog levendig was,
 Un sprak: o Rustefyl, du slimme dwâs,
 Du arme slumpe, grove wigt!
 Magstu folke spise nigt
 Gûd fan smake unde ôk wol fât,
 De mannig gûd man dog gërne ât,
 Un was di so wol gekomen tor hand?
 Dog dunket mi, he hävt di gelaten ên pand!
 Sus sprak Reinke, do he sag,
 Dat Brûn sus drövig un blodig lag.
 He ward des fro utermaten sêr,
 Un sprak: Brûn, òm, wo kweme ji hyr hêr?
 Hävve ji by Rustefyle wes forgotten?
 Ik wilt òm gërne laten weten,
 Dat ji hyr syt, unforholen.
 Ik gise, ji hävven òm syn honnig gestolen;
 Edder is òm dat ôk betaled?
 We hävt ju sus rôd formaled?
 Dit is ju ene lêdlike fake!
 Was dat honnig ôk fan gudeme smake?
 Ik wêt des nog mêr tom sülven kope;
 Leve òm, sâgget it mi, ér ik lope.
 In wat orden hävve ji ju geloved,

Dat

Terwijl de schalk zoo voortpraatte, kwam hij ter plaatse waar BRUIN in onmagt lag.

Toen hij dezen zag, werd hij treurig, en vooral toen hij bemerkte, dat de Beer nog leefde. Hij zeide: „ o RUSTEVEEL! o domme gek! lusttet gij deze spijs niet, goed van smaak en vet, en welke u zoo wel was ter hand gekomen; aan menig goed man zou ze welkom zijn geweest: maar ... naar ik zie, heeft hij nog al iets in de loop gelaten.”

Toen hij zag, dat BRUIN zoo zwak en bloedend lag, verheugde hij zich op nieuw en zeide: „ BRUIN-oom! hoe komt gij hier? Hebt gij ook iets bij RUSTEVEEL vergeten? ik wil het hem gaarn laten weten, dat gij hier zijt. Of hebt gij hem niet voldaan? Maar wie heeft u zoo rood geverfd? dit staat u niet wel. Heeft de honig u goed gesmaakt? ik weet er nog meer voor denzelfden prijs. Lieve oom! zeg het mij, voor ik weg ga. In welke orde hebt gij uwe gelofte gedaan, daar gij een roode bonnet op uw hoofd hebt, of zijt gij Abt geworden? Die u de kruin heeft geschoren, heeft n ook in de ooren gemaakt. Ik zie, gij hebt den hoofdtop verloren,

Dat ji drägen op juweme hoved
 En rôd bareit? efte sin ji abbed?
 He hävt ju feker na den oren gefnabbed,
 De ju de platten hävt gefhoren.
 Ji hävven feker juwen top forloren,
 Dárto dat fel fan juwen wangen;
 O'k hävve ji juwe handfhen laten hangen!
 Do Brûn al desse speien wörde
 To fineme fhaden fan Reinken hörde,
 Nigt konde he fan pinen fpräken,
 O'k konde he dat do nigt en wräken.
 Up dat he der wörde nigt hörde mér,
 Króp he wedder in de rivér
 He drév al mid deme ftrome nedder,
 Sus kwam he tor andern fiden wedder,
 Un lag dár krank un fêr unfro,
 Un fprak do to fik fülven also:
 Al floge men mi dôd — ik kan nigt gân,
 Dog mot ik de reife beftân
 Al hen na des koninges hov:
 Wo dog ik bin gefhënded grov
 Fan Reinken, dem fêr kwaden ketyv!
 Wente ik nouwe behólden hävve dat lyv.
 Dat fülve is òm dárto nog léd,
 Desseme kwaden deve, de mi forréd!
 He rukkede, he króp mid groter plage,
 Un kwam to hove in dem fêrden dage.
 Do de Koning dat fornam,
 Dat Brûn fus to hove kwam:
 Is dit nigt Brûn? fprak he do,
 Here God gnade, wo kumt he fo!
 Brûn fórd to deme koninge fprak:

ook het vel van uwe wangen; en hebt gij er ook uwe handschoenen laten liggen?

BRUIN hoorde wel alle deze smaadredenen van REINTJE; maar hij konde van pijn niet spreken, en zich even min wraak verschaffen. Om van die smaadredenen bevrijd te zijn, wierp hij zich in de rivier. Hij dreef met den stroom af en kwam aan den anderen oever te land. Hij lag aldaar nog eenigen tijd krank en droevig, en zeide. „Al floeg men mij dood, ik kan niet gaan, maar ik moet de reis ondernemen. De Koning moet weten hoe ik door REINTJE, dien kwaden boef, geschonden ben, zoo dat ik nauwelijks mijn leven heb behouden, en hoe dit laatste nog leed is, aan den schalk, die mij verraden heeft.”

Hij rolde en wentelde zich voorwaarts, en kroop alzoo met groote pijn en moeite naar het Hof en kwam aldaar op den vierden dag.

De Koning zag hem aankomen en vroeg: „Is dat BRUIN? Goede Hemel! hoe komt hij in zulk eenen toestand?”

BRUIN antwoordde: „Heer Koning! ik klaag u dit ongeval aan. Ik ben gevaren, zoo als gij ziet. REINAART heeft mij schandelijk verraden.”

Here, ik klage ju dit ungemak,
 Ik bin gefaren, fo ji hyr fêt,
 Wente Reinke mi fhändliken forrêd!
 De koning fprak mid fnelleme rade:
 Dit horet mi to wräken ane gnade!
 Dorfte Reinke fhänden al folk enen heren,
 Alfe Brûn is? ja by minen eren,
 Dárto fwäre ik by miner krone,
 Dat Reinken dit fhal wêrden to lone
 Al, dat Brûn to regte begêrt!
 So mote ik nümmer dragen fwêrd,
 Wo ik dit fus nigt en holde!

Do gebôd he bede jung und ôlde,
 De in den råd des koninges hórden,
 Sik to bespräken mid korten wórden,
 Wo men mogte wräken desse overdâd.
 Do dróg overên de fülvefte råd,
 Efte dit de koning fus hävven wolde,
 Dat men ðm anderwärv dagen fholde,
 Un dat Reinke kweme dár,
 Un fines regtes neme wár
 Fan aller tófprake unde klage,
 Un dat Hinze desse bodeshop drage
 To Reinken, wente he was frôd.
 Desse råd dugte deme koninge gôd!

Alfe de koning mid finen genotên
 Dessen råd fo hadde befloten,
 Dat Hinze de reife fholde wagen,
 Un to Reineken de bodeshop dragen;

De Koning sprak. „ Dit moet zonder genade gestraft worden. Durft REINTJE een Heer van zulk een aanzien als BRUIN is, zoo schenden? Ja! bij mijne eer! — ik zweer het bij mijne kroon, REINAART zal zijn loon ontvangen, zoo als BRUIN het in regten zal eischen. Ik zou het zwaard der gerechtigheid niet mogen voeren, indien ik dit niet onthield! ”

Vervolgens riep hij alle oude en jonge leden van den Raad bijeen. Hij beval hun, om het met weinige woorden uit te maken, op welke wijze deze euveldaad het beste zou kunnen gestraft worden.

Die Raad gaf aan den Koning in bedenking, dat men REINAART op nieuw dagvaardden moest, om voor regt te komen en zich te verdedigen tegen de beschuldigingen en klagten, en dat HINZE (de kater), uit hoofde van zijne slimheid, nu de bode zoude zijn.

Deze voordragt werd door den Koning goedgekeurd.

Tweede dagvaarding door HINZE, de kater.

Na dat de Koning in zijnen Raad het besluit genomen had, dat HINZE de reis zou ondernemen, om REINTJE te dagvaardden, zeide hij aan denzelfven: „ Onthoud het wel, wat de Heeren

He sprak to Hinzen: märket dit regt,
 Wat desse heren hävven gefägd.
 Gât und fägget Reinken also:
 Desse heren beden öm to,
 Shal men öm dagen driddewärv,
 Dat fhal öm syn en ewig fordärv,
 Öm unde ök alle fine me slägte.
 Wil he, he mag dit märken regte:
 Al dait he anderen dêren kwäd,
 Jo dog horet he gërne juwen råd.

Hinze sprak: it sy fhade efte frome,
 Wat fhal ik dôn, alse ik dâr kome?
 Umme minen willen men dôt efte lât —
 Sendet enen andern, dat is myn råd:
 Wente ik bin fan perfonen klein.
 Brûn, de dog grôt is unde angefein,
 Do konde Reinken nigt forwinnen;
 In welker wys fhal ik des beginnen?

De koning sprak: dâr ligt nigt an:
 Men findet mannigen klenen man,
 Darin is wysheid unde list,
 De mannigen groten frömde ist.
 Al sint ji fan perfone nigt grôt,
 Ji sint dog wolgelered, wys un frôd.

Hinze sprak: juwe wille de she!
 Is it, dat ik ein teken sê,
 Is dat to der regteren hand,
 So werd mine reise wol bewand.

Do he enen wäg fan dannen kwäm,
 Un tohand Sunte Märtens fogel fornam,
 He rép: gûd heil, eddele fogel!
 Kere byrhër dinen fogel,

hebben gezegd. Verklaar aan REINAART, dat de Heeren hem nu *ontbieden*, en dat wanneer men hem voor de derde maal zal moeten *dagvaarden*, het dan ten verderve van hem en van zijn geslacht zal uitloopen. Hij moet dit vooral wel beseffen, en al bedreef hij jegens de andere dieren veel kwaads, hij hoorde wel eens gaarne naar uwen raad."

HINZE antwoordde: „Hoe het ook moge uitvallen, goed of slecht, — ik wil wel gaan, maar als ik bij hem kom, hij zal om mijnent wil niets doen of laten; ik raad u, zend liever een ander; ik ben zoo klein: BRUIN is zoo groot, en hij konde bij REINTJE niets uitregten, hoe zal ik het aanvangen?"

De Koning hernam: „Dit beteekent niets; men ziet dikwijls, dat in een klein ligchaam meer wijsheid en overleg steekt dan in een groot; en al zijt gij niet groot van gestalte, gij zijt kloek en wijs."

HINZE zeide: „Ik zal u gehoorzamen; bemerk ik een goed voorsteeken aan de rechterhand, dan zal het wel afloopen." "

Hij ging dadelijk op reis, en een eind wegs gevorderd, zag hij eene gans. Hij riep: „Ter goeder gelukke! Edele vogel, kom toch aan mijne rechterzijde. De vogel bleef bij een boom

Un flög to miner regten fide.
 De fogel flög, un gav sine lide
 Up enen bôm, dën he dår fand,
 Un flög Hinzen to der logteren hand.
 Hyr word he fêr bedroved fan;
 He mēnde fyn gelukke lege daran,
 Dog dede he, alfe mannig dôt,
 Un makede sik fülven bättern môd,
 Un reisede hen to Malepertus,
 Un fand Reinken fôr fineme hûs.

Sus sprak he to òm mid fryeme môd:
 God, de de is rike unde gôd,
 De mote ju guden avend geven!
 De koning drouwet ju an jue leven,
 Kome ji nigt to hove mid mi!
 O'k hêt he mi fäggen hyrby:
 En kome ji nigt nu to regte,
 He wil it wräken in alle juem flägte.

Reinke sprak: fyt mi wilkomen!
 God geve ju gelükke unde fromen,
 Hinze, neve, des günn' ik ju wol.
 (Reinke, de de is der bôsheid ful,
 Mēnde dit nigt út härtens grund,
 Men he dagte enen nycn fund,
 Wo he Hinzen ôk mogte fhänden.
 Unde òm fo wedder to hove fenden.)
 Reinke hêt den kater finen neven;
 He sprak: neve, wat fhal ik ju geven
 To ätende, dat ji hyr fortêrt?
 Dårfan wil ik fyn jue wêrd
 Düsfcn avend, êr wi uns fheden.
 So ga wi dänne under uns beden

aan de linkerhand. HINZE werd bedroefd en meende, dat zijn geluk hier van afhing, doch hij deed gelijk velen; hij bemoedigde zichzelf en reisde alzoo naar *Malepertus*; hij vond REINTJE voor zijn verblijf, en sprak tot hem in vrijmoedigheid:

„Een goeden avond zij u toegebeden. De Koning bedreigt u met den dood, indien gij niet met mij ten hove komt. Hij heeft mij bevolen aan u te zeggen, dat indien gij nu niet voor regt verschijnt, dit gewroken zal worden aan uw geheel gellacht.”

REINTJE sprak: „Zijt welkom, neef HINZE, en alles goeds wordt u insgelijks toegewenscht.” De looze schalk meende er niets van; hij loerde reeds op een middel om HINZE te schenden, en alzoo naar het hof terug te zenden.

Hij zeide vervolgens: „Neef wat zal ik u aanbieden om te eten. Gij zijt van avond onze gast; dan kunnen wij morgen met den dag op reis gaan. Ik heb onder mijne bloedverwanten niemand, op wien ik mij meer kan verlaten, dan op u. De gulzige BRUIN kwam hier toornig aan, en gaf mij eenen valschen raad. Hij was mij veel te sterk, zoodat ik voor geen duizend mark (zilvers) met hem op reis was gegaan; maar met u, Neef!

wil

To hove morgen mid deme dage :
 Wente ik hävve mank alle minen mage ,
 Hinze , nemand , där ik mi nu
 Bät töforlate , dan to ju.
 De fratfige Brün kwam hyr fêr kwäd ,
 Un tögede mi fo fallhen råd.
 He dügte mi fik fêr to stark ,
 Dat ik nigt umme dufend mark
 Den wäg mid öme hädde beftân.
 Men , neve , mid ju wil ik wol gân
 Morgen in dem dagefhyn.
 Dese råd dünket mi de bäfte fyn.

Hinze antwörde up de wörd :

Nên , ga wi nu regte fórd
 To hove-wärd under ons beden ,
 De mân fhinet ligte an der heden ,
 De wäg is göd , de lugt is klâr.
 Reinke fprak : by nagt to walken bringet får.
 Sodane mogte uns by dage möten ,
 He fholde uns fêr frundlik gröten ,
 Mer kweme he by nagte in unfe gemót ,
 He dede uns kwade un nümmer göd.

Hinze fprak : Reinke , neve , latet mi wêten ,
 Blive ik hyr , wat fhal ik äten ?
 Darup antwörde Reinke alfo :
 Spife gait hyr gans ringe to .
 Ik wil ju geven , nu ji hyr bliven ,
 Gude ferfhe honnig-fhiven
 Söte unde gud , des fyt berigt .
 Der at ik al myn dago nigt ,
 Sprak Hinze , hävve ji nigt anders im hûs ?
 Gevet mi dog ene fätte mûs ;

Dar-

wil ik gaarne reizen, 'en wel morgen bij den dageraad. Dit komt mij het beste voor."

HINZE antwoorde: „ Het is beter dat wij dadelijk afreizen, om ten hove te komen; het is lichte maan, de weg is goed en de lucht klaar.”
REIN hernam: „ Het is gevaarlijk, bij nacht te reizen; zij, die ons bij dag vriendelijk groeten, doen ons soms bij eene nachtelijke ontmoeting kwaad.”

HINZE vroeg: „ REINTJE neef! als ik hier blijf, wat zullen wij dan eten?”

De tafel, zeide REINAART valt bij ons schraal; als gij hier blijft, zal ik u verschen honig voorzetten, zoet en goed, zijt des verzekerd.”

„ Dien at ik nooit;” zeide HINZE. „ Indien gij niets anders in huis hebt, geef mij dan liever een vetten muis; daar ben ik beter mede gediend. Den honig wil ik gaarn voor een ander sparen.”

REIN-

Darmede bin ik bäst forwård,
Men honnig werd wol for mi gespård.

Reinke sprak : latet mi weten ,
Moge ji so gërne müse äten ?
Is dat jue êrnst ? dat sâgget mi.
Ilyr wonet ên pape nâgest by ,
Dâr stait ene shüne by sineme huse ,
Dâr sint inne so fele muse ,
Men forede se nigt up eineme wagen.
Wo faken hore ik den papen klagen ,
Se dôn òm shaden dag un nagt.

Hinze sprak gans unbedagt :
Wille ji dôn den willen myn ,
Bringet mi , dâr de müse syn.
Wente boven alle wildbräd ,
Prise ik müse ; de smäkken bät.

Reinke sprak : by der truwen myn ,
Ik bringe ju , dâr so fele müse syn.
Nu ik dat hore , nu märke ik wis ,
Dat dit fast juwe erenst is.
Ga wi hen , latet uns nigt töven !

Hinze folgede na up regten löven.
Se kwemen to des papen shüne tohand ,
Do was al umme fan lemen de wand.
Ile pape hadde de nagt dâr beforen
Enen fan sinen hanen forloren ,
Wente Reineke ên gat hadde broken
Dorg de wand. Dit hadde gërne wroken
Des papen sone , de hêt Martinet ,
Un hadde fôr dat hol gefât
Enen strik , darmede he mênde fast
Sinen hanen to wräken mid der haft.

Rein-

REINTJE. „ Is het u ernst , dat gij het liefst muizen eet , zeg het. Hier woont een priester ; daar is een schuur bij zijn huis , en in dezelve zijn zoo vele muizen , dat men ze met geen wagen zou kunnen vervoeren. Hoe dikwijls hoorde ik den Priester klagen , dat zij hem bij nacht en dag schade doen ?

HINZE viel onbedacht uit. „ Wilt gij mij dienst doen , breng mij dan , waar die muizen zijn. Muizen schat ik als het lekkerst boven alle wildbraad.”

REIN beloofde hem op zijn woord. „ Ik zal u bij die muizen brengen , nu ik hoor en bemerk , dat het u ernst is ; kom , gaan wij heen ; laat ons niet toeven.

HINZE volgde hem op die belofte. Zij kwamen bij de schuur van den Priester , welke een leemen wand had.

De Priester had in den vorigen nacht eene van zijne hanen verloren. REINTJE had een gat in den wand gemaakt en had dien haan daar door gehaald.

MARTIJNTJE , het zoontje van den Priester , had eene strik voor het gat gezet , en meende alzoo wraak te nemen over het verlies van den haan. REIN had dit bemerkte en zeide : „ Neef HINZE ! kruip nu door dit gat. Ik zal wacht houden,

Reinke wufte unde markede dat.
 He fprak: Hinze neve, regt in dit gat —
 Krupet dâr in, ik hólde de wagt,
 Dewile ji mufen, wente it is nagt.
 Ji wêrden dâr müfe by hupen gripen;
 Höre ji, wo fe fan wâligheid pipen?
 Komet wedder út, wan ji fin fad:
 Ik beide jwver hyr för desseme gat.
 Fan avende moge wi uns nigt fheden;
 Morgen ga wi dan under uns beden
 Den to hove unfe regte fârd.

Hinze fprak: mene ji, dat ik fy forwârd?
 Efte ik hyr inkrupe, is it råd?
De papen weten ôk fele kwâd!

Do fprak Reinke, de lofe wigt:
 Sint ji fo blöde? dat wufte ik nigt.
 Komet, latet ons wedderkeren
 To mineme wive, de uns mid eren
 Werd entfangen, un uns ôk geven
 Gude fpiſe, dâr wi wol by leven
 Mogen, al fint it nene muſe.
 Do fprank Hinze in deme huſe,
 Un fhamede ſik, do he deſſe wôrde
 Fan Reinken in ſpote alſus hôrde.
 Tohand kwam Hinze gefangen in de fâfte.
 Sus fhândede Reinke ſine gâfte.

Alſe Hinze kwam in dat gat,
 Dâr dat ſtrik was gefat,
 Unde he des ſtrikkes word gewâr,
 Do was he in groter fâr,
 Un was do node gefangen faſt.
 He forfhrekkede ſik fêr mid der haſt,

den, terwijl gij muist; het is nacht. Gij zult afdaar muizen bij hoopen vangen; hoor! hoe zij van weelde piepen; kom er uit, wanneer gij verzadigd zijt. Ik wacht hier zoo lang; wij mogen nu niet van elkander gaan; morgen reizen wij te zamen naar het Hof.

HINZE vroeg: „Meent gij, dat ik geen gevaar loop, wanneer ik hier inkruip? — De papen zijn zoo slim en zoo boos!”

REINTJE hervatte: „Zijt gij bang en bloede? dat wist ik niet; kom laat ons naar mijne vrouw terug keeren, die zal ons vriendelijk ontvangen, en wel iets goeds voorzetten, waarbij wij leven kunnen, al zijn het ook geene muizen.”

HINZE schaamde zich, toen hij dezen schimp vernam. Hij sprong nu door het gat in het huis, en geraakte gevangen; alzoo onthaalde REINAART zijne gasten.

Toen HINZE den strik gevoelde en bemerkte, dat hij gevangen was, besefte hij dadelijk, dat hij zich in een groot gevaar bevond. Hij schrikte erg en sprong voort, waardoor de strop nog meer werd toegehaald. Hij begon bitter te jammeren, zoo dat REINTJE dit van buiten hoorde, en zich ver-

Un sprank förd, dat strik lèp to.
 Hinze begunde to ropen do
 Wemodigen mid enem drovigen gelate,
 Dat Reinke dat hörde buten dem gate.
 He froude sik, un sprak int fülve hol:
 Hinze, möge ji de müse wol?
 Sint se ök gûd unde fät?
 Wuffte dat de pape este Martinet,
 Dat ji fyn wildbräd äten also,
 He brogte ju seker sennep darto:
 So hovesh en knape is Martinet!
 Singet men to hove, wän men ät,
 Alse ji nu dön? So wolde ik dat,
 Dat Isgrim were int fulve gat,
 In sodaner wise, alse ji nu fin!
 So mogte ik öm dat driven in —
 He hävt mi faken leid gedän!

Mit dessen wörden ging he fan dan,
 Un ging nigt allene up deverye,
 Men ök up ébrök un forräderye.
 Roven, mörden hêld he nigt for funde;
 He upfatte ök to der fülven stunde;
 Frouwen Giremöd wolde he söken do,
 Där hadde he twe faken to:
 Êrst, eft he êr igt konde avfragen,
 Wat Isgrim meist up öm wolde klagen?
 Dat ander — he ging up ébräkerye.
 Sus makede he ölde funde nye.

Reinke wuffte enked up dat pas,
 Dat Isgrim to hove was.
 De meiste hât twifhen Fos un Wulve,
 So ik märke, was it dit fulve,

Dat

hengde; hij sprak door de opening: „ **HINZE** smaken u de muizen wel? zijn ze wel goed en vet? Wist de Priester of **MARTIJNTJE**, dat gij zoo zijn wildbraad eet, hij zoude u zeker mostert brengen. o! **MARTIJNTJE** is zulk een beleefde knaap. — Zeg eens, zingt men ten Hove, wanneer men eet, zoo als gij nu doet. Ik wenschte wel, dat **IZEGRIM** bij u zat en zich in gelijken toestand bevond, dan zou ik hem ook het kwaad vergelden, hetwelk hij mij gedaan heeft.”

Na dit gezegd te hebben, liep **REINAART** van daar, en ging nu niet alleen op stelen uit, maar ook op echtbreuk en verraad. Roof en moord hield hij geenszins voor zonde.

Hij besloot om vrouw **GIEREMOED** op te zoeken met twee oogmerken; eerst wilde hij beproeven, of hij van haar niet vernemen konde, waarover **IZEGRIM** het meest wilde klagen; het tweede was om haar te verleiden, tot echtbreuk, en zoo de oude zonde nieuw te maken.

REINTJE wist, dat **IZEGRIM** afwezig en ten Hove was. De grootste haat was tusschen hen beiden ontstaan, om dat **REINAART** met vrouw **GIEREMOED** eenen minnehandel had gedreven.

Dat Reinke de fülve lofe dêv
 Mid der wulvinnen bolerye drêv.
 Do Reinke för öre woninge kwam,
 Unde he se dâr nigt fornam,
 He fand öre kinder un sprak in spot:
 Guden morgen geve ju God,
 Mine alderlevesten stevkinder!
 Dit weren sine wôrde wer mêr edder minder.
 Hyrmid ging he wäg na sinem gewin.
 Tohand kwam frowe Giremôd in,
 In der morgen-tyd, do it dagede.
 Se sprak: was hyr jemand, de na mi fragede?
 Se spreken: ja hyr was regt nu
 Unse pade Reinke, de fragede na ju.
 He sprak, wi weren sine stevkinder al,
 Wo fele unfer ôk is in deme tal.
 Do sprak de wulvinne also fôrd:
 Dârför shal òm slân de môrd!
 Dit wolde se wrâken, eft se konde.
 Se folgede òm na in der fulven stunde;
 S: wuste, wôr he plag to gân.
 Se kwam by òm, unde sprak òm an:
 Reinke, wat sint dit for wôrde,
 De ik fân minen kindern hôrde,
 De ji òn sâden openbâr?
 Dârför krige ji ên kwâd jâr!
 Se was tornig unde sêr kwâd,
 Un tögede òm ein byster gelât,
 Un tastede òme fôrd na deme bârde,
 Dat he dat fôlede under der swârde.
 He lêp, un wolde deme torne êntwiken;
 Se begunde òm dâr na to striken.

REINTJE kwam bij hare woning, doch hij zag haar niet; hij vond wel hare jongen en zeide tot dezen spottende: „Goede morgen, *mijne* allerliefste stiefkinderen” en ging hierna zijn gewin zoeken.

Toen VROUW GIEREMOED in den morgen, te huis kwam, vroeg zij: „Is er niemand geweest, die naar mij gevraagd heeft?” Ja, werd hier geantwoord; onze Peet REINTJE vroeg naar u en zeide ons, dat wij alle *zijne* stiefkinderen waren.

De moeder hernam: „Daar voor zal hem de moord slaan! dit zal ik wreken, als ik kan.”

Zij volgde hem op den voet, en wist waar hij gewoonlijk ging, vond hem, en sprak hem aan:

„REINAART! welke woorden hebt gij jegens mijne kinderen gebruikt, zoo plat weg? Ik be loof u een kwaden dag.” Zij was toornig en boos en toonde hem een stuursch gezigt. Ja! zij greep hem ten eerste bij den baard, zoo dat hij het onder het vel voelde. Hij ging weg, alsof hij haren toorn ontwijken wilde. Zij liep hem na. Niet ver van daar lag een verlaten kasteel. Zij liepen beiden door hetzelfde, en hadden daarna een slecht bedrijf.

Nigt fêrne lag ene wólte borg,
 Dâr lepen se bede haftigen dorg,
 Un hadden en wild äventüre.

Fan Reinken wil wi it nu laten bliven,
 Unde fôrdan fan Hinzen fhriven.

Do Hinze int strik gefangen wârd,
 He rêp erbarmiglik na finer ârd.
 Dit hôrde de fôrgefâgde Martinet,
 De dâr dat strik hadde gefât.
 Haftigen he út deme bedde sprang,
 He rêp lude: God hâvve dank!
 To guder tyd fo hâvt gefân
 Myn strik; wente dâr is gefân
 De hōnerdêv na mineme wane:
 Nu werd betaled unse hane!
 He entfângede ein ligt mid der haft;
 Alle dat folk flêp gans fast.
 He wâkkede moder unde fader,
 Darto dat gefinde allegader.

Stât up! de fos is gefangen:
 Wi willen òm wol entfangen!
 Se kwemen al springen klên un grôt;
 De pape fûlven òk upftôd,
 Eene lofe mantel he ummehângede,
 De papenmeierfhe fele ligte entfângede.
 Dâr stund ein pekstav by der wand,
 Dên krêg Martinet in de hand.
 Hyrmid ging he den kater an
 Mid groten flâgen to wol flân
 Up fyn hoved un up fine hûd,
 Un flôg òk Hinzen ein oge út.
 Fan allen krêg he flâge fêl;

Wij zullen REINTJE nu daar laten en bij HINZE terug komen.

HINZE in den strik gevangen, kermde en schreeuwde deerlijk. MARTIJNTJE, die de strik had gezet, hoorde dit gedruisch en sprong ten eerste uit het bed. Hij riep verheugd: „De strik is niet vergeefs geplaatst; de hoenderdief zal gevangen zijn, nu zal ik hem den haan doen betalen.”

Hij stak haastig eene kaars op; het gezin lag in eenen vasten slaap; hij riep vader en moeder en alle huisgenooten. „Staat op! riep hij, de vos is gevangen. Wij moeten hem welkom heeten.” Alle sprongen in blijdschap op; ook de Priester, die in haast eenen nachttrok omsloeg. De huishoudster stak nog meer lichten aan. MARTIJNTJE nam de lamp welke bij den muur stond, en daarmede trok hij naar den kater. Hij sloeg hem deerlijk op het hoofd en op het lijf en zelfs een oog uit; van elk hunner kreeg HINZE zware slagen. De Priester had de steel van eene hooivork gegrepen, waarmede hij de kater dacht te raken. Toen de laatste zag, dat hij het besterven zou, werd hij beangst en benaauwd, en nu vloog hij den Priester onder

De pape hadde enen forkenftél,
 Dármid he Hinzen fällen wolde.
 Do Hinze fag, dat he ftärven fholde,
 He was tornig unde gram;
 Deme papen he twifhen de bene kwam;
 He bêt, he klaiede mid grotem nyd;
 De pape rêp fêr overlûd,
 He fel tor êrden in grote unmagt;
 De meierfhe fprak do unbedagt:
 De düvel hävt angerigt dit fpêl!
 Se fwôr do hafstigen unde fêl,
 Al ôr gûd darumme to geven,
 Dat dit ungefâl were nagebleven.
 Ja fe fwôr, hädde fe enen fhat fan golde,
 Denfulven fe dâr al umme geven wolde,
 Dat fus nigt were gefhänded ôr here.
 Wente fe fag öme forwunded fere;
 In des düvels namen were't ftrik dâr gefât!
 Sprak fe, un fâde ôk to Martinet:
 Ôr fhade was de grôftte, mênde fe.
 In desser klage unde in desseme wê
 Ward de pape to bedde gedrâgen.
 Hinze fag, dat fe finer fortögen.
 Wo wol he was in groter nôd,
 Unde wufte nigt anders, men den dôd.
 O'k was he forwunded un toflagen:
 Dog betengede he to biten un to gnagen
 Dat fulve ftrik, dâr he lag in;
 Eft he fik konde löfen, dit was fyn fin.
 Sus ging dat ftrik in twe ftükke:
 Dat dugte öm wâfen grôt gelükke.
 He fprak in fik: hyr is et fêr kwäd,

der den nachtrok, en kwetste denzelven deerlijk; zoo dat deze na eene luide kreet in onmagt ter aarde zeeg.

De huishoudster liet zich hierover zeer onbedacht uit. „ De duivel heeft dit spel aangeregt;” zeide zij, en zwoer, dat zij al haar goed wilde geven, ja! dat, al had zij eenen schat van goud, zij dezen zou hebben willen afstaan, indien haar Heer zoo niet gekwetst ware. Zij zag hoe erg hij gewond was en beklagde zich hoogelijk over den strik, als door den duivel gelegd. Onder dit beklag werd de Priester te bedde gebragt.

HINZE, ziende dat het volk weg ging, gevoelde wel, dat hij deerlijk geslagen en gekwetst was, maar in de hoop, dat hij zou kunnen los komen begon hij aan den strik te bijten en te knagen, en zoo geraakte het touw aan stukken. Hij verheugde zich hier over, en zeide: „ het is hier slecht gesteld; bleef ik langer, dan was er geen raad.” Hij sprong derhalve spoedig buiten het gat en begaf zich met haast langs den weg naar het Hof; eer hij aldaar kwam, was het reeds dag

Bleve ik länger , dat is nēn råd,
 Un sprang hastigen wedder út deme gate.
 He makede sik wedder up de strate ,
 De to des koninges hove hen lag.
 Êr he dār kwam was it ligt dag.
 Hy sprak: hävt mi de düvel desse nagt
 By Reinken den böfen forräder gebragt ?

He kwam to hove sēr gefhänded ,
 Darto mid eineme oge geblended.
 To des päpen hūs hadde he entfangen
 Fele harde släge an sine täne un wangen ,
 Un was einēs oges geworden kwyt.

De koning sprak mid torne unde nyd ,
 He drouwede Reinken ane alle gnade ,
 Unde lêt fōrd fōrboden to sineme rade
 Sine wifen unde sine bästen barōn.
 He fragede , wat òm bäst stunde to dōn ,
 Dat men Reinken to regte mogte bringen ,
 De fus ward befägd mid felen dingen ?

Alse alfus fele klage dār ging ,
 Sprak fōrd *Grimbārd* , de greving :
 Ji heren , it is wār , hyr is mannig råd ;
 Al were myn òm nog so kwād ,
 So sshal òm driddewārv fōrdagen ,
 Alse meñ einen fryen manne plägt.
 Kunt he dan nig , so ga dat regt ,
 So is he shuldig alle der ding ,
 De men hyr klaget fōr deme koning.

De koning sprak : we is so fot ,
 De Reinken dōr bringen dat dridde bod ,

Un

geworden. Hij gaf den duivel de schuld, dat die hem in den vorigen nacht bij REINTJE had gebragt.

Hij kwam ten hove in eenen deerlijken toestand, zwaar geplukt en met een oog gesloten, en zeide, dat hij aan het huis van den Priester zware slagen had ontvangen op alle zijne leden, en hoe hij éénen zijner oogen had verloren.

De Koning sprak in toorn en drift, en bedreigde REINTJE als verftoken van alle genade. Hij liet aanstonds zijne wijze Raden en de voornaamste Baronnen bij zich roepen; en vroeg toen: wat hij nu doen moest om REINAART te regt te stellen, die hoe langer hoe meer met vele zaken bezwaard werd.

Terwijl velen zich in klagten uitlieten, stond GRIMBAARD op en sprak. „ Het is waar, Heeren! hier komen zware beschuldigingen in, maar al ware mijn oom nog zoo boos en kwaad, hij moet voor de derdemaal worden ingedaagd, zoo als het ten opzichte van eenen vrijen man behoort. Komt hij dan niet, dan ga het regt zijnen gang, en dan is hij schuldig aan alles, wat men hem hier ten laste legt.”

De Koning zeide: „ Wie zal zoo zot zijn, om aan REINTJE, de derde dagvaarding te brengen,

Un ein oge hävt toféle edder ein lyv,
Dat fülve wagen umme den böfen ketyv?
Ejder füs fine fundheid hängen in de wage,
Un dännog Reinken nigt konde bringen to dage?
Nemand is hydr, mene ik forware!

Do sprach Grimbård openbare:
Here, hêr koning, begêre ji it fan mi,
Desse bodefhop drage ik, wo it ôk fy.
Ja, it fy lûdbâr efte stille,
It ga mi darna, wo it wille!
De koning sprach: so gât also fôrd!
Ji hâvven desse klage al wol gehôrd.
Nemet mid wysheid juwe berâd;
Reineke is lôs unde kwâd.
Grimbård sprach: dat fâtte ik to wage;
Ik hope òm to bringen mid mi to dage.

Sus ging Grimbård to Malepertus,
Unde fand Reinken in sineme hûs,
Syn wyv unde ôk fine kinder mede.
Dit weren de wôrde, de he òm fâde:
Reinke òm, ik bede ju minen grôt!
Ji sint jo gelêrd, ôk wys unde frôd,
Mi wundert, dat ji dat hâlden for spot,
Unde agten nigt des koninges bod.
Dugt it ju, it were wol tyd,
To agten des rogtes, dâr ji in fyt?
Ik rade't ju, mid mi to hove to komen;

gen, of heeft er iemand een oog of zijn lijf te veel? of wie wil zijne gezondheid in de waagschaal stellen, door bij dien boozen schalk de boodschap te brengen, zonder hem nog op den Regtdag te kunnen doen verschijnen? Niemand voorzeker!"

GRIMBAARD hernam: „ Heer Koning! begeert gij het, dan zal ik die indaging doen. Het zij heimelijk, het zij openbaar het ga mij dan zoo als het geval wil."

De Koning hernam: „ Ga! maar wees voorzigtig en op uwe hoede, gij hebt alle klagten gehoord; REINTJE is loos en boos." GRIMBAARD antwoordde: „ Ik zal het wagen, en hem op den Regtdag doen verschijnen."

*De derde dagvaarding door GRIMBAARD,
de úas.*

GRIMBAARD trok toen naar *Malepertus*, en vond REINAART bij vrouw en kinderen. Hij sprak toen:

„ Oom REINAART zijt gegroet. Gij zijt geleerd en wijs; het verwondert mij derhalve, dat gij het wagen durft, om des Konings gebod te vermaden en voor spot te houden. Beseft gij niet, dat het tijd wordt den regtsdwang te ontzien, waarin gij vervallen zijt. Ik raad u om met mij ten hove te komen. Uitsfel zal u geen voordeel aanbrengen. Het is waar, over u
zijn

Fortögeren fhaffet ju nenen fromen.
 It is wår, over ju sint fele klage,
 Ji sint nu driddewärv äfhed to dage
 Kome ji nigt, ji wërden belagd;
 Wente de koning werd komen mid magt,
 Unde ummebeläggen juwe hûs,
 Dit fulve kaftél Malepertus,
 Ju, juwe kidder, un juwe wyv
 Werd it alle kosten gûd unde lyv.
 Sus moge ji deme koninge nigt entgån;
 Darumme fo is it bäst gedån,
 Dat ji to hove mid mi gât:
 Wente ji weten nog mannigen råd,
 De ju ligtewol baten mag.
 Ju is wol ér fhên up einen dag
 So grôt äventür', alse dit mag syn,
 Un kwemen nog wäg ane fhaden un pyn,
 Dat ji fo listigen dorg hävven dreven,
 Dat juwe wedderpart' in fhanden bleven.
 Do Grimbård to Reinken dit hadde gefägd,
 Sprak Reinke: òm, ji fägget regt,
 It is bäst, dat ik kome dår,
 Unde mines regtes neme wår.
 Ik hope, de koning werd mi dòn gnade,
 Ik bin òm nutte in fineme rade,
 Dat wèt he wel, unde is des wis.
 Dit hatet mannig, de by òm is,
 Wente de hov mag ane mi nigt stån,
 Al hadde ik nog mër misgedån.
 Is, dat mi dit mag befhên,
 Dat ik òm under de ogen mag fên
 Den köning, unde fo mid òm språken,

zijn vele klagten ingekomen, en gij wordt nu voor de derde maal ingedaagd; komt gij niet, dan zal het nog erger worden. De Koning zal met al zijne magt aanrukken, en uw kasteel *Malepertus* belegeren, en dit zal dan aan uwe vrouw en kinderen het leven kosten. Gij kunt de magt des Konings niet ontgaan, en daarom zal het beter zijn, dat gij met mij naar het Hof gaat. Gij kent zoo vele uitvlugten, dat gij wel een middel tot redding zult uitdenken. Gij zijt wel in gevaarlijker avonturen geweest, dan in het tegenwoordige, en gij hebt er u zonder pijn en schade uitgered, terwijl aan uwe vijanden de schande verbleef."

Na dat GRIMBAARD dit gezegd had, antwoordde REINAART. „Oom! gij zegt te regt, dat het voorzigtig zal zijn, dat ik kome en zelf mijne zaak in regten waarneem. Ik hoop dat de Koning mij genadig zal zijn; hij weet het wel, dat ik hem van nut kan zijn in den Raad, en dit heeft de haat gewekt, van velen, die bij hem zijn. Het Hof kan mij niet ontberen, al had ik nog meer misdreven. Is het, dat het mij gebeuren mag, om den Koning te zien en te spreken, dan zal ik zijnen toorn wel in goedwilligheid veranderen. Alhoewel de Koning velen heeft, die bij hem in den Raad zitten, die
gaan

He werd sinen torn mid sagtmode bräken.
 Wowol de koning by sik hat,
 De mede gån in sinen råd,
 Dat gait òm nig't to deme härten in,
 Wente se weten wer råd efte sin,
 Alle de rádslut is meist an mi,
 In wat hove dat ik òk fy.
 Dår koninge efte heren sik forsamen,
 Dår men subtilen råd fhal ramen,
 Dår mot Reinke finden den fund.
 Wowol mi dat ward forgund
 Fan mannigen, dën ik des hävve toforen,
 Des hävven fele fan òn gefworen
 Myn argeste feinden, de dår nu fyn,
 Dit fulve bedrukket dat härte myn.
 Wente örer is dår mër wan teine,
 Se fint mägtiger wån ik alleine,
 Dit fulve wil mi meist forféren!
 Nogtan is bäter, dat ik mid eren
 Mi fulven mid ju to hove-wård make,
 Unde fulven òk språke for mine sake,
 Dån dat ik wyv un kinder fus lete
 In angefte unde in fo grottem fordrete.
 So were alle ding forloren gewis;
 Wente mi de koning to mächtig is.
 Wan it jümmer wåfen fholde,
 So moſte ik dån al, dat he wolde;
 Unde wan ik it dån nig't bäteren mag,
 So en is nig't bäter dån gûd fordrag.
 Reinke ſprak: Frouwe Ermelyn,
 Ik befåle ju de kinder myn,
 Dat ji dër wol wårnemen nu.

gaan hem zoo niet ter harte; zij weten zoo niet het juiste punt te treffen. Het sijne komt meest op mij aan, en in welke vergadering het ook zij, van ouds gold het: Waar Koningen of Vorsten vergaderen en slimmen raad behoeven, daar moet de vos het redmiddel bedenken. Vermits er velen zijn, die mij dit misgunnen, zoo heb ik dezen te vreezen; zij hebben mij den dood gezworen en dit maakt mij thans beangst; zij zijn wel met hun tien en ik sta alleen, en hierdoor zijn ze magtiger dan ik. Het is echter beter, dat ik met u ten Hove ga en voor mijne zaak zelf in eere spreke, dan dat ik vrouw en kinderen in verdriet brenge; dan was alles verloren. De Koning is mij te sterk; als hij volhoudt, dan moet ik alles doen, wat hij begeert. Wanneer men niet beter kan, dan is een goed verdrag verkiesfelijik."

REINAART sprak verder: „VROUW ERMELIJNE, ik draag u de zorg op over de kinderen en dat gij wel op haar toeziet. Boven allen beveel

G

ik

Boven alle dīng befāle ik ju
 Minen jungesten sonen Reinardyn:
 Ōm stān sine graneken also fyn
 Umme fyn mūleken overal;
 Ik hope, dat he na mi slagten sshal.
 Hyr is Rosfel, ein s hōne dēv,
 Dēn hāvve ik wārlīk also lēv.
 Dōt dessen kindern gōd tofāmen,
 Wille ji mines willen ramen:
 Ik denke des wedder, mag ik entgān.
 Mid sodan wōrde s hede he fan dan,
 Unde lēt frouwe Ermelyn bliven to hūs
 Mid sinen twe sōns to Malepertus;
 Unberāden lēt he fyn hūs also,
 Des was de fosinne gans unfro.

Do se so gingen eine klens stund,
 Sprak Reinke: horet mi, ōm unde frund,
 Grimbārd, alderleveste neve!
 Fan angeste unde forgen ik beve.
 Ik frugte, ik ga nu in den dōd,
 Unde mine berūwinge is so grōt
 Umme de funde, de ik hāvve gedān:
 Darumme wil ik to bigte gān,
 Leve ōm, hyr sulvest to dī;
 Hyr en is anders nēn pape by.
 So wan ik mine funde hāvve gebigt,
 Mine sake werd des to arger nigt.
 Grimbārd sprak: ji moten forloven,
 Dat ji nigt mere willen roven.
 Forrāderye unde alle dēvte stellet av;

ik u ons jongste zoontje REINAARTJE; hem staan de tandjes zoo fraai in het mondje; ik hoop dat hij op mij gelijken zal. Hier is ROUSSEL, een lief slim diefje, dien heb ik waarlijk even lief. Bezorg de kinderen wel, wanneer gij mij behagen wilt. Ik zal het in liefde gedenken wanneer ik terug kom."

En hierop ging hij van daar en liet vrouw ERMELIJNE met zijne zonen achter. Zijn gezin bleef zonder verzorger, en dit viel aan de vrouw moeilijk.

Reis naar het Hof en de eerste biecht.

Nadat beiden, (GRIMBAARD en REINTJE) een uur op weg waren geweest, sprak de laatste:

„Vriend GRIMBAARD! liefste neef! ik beef van angst en zorg. Ik vrees, dat ik in den dood ga; groot is het berouw over de zonden, door mij bedreven; ik wil derhalve ter biecht gaan en wel, lieve oom! bij u: want hier is geen andere Priester; mijne zaak zal niet verergeren, als ik mijne zonden heb beleden en gebiecht.” GRIMBAARD sprak: „Gij moet vooraf belooven, niet meer te zullen op roof gaan, en af te zien van verraad en diefstal; anders helpt de biecht geen mijt.”

Juwe bigte helpet anders nigt ein kâv.

Dat wil ik wol, sprak Reinke do;

Alfus beginne ik, horet wol to:

Confiteor tibi pater et mater,

Dat ik dem otter unde dem kater

Unde mannigem hâvve misgedân,

Des wil ik gérne by bote stân.

De Greving sprak: ik forsta des nigt,

Sprâket up Dûdefh juwe regte bigt,

So mag ik dât regt forstân.

Reinke sprak: ik hâvve misgedân

Jegen alle dêre, de nu leven,

Und bidde, dat se it mi willen forgeven.

Wente ik den baren, minen òm,

Gefangen bragte in den bóm,

Dâr òm al blodig wârd fyn hoved,

Unde mêt slâge krêg, wan ennig lovet.

Hinzen lérde ik müse fangen,

Unde he blêv so in deme strikke behangen.

Se slogen òm dâr mid alleme flyt,

Dârover wârd he fines oges kwyt.

Dat was mine shuld, wo it òk fy.

Fan regte klaget de Hane over mi,

Ik hâvve òm genomen sine kinder.

Weren se groter, est weren se minder,

Ik makede òm der jummer lôs.

Fan regte klaget he over den fos.

De koning en is mi nigt entgân,

Ik hâvve òm faken shande gedân,

Unde òk der koninginnen,

Dat se spade wil forwinnen:

Se sint bede gefhânded by mi.

„Hiertoe ben ik genegen, zeide RANSTJE. Ik zal derhalve beginnen: hoor toe!

Confiteor tibi, Pater, dat ik den katek en den otter en vele anderen heb mishandeld, en hiertoe voor wil ik gaarne boete doen.”

GRIMBAARD sprak: „Ik versta u niet. Doe uwe biecht in het Duitsch, opdat ik het begripen moge.”

REINAART zeide: „Ik heb tegen alle dieren, die thans leven, gezondigd, en bid gaarn, dat zij het mij zullen vergeven.”

BRUIN, mijnen dom, bragt ik in den eiken stam, van waar hij niet dan met een bebloed hoofd weg kwam, wanneer hij meer slagen kreeg, dan iemand weet. Ik leerde HINZE muizen vangen en bragt hem in den strik, alwaar hij ook klappen beliep en zijn oog verloor. Dit was geheel door mijne schuld. Ook klaagt HENNING na ar regten. Ik heb hem van zijne kinderen beroofd, groot en klein, en hij is derhalve met reden op mij verstoord.

Zelfs de Koning is mij niet ontgaan, en ik heb voor hem en ook voor de Koningin schandde bewerkt, hetwelk zij zoo ligt niet kunnen uitwisschen.

Ik heb ISEGRIM het meeste en wel met opzet

Nog hävve ik darto, dat sägge ik di,
 Megrin den wulv gefhänded mid syt.
 Dat al to säggen neme fele tyd.
 He en is nigt myn öm, wol hêt ik öm so,
 He horet mi altes nigtes to.

It gefhag êns, des is ses jâr,
 He kwam to mi to der Elemar (4)
 In dat klöster, där ik was
 Begeven up dat sulve pas.
 He bad, dat ik öm helpen sholde,
 Wente he där ök monnik wêrden wolde.
 He mende, dat wêre fan sinen dinghen,
 Un begunde mid der klokken to klinghen.
 Dat lüden dügte öme wâfen so söte,
 Ik lét öm binden beide fôte
 An den klokrêp na sineme willen,
 Up dat he sinen lusten mogtê stillen,
 Unde dat lüden wol mogtê leren.
 Men dit kwam öm to klenen eren,
 Wente he lüdde fere utermaten,
 Dat alle dat folk by der straten
 Weren alle in gröter fare.
 Se menden, de düvel wêre dare,
 Un lepen, där se dat lüden hörden;
 Unde er he konde in korten wörden
 Säggen: ik wil mi hyr begeven!
 Hadden se öm filna genomen syn leven.
 He bad mi, dat ik öm sholde eren,
 Un dat ik öm lete eine platten shêren.
 Där sulvést to der Elemar
 Lêt ik öm avbârenn boven dat hâr
 So sêr, dat öm de swârde kramp.

beledigd. Dit alles op te halen, zou te veel tijd vorderen. Ik noem hem: *Oom*; maar hij bestaat mij niet in den bloede.

Het gebeurde voor ruim zes jaar, dat hij bij mij te *Elemar* in het klooster kwam; hij verzocht, dat ik hem helpen zou, om aldaar monnik te worden. Hij meende, dat dit voor hem zaak zou zijn, en begon met het klokkeluiden; Hij vond behagen in dit gelui, en daarom bond ik hem de klokke-reep om de voeten, ten einde hij zijnen lust naar begeerte zou kunnen involgen, en het luiden leeren.

Hij behaalde er weinig eer mede, want hij luidde zoo geweldig, dat al het volk op straat kwam, uit vrees voor brand. Zij liepen naar het klokkehuis en meenden, dat het de duivel ware; en eer hij het zeggen konde, dat hij in het klooster wilde gaan, hadden ze hem bijna dood geslagen.

Hij verlangde nog te *Elemar* van mij, dat ik hem den kruin zou scheeren. Ik liet het haar op zijn hoofd afbranden, zoo diep, dat het vel opkromp, en hij ondervond nog meer rampen door mijn bedrijf.

Faken krég he fan mi den ramp.
Ik lærde òm fífhe fangen up enen dag.
Dár he òk entfang mannigen flag.
Ik leidede òm eins int Jüleker land
To enes papen hús fêr wol bekand.
Dár fulveft en was nèn pape riker;
Desse hadde enen langen spiker,
Dár mannig spek-fide inne lag:
Dár he entfang mannigen flag.
Darto was in deme spiker nog
Ferfh fêfh gefokten in einen trog.
Hegrim brak dorg de wand ein gat,
Up dat he fêfhes mogte äten fad.
Ik hét òm fry krupen darin:
Ik wolde òm fhanden, dat was myn fin.
He at fo fele utermate,
Dat he út deme fulven gate
Nigt komen konde, dár he inkwam,
Dat òm fyn grote bûk benam.
Do moſte he klagen folk gewin,
Wente dár he hungerig fus kwam in,
En mogte he fad nigt komen út.
Ik ging unde makede grôt gelûd
In dat dorp unde grôt gerogte,
Up dat ik òm to plasfe brogte.
Ik lèp, dár de pape fat
Over der tafelen unde at,
Unde fôr òm ſtund ein kappôn
Gebraden, ein fo fätten hön.
Ik ſprang to mid der haft,
Unde nam dat hön unde lèp do faſt.
De pape makede grôt gerogte,

Ik leerde hem eens visfchen vangen, waarbij hij insgelijks flagen beliep.

Eens bragt ik hem in het land van *Gulik* aan het huis van eenen bekenden Priester. Daar was geen rijker Paftoor in den omtrek. Hij had een groote fchuur of fpijker, waarin vele zijden fpek hingen, ook ftond aldaar een trog, met pas gezouten vleefch.

ISEGRIM brak een gat door den wand, ten einde hij eens zijn bekomst aan vleefch zoude eten. Ik raadde hem om door het gat te kruipen. Mijn oogmerk was om hem in het verdriet te helpen. Hij at zoo veel, boven mate, dat hij om de dikte van zijn buik niet door hetzelfde gat konde terug komen. Hij moest zich weldra over de winst beklagen. Hij kwam er wel hongerig in maar verzadigd mogt hij er niet uitgaan.

Ik maakte in het dorp een groot gerucht, op dat elk ter been zou geraken, en liep toen daar de Priester aan tafel zat. Voor hem ftond een vet gebraden kapoen. Ik fprong toe, nam het voor zijne oogen weg en liep heen. De Priester maakte een groot gerucht en bohei; hij liep de tafel om ver; alles, eten en drinken lag over den vloer. Hij riep: flaat toe! fmijt! vangt hem! — en viel door de drift. Alle die daarbij kwamen riepen: flaat toe! Ik liep

He l p mi na, al dat he mogte.
 Unforwaringes he unmet g
 De tafel, dat se henne sl g.
 Dit fhag al ane minen dank;
 D r lag spise unde drank.
 He r p: sla, warp, fange un st k!
 Do fel de pape in den drek.
 Al, de d r kwemen, de repen: sla!
 Ik l p f r, unde se mi darna.
 Des folkes w rd fele in deme tal,
 De myn argeste m nden al.
 De pape dat gr tste rogte dr v,
 He r p: wol sag je k nre d v?
 He nam mi dat h n, d r ik sat
 Over der tafelen unde at!
 So lange l p ik up dat pas,
 Wente f r den spiker, d r Ifegrim was.
 Dat h n l t ik fallen d r,
 Wente it was mi alto sw r.
 Ane minen dank mošte ik it laten,
 Unde l p do hen mine straten.
 It was n d, dat ik w g kwam.
 Unde do de pape dat h n upnam,
 H vt he Ifegrimme fornomen,
 Un alle de mid  m weren gekomen.
 Do r p he lude: frunde, sl t!
 Hyr is ein wulv, nog ein d v kw d!
 Late wi  m lopen, des h vven. wi fhande
 In alle desseme J leker lande.
 Ifegrim dagte wat he kunde.
 Ja d r entfang he mannige wunde;
 Se makeden also groten l d,

Dat

vooruit en zij volgden mij. Daar kwam veel volk bij elkander, die het kwaad met mij voor hadden. De Priester maakte het meeste gerucht. Hij riep: „Wie zag ooit stouter dief? de vos ontnam mij het hoen, terwijl ik aan tafel zat!”

Ik liep zoo ver, tot dat ik bij den spijker kwam, waar ISEGRIM was; aldaar liet ik het kapoen vallen. Het was mij te zwaar en ik moest het tegen mijnen wil afstaan. Ik kwam toen op de straat en redde mij ter nauwer nood.

De Priester nam den vogel op en zag toen den wolf; zij ook, die met hem gekomen waren. Hij riep luide: „Vrienden! slaat toe! hier is een wolf; het is ook een kwade dief; lieten wij hem loopen, dan verstrekte het ons ten schande in het ganfché land van *Gulik!*”

ISEGRIM werd zeer beangst en dacht wel op uitkomst, maar hij ontving vele wonden. Het volk maakte zoo veel gedruisch, dat alle buren er
op

Dat alle de buren kwemen út.
 Se slogen òm, dat hē lag for dōd;
 Nēwerlde kwam he in fülke nōd.
 De dit up ein laken mālede,
 Wo he des papen spek betalede,
 Nog fholde dat gans feldfen laten.
 Do worpen se Ifegriim op de straten,
 Se slepeden òm dorg strūk, dorg stēn;
 Nēn leven was in òm to sēn.
 Se worpen òm in eine unreine kule,
 Wente he stank gresliken fule.
 Se mēnden alle, he were dōd.
 In fodanen slāgen unde nōd,
 Unde in alfodaner unmagt
 Lag he dār de ganse nagt
 Alse ein regt armen wigt.
 Wo he wāg kwam, des wēt ik nig,
 Unde wēt des nēn enked besheid.

Dārnā fwōr he mi einen eid
 Siner hulde ein jār ummetrent;
 Mēn dat en was nig fele bewēnd.
 Darumme he mi fwōr, was, dat
 Ik fholde òm hōn're maken sad.
 Up dat ik òm egt mogte beshalcken,
 Sprak ik fan eineme hanenbalken,
 Dār seven hōn're up to sitten plāgen,
 Unde ein hane wol fāt todēgen.
 Op ik òm dār hadde gebragt,
 Do was it eine stunde na midnagt.
 Dār was ein fēnster upgestūt;

op aankwamen; zij sloegen hem, dat hij voor dood bleef liggen; nooit was hij in grooter gevaar. Was er iemand, die het op het doek bragt, hoe hij het spek aan den Priester betalen moest, dit zou eene fraaije schilderij geven.

Vervolgens wierpen zij ISEGRIM op de straat; zij sleepten hem over de steenen en struiken. Daar was geen leven meer in te zien, en eindelijk wierp men hem op eenen mestvaalt, om dat hij den vuilsten stank van zich gaf. Allen meenden dat hij dood ware.

Hij lag den ganschen nacht, door de slagen en pijn vermand, aldaar in onmagt, en hoe hij is bijgekomen en weg geraakt, daar van weet ik niets.

Omtrent een jaar daarna, bezwoer hij mij op nieuw zijne vriendschap, maar och! hier van kwam weinig goeds. Hij betuigde mij lust te hebben, om zich eens te verzadigen aan kippenvleesch. Ten einde hem ter dege te betrekken, sprak ik van eenen hanebalk, waarop gewoonlijk een vette haan en zeven hoenders zaten.

Het was om één uur na middernacht, dat ik er hem brengen zou; aldaar stond een dakvenster open, waarvan ik mij bediende. Ik hield mij, of ik er het eerst wilde inkruipen, maar liet ISEGRIM voorgaan, en zeide: „Kruip maar toe

Ik dagte, dat s'holde mi komen to nut.
 Ik dede, wo ik wolde krupen dardore,
 Men Isgrim moſte krupen fore.
 Ik ſprak: krupet men fry darin,
 Wente de de wil hävven igt gewin,
 De mot där jo wes umme dön;
 Sus krige ji draden ein fätte hön.
 He kröp in wol halv in fare,
 Unde ging taſten hyr un dare.
 Do ſwör he düre by finer ere:
 Wi fint formelled, dat frugte ik fere;
 Hyr finde ik fan hön'ren nigt enen bitten.
 Ik ſprak: de hyr fore plägen to ſitten,
 De hävve ik fuſte wäg genomen.
 Men wille wi ſhaffen unſen fromen,
 Wi moten nigt verdrotèn ſyn,
 Unde moten deper krupen in.
 De balke was ſmal boven der döre,
 Där wi upkropen, men he was före.
 Dewile he ſus de hön're fogte,
 Seg ik, dat ik öm hönren mogte:
 Ik kröp torügge wedder üt.
 Dat fenſter fel tö overlüd,
 Do ik de ſtutte-klinken lösbrak.
 Darfan Isgrim ſo fere forſhrak,
 Dat he fel einen ſwaren fal
 Fan deme balken, wente he was ſmal.
 Se worden forfèred, de där ſlepen,
 De by deme füre legen; ſe repen,
 Dat dorg des hogen fenſters gat
 Gefallen were — ſe wuſten nigt wat.
 Se ſtunden up, unde entſengeden legt.

toe. Die gewin zoekt moet er iets voor doen; zoo aanstonds zult gij eene vette kip vinden." Hij kroop al voort in groot gevaar en tastte in het ronde. Hij zwoer hoog en duur bij zijne eere: wij zijn verkleit; ik vind kip noch haan. Ik zeide: zij die hier vooraan plegen te zitten heb ik vroeger weggenomen, maar willen wij ons belang behartigen, dan moeten wij er dieper in.

De balk waarop wij voortkropen, was smal, en terwijl ik onder dit zoeken naar hoenders, bezinde, dat ik hem alhier in leed konde brengen, zoo kroop ik stil terug, en sloeg het dakvenster, met eenen harden slag toe. ISEGRIM schrikte zoodanig van dien slag, dat hij van boven neer tuimelde.

Allen, die bij het vuur lagen, werden vervaard en riepen: daar valt iets, door het luik! maar zij wisten niet wat; zij stonden op en ontstaken de lamp; toen zij zagen dat het een wolf was, sloegen zij hem, dat men hem voor dood moest houden.

Ik heb hem alzoo in menig gevaar gebragt, meer en grooter dan ik thans beschrijven kan; het verwondert mij zelve, dat hij het levend ontkomen is.

Do se òm fegeu, do wård he egt
 Geflagen, forwund went in den dód.
 Ik hävve òm gebragt in mannige nód,
 Mèr wan ik nu kan nomen.

Mi wonders, dat he nog is entkomen.

Nog hävve ik òk dat bedreven,
 (Ik wolde, dat it were nagebleven,)
 Mid sineme wive, frouwen Giremód,
 Dår òre unere fan entfód,
 Unde langfen se dat fhal forwinnen,
 Sèt, dít is it, dat ik fan al minen sinnen
 Unde up desse tyd kan bedenken,
 Dat mine fele mogte kränken.
 Up dat mine fele krige kwitéren,
 So bidde ik fèr umme abfolvéren,
 Unde fättet mi, dat ju dunket gód.

Grimbård was listig unde fród,
 He brak ein rys by deme wäge,
 Unde sprak: òm, nu flat ju dre fläge
 Up juwe hûd mid desseme rise,
 Unde lägget it dan, dår ik ju wive,
 Unde springet dår drewärw over hër
 Sunner strumpelen overdwër.
 Dänne kusfet dat rys funder nyd,
 In einen teyken dat ji gehórfäm fyt.
 Desse *penitencie* ik ju fätte:
 Hyrmid fy ji fan alre smette
 Kwyt unde fan allen funden,
 De ji je deden fòr dessen stunden:
 Went ik forgeve se ju alle,
 Wo fele dër òk is in deme talle.

Dit dede Reinke ane allen fordrèt.

Bovendien heb ik nog met zijne vrouw, GIERE-MOED, zaken bedreven, waardoor aan haar schande'en oneere wedervaren is, hetwelk zij niet dan langzaam zal kunnen te boven komen, en het is ook hierover dat ik mij hoogelijk bedroef.

Zie, dit is het, dat ik op dezen tijd kan bedenken, en waarover mijn geweten knaagt. Ik bid hartelijk om uwe absolute, opdat mijne ziel kwijtschelding erlange. Leg mij tot straf op, wat u goed dunkt.

GRIMBAARD was geslepen en wijs. Hij brak een rijsje of takje van een boom, en zeide: „Oom! geef aan u zelven op uwe huid drie slagen met dit rijsje; leg het dan, waar ik het zal wijzen, spring er drie maal over heen, zonder struikelen, en kusch dan het takje zonder op hetzelfde boos te zijn, tot een teeken van uwe gehoorzaamheid.

Ik leg u deze *penitentie* op, en hiermede zijn uwe smetten en zonden, tot op dit uur bedreven, uitgewischt en kwijtgescholden, want ik vergeef ze u, hoe groot hun getal ook zijn moge.²²

REINTJE volbragt dit alles zonder tegenspraak,

Do sprak Grimbárd: òm, nu sèt,
 Dat ji ju bätèrn mid guden wärken.
 Läset juwé psälmen, unde gät tor kärken;
 Fastet de regte sättede tyd;
 Fiset de hilgen dage mid flyt;
 Tröstet de kränken in alle juwen dagen;
 Wiset de to wäge, de därna fragen;
 Juwe almisse shole ji gärne geven,
 Unde forswären juwe böse leven,
 Alse roven, stälén unde forraden,
 So kome ji ane twivel to gnaden.

Reinke sprak: ik wil mid flyt
 Dit willigen dón al mine tyd.

Do Reinke sine bote hadde fulbragt,
 So hyrfór is gesägd,
 Do ging he hen to hove-ward
 He unde fyn bigtfader Grimbárd.
 Se kwemen up einen sligten sand,
 Där lag ein klóster tor regteren hand,
 Dat hörde geistliken nonnen to,
 De Gode deneden spade unde fro.
 Se hadden fele hanen unde mannig hón,
 Fele ganse unde ók mannigen kappón,
 De faken buten der müren weren;
 De plag jo Reinke to visiteren.
 Darumme sprak he do also:
 Regt na desseme klóster to
 Ligt unse regte strate hin.
 He mende de hón're — dat was fyn sin;
 Wenté se gingen där buten deme shure
 Umme öre weide by der mure.
 Sinen bigtfader leide he mid sik där.

en nu zeide GRIMBAARD: „Oom! nu moet gij u beteren met goede werken. Lees uwe psalmen. Ga ter kerk; vast op de gezette tijden, vier de heilige dagen; troost de zieken; wijs hen den weg, die er na vragen; geef aalmoezen en zweer uw boos leven, — te weten: het stelen, rooven en verraden, af; zoo komt gij nog zonder twijfel in den hemel.”

REINTJE antwoordde: „Ik zal dit, met vlijt en ijver ten allen tijde betrachten.”

Zij vervorderden, nadat REINAART aan deze boete voldaan had, hunnen weg en kwamen aan eene heide, aan welke een klooster paalde, behoorende aan Nonnen, ijverig in de dienst.

Deze hielden vele hanen en kippen, ook ganzen en kapoenen, die veeltijds buiten den muur liepen. Aan deze plagt REINTJE wel eens een bezoek te geven. Hij zeide: „de beste weg loopt langs dit klooster.” — en dacht reeds om de hoenders en hoe er misfchien wel eenige bij den muur zouden liggen.

Hij misleidde alzoo zijnen biechtvader en weldra werd hij de hoenders gewaar.

Hij zag in het rond en hij bemerkte hoe een haan van den hoop verwijderd ging, die groot en jong was. Naar dezen waagde hij een sprong, zoo dat de veeren stoven.

Tohand ward Reinke der hön're wår;
 Sine ogen begunden ðm umme to gån.
 Buten dën allen ging ein hån,
 De fát was, gròt unde jung;
 Na dème gav Reinke einen sprung,
 So dat ðm de fedderen stoven.

Grimbård fwör by sineme loven:
 Unfålige ðm! wat wil ji dån?
 Sprak he, wil ji wedder umme ein hån
 In alle de groten funde gån,
 Dår ji de bigte fan hävven gedån?
 Dat mag wol fyn seldfene ruwe!
 Reinke sprak in regter truwe:
 Dat dede ik in danken, leve neve!
 Biddët God, dat he mi dat forgeve;
 Ik wilt nigt mër dån, un gërne laten.

Do kården se wedder tor regten straten
 Den wåg, over ene smale brugge;
 Wo faken sag Reinke overrugge
 Wedder hen, dår de hönre gingen!
 Dårfan konde he sik nigt bedwingen.
 Hådde men ðm fyn hoved avgeflagen efte togen,
 It hådde na den hön'ren-ward geflogen.
 Grimbård sag wol dit gelåt,
 He språk: o Reinke, unreine fråt!
 Wo late ji juwe ogen ummegån?
 Reinke sprak: ðm, dat is misgedån,
 Dat ji mid juwen förlopenden wården
 Mi fus út mineme bådte forstórden!
 Latet mi dog läfen ein *päter rofter*
 Den hönre-selen fan deme klóster,
 Unde ók den göfen, ðn al to gnaden,

GRIMBAARD zwoer bij zijn geloof, en zeide: „ Ongelukkige oom! wat doet gij, wilt gij op nieuw om eene kip, tot het zondige leven terug keeren, waarvan gij de biecht hebt gedaan; dit zoude een vreemd berouw zijn.”

REINTJE hernam: „ Ter goeder trouw; ik deed het in gedachten, lieve Neef! Bid, dat het mij moge vergeven worden. Ik zal het niet weer doen.”

Zoo keerden zij op den grooten weg terug, over eene smalle brug. REINTJE zag gestadig terug, naar de hoenders; hiervan konde hij zich niet bedwingen; ja, had men hem het hoofd afgeslagen, het zou er naar toe gevlogen zijn. GRIMBAARD zag dit en zeide: „ REINAART, gij gulsig dier, waarom ziet gij zoo gestadig terug.” REINTJE hernam: „ Oom, gij hebt niet wel gedaan dat gij mij, met dezen uwen inval, in mijn gebed stoorde. Laat mij toe een pater noster te lezen voor de rust van de zielen der hoenders en der ganzen, die ik hier heb verflonden, en waarvan ik deze heilige nonnen met list heb beroofd.”

Dēr ik gans fele hāvve forraden,
 De ik dessen hilgen nunnen
 Mid miner list hāvve avgewunnen.

Grimbård swēg, men de fos Reinard
 Hadde jummer dat hoved to den hōn'ren-ward,
 Wente dār se kwemen tor regten straten,
 De se toforen hadden gelaten.
 Tohand ward Reinke fēr bedrōved,
 Mēr wan jennig regte lövet,
 Do he sag den hov, des koninges palas,
 Dār he int hogeste forklaged was.

Do in dem hove was fornomen,
 Dat dār Reinke was gekomen,
 Al de dār weren grōt unde klein,
 Begērden alle Reinken to sein.
 Dār weren nigt fele in deme dage,
 Se hadden over Reinken funderlike klage.
 Dat dugte Reinken nigt fele fan wērde,
 Des dede he alse de unforfērde.
 Mid sineme ōme deme Greving
 Dryftiglikē he so fōr sik ging
 Zyrlikē dorg de hogesten strate,
 Also modig fan gelate,
 Efte he were des koninges sone,
 Unde eft he nemande up eine bone
 Eddeg sus nemande hadde misgedān.
 Fōr Nobel, den koning, ging he stān
 Mang de heren in den palas,
 Unde hēld sik bāt, wan ōme was.

GRIMBAARD zweeg; maar REINTJE zag nog gestadig om, tot dat zij op den grooten weg waren terug gekeerd.

Bij het Paleis des Konings en het Hof gekomen, waar hij zoo hoogelijk was verklaagd, werd hij zeer bedroefd en beangst, ja meer dan iemand gelooven kan.

*Verschijsning ten Hove voor het Gerecht,
en de veroordeeling.*

Zoodra de tijding ten Hove kwam, dat REINTJE verschenen was, begeerden alle aanwezigen, groot en klein, den vos te zien; weinige waren er, of zij hadden klagten in te brengen. REINAART scheen zich hierover weinig te bekommeren; en speelde den onverfaagde.

Hij ging met zijnen oom GRIMBAARD fierlijk de voornaamste straat op, en met zulk een moedig gelaat, alsof hij des Konings zoon ware, en of hij niemand voor de waarde van eene boon hadde misdaan.

Hij ging voor den Koning, onder de Heeren van het paleis staan, en hield zich moediger, dan hij eigenlijk was.

Hij sprak: „Grootmoedig Koning, Genadig Heer! Ik bid dat gij mij in regten hooren zult. Geen Heer had ooit een getrouwer dienaar, dan ik voor u, mijn Vorst, ben.

H 4

„Hoe

He fprak: eddele koning, gnädige here!
 Dorg juwe eddelheid, unde dorg juwe ere
 Ik bidde, dat ji mi horen to regt.
 It en hadde ny here fo truwen knegt,
 Alfe ik juwer forftliken gnaden bin.
 Wowol dat der fele hyr fin,
 De mi juwe frundfhop menen to beroven
 Mid loggen, wan ji ön des wolden loven:
 Men juwe råd is fröd ért unde läft;
 Ji loven nigt draden, dat is dat bäft,
 Wat ju desse falphen alle förläfen
 Mit legen und dregen in minem avwäfen.
 Se haten, dat ik juwe bäfte mene,
 Unde ju alletyd truweliken dene.

De koning fprak: fwiget, latet av!
 Juwe smeken helpet ju nigt ein kav!
 Juwe undäd werd ju nu forgolden,
 Wo ji den freden hävven gehölden,
 Dén ik geböd, unde ji hävven gefworen!
 Hyr stait de Hane, de hävt forloren
 Syn flägte — o falphe untruwe döv!
 Dat ji fele fäggen, ji hävven mi lëv,
 Dat hävve ji in deme lafter myn,
 Unde is an minen lüden wol fhyn.
 De arm man Hinze forlös sine fund,
 Unde Brunen is nog fyn hoveß forwund.
 Ik wil ju nigt fele mër fhelden,
 Men juwe hals fhal des entgelden.
 Hyr fint fele klagers unde fhynbär däd,
 Dit alle wil ju wäfen kwäd.

Gnädige here, fprak Reinke, wat fhadet mi datte,
 Efte Brunen nog blodig is sine platte?

Wo-

„Hoe velen er hier ook mogen zijn, die mij van uwe genegenheid door leugens willen berooven, als gij hen gelooven wildet, ik weet het, dat uwe besluiten ten allen tijde ~~o~~wijs en bedoord zijn. Gij gelooft niet zoo spoedig, wat zij in mijne afwezigheid met liegen en bedriegen aanbragten; zij zijn mij nijdig, om dat ik uw welzijn zoek, en u ten allen tijde getrouwelijk heb gediend.”

De Koning hernam: „Zwijg! uw gevele zal u niets baten. Uwe misdaden zullen nu gestraft worden: nu gij den vrede niet hebt gehouden, dien ik heb geboden en gij bezworen hebt. Hier staat nog HENNING, die door u van zijn gezin beroofd is. O! valsche ongetrouwe schalk, dat gij nog zeggen durft, dat gij mij lief hebt! Men kan het zien in uwe bedrijven jegens mij en mijne dienaars. De arme HINZE verloor zijne gezondheid en BRUIN zit nog met een bebloed hoofd. Ik zal nu niet meer ophalen. Gij zult het met uwen hals ontgelden. — Hier zijn vele klagers over bewezene daden en dit zal u zwaar vallen.”

„Genadig Heer!” zeide REINTJE. „Hoe zoude dit aan mij ten nadeele verstreken? Heeft BRUIN

Worumme was he so formäten ,
Unde wolde Rustefilen fyn honnig äten ?
Un dat öm de bür laster andäden —
Brün is jo so stark fan leden !
Is he gellagen este forfproken ,
Were he gúd — he hädde't gewroken ,
Ër he kwam in dat water.
Egter ök mede Hinze de käter ,
Dën ik härbärgede , unde wol entfing ,
Unde he do üt umme stälen ging
To des papen hüs sunder minen råd ,
Unde öme de pape dede kwäd ,
Seker , fholde ik des entgelden ,
Unde ik darumme liden fhelden ,
Dat were to na juwer forstliken krón !
Dog wat ji wilt , dat moge ji dön ,
Unde also gebeden over mi ,
Wo gúd unde klär mine säke ök fy !
Ji mogen mi fromen , ji mogen mi fhaden ,
Ja wil ji mi seden este braden ,
Hangen , koppen , este blendén ,
Jo bin ik in juwer gnaden händen.
Wi sint jo alle in juwem'bedwang ;
Stark fy ji , unde ik bin krank ;
Mine hulpe is klein , de juwe is grót ;
Forwår , al floge ji mi ök död ,
Dat were ju eine kranke wrake !
Dog wil ik al in desser säke
Regtfärdig unde uprigtig fyn.

Do sprak de rambok , de hêt Bellyn :
It is regt ryd , wille wi nu klagen !
Där kwam Megrim mid alle sinen magen ,

een bebloed hoofd, waarom is hij zoo vermetel geweest, op den honig van RUSTEVEEL af te gaan, en hebben de boeren hem geslagen, waarom heeft hij zich niet verweerd; hij was groot en sterk; had hij zich geen kwaad bewust geweest, hij zou zich over die slagen gewroken hebben, voor dat hij te water ging. Zoo is het ook met HINZE, die ik wel ontving en wilde herbergen; waarom moest hij uit stelen gaan? Waarom ging hij tegen mijnen raad in de schuur van den Priester en is hem aldaar kwaad wedervaren? moet ik dat ontgelden; moet ik hierom lijden, dit ware uwer Vorstelijke kroon te na.

Doch gij moogt doen wat gij wilt, en kunt over mij gebieden, hoe goed en zuiver mijne zaak ook zij.

Gij moogt mij begunstigen of benadeelen; — gij kunt mij doen koken of braden, hangen of onthoofden, of mijne oogen doen uitsteken, want ik bevind mij in uwe handen. Wij zijn alle in uw bedwang. Gij zijt sterk en ik zwak; mijne hulp is gering en de uwe groot; doch al wildet gij mij doodslaan, dit was voor u eene nietige wraak. Ik wil echter in dezen regtvaardig en opregt zijn."

BELLIJN (de ram) zeide: indien wij ooit zullen klagen, dan is het nu regt de tijd. Vervolgens kwam ISEGRIM met zijn geslacht en HINZE en
BRUIN

Hinze de kater, un Brün de bare,
 Unde der dêre eine grote fhare,
 Lampe de hase, un de ässel Boldewyn,
 Wakkerlôs de kleine, ôk de grote hund Ryr,
 Metke de zege, un Härmen de bok,
 Åkeren, Wefelken, Hermelken weren dâr ôk.
 De Osfe, dat Pêrd — de weren ôk dâr,
 Fele wilder dêre eine grote fhâr;
 Dat Herte, dat Re, und Bokerd de bever,
 Kaninen, Mårter unde ôk de wilde Åver;
 Bartold, der adebår, unde Markward de hægger,
 O'k Lütke, de krôn, was dâr alderdegger,
 Tibbeke, de ånte, unde A'lheid, de gôs —
 Desse klageden alle over den fos.

Henning de hane, unde al sine kinder
 Klageden gans sêr ören hinder.
 Nog weren dâr der fogele mêt,
 Unde andere der dêre ein grôt hâr,
 De ik nu nigt al kan nomen.
 Desse alle wolden den fos fordomen,
 Unde dagten darup mid fharpn finnen,
 Wo se öm fyn levend mogten avwinnen.
 Se gingen fôr den koning al:
 Dâr hörde men klage ane tal.

Alfus wård dâr ein grôt pärlement:
 De dêre, de dâr stunden ummentrent,
 Wolden Reinken fyn lyv avwinnen.
 Se spröken öm an mid allen finnen,
 Mid felen klagen, de men dâr hörde;
 Ja isliken gav he' fhone antwôrde.
 Ne word gehorêd up einen dag
 Mere klage, alse dâr gefhag

BRUIN en vervolgens een groot getal dieren, als **LAMPE** (de haas), **BOLDEWIJN** (de ezcl), **RIJN** en **WACKERLOOS** (de groote en de kleine hond), ook **HARMEN** en **METJE** (de bok en de geit), en in hun gevolg de *cekhoorns*, *weseltjes* en *hermelijnen*. De *os* en het *paard* waren er ook, en boven dien een schaar van wilde dieren, het *hert* en de *ree*, **BOKKERT** (de bever), het *overzwijn*, de *konijnen* en de *marters*.

Onder de vogelen telde men **BARTHOLD** (de oojevaar), **MARKWARD** (de reiger), **LUTKE** (de kraan), verder **TIBBEKE**, de eend, en **ALHEID**, de gans; ook deze klaagden alle over den Vos. **HENNING** (de haan), en zijne kinderen klaagden op nieuw hun leed; de klagten der overige dieren en vogelen kan ik onmogelijk vermelden. Zij wilden allen den Vos helpen veroordeelen, en elk spitste zijne zinnen, om hem het leven te doen verliezen. Zij gingen voor den Koning en bragten nu de klagten in, welke ontelbaar waren.

Het gaf alzoo een groote vergadering. De aanwezigen wilden **REINTJE** te lijf en spraken hem aan met drift en felle klagten. Hij gaf aan elk schoone woorden.

Nimmer waren er op eenen dag meer klagten van de dieren en vogelen gehoord, dan er toen aldaar vernomen werden, en tevens nooit zoo vele blijken van scherpen raad bij verschil van ge-
voe-

Fan fôgelen unde fan wilden dêren ,
 Fan nouwen rade unde mannigen *wîsren* ,
 Dat men dâr hôrde unde fornam .
 Men do Reinke to antwôrde kwam ,
 Ward nê fhônre entfhuoldinge gehôrd ,
 Alse Reinke dârfulveft bragte fôrd .
 He entfhuuldigede fik in al den dingen ,
 De men over òm mogte bringen ,
 Dat al den heren dat wonder dede ,
 Dat Reinke wufte fo fhone rede ,
 Unde fik al der fake wôlde entlâggen ,
 De men dâr over òm konde fâggen .
 Int lâfte , dat ik korte desse wôrd ,
 Kwemen etlike tûge dâr fôrd ,
 Dat weren uprigtige waraftige mans ;
 De tûgeden over Reinken hêl un gans ,
 Shuldig to wâfen in der mifedâd .
 Do ging de koning in den råd .
 Se sloten eindrâgtigen unde eines modes :
 Reinke de fos is fhuldig des dodes !
 Men fhâl òm binden unde fangen ,
 Dârto by fineme halfê uphângen .
 Sine kloke wôrde hulpen nigt fele ,
 Do ging it Reinken út deme fpele .
 Dô kôning dat ordel fûlven âvfprak ,
 Darumme Reinke gans ferc forfhrak ,
 Unde word to der fûlven ftunden
 Gefângen unde harde gebunden .

Do Reinke alfus was gefângen ,

Un-

voelens; maar toen REINTJE aan het woord kwafs, hoorde men ook eene verdediging of verontschuldiging zonder wedergade.

Hij wist zich zoodanig vrij te pleiten van alle punten van beschuldiging, hoe veel er ook tegen hem waren ingebracht, dat alle de Heeren zich over die schoone redevoering moesten verwonderen.

Eindelijk traden er eenige getuigen op; opregte en geloofwaardige mannen, en deze getuigden gaaf en voldoende, dat REINTJE schuldig was aan de misdaden.

De Koning ging in den Raad, en eerlang werd met eenparigheid van stemmen, het vonnis gewezen. — „REINTJE DE VOS is des doods schuldig. Men zal hem vatten en binden, en daarna aan de keel ophangen.”

Zijne schrandere woorden hielpen alzoö weinig. Het ging hem buiten de gisfing. De Koning fprak zelf het vonnis uit. REINTJE was zeer ontfeld en ter zelfder tijd werd hij gevangen genomen en fterk geboeid.

Begin der uitvoering van het vonnis, en de biecht van REINTJE op de ladder van de galg.

Zoodra de vrienden van REINTJE, die ten
Ho-

Unde dat ordel was , men f holde òm hangen ,
 Unde Reinken frunde dit hadden fornomen ,
 De òk to hove weren gekomen ,
 Alse Marten de ape , de òk was to regte ,
 Un Grimbård mid felen , de in Reinken slægte
 Hórden , unde òm tókwenen fan blode ,
 De dit ordel hórden gans node ,
 Unde worden hyrumme fêr bedroved ,
 -Mêr wan jennig regte lovet :
 Went Reinke was ein banchere ,
 Unde ward gewisef fan aller ere ,
 Dárto in einen fhândigen dôd .
 Se en mogten nigtt desse nôd
 Fordragen , men se nemen orlov
 Fan deme koninge , un rumeden den hov .
 De koning betragte desse ding ,
 Dat mannig knape fan òm ging ,
 Dêr fele was út Reinken slægte .
 It were gûd , dat ik bedægte ,
 Sprak he to einem út fineme råd ,
 Al were òk Reinke nog so kwåd ,
 In finem geslægte is dog mannig man ,
 Dên de hov ôvel entbâren kan .
 Ifegrim , Hinze , unde Brân de bare ,
 Desse nemen Reinkens méist ware ;
 Dit weren , de òm bunden unde fengen :
 Desse dagten , òm òk to hängen .
 De koning hadde òn befolen dat .
 Dit deden se gérne , wente se weren òm hát .
 Do se do sus mid òm kwemen ,
 Dár se tohand den galgen fornemen ,
 Do sprak Hinze to deme Wulve :

Hêr

Hove waren verschenen, met name MAARTEN; GRIMBAARD en andere bloedverwanten, vernamen dat hij gevangen en tot den dood met den strop veroordeeld was, waren zij hier over zeer bedroefd, en meer als men denken zou.

REINAART was een *bannerheer*, en nu zoude hij door dezen schandelijken dood van alle eere en aanzien beroofd worden. Zij konden deze ellende niet aanschouwen, namen afscheid van den Koning en verlieten het Hof.

De Koning dacht na over deze zaken, en ziende hoe menig Ridder hem verliet, die aan REINTJE verwant was, zeide hij tot eenen zijner Raadslieden: „Ik moet het wel overwegen, dat hoe boos REINAART ook zijn moge, er in zijne familie velen zijn, welken het Hof noode ontberen kan.”

IZEGRIM, BRUIN en HINZE, die de ergste vijanden waren van REINTJE, waren het ook, die hem vatten en bonden. Zij zouden hem ook hangen, zoo als de Koning het hun bevolen had. Zij deden dit gaarne, om dat ze hem haatten.

Toen zij met hem voortgingen en de galg van verre zagen, zeide HINZE aan IZEGRIM: „Gedenk nu aan het kwaad, hetwelk REINTJE u voorheen berokkend heeft; hoe hij mede ging, toen

I

men

Hēr Ifegrim , gedenket nu an dat fulve ,
 Wo Reinke , desse kwade dēv ,
 Dat to wärke bragte , unde ök drēv ,
 Unde he ök fulven mede ūtging ,
 Dat men juwē beden broder · uphing ;
 Des Reinke do fro was in al fineme gelate :
 Betaled ōm nu mid der fulven mate .
 O'k , Brūn ! gedenket , wo he ju forrēd
 To Rustefilen hūs , dat mannig wēt ,
 Dār ju slogen bede manne un wyv ,
 Dat ju blodig was bede hōved un lyv .
 Sēt to , wente Reinkens listē sint grōt ,
 Entkweme he wäg ūt desser nōd ,
 Sus wroke wi uns nummermere .
 Darumme latet uns haften fere .
 He hävt it an uns grōt fortwragt ,
 Dār mote wi nu syn up fordagt .
 Do sprak Ifegrim also fōrd :
 Wo helpen dog also fele wōrd ?
 Hadde wi einen rēp este line ,
 Draden woldo wi ōme korten de pine .
 Se sprōken Reinken al entjegen .
 Also he sus lange hadde gefwegen ,
 So begunde Reinke ök to sprāken ,
 He sprak : nu ji ju dog willen wrāken ,
 Mi wundert , ji nigt na deme ende slāt .
 Hinze wēt wol guden rād
 To einer linen stark unde gōd ,
 Dār he to des papen hūs inne stōd ,
 Dār he nog wäg kwam ane alle ere .
 O'k , Ifegrim un Brūn , ji haften fere ,
 Dat ji juwen ōm tom dode bringen :

men uwe beide broeders ophing, en hoe verblijd hij daarover was. Betaal hem nu met gelijke munt. BRUIN! bedenk nu, hoe hij u verried op de werf van RUSTEVEEL, zoo als velen bekend is, en waar gij zoo vele slagen van mannen en vrouwen beliept, dat hoofd en lijf overal bloedden. Pas op; REIN is listig en stout; ontkwam hij uit dezen nood, dan zouden wij ons nooit op hem kunnen wreken; dat wij ons dan haasten! Hij heeft het aan ons dubbeld verdiend, en dit moeten wij nu voor oogen houden."

IZEGRIM zeide: „Waartoe helpen deze woorden? hadden wij nu maar eene lijn of touw, dan zouden wij hem wel spoedig uit het lijden helpen."

Zoo spraken zij over REINTJE en nu begon deze ook mede te praten, nadat hij lang gezweven had. Hij zeide: „Het verwondert mij, dat gij, nu gij u wreken wilt, de zaak niet spoediger ten einde brengt. — HINZE zal wel goede raad weten, om aan eene sterke lijn te komen. Hij heeft er een leeren kennen aan het huis van den Priester. IZEGRIM en BRUIN! gij beijvert u zeer, om uwen oom ter dood te brengen. Gij meent zeker, dat het u wel gelukken zal."

Ji menen , ju fhal dänne wol gelingen!
 De koning unde al sine heren ,
 De där do mid to hove weren ,
 O'k de koninginne des geliken ,
 Se folgeden alle na , arm un riken ;
 Fan Reinken wolden se sên den ende.
Ifegrim befól allen , de he kende ,
 Sinen magen unde sinen frunden ,
 Dat se jo faste by ðm stunden ,
 Un dat se Reinkens nemen wâr ,
 Dat he nigt wägkweme út der fâr.
 Sunderliken befól he sineme wive ,
 He sprak : sê to by dineme live ,
 Help hólden faste dessen fos!
 Ik fägge't , forware , kweme he nu lós ,
 He worde arger in korter tyd ,
 Unde fholde uns fhänden mid allem flyt.
Süs sprak he ðk Brunen an :
 Gedenket , wat fhande he ju hävt gedân ;
 Dit wil wi ðm nu al betalen ;
 Hinze zal de line ophalen ;
He is behänder unde ligter dan wi.
 Hóldet unde ståt mi alle by!
 Ik wil de ledder to regte flyen ,
 Nu betale wi ðm sine tüfheryen.
Brün sprak : fättet de ledder wisfe an ,
 Ik wil ðm holden alse ein man.
Reinke sprak : juwe forge is grôt ,
 Dat ji juwen ðm bringen in den dód ,
 Dén ji billiglik fholden befhärmen ,
 Unde ji ju siner sêr entfärmen ,
 Dat he so nigt en kweme in fshade.

De Koning, de Koningin en alle Heeren die ten Hove waren, groot en klein, rijk en arm, liepen uit, om het einde van REINTJE te zien. IZGRIM beval aan allen, die hij kende, en aan zijne vrienden en verwanten, dat zij hem zouden bijstaan en op REINTJE letten, ten einde deze niet aan het gevaar ontsnapte; een afzonderlijk bevel gaf hij aan zijne vrouw. „Zie toe, zeide hij, ik bezweer het bij uw lijf, help toch den vos vasthouden. Ik zeg het; kwam hij nu los, hij zou het in een korten tijd nog erger maken. Hij zou er zich op toeleggen, om ons schade en schande aan te doen.” Aan BRUIN zeide hij: „Bedenk nu, hoe hij u beleedigd heeft; dit zullen wij hem nu alles betaald zetten. HINZE zal het touw ophalen; die is behendiger en lichter dan wij; houdt vast en helpt mij. Ik zal de ladder te regte zetten. Zoo vergelden wij hem alle zijne schelmstukken.” BRUIN zeide: „Zet de leer wat digter aan; ik zal hem vasthouden met alle kracht.”

REINAART zeide: „Gij beijvert u hoogelijk, om uwen oom ter dood te brengen, dien gij behoort te beschermen, en voor wien gij zorgen moest, dat hij niet in rampen kwam. Durfde ik, ik zou wel om genade smeeken. — IZGRIM

Dorfte ik, ik bāde halv gnade.
 Ifegrim hatet mi boven al,
 He büit, dat fyn wyv mi hōlden fhal.
 Wolde se denken an ōlde dād,
 Nummermere dede se mi kwād.
 Dog it mot nu over mi gān;
 Ik wolde, dat it were gedān!
 Myn fader starv ōk in forgen grōt,
 Men do he nam sinen dōd,
 Do was it kort mid ōm gedān;
 O'k folgede ōm nigt fo mannig man.
 Shande mote ju wedderfaren,
 Wo ji Reinken länger sparen!

Brūn sprak: hore ji, dat he floket uns al?
 Syn tūfhend nu ende nemen fhall!

Reinke was in angeste grōt,
 He dagte: mogte ik in desser nōd
 Unde regt nu in desser stund
 Finden einen nyen fund,
 Dat mi de koning dat levend geve,
 Unde by dessen drēn de fhande bleve!
 So sprak Reinke to sik fulven fan binnen:
 Hyr mot ik up denken mid allen sinnen,
 Allent, wes ik nu bruken kan,
 Went de nōd de gait mi an!
 Al is de koning gram up mi,
 Unde mannig ander, de ōm is by:
 Wattan? dat hāvve ik al fordēnd.
 It mogte nog wērdēn ummegewend.
 De koning is stark; syn rād is frōd:
 Nogtan en do ik ōm nummer gōd!
 Kweme ik to wōrden, dat hope ik nag,

haat mij het felste. Hij beveelt, dat zijne vroom mij vast zal houden; dacht zij, om het verledene, dan zou ze mij geen kwaad doen.

Maar deze ramp is nu over mij beschoren. Ik wenschte wel dat het al gedaan was; — mijn vader stierf ook in groote ellende, maar toen het op het laatste ging, liep het spoedig af, en ook was er zulk een schare van toekijkers niet. Schande zal u wedervaren, indien gij mij nog langer martelt.”

BRUIN zeide: „Hoort gij het wel, hoe hij ons vervloekt; het is nu met zijne schelmerijen haast gedaan.”

REINTJE bevond zich in eenen deerlijken angst, Hij dacht: „Mogt ik in dezen nood een nieuwe list bedenken, waardoor de Koning mij het leven schonk en dat de schande dan aan deze drie vijanden verbleef. Hier wil ik mijne zinnen op slijpen, en alles doen, wat mogelijk is; de nood gaat hoog. Al zijn de Koning en vele zijner Raden op mij toornig, ik heb het wel verdiend, maar de kans zou nog kunnen keeren. De Koning is sterk; zijne Raden zijn wijs. — Ik heb beiden geen goed gedaan; ik moet hopen. Mogt ik maar aan het spreken komen, dan werd ik heden niet gehangen.”

Ik worde nigt gehangen up dessen dag.
 So was Reinke in angefte grôt,
 He sprak: ik fê för mi den dôd,
 Dême ik nu nigt mag entgân.
 Hyrumme ji alle, de nu hyr ftân,
 Ju bidde ik ene kleine bede,
 Êr ik fan der werlde fhede,
 Dat ji willen bidden den koning nu,
 Dat ik moge sprâken för ju
 Mine bigt mid alleme flyt,
 Dat mi de koning wille gunnen de tyd,
 Up dat ik de wârheid moge formelden,
 Unde dat miner undåd nigt dorve entgelden
 Ein ander unfhuldig, we he ôk fy,
 Unde nigt betêgen wêrde umme mi,
 Up dat God, de alle dinge regt wil lonen,
 Miner selen des to båt wille fhonen,
 De mêste deil, de dit hörden,
 Worden bewogen von den wörden,
 Se spröken: it is twâr eine kleine bede,
 Unde bäden den koning, dat he dat dede.
 Des gav de koning orlov darto.
 Reinke ward wedder en weinig frô,
 He dagte, ik mogte nog bäter fallen,
 Un sprak alfus för ön allen:
 Nu help mi *spiritus domini*,
 Wente ik en fê hyr nemand by,
 Dême ik nigt hævve entjegen gedân.
 Forder do ik nog was ein klein kumpân,
 Unde ik nigt mêr en sôg de bruften,
 Do ging ik faken na minen lusten
 Mang de jungen lammer un zegen,

Hij zeide verder tot de menigte. „Ik heb de dood voor oogen; hij is niet te ontgaan; het is hierom, dat ik aan u allen, die hier staan, eene kleine bede rigt, voor dat ik van de wereld scheide.

Smeekt den Koning, dat hij mij toesta en den tijd gunne, om mijne opregte biecht uit te spreken, opdat ik de waarheid moge vermelden, en er geen onschuldige over mijne misdaden werde beticht of gestraft, en ook opdat ik hierdóór vergiffenis verwerf voor mijne zonden.”

De meesten, die dit hoorden, werden bewogen en zeiden: „Dit is een geringe bede.” Zij smeekten den Koning, dat hij het zoude toestaan; en deze schonk het verlot.

REINTJE schiep moed en dacht: het zal wel goed uitvallen; en sprak vervolgens na een schietgebed gedaan te hebben: „Ik zie hier niemand, of ik heb mij jegens hem misgrepen.”

Toen ik pas gespeend en nog jong was, ging ik dikwijls spelen onder de lammeren en bokjes, wanneer zij van den weg waren afgedwaald. Ik hoorde zoo gaarn hun geblaat; toen ik een hun-

Wan se gingen buten den wägen.
 Ore bläten unde stemmen hörde ik geren;
 Do begunde ik êrsten lekkerye to leren;
 Wente ik forbêt 'er ein to dôd,
 Dâr lérnde ik êrsten leppen dat blôd,
 Dârna verbêt ik junger zegen fêr;
 Ik taste to, unde dede dat nog mêr.
 Sus wârd ik dryfter unde kon're,
 Ik spârde wedder fogel este hon're,
 O'k ânte unde göse, wôr ik se fand;
 Ik hâvve der fele geraked int sand,
 De ik al fan deme levende brogte,
 Wan ik se nigt al äten mogte.

Dârna kwam ik by Ifegrime
 In eineme wintêr by deme Rine;
 He schulede under eineme bôm,
 Unde räkende sik, dat he were myn ôm.
 Do ik ôm hörde sus de mageshop fortâllen,
 Alsus worde wi aldâr gefellen,
 Dat mi nu wol mid regte mag ruwen:
 Wente wi loveden dâr mid truwen
 Gude selshop de eine dem andern,
 Unde begunden tosamende also to wandern.
 He stôl dat grote unde ik dat klene;
 Dat wi kregen, dat was gemene,
 Dog nigt so mene, so it s'holde,
 Wente he deledede it, so he wolde.
 Nummer krêg ik regte myn dêl halv;
 Wente so wan Ifegrim hadde ein kalv,
 Eene zegen, enen wedder, este ram,
 So grimmede he, unde makede sik gram,
 Uppe dat he mi so fan sik drêv,

ner gebeten had, begon ik het bloed te likken en vond er smaak in. Daarna verbeet ik vier jonge geiten; ik taste toe en deed nog meer. Zoo werd ik al driester en stoutter; ik spaarde geen hoenders, ganzen of eenden, waar ik ze vond, en ik heb er vele in het zand gestopt, die ik gevangen en gedood had, en allen niet eten konde.

Vervolgens kwam ik in eenen winter bij IZEGRIM die aan den Rijn onder eenen boom lag. Hij rekende mij voor, dat hij mijn oom was, en toen ik alzoo hoorde, dat hij van mijne maagschap zoude zijn, besloot ik bij hem te blijven, en hierover mag ik mij nu wel hoogelijk beklagen.

Wij beloofden elkander getrouw te zijn, en begonnen alzoo te zamen op avontuur te gaan. Hij stal in het groot en ik in het klein. Den buit zouden wij deelen, doch dat ging slecht. Hij verdeelde denzelfven, zoo als hij het verkoos; nooit ontving ik de geregte helft. Wanneer hij een kalf of een geit, een weër of een ram bekwam, dan maakte hij zich toornig, opdat ik van hem week en hij mijn deel behield.

En

Unde ðm myn dël allene blêv.
 Nog was dit dat minste al:
 Men alse wi hadden folk gefal,
 Dat wi einen osfen efte eine ko
 Gefangen, ja dänne kwemen dárto
 Syn wyv unde mid ðr seven kinder:
 Dänne mogte ik klagen minen hinder.
 Ik krêg dänne nouwe den minsten rebben,
 Nogtan êr ik dên mogte hævven,
 Hadden se dat flêfh al avgegnagen.
 Darmid moste ik mi fordragn.
 Dog, God danke's, ik hadde's nên nôd,
 Wente ik hævve nog den fhat so grôt
 Bede an fulver unde an golde,
 Dat dên ein wagen nigt drägen fholde
 To sevenwärv, unde so wägforen!
 De koning begunde hyrna to horen,
 Alse he den fhat hörde nomen,
 Unde sprak: fan wanne is de ju gekomen?
 Sägget it nu, ik mene den fhat. —
 Reinke sprak: wat hülpe mi dat,
 Dat ik ju des nigt en säde?
 Wente ik en neme des nu jo nigt mede.
 Ik wil ju säggen, nu ji it mi hêt:
 Men dorg lêv, nog dorg lêd
 Shal dat nu länger bliven forholen,
 Wente de fhat was gestolen.
 It was bestêld, men. fholde ju môrden;
 Hadde de fhat nigt gestolen worden.
 Gnädige here, märket ju dat!
 Dit makede de formaledyede fhat!
 Dat de fhat sus gestolen wärd,

En dit was nog het minste; gebeurde het ons, dat wij eene os of eene koe bemagtigden, dan kwam zijn wijf met hare zeven kinderen daar op af; en al bragt ik mijne klagten in, dan kreeg ik nauwelijks de kleinste ribbe en deze niet voor dat het vleesch er was afgeknaagd. Hiermede moest ik mij dan vergenoegen, maar geen nood— ik leed geen honger; ik had nog eenen *schat* van zilver en goud, zoo groot dat ze met zeven wagens niet was te vervoeren.

De Koning zette zijne ooren op, toen hij van *den schat* hoorde spreken.

Hij zeide: „ Van waar hebt gij dezelve bekomen? Zeg het, ik meen *den schat*.”

REINTJE antwoorde: „ Wat zou het mij baten, indien ik u zulks niet wilde mededeelen. Ik kan ze toch niet medenemen. Ik zal het u zeggen, nu gij het mij beveelt. Om lief of leed zal het nu niet langer verborgen blijven; de *schat* was gestolen, daar was een aanlag gesmeed om u te vermoorden, anders ware de *schat* niet gestolen geworden. Genadige Heer! let hier wel op, dit is het geheim van de vermaledijden *schat*, en dat de *schat* gestolen werd, dat heeft mijn vader het leven gekost, tot zijne eeuwige schade, maar het was voor u een groot geluk.

Zoo-

Des dede myn fader eine kwade fârd
 Fan desser werlde to ewigen fhaden:
 Dog was it nut to juwen gnaden.
 Alse de koninginne fan Reinken hörde,
 Dat he sprak fan desseme mörde,
 De andrâgende was ôreme heren,
 Se begunde sik sêr to forfêren.
 Se sprak: ik formane ju, Reinard,
 Up de langen hennefârd,
 De juwe sele nu faren sshal,
 Dit ji de wârheid sâggen al,
 Wo it is umme dessen môrd
 De koning sprak do also fôrd:
 Men sshal beden enen isliken to swigen,
 Unde laten Reinken nedderstigen,
 Desse sake gait mi sulvest an,
 Dat ik dé bât moge forstân.

Do krêg Reinke einen bâtern môd
 Up der ledderen, dêr he stôd;
 Se moethen ôm do also wedder
 Avstigen laten fan der ledder.

De koning nam ôm by sik allene,
 O'k de koninginne, unde frageden ôme,
 Wo desse sake were getagt?
 Ja, do wolde Reinke legen mid magt!
 He dagte: mogte ik nu wedder winnen
 Des koninges hulde unde der koninginnen,
 Unde mogte dat dêrto forwârven,
 Dat ik desse alle mogte fordârven,

Zoodra de Koningin vernam, dat REINTJE sprak van eenen *moord*, die haren gemaal aanging, werd zij zeer ontsteld en zeide: „Ik vermaan u REINTJE bij de groote reis, welke voor uwe ziel aanstaande is, dat gij ons de waarheid zult zeggen, en wat er van dezen moord zij.”

De Koning gaf bevel, dat elk zwijgen zou; en vervolgens zeide hij: „REINTJE moet van den ladder worden gelaten, opdat ik hem beter zal kunnen verstaan. Deze zaak gaat mij zelve aan.”

REINTJE werd met een nieuwen moed bezielde, toen hij nog op den ladder stond; zij moesten hem alzoo van denzelfden doen afdijgen.

*Verdere gesprekken van REINTJE over den
schat.*

De Koning liet REINTJE vervolgens bij zich komen, en vroeg hem in bijzijn van de Koningin, hoe deze zaken zich hadden toegedragen. Nu moest hij wel liegen met alle krachten. Hij sprak bij zich zelve: mogt ik er nu in slagen, om de genegenheid van den Koning en de Koningin op nieuw te verwerven, ten einde daarna al den, die mij naar het leven staan, ten verdere te
bren-

De fus stân na mineme dôd,
 Unde ik so kweme út desser nôd,
 Dat mogte ik râken for grote bate;
 Men ik mot sêr legen utermate!

De koninginne sprak wedder an:
 Reinke, latet uns regt forstân
 Fan desser sâke de wârheid fast,
 Up dat juwe fele bleve unbelast!

Reinke sprak: fyt des berigt:
 Ik mot nu stârven, dat is anders nigt;
 Sholde ik dâne mine fele also beladen,
 Darmid se kweme in ewigen s'haden,
 Unde se des ewig s'holde entgelden?
 Bâter is 't, dat ik de nu mot melden,
 Wowol se sin mine*levestn magen,
 De ik fulnode s'holde befagen.
 Ik frugte der hellen pine, de dâr is grôt:
 Darumme ik it jummer sâggen môt.

Deme koninge word dat hârte swâr,
 He sprak: Reinke, sâgstu ôk wâr?

Reinke sprak: o eddele here!
 It is wâr, al bin ik fundig fere,
 Wat s'holde mi dat to bate komen,
 Dat ik mi fulven wolde fordomen?
 Ji sên jo wol, wo it mid mi is:
 Stârven mot ik nu, dat is wis.
 Sholde ik nu nigt sprâken de warheid,
 Dâr mi de dôd fôr ogen stait?
 Mi mag nigt helpen bede efte gôd!
 Sûs bevede Reinke, dâr he stôd,
 In einem gefinfeden s'hyn fan frugten.

Fôrd sprak de koninginne mid tugten:

Rein-

brenge en mij hierdoor uit den nood te helpen, welk een geluk zou dit voor mij zijn? maar ik moet liegen, dat het rookt."

De Koningin zeide: „REINAART! geef ons nu een waar verhaal van deze zaak, tot een regt verstand van dezelve en opdat uwe ziel onbezwaard blijve."

Hij antwoordde: „Zijt des verzekerd. Ik moet nu sterven; het kan niet veranderen, en zou ik dan mijne ziel zoodanig bezwaren, dat ik er in de eeuwigheid om zoude lijden? Beter is het, dat ik alles mededeele, hoezeer het ook mijne naast-bloedvrienden moge gelden, die ik noode bezwaren zoude. Ik vrees de zware pijnen in de hel, en nu moet ik de waarheid zeggen."

De Koning werd bewogen in zijn hart, en zeide: „REINTJE spreekt gij wel de waarheid?" De Vos hernam: „Edel Heer! Hoe zondig en schuldig ik ook ben, wat zou het mij baten, indien ik mij zelf hielp verdoemen? Gij ziet hoe het met mij staat; sterven moet ik, dit is zeker; zou ik dan de waarheid niet spreken, daar mij de dood voor oogen staat? Gebeden of wereldsch goed kunnen mij niet meer helpen." Dit zeide hij bevende van angst, met eene geveinsde vertoening van vreeze.

De Koningin hervatte dadelijk: „REINTJE's
K toe-

Reinkens nód entfärmet mi fere ,
 Hyrumme bidde ik ju , myn here ,
 Dôt Reinken etlike gnade ,
 Up dat náblive gróter fhade ,
 Latet öme nu in desser stund
 Uns witlik dön den regten grund ,
 Unde dat ein islik fwige stíl ,
 Up dat he nu spräke , wat he wil.

De koning bód fwigend also förđ.
 Reinke sprak : nu horet mine wórd !
 Is dat mineme heren dem koning lèv ,
 Ik wil ju läsen sunder brèv ,
 Unde de forräderye openbaren ,
 Där ik nemande denke an to sparen.

Nu mag men horen einen nyen fund !
 Reinkens lösheid hadde nenen grund ,
 Wo he sinem egen fader mede
 Kwád unde unere overfäde ,
 O'k dem greving , sinem leveften frund ,
 De öm dog in allen nöden bystund.
 Dit dede he al in der andagt ,
 Dat men finen wörden des to bät geve magt ,
 Dat he also mjđ finer sprake
 Sine fyende brogte in de fulven fäke ,
 De sus na sineme live stunden.

He sprak : myn here fader hadde gefunden
 Des mägtigen koninges Emerikes fhat
 In eineme forholendliken pad.
 Unde do he hadde sus groten gúd ,
 Wärd he fo stolt unde hoge fan múd ,
 Unde hêld alle deren in unwêrdigheid
 Mid finer gekliken hōgfardigheid ,

toestand treft mij. Ik bid u, Heer Koning! bewijs aan hem eenige gunst, opdat het groote verlies werde voorgekomen. Laat hem ons den waren stand der zaken doen kennen, en geef last dat een ieder stilzwijge, opdat hij voortbrengge, wat hij wil."

De Koning gebood stilte, en nu sprak REINTJE: „Hooft nu mijne woorden; is het onzen Heer welgevallig, dan zal ik alles aan u voorlezen, zonder het op schrift te hebben, en den geheelen aanslag van het verraad aan het licht brengen, zonder iemand te ontzien.

Men hoore nu de nieuwe bedenksels van den Vos! Zijne loosheid was onuitputtelijk. Hij sprak zelfs kwaad en tot oneere van zijnen vader, en bezwaarde GRIMBAARD, zijnen getrouwsten vriend, die hem in alle zijne nooden bijstond; alles in de hoop, dat men hierom aan zijne woorden te beter geloof zoude geven, en ook legde hij zich toe om zijne vijanden, die hem thans naar het leven stonden, in deze zaak te betrekken.

Hij zeide: „Mijn heer vader had op eene verholene plaats den schat gevonden van den magtigen Koning EMMERIK. Toen hij zoo rijk was geworden, werd hij trotsch en hoogmoedig. Alle dieren, met wien hij voorheen omging, verachtte hij in zijne zotte verwaandheid. Hij zond HINZE naar de woeste *Ardennes*, alwaar BRUIN door

De toforen sine gefellen waren.
 He lèt Hinzen, den kater, faren
 In Ardenen, dat wilde land,
 Dår he Brunen, den baren, fand.
 He entbòd öme dår sine hulde,
 Unde dat he in Flanderen komen fhulde,
 Efte he koning wolde wäfen.
 Do Brün unie Hinze den brév hadden läfen,
 He ward kone, frolik, unde unforförd,
 Wente he des lange hadde begörd.
 He reisede in Flanderen altohand,
 Dår he minen heren fader fand.
 He entfeng öme wol, unde fande tor ftund
 Na Grimbård dem wifen, unfen frund,
 Unde na Ifegrim ök also förd.
 Desse fër handelden mannig wörd;
 Hinze de kater was de fyvde.
 Dår ligt ein dorp, dat het Yfte.
 Twifhen Yfte unde Gent.
 Hadden fe fus dit pärlement
 In ener düfteren langen nagt.
 Nigt mid God, men des düvels magt,
 Unde mid mines faders gewälde,
 De fe dwang mid fineme gelde,
 Sworen fe dår des koninges död.
 Ein islik deme anderen sine hulde böd.
 Se fworen up Ifegrimes hövede forware
 Alle five, dat Brün, den bare —
 Dën wolden fe tom koninge maken,
 Unde foren öm in den ftöl to Aken,
 Un fätten öme up de krone fan golde.
 Were jemand, de dit keren wolde,

dezen werd opgezocht. Hij liet hem groeten, en afvragen of hij in *Vlaanderen* komen wilde, om aldaar Koning te zijn.

Toen BRUIN en HINZE den brief gelezen hadden, verheugde zich de eerste en werd stout en onversaagd, want zoo iets had hij sedert langen tijd begeerd.

Hij reisde spoedig naar *Vlaanderen*, alwaar hij mijnen vader vond. Deze ontving hem wel, en zond dadelijk om den wijzen GRIMBAARD, onzen vriend, en ook naar IZEGRIM. Deze vier hielden vele gesprekken; HINZE was de vijfde.

Daar is een dorp dat *Iste* heet; en tusfchen *Iste* en *Gent* hielden zij de gesprekken, in eene langen duisteren nacht, niet in Gods naam, maar in dien van den duivel, en wel naar den wil van mijnen vader, die hen dwong met zijn' geld. Zij zwoeren aldaar den dood aan den Koning, en zij beloofden elkander getrouw te zijn; zij legden alle vijf den eed af op het hoofd van IZEGRIM, dat zij BRUIN tot Koning zouden verheffen, hem te *Aken* op den troon van het Rijk plaatsen en aldaar doen kroonen. Ware er iemand van 's Konings vrienden of verwanten, die zich hier tegen zou willen verzetten, dien zou mijn vader helpen verjagen, en alles zoude hij door zijne schatten doen veranderen, of door omkoo-pingen, of door het schrijven van brieven met bedreigingen.

Ik kreeg zulks te weten op de volgende wijze. Het gebeurde eens op eenen vroegen morgen dat GRIMBAARD, den wijn boven de dorst gedronken

Fan des koninges frunden efte magen,
 De fholde myn fader al forjagen,
 Mid fineme fhatte dat ummedriven,
 Mid umme to kopen, mid breve to fhriven.
 Dit krêg ik to weten also:
 It gefhag up enen morgen fro,
 Dat Grimbârd den wyn drank ungespârd,
 Dârfan he frolik unde drunken wârd,
 Unde fâde dat hemeliken fineme wive.
 He fprak: fû, dat dit by di blive!
 Se fwêg fo lange, forftât mi regt,
 Dat fe it mineme wive ôk hävt gefâgd.
 Se fwôr ôr, dâr fe weren tofamen,
 By der dryer koninge namen,
 By ôrer ere unde truwe,
 Wer dorg lêv nog dorg ruwe,
 Nemande fholde fâggen fôrd.
 Men myn wyv hêld nigt ôre wôrd:
 Wente dat êrste, dat fe by mi kwam,
 Sâde fe mi al, dat fe fornam.
 Se fâde ôk ein wârtêken dârby,
 Dat ik enked forftund by mi,
 Dat it wâr was alderding.
 Ik was al drovig, wôr ik ôk ging.
 Ik wârd andenken der poggen al,
 De êns to God repen mid grottem fhal,
 Dat he ön einen koning wolde geven,
 Dat fe in dwange mogten leven,
 Wente fe weren fry in alleme land.
 God hôrde fe, une fande ön tohand
 Den Adebâr, de fe nog hatet,
 Unde fe nummer in freden latet.

hebbende , met een verheuging te huis kwam , en de zaak aan zijne vrouw in het geheim mededeelde. Hij zeide : „ Houd het vooral voor u ! ” en zij zweeg zoo lang , totdat zij het aan mijne vrouw verteld had , en deze zwoer haar bij de namen der heilige drie Koningen , en bij hare eer en trouw , dat zij het aan niemand , om lief of leed , zou zeggen. Mijne vrouw hield ook haar woord , tot dat hij bij mij kwam ; toen was het eerste , dat zij aan mij verhaalde , hetgeen zij vernomen had. Zij gaf mij nog bericht van eene *daadzaak* , of kenteeken , zoodat ik wel gelooven moest , dat de zaak in alle deelen der waarheid overeenkomstig was.

Ik was droevig , waar ik ook ging. Ik dacht om de kikvorfchen , die eens met groot gekwaak , bij JUPITER aanhielden om hun eenen Koning te schenken , ten einde onder den dwang te leven , hoezeer zé vrij waren in alle landen. De God verhoorde hunne bede , en schonk hun eenen ooijevaar , die hen alsnog haat , hen nooit met vrede laat , maar hun ten allen tijde ongunst be-

Alletyd dait he òn ungenade :

Nu klagen se fast, nu is et to spade ;

Se sint bedwungen alderding

Under dem Adebâr, òren koning.

Sus sprak Reinke to al den deren ,

De dâr stunden , unde de dâr weren :

Sêt , sus frugtede ik sêr for uns allen ,

Dat it òk mid uns sus mogte fallen.

Here , sus forgede ik òk for ju ,

Des ji mi weinig danken nu.

Ik kenne Brunen s'halk unde kwâd ,

Unde ful fan groter overdâd.

Darumme frugtede ik òme sêr ;

Ik dagte , worde he unse hêr ,

Dat wi dâne alle weren forlòrn.

Ik kenne den koning wolgebòrn ,

Sêr mägtig , òk guderteren ,

Unde òk gnädig allen deren.

Ik dagte fuste up desse dinge ,

It were eine kwade wesfeling ,

Dat men enen bûr , enen uneddelen frât ,

Brogte in alfodanen stât.

Ik dagte darup mannige weken ,

Wo ik desse fake mogte tobrâken.

Boven alle fake frodede ik dat ,

Behêlde myn fader sinen s'hat ,

He s'holde mid sineme fals'hen spele

To plasfe bringen fele unde fele ,

Un den koning bringen fan finer ere.

Dit betragtete ik gans fere ,

Wôr de s'hat wâfen mogte ,

Up dat ik òm fan dânen brogte ,

Wôr

wijst. Nu klagen zij, maar het is te laat; zij zijn nu in bedwang, en staan onder den ooijschaar, hunnen Koning.”

Zoo sprak REINTJE tot alle dieren, die daar tegenwoordig waren. „Ziet, — zeide hij verder, — zoo was ik bekommerd over ons allen, dat het zoo erg zou uitvallen, en zoo was ik ook beangst over U, Heer Koning! hoezeer gij mij er weinig voor bedankt. Ik ken BRUIN als stout en boos, en vol van groote misdadige ontwerpen. Ik was derhalve zeer voor hem bevreesd, en dacht: wordt deze onze Heer, dan zijn wij alle verloren. Ik kende onzen welgeboren Koning wel als magtig, maar ook als goedertieren en jegens alle dieren genadig. Ik overwoog alle deze dingen en welk eene ongelukkige wisseling het zijn zou, dat men eenen *boer*, een onadelijken vraat, in zulk eenen stand zoude brengen. Ik dacht hierover gedurende eenige weken na, en overwoog gestadig, hoe ik deze zaak zou doen mislukken. Boven alles besefte ik, dat, behield mijn vader de schat, hij met zijne valsche streken velen en velen in het verderf zou brengen, en den Koning van zijn aanzien berooven. Ik lag er mij derhalve op toe, om te weten, waar de schat wezen mogt, in de hoop denzelven dan van daar te brengen; ook werwaarts mijn vader in veld of bosch heen liep. Onverschillig of het heet of koud, droog of nat, bij dag of bij nacht ware; ik bleef te allen tijde op de loer.

Wör de fhat wäfen mogte,
 Up dat ik öm fan dannen brogte,
 Wör myn fader, de listige ölde,
 In deme felde efte in deme wölde
 Henne tóg, efte henne lèp,
 Was it het, köld, nat, efte dèp,
 Was it by nagte, efte by dage,
 Jummer was ik ók in der lage.

Ik lag up ene tyd in der érde,
 Unde wagtete alse ein, de sèr begërde,
 Wo ik bäst geweten kunde,
 Unde wör dat dat ik den fhat funde,
 Dår ik gërne fan hadde fornomen,
 Do sag ik minen fader komen
 U't einer steinritsen, de was dèp.
 Ik lag forborgen, eft ik slèp.
 Nigt en wufte he fan mi,
 Dat ik öm was so na by.
 He begunde sik wide umme to sèn:
 Do he fornam, dat he was allèn,
 Unde alse he sus nemande sag,
 Dede he, alse ik ju säggen mag:
 He stopde dat hol wedder mid sände,
 Un makede dat gelyk deme anderen lande.
 Dat ik dit sag, dår wufte he nigt fan.
 O'k sag ik, èr he s'heide fan dan,
 Dat he den stert lét overgån,
 Dår sine fote hadden gestån.
 He forwildede ók syn fòtspór mid deme munde.
 Dit lerede ik dår in der stunde
 Fan mineme ölde falfhen fader,
 De desse liste wufte allegader.

Sus

Eens lag ik in een hol, en zag met bijzondere begeerte, of ik ook iets vernam, hetwelk tot het vinden van den schat helpen konde, wanneer ik mijnen vader uit eene diepe spleet in eene steenrots zag te voorfchijn komen. Ik hield mij, of ik sliep; hij wist niets van mij, ook niet dat ik hem zoo nabij was. Hij begon met overal rond te zien; en toen hij zag, dat hij alleen stond, handelde hij zoo als ik u zeggen zal. Hij stopte een hol dicht met zand, zoodat het met den omgelegen grond gelijk stond: ook zag ik, dat hij, eer hij van daar ging, met de staart slingerde over den grond, waar zijne voetstappen stonden, en hoe hij het spoor van deze, nog met zijnen bek omwroette.

Dit alles leerde ik toen van mijnen ouden slimmen vader; en toen hij weg ging, om zijn bedrijf te vervolgen, bedacht ik: „zoude daar ook den schat kunnen zijn? Ik ging aan het werk, opende het gat met mijne voeten, en kroop er in. Ik vond daar eenen grooten rijkdom; veel fijn goud en zilver. Niemand, hoe oud hij ook zijn moge, heeft zoo veel geld bij één gezien.

Se-

Sus l ep he w ag na fineme gewinne.
 Ik dagte fast in mineme sinne ,
 Efte d ar mogte w afen de s hat?
 Ik ging to w arke , unde opende dat gat
 Mid minen f oten , unde kr op darin.
 D ar fand ik groten gewin ,
 Finen fulvers fele unde r od gold.
 Hyr en is  ok nemand also  old ,
 De des je so fele tolike sag.
 Do sp arde ik wer nagt efte dag ,
 Ik ging slepen unde dragen
 Sunder karen unde sunder wagen.
 Mi halp myn wyv , frouwe Ermelyn ,
 Wi hadden arbeid unde pyn ,
  Er wi den f er riken s hat
 Brogten in eine ander stad ,
 D ar he b at lag to unser lage.
 Dewile was myn fader alle dage
 By d en , de den koning fus forreden.
 Nu moge ji horen , wo se deden.
 Br un unde Ifegrim fanden  ut tohand
  re breve in mannig land
 An alle , de soldie winnen wolden.
 Br un de bare s holde se uph olden ,
 Unde dat se s here to  me kwemen ,
 Unde  re soldie toforen nemen ;
 He s holde't  n geven mid milder hand.
 Myn fader l ep do dorg de land
 Unde dr og  rer tw er breve.
 Wo luttik wufte he , dat de deve
  m finen s hat hadden genomen?
 Ja , hadde't  m  k mogen fromen ,

Sedert rustte ik niet bij dag of nacht. Ik sleepte en droeg alles van daar, zonder kar of wagen te hebben. Mijn wijf, vrouw ERMELIJNE hielp mij, en wij hadden veel arbeids en moeite, eer wij den rijken schat op zulk eene plaats hadden gebragt, waar hij beter voor ons bewaard lag.

Ondertusfchen was mijn vader dagelijks bij hen, die het verraad tegen den Koning smeeden, zoo als gij nu hooren zult.

BRUIN en IZEGRIM zonden brieven naar vreemde landen, en aan allen, die eene groote soldij zouden willen verdienen. BRUIN zou ze in dienst nemen, mits zij fchielijk tot hem kwamen. Hij zou de soldij vooruit betalen, en zulks met een ruime hand. Mijn vader trok met beider brieven door het land, en hoe weinig dacht hij, dat de dieven zijnen schat hadden weggenomen. Ja! al was hij ook geheel in zijn voornemen geflaagd, hij zoude destijds geen penning gevonden hebben.

Toen

Alle de werld to den stunden,
 He en hadde's nigt einen penning gefunden!
 Do myn fader al umme mid pine
 Twifhen der Elve unde dem Rine
 Hadde gelopen dorg de land,
 Där he mannigen foldenër fand,
 Dën he wan mid fineme golde,
 De Brunen to hulpe komen fholde,
 Alfe de sommer kweme int land,
 Do kerede he wedder, där he fand
 Brunen un de gefellen fyn.
 Hé fäde ön fan der groten pyn,
 Unde der mannigföldigen forge,
 De he för de hogen borge
 Int land fan Sasfen hadde geleiden,
 Där de jägers na öm reden
 Mid ören hunden alle dage,
 Unde so fyn lyv hangede in der wage.
 Se hadden öme dån fele towedderen.
 Dit sprak he för de fêr forräderen,
 He tögede ök den breve fan den gefellen,
 De Brunen do fêr wol befellen.
 De lesen se alle five tofamen,
 Där twelv-hunderd kämpen by namen
 Fan Ifegrim's magen al instunden,
 Mid fharpen tänen unde widen munden,
 Sunder de katers unde de bären,
 De alle in Brunen hulpe weren,
 Alle de Fêlfratfen und de Dasfen
 Bekle fan Doringen unde fan Sasfen.
 Desse hadden al mid öm gefworen,
 In dëme dat men ön geve toforen

Fan

Toen mijn vader alzoo , met groote moeite , het land tusfchen *Elye* en *Rijn* had doorkruisd , en aldaar menig foldaat door zijn geld had aangenomen , die BRUIN in den zomer te hulp zoude komen , keerde hij terug. Hij vond BRUIN bij zijne eedgenooten , en verhaalde hun toen van zijne moeite , ook hoe veel hij geleden had , bij de groote burgten of roofkasteelen in *Saksen* , alwaar de jagers dagelijks met hunne honden op hem waren aangevallen , en hij met lijfsgevaar vele wederwaardigheden had ondervonden.

Dit verhaalde hij aan de verraders , en hij toonde hun de brieven , welke hij had medegebragt , die zij met hun vijven lazen , en die aan BRUIN wel bevielen. Men zag er de naamlijst van twaalf honderd kampioenen , alle van IZEGRIMS geflacht , met wijde monden en fcherpe tanden.

Behalve de katers en de beeren die alle ten dienfte van BRUIN gereed waren , kwamen ook de veelvraten en de dasfen uit *Thuringen* en *Saksen*. Deze hadden zich met eede verbonden , om , op het eerfte opontbod , bij BRUIN met alle magt te zullen komen , indien hun de foldij drie weken vooruit werd betaald , en dit alles wist ik , den Hemel zij dank , voor te komen.

Toen

Fan drên weken ören fold,
 So wolden se komen mid geweld
 To Brunen mid deme êrsten bode.
 Dit hinderde ik alle, des danke ik Gode!
 Do dit alfus al was besteld,
 Ging myn fader over jünt feld,
 Unde wolde ôk den fhat befhouwen:
 Men do ging it öm to groten ruwen.
 Jo mër he fogte, jo min he fand,
 Al syn sökend was men ein tand:
 Syn fhat was al wäggedragen.
 Dâ, dede he, dat ik mag beklagen, —
 Wente he fan torne, fik fulven hing.
 Alfus blêv na Brunen ding
 By minen behänden listen al.
 Nu märket hyr myn ungefal:
 Ifegrim unde Brûn, de frât,
 Hâvven nu den nouwesten råd
 By deme koning tor hogen bank,
 Unde arm man Reinke is funder dank,
 Hâvt sinen egen fader overgeven,
 Umme deme koning to behölden syn leven.
 Wo sin se hyr, de dit dön fholden?
 Sik fulven to fordärven, umme ju to behölden?

De koning unde de koninginne
 Se hopeden bede up gewinne,
 Se nemen Reinken up einen örd,
 Un sproken: fägget uns nu förd,

Toen de zaken alzoo waren besteld, ging mijn vader naar binnen, om zijnen schat te bezigtigen, maar toen kwam hem de droefheid aan; hoe meer hij zocht, hoe minder hij vond; al het zoeken was vergeefs; zijn schat was weggedragen en weldra bedreef hij de daad, waarover ik mij beklagen moet; hij verhing zich zelven uit spijt; en zoo liep de geheele zaak van BRUIN te niete, door mijne slimheid en list.

Bedenkt hoe ongelukkig ik ben; nu bekleeden IZEGRIM en BRUIN, die vaat, de hoogste en naaste plaatsen in 's Konings Raad, en de arme REINTJE heeft er geen dank voor gehad, dat hij zijnen vader heeft overgegeven, om het leven van den Koning te behouden. Waar zijn zij, die dit doen zouden: zich zelven bederven, om u te bewaren?

Gheime gesprekken van den Koning en de Koningin met REINTJE, en het pardon.

De Koning en de Koningin vlamden beide op gewin. Zij namen REINAART derhalve mede naar een stillen oord en zeiden: „Zeg het ons nu, waar die groote schat ligt.” REINTJE her-

L

nam;

Wór ji hävven den groten fhaf?
 Reinke fprak: wat hulpe mi dat,
 Sholde ik nu wifen myn gód
 Deme koninge, de mi hangen dót,
 Unde lövet den deven unde den mordenären,
 De mid legende mi befwären,
 Unde willen mi forrad'liken myn' lyv avwinnen?
 Nén, Reinke, fprak de koninginnen,
 Myn here fhaf ju laten leven,
 Unde ju frundliken forgeven
 Altomalen finen övelen mód!
 Ji fholen fordan wäfen fród,
 Unde mineme heren alleryd getruwe.
 Reinke fprak: myn leve fruwe,
 In deme dat mi de koning nu
 Dit fast loven wil för ju,
 Dat ik mag hävven fine hulde,
 Unde alle mine bröke unde fhulde,
 O'k allen unmód nu wil forgeven,
 So is nén koning nu in deme leven
 So rike, alfe ik öm maken wil;
 Wenté des fhattes is boven mate fil,
 Unde wil öme wifen, wór he ligt.
 De koning fprak: fruwe! lovet öme nigt:
 Legen, ftälen, unde roven —
 Sodanes moge ji öme tóloven.
 He is der argeften loggenär én!
 De koninginne fprak: Here, nén!
 Al was Reinke kwád fan leven,
 Nu moge ji öm wol loven geven,
 Wenté he den greving, finen frund,
 Mede befägt in desser ftund,

Där-

nam: „ Wat zou het mij baten; zou ik nu mijnen rijkdom wijzen aan den Koning, die mij hangen wil, en die de dieven en de moordenaars gelooft, die mij met leugenen bezwaren en mij verraderlijk van het leven willen berooven? ”

„ REINTJE, ” zeide de Koningin, — „ Mijn Heer de Koning zal u wel in het leven laten en uwen euvelmoed vergeven; en gij zult ook wel wijzer willen worden en hem getrouw zijn. ”

REINAART zeide: „ Mijne genadige vrouw! is het dat de Koning uw woord wil gestand doen, zoo dat ik zijne gunst mag erlangen en al mijne misdrijven en zonden en ook den euvelmoed vergeven zien, dan is er geen Koning thans in leven, die zoo rijk is als ik hem maken zal, want daar is een onmetelijke schat en ik zal het hem wijzen waar ze ligt. ”

De Koning zeide: „ Mevrouw! geloof hem niet. Liegen, stelen en rooven, dit moogt gij van hem verwachten. Hij is een der ergste leugenaars. ”

De Koningin hernam: „ Neen Mijn Heer! Al was REINTJE voorheen boos van bedrijf, gij moogt nu wel eenig geloof aan hem geven, vooral omdat hij GRIMBAARD, zijnen vriend, thans mede beschuldigt, en daarenboven nog

Darto òk finen egen fader,
 De he befhermen mogte allegader,
 Unde mogte dat fäggen fan andern deren,
 Wolde he wäfen kwaderteren.
 He werd nigt mèr fyn fo ungetruwe.

Der koning fprak: mene ji dat, fruwe?
 Unde dorste ji dat for juwe bäfte raden,
 Dat dár nigt nakóme groter fhaden,
 So wil ik desse broke nemén up mi
 Fan Reinken, wo grót de fake òk fy,
 Unde wil egt löven finen wórden fhone.
 Men ik fwëre't òm by miner krone,
 Were't, dat he hyrna mèr misdéde,
 Al de òm tóhoren tom teinden lède,
 We se òk weren, se fholdén al
 Komen in fhaden unde ungefal,
 Darto in fele pärlement!

Reinke sag fus ummewend
 Den koning, unde krég enen bätèrn mód.
 Here, fprak he, ik weré unfród,
 Wan ik nu spróke alfodane wórd,
 De ik fo nigt bewifede fórd,
 Ja in kórter tyd, spade unde fro.
 De koning menede, it were also,
 Unde forgav Reinken allegader,
 Erst de ungunfte fan fineme fader,
 Unde sine egne fhulde òk also.
 Do wórd Reinke utermaten fro!
 Dat en konde òk anderft nigt wäfen,
 Wenté he was fan deme ðode genäfen.

O koning, fprak Reinke, eddele here:
 God mote ju lonen desser ere,

zijn vader; beiden zou hij moeten beschermen; indien hij zoo veel kwaads van andere dieren konde verzinnen, hoe boos zoude hij dan wel moeten zijn? Zoo ver kan zijne valscheid niet gaan."

De Koning sprak: „ Meent gij dat, Mevrouw! en durft gij dit voor uwen raad inbrengen en tevens u verzekerd houden, dat daarvan geene zware rampen zullen komen, dan wil ik de boeten en breuken van REINTJE wel op mij nemen, hoe erg de zaak ook zij, en ik zal nu zijne schoone woorden gelooven, maar ik zweer het u bij mijne kroon! is het, dat hij hierna wederom kwaad bedrijft, dan zullen allen, die hem in den tienden graad bestaan, in lijden komen, wie zij ook mogen zijn, en bovendien nog in vele gedingen en opspraak."

REINTJE den Koning zoo veranderd ziende, hervatte den moed. „ Mijn Heer! — zeide hij, — ik zou dwaas handelen, indien ik woorden bezigde zonder spoedig dadelijke bewijzen bij te brengen."

De Koning geloofde nu dat het zoo was, en hij vergaf alles aan REINTJE eerst de ongenade, waarin zijn vader; stond, en daarna de eigene misdrijven. REINAART verheugde zich ongemeen, en met reden, want hij verrees als het ware uit den dood.

„ Heer Koning! zeide REINTJE, — de Hemel zal u en de Koningin beloonen voor de gunst,

Unde miner gnädigen fruwen, de ji mi dot.
 Ik wil des denken, bin ik fród,
 Unde ju des danken so hógliken;
 Wente in allen landen unde riken
 Levet nu nemand under der sunne,
 Dēme ik den s'hat also wol gunne,
 Alse ju beden; wente ji
 Dit sus hävven sordened umme mi.
 Ik geve ju dēn ane allen hāt,
 So fry alse dēn koning Emerik besat,
 Nu wil ik ju fäggen, wór he ligt,
 Unde wil de wårheid sparen nigt.

Int ósten fan Flanderen, märket mi,
 Dår ligt eine grote wósteny,
 Dår is ein bus'h, de het Husterlo
 Syn regte name de is also.
 Dår is en borne, de het Krekelput;
 Gnädige here, märket ju dut!
 Desse stait nigt fērne dārfan.
 Dår kumt nigt hen wer wyv efte man
 Je in eineme ganssen jār,
 So grote wildnisfe is aldār,
 Sunder de ule unde de s'huvút.
 Here, dār ligt de s'hat behúd.
 De stede is geheten Krekelputte;
 Forstāt dit wol, it is ju nutte,
 Ji s'holen dārhen unde ók myn fruwe;
 Wente nemande wēt ik so getruwe,
 Dēn ji s'enden konen alse ein bode;
 Wente jtwen s'haden wolde ik node.
 Here, ji sulven moten darhin.
 Wan ji Krekelputte forby syn,

welke gij mij bewijst; ik zal het erkennen en aan u mijne dankbaarheid doen blijken, want in geen der landen onder de zon leeft er iemand, dien ik het zoo wel gun als u beiden; gij hebt het aan mij verdiend. Ik geef de schat aan u zonder eenigen haat of nijd, en gij zult ze hebben, zoo vrij en gaaf, als Koning EMERIK ze bezeten heeft, en nu zal ik het u zeggen, waar ze ligt en ik zal de waarheid niet sparen.

In het oosten van *Vlaanderen*, let wel op! daar ligt eene grootè woestenije, en daar is een bosch, dat heet: *Husterloo*. Zoo is de naam! — en daar is een bron, die heet: *Krekelput*. Hebt gij het wel verstaan, Genadige Heer? — Die put is niet ver van de heide. Gedurende het geheele jaar komen aldaar weinige menschen, man noch vrouw; zoo groot is de wildernis; alleen hoort men aldaar de uil en de koekoek. Heer Koning, aldaar ligt de schat verborgen. De plaats heet: *Krekelput*, onthoud dit wel, dit zal u te stade komen. Gij moet met uwe gemalin derwaarts gaan, want ik ken niemand, die u zoo getrouw is, dat gij hem tot bode gebruiken kunt; uwe schade zoude mij ter harte gaan, Heer Koning! Gij moet daar zelf heen. Als gij *Krekelput* voorbij zijt, zult gij twee jonge berken zien let hier wel op, Heer Koning! die digt bij de put staan; bij die berken daar ligt de schat begraven. Gij moet aldaar graven en

Werde ji där finden tve junge bärken ;
 (Here, her koning, dit fhole ji märken,)
 De harde by deme putte ftåt.
 Gnädige here, to den bärken gåt,
 Där ligt de fhat under begraven,
 Där fhole ji kratfen un fhraven.
 Dänne finde ji mós an ener fide,
 Dänne wërde ji finden mannig gefmide
 Fan golde rykliken unde fhone.
 Ji wërden där finden ók de krone,
 De Emerik dróg in finen dagen ;
 De fholde Brune hävven gedragen,
 Wan fyn wille hadde gefhèn.
 Ji wërden där mannige zyrheid fèn,
 Eddele gefteinte unde guldene wark,
 De wërdig fint mannig dufend mark.
 Hër koning, alfè ji hävven dit gód,
 Wo faken wille ji in juweme mód
 Gedenken : o Reinke, getrüwe fos !
 De hyr fus gravede in dit mós
 Dessen fhat mid diner lift,
 God geve di ere, fo wór du bift !

De koning fprak : horet mi, Reinard,
 ji möten mid mi up de färd,
 Ik kan de ftede allene nigt raken.
 Ik hävve wol horen nomen Aken,
 Lütke, Kollen, Venedy un Parys ;
 Men wo Hufferlo efte Krekelpu is,
 Där en hävve ik nër fan gehórd.
 Ik frugte, it is men ein digtéd wórd:
 Dit en hórde Reinke nigt gërne,
 He fprak : here, ik wífe ju nigt fërne,

wroeten; eerst vindt gij aan de eene zijde mosch, en dan aan den anderen kant, schoon werk van fijn goud, kostelijk en kunstiglijk gewerkt; ook de kroon, welken Koning EMMERIK bij zijn leven droeg, en welken BRUIN zou gedragen hebben, als hij in zijne wenschen geslaagd ware. Ook zijn aldaar nog vele sieraden van goud met edele gesteenten, duizenden van marken zilvers waardig. En, Heer Koning, als gij dit alles in uw bezit hebt, hoe dikwijls zult gij dan bij u zelve zeggen: o REINTJE! getrouwe vos! gij die dit alles hier zoo in het mosch met list hebt begraven, zijt gezegend, waar gij moogt gaan."

De Koning zeide: „Hoor REINAART, gij moet mij op de reis vergezellen. Ik alleen zal de plaats niet kunnen vinden. Ik heb wel gehoord van *Aken*, *Luik*, *Keulen*, *Venetië* en *Parijs*, maar, waar *Husterloo* en *Krekelput* liggen, daarvan heb ik nooit iets vernomen. Ik vrees, dat dit alles verfierd is."

Dit hoorde REINTJE ongaarn. Hij zeide:
„Heer! ik wijs u niet zoo ver af als naar de

Alse wente tó dem groten Jordane ,
 Dat ji mi sus hólde in kwademe wane.
 It is hyr harde by in Flanderen ;
 Mine wórde wil ik nigt foranderen.
 Horet, ik wil hyr fragen etlike gefellen ,
 De ók dat sülve s'holen fortällen ,
 Dat Krekelput by Husterlo
 Belágen is , unde het also.

He rép Lampen , un Lampe forshrak ;
 Tohand Reinke to öme sprak :
 Lampe , wáset nigt forféred ,
 Komet , de koning juwer begéret
 Ik frage ju by juen eden ,
 De ji kortes mineme heren deden ,
 Sägget it by deme fulven eid ,
 Wete ji nigt , wór Husterlo stait ,
 Unde Krepelput in der wósteny ?

Lampe sprak : wil ji it horen fan mi ,
 Krekelput is by Husterlo ,
 Dat is ein busch , de het also .
 Wente Simonet , de krumme , müntede dár
 Syn falsche geld io mannig jár ,
 Unde lag dár mid den gefellen syn .
 Ik hávve dár faken geleden pyn
 Fan hunger unde fan gróteme froste ,
 Wan ik in nöden lopen mošte
 For Ryn , deme hunde , de mi was hard .
 Do sprak fordan de fos Reinard :
 Lampe , gát wedder mank jenne knegt ,
 Ji hávven mineme heren enóg gefágd .

De koning sprak : Reinke , wáset tofrede ,

Wen-

Jordaan. Hoe kunt gij mij zoo verdenken. Het is zeer dicht bij *Vlaanderen*. Ik zal mijne woorden gestand doen en zeker is hier wel de een of ander, die u hetzelfde zal verhalen, en dat *Krekelput* bij *Husterloo* ligt."

REINTJE riep LAMPE (de Haas); deze verschrikte, maar de Vos zeide: „LAMPE, wees niet ontsteld, kom hier, de Koning doet u roepen, en ik begeer van u, op den eed onlangs aan onzen Heer gezworen, om te zeggen: waar *Husterloo* en *Krekelput* in de woestenij liggen.

LAMPE antwoordde: „Wilt gij dit van mij weten? *Krekelput* ligt bij *Husterloo*. Dit is een bosch alzo genoemd. De kleine kromme SIMON dreef aldaar gedurende vele jaren het munten van valsch geld, en huisde daar met zijn volk. Ik heb er dikwijls honger en kommer geleden, wanneer ik in nood op den loop moest gaan, gejaagd door RIJN, den grooten hond, die mij hard viel."

REINTJE hernam: „LAMPE, ga nu maar terug naar de knechts; gij hebt aan mijn Heer genoeg gezegd."

De Koning zeide: „REINAART houd het ten
goe-

Wente ik it in hastigen mode dede,
 Dat ik ju betêg mid unregten dingen;
 Men sêt, dat ji mi darhenne bringen.

Reinke sprak: des were ik gans fro,
 Wan mine sake stunden also,
 Dat ik mid deme koninge mogte wanderen,
 Unde mögte òm sulven folgen in Flanderen.
 Men, myn here, it were ju funde.
 De sake sâgge ik ju in desser stunde,
 Wowol ik mi des fan regte mag s'hamen.
 Wente Ifegrims eins in des düvels namen
 In einen orden ging hyrbeforen,
 Unde to eineme monnike word befhoren.
 Òme konde an der provene nig't genogen,
 De òm fes monnike updrogen;
 He klagede alletyd unde kârmede.
 So sêr, dat it mi entfârmede,
 Wente he word krank unde trâg:
 Do halp ik òme alse mineme måg.
 Ik gav òme råd, dat he kwam fan dan.
 Hyrumme bin ik in des pawes ban.
 Mid juweme willen wil ik morgen
 O'k mid juweme rade mine sefe beforgen,
 Unde wil fro, alse de sunne upgât,
 Na Rome umme gnade unde avlât.
 Fan dâr wil ik over mêr,
 Unde êr ik dohêr wedderkêr,
 Wil ik so fele hâvven gedân,
 Dat ik mid eren mag by ju gân.
 Reifede ik nu mid ju, wôr dat ôk were,
 Ein islik spröke: sêt, unse here
 Hâvt nu sus s'yn meiste bedryv

Mid

goede, dat ik in drift u beschuldigde. Beijver u, om er mij heen te brengen."

REIN hernam: „Hoe zoude ik mij verheugen, wanneer mijn toestand het toeliet om met mijnen Koning te reizen en naar *Vlaanderen* te gaan, maar Heer Koning, het zou u als zonde toegerekend worden, indien gij met mij reisde. Ik moet u de zaak openbaren, hoe zeer ik mij schamen moet.

Toen IZEGRIM in een klooster ging, om zich als monnik de kruin te doen scheeren, had hij niet genoeg aan de portien, welke zes monniken voor hem opdroegen. Hij klaagde en kermde gestadig, en ik zag, dat hij ziek en lusteloos werd; ik moest mij wel over hem ontfermen en hem als bloedverwant helpen. Ik gaf hem den raad, hoe hij van daar konde komen, en hierom ben ik nu in den ban van den Paus.

Als gij het mij toestaat, dan wil ik het belang van mijne ziel behartigen; alsdan ga ik morgen, zoodra de zon opkomt, naar *Rome*, om absolute en aflaat; van daar vertrek ik naar het Heilige land, en voor ik terug kom, zal ik zoo veel gedaan hebben, dat ik met eere in uw gezelschap mag zijn. Reisde ik nu met u, waar het ook was, een ieder zou zeggen: Zie! Onze Koning gaat nu het meeste om met REINTJE, dien hij onlangs wilde doen hangen, en daarenboven is REINTJE in den ban; Genadige Heer! Gij zult dit zelf wel inzien."

„Ja,

Mid Reinken, dême he wolde nemen dat lyv;
 Dárto is Reinke ók in deme ban. —
 Sét, gnädige here, wilt dit forstán!

It is wár, sprak de koning, na dême ji sýt
 In deme banne, dat were mi forwyt,
 Wan ik ju lete mid mi wanderen.
 Ik wil Lampen este einen anderen
 Mid mi nemen to der putte.
 Men forwár, Reinke, it is ju nutte,
 Latet ju abfolveren út deme ban.
 Ji hävven mine hulde, ji mogen gân;
 Ik en wil juwe bādefārd nigt weren.
 Mi dunket, ji willen ju gans bekeren
 Fan deme kwaden to guden dingen:
 God late ju de reise fulbringen!

Regt alse dit was gedán,
 Ging de koning sulven stán
 Up ene hoge stede fan sterte,
 Unde hēt de dēre algeméne
 Swigen unde sitten int gras,
 Islik na dat he geboren was.
 Reinke stund by der koninginnen.
 De koning sprak fan al finen finnen:
 Swiget unde horet algelike,
 Ji fogle, ji dēre, arm unde rike,
 Horet to ji klenen unde ji groten,
 Mine baronen unde mine hūsgenoten!
 Reinke stait hyr in miner gewólde,
 Den men hūden hangen fholde.
 Nu hävt he dād hyr gedán to hove
 So fele, dat ik óme nu love,
 Ik geve óm mine hulde mid ganseme sinne,

Un-

„Ja, zeide de Koning, nu gij in den ban zijt, zou het mij tot verwijt verftrekken, indien ik met u reisde. Ik zal LAMPE of een ander bij mij nemen, tot de togt naar *Krekelput*. Is het voor u van belang, dat gij u van den ban laat afolveren, ik geef u verlof. Ik wil u in uwe bedevaart niet belemmeren. Het behaagt mij, dat gij u geheel van het kwade tot het goede wilt bekeeren; breng de reis gelukkig ten einde, en den besten zegen zij u toegebeden.”

De Koning klom vervolgens op eenen hoogen fteen, gebood aan de omftaande dieren, die elk naar zijne geboorte in het gras zaten, ftilte. REINTJE ftond bij de Koningin.

NOBEL fprak: „Hoort gij allen, vogelen en dieren, arm en rijk, klein en groot, en met name gij, Baronnen en Hovelingen! REINTJE, dien men heden hangen zou, ftaat hier in mijne magt. Hij heeft mij groote dienften gedaan, zoodat ik hem pri zen moet. Ik fchenk hem van ganscher harte genade. Mijne Gemalin, de Koningin heeft ook zoo veel ten zinen voordeele gefproken, dat ik met hem verzoend en zija vriend ben ge-
wor-

Unde ôk mine fruwe, de koninginne,
 Hävt so fele gebäden for òm,
 Dat ik fyn frund geworden bin,
 Unde he forfoned is tegen mi;
 Unde ik hävve òm gegeven fry
 Beide fyn gûd, fyn lyv unde lede;
 Ik geve òm dêrto fastenfrede;
 Unde gebede ju allen by juweme live,
 Dat ji Reinken un sineme wîve
 Unde sinen kinderen alle ere dôt,
 So wôr se ju komen in gemôt,
 Is et by nagte, efte is et by dage;
 Ik en wil ôk nu mêr nene klage
 Fan Reinkens dingen nigt horen.
 Hävt he kwâd gedân hyrbeforen,
 He wil sik bâtefen, unde dût also:
 Wente Reinke de wil morgen fro
 Stav unde rânzel nemen an,
 Unde to deme paves to Rome gân.
 Fan dannen wil he over dat mêr,
 Unde kumt ôk nigt wedder hêr,
 Ew dan dat he hävt fulle avlât
 Fan alle finer fundliken dâd.

Hinze sprak fan grotême torn:
 Alle unse arbeid is forlôrn!
 To Isêgrime unde ôk to Brune,
 Ik wolde dat ik were to Luntertune!

worden. Ik heb hem genade geschonken voor lijf en have en geef hem nu vrijgeleide.

Ik gebied u allen op lijfstraf, dat gij aan REINTJE en zijne vrouw en kinderen alle eere zult bewijzen waar gij hen ontmoet, hetzij bij dag of bij nacht. Ik begeer ook geene nieuwe klagten te hooren, aangaande zijne bedrijven; heeft hij te voren kwaad gedaan, hij wil zich beteren en bewijst dit met der daad. Hij neemt morgen reeds den staf en randfel op, om tot den Paus te Rome te gaan, en van daar gaat hij naar het *Heilige Land*; hij zal niet terug komen, voor dat hij volle aflaat heeft van alle zijne zondige bedrijven."

*Wraak over IZEGRIM en BRUIN, en toerusting
tot de pelgrimaadje van REINTJE
naar Rome.*

HINZE zeide tot IZEGRIM en BRUIN in toorn:
„Onze geheele arbeid is vergeefs. Ik wenschte
wel, dat ik te *London* zat; nu REINTJE we-
derom bij den Koning in gunst staat, nu zal hij

M

nog

Se Reinke wedder in des koninges gunst,
 He werd bruken alle sine kunst,
 Alle dre wërde wi nu bät gefhänded!
 He hävt mi rede ein oge geblended
 Dat ander oge stait nu äventüre!
Brûn sprak: gûd råd is hyr nu düre!
Isgrim sprak: dit is feldsen ding!
 Ga wi hen för den koning!
 Se gingen hen mid drovigen finnen
 Isgrim unde Brûn för de koninginnen;
 Se spröken up Reinken mannig wörd.
 De koning sprak: hävve ji it nigt gehörd?
Ik hävve Reinken to gnaden entfangen!
 De koning word tornig, un lét se fangen,
 Brunen unde Isgrim, mid der haft.
 He lét se binden unde sluten fast.
 He was ön dog kwád umme de wörd,
 De he fan Reinken hadde gehörd.

Alsus krég up den sulven dag
 Reinkens sake enen ummeslag,
 Sine wedderparten he sus forréd,
 Unde forwärv ök, dat men do snéd
 Fan Brunen rugge ein fel av,
 Dat men öme to eineme ränzel gav,
 Fotes lang unde fotës bréd.
 Alléntelen ward sus Reinke beréd.

Reinke bad de koninginnen do,
 Dat se öme wolde shaffen twe sho,
 Unde sprak: frouwe, ik bin jue pelegrim;
 Hyr is myn overhere Isgrim,
 De hävt fêr sho fast unde gôd,
 Dersülven ik twe hävven mot.

nog meer zijne kunsten aanwenden , om ons in het verderf te brengen. Ik heb er reeds het ééne oog bij verloren , het ander staat op het vallen.”

BRUIN zeide : „ Goede raad is hier duur ! ”

IZEGRIM hernam : „ Het is eene zaak van belang, Wij moeten bij den Koning gaan.”

IZEGRIM en BRUIN traden bedroefd van gemoed voor de Koningin en spraken nog veel ten nadeele van REINTJE. De Koning zeide : „ Hebt gij het niet verstaan , dat ik aan REINAART gratie heb verleend en hem in gunst heb ontvangen.” NOBEL werd toornig en liet IZEGRIM en BRUIN vatten ; hij liet ze binden en naar den kerker brengen , gedachtig aan hetgene hij van REINTJE ten hunnen nadeele had gehoord.

Alzoo nam de zaak van de Vos , in éénen dag , eene geheel andere wending. Hij had zijne vijanden verraden , en nu verwierf hij nog , dat men een vierkant stuk vel , een voet lang en een voet breed , uit den rug van BRUIN sneed , om er eenen randfel of eene male voor hem van te maken , en zoo werd hij allengskens voor de reis toegerust.

REINTJE verlangde verder van de Koningin , dat men aan hem twee paar schoenen of laarzen zou bezorgen.

Hij zeide : „ Mevrouw ! Ik ga nu in pelgri-
maadje. Mijn overheer IZEGRIM heeft vier schoe-
nen , vast en goed , ik zou er gaarn twee van

Bestellet mi dat by mineme heren,
 O'k mot frouwe Giremôd twe entbären;
 Se blivt dog to hûs in öreme gemak.
 Tohand de koninginne sprak:
 Sholde't ôk koften örer beder lyv,
 Ifegrimen mene ik unde syn wyv,
 Se möten malk twe sfo entbären!
 Reinke sprak: ik danke ju geren!
 Nu krige ik fêr gude sfo.
 Ja alle dat gude, dat ik do,
 Des sfole ji mede délaftig syn,
 Ji, unde ôk de here myn.
 Wente it is islikes pelegrimen regt,
 Dat he for de to biddende plägt,
 De öm helpen mid igteswes.
 Dat do ji flitig; God lone ju des!
 Reinke, de falshe Pelegrim,
 Forwärv, dat her Ifegrim
 Fan beden förföten to den knyen to
 Hävt forloren sine sfo.
 Des geliken syn wyv, fru Giremôd,
 Worden öre agtersten föte blöt,
 Dat fel al mid den klouwen av:
 Desse sfo men förd Reinken gav.
 Sus worden den beiden geströfed de bën:
 Newerlde worden armer wigte gesên,
 Alse Brûn, Ifegrim unde syn wyv.
 Se hadden filna gelaten ör lyv.
 Brunen was ôk de reise nigtd gûd,
 Wente he forlós ein stukke fan finer hûd.
 Sus bragte egt Reinke desse dre to plas.
 He ging där de wulvinne was,

willen hebben. Bezorg mij dit, bij den Koning. Ook kan **VROUW GIEREMOED** twee ontberen, zij blijft toch te huis."

De Koningin antwoordde dadelijk: „ Gij zult ze hebben, al zou het ook beider leven kosten. Zij zullen elk twee schoenen afstaan."

REINTJE hernam: „ Ik bedank van harten, zoo krijg ik dan vier goede schoenen. Ja van mijne goede werken zult gij uw deel hebben, ook de Koning; het is des pelgrims pligt, om voor hen te bidden, die hem met het een of ander helpen, en dit doet gij zoo ijverig. — De hemel zal u beloonen."

REINTJE verwierf alzoo, dat **IZEGRIM** het vel en de klauwen van zijne voorpooten tot de knieën toe moest misfen, en van **VROUW GIEREMOED** werd het vel van de achterpooten afgestroopt. Nooit zag men ongelukkiger schepsels dan **BRUIN**, **IZEGRIM** en **VROUW GIEREMOED**; zij hadden bijna het leven er bij ingeschoten. **BRUIN** trof deze reis vooral, door het verlies van den lap vels uit zijnen rug.

Zoo bragt **REINTJE** deze drie deerlijk in het verderf. Hij ging bij de wolvin, en zeide: „ Mijne lieve moei, zie eens hoe ik uwe schoenen draag. : Gij hebt dikwijls groote moeite gedaan, tot mijn verderf; dit heeft mij leed gedaan. Maar zoo uwe zaken thans staan, daar heb ik veel toe gedaan en ik gun het u van

Unde sprak : sèt dog hyr , myne leve moje ,
Ik mot nu drägen juwe sfoie !

Ji hävven faken un mannigwärv

Grote moie gehad umme myn fordärv :

Dat is mi altomalen sêr leid.

Men so alse juwe sake nu stait ,

Där hävve ik fele umme gedän :

Fan ganseme härten ik ju des gan ;

Wente ji sint fan minen levesten magen ,

Darummr wil ik juwe sfoie dragen.

Fordéne ik avlät , wennig este fele ,

Darfan krige ji alfus juwe dele ;

Wente ik mot wanderen over de sê.

Frouwe Giremód lag in groteme wê ,

So dat se nouwe konde spräken.

Dog sprak se : ag Reinke ! God möge uns wräken ,

Dat fus fördgait juwe wille !

Ifegrim lag unde swêg pûr stille ;

He hadde de seven froude nigt al ,

Brûn , fyn gefelle , ôk also wal.

Se weren gebunden unde forwund ;

Reinke bespottede se , där he stund.

Hadde Hinze där gewäst , de wilde kater ,

Reinke hadde òm ôk gewärmed dat water.

Des anderen dages , des morgens fro ,

Reinke smärede sine sfo ,

De Ifegrim kortes hadde forlörn ,

Unde ôk fyn wyv den dag toförn ,

He ging to deme koning unde säde :

Here , juwe knegt is nu rede

To gände over de hilgen wäge.

Hetet juwen préster , dat he mi säge ,

Dat

ganfcher harten. Gij zijt een van mijne liefste nabestaanden, en daarom zijn uwe fchoenen mij te liever; verdien ik aflag, veel of weinig, gij zult er uw deel van hebben; ik ga over zee naar het Heilige land."

GIEREMOED lag in zulke pijnen, dat zij nauwelijks fpreken konde; zij zeide: „Dat gij zoo in uwe wenfchen flagt zal wel gewroken worden." IZGRIM zweeg geheel ftill; hij was ook geenszins in vreugde zoo min als BRAUN; zij lagen verwond en in banden; en REINTJE voegde nog de fmaad bij de fnart. Had HINZE daarbij geweest, hij zou ook voor dezen een kool geftoofd hebben.

Op den volgenden morgen had REINTJE reeds vroeg de laarzen gefmeerd en aangetrokken, en hij ging nu bij NOBEL. Hij zeide: „Heer Koning! uw knecht is gereed, om den Heiligen weg op te gaan; beveel nu uwen Priester, dat hij mij zegene, ten einde ik na behoorlijke benedictie de bedevaart zal ten einde brengen."

Dat ik under der benedigingē
De pelegimazie fullenbringe.

De rambok was de kapellân,
De de geistliken dinge plag to forstân,
He was ôk s'hriver, unde hêt Bellyn,
Dën rêp de koning to sik in.
He sprak: ji s'holen Reinken alfofôrd
Overlâfen welke hilge wôrd:
He mot eine lange reise nu gân.
Hânget ôk ôme den rânzel an,
Dârto dôt ji ôme finen stav.

Bellyn deme koning antwôrd gav:
Here, hâvve ji des nigt forstân,
Dat Reinke is in des paves ban?
Ik kweme to plasfe, dat is wis,
Wente de bis'hop myn overste is,
Unde wan ôme dit worde gesâgd!
Ik do Reinken wer krum este regt.
Dog konde men dat so ummedriven,
Dat ik mogte ane s'haden bliven,
By deme bis'hope, heren Anegrund,
Une fineme proveste, her Lofefund,
Unde fôr Rapiamus, fineme deken,
So wolde ik de benedigingē sprâken
Over Reinken; juwen pelegim.

De koning sprak: wat s'hal de rym
Unde de felen unnutten wôrd,
De byr fan ju wêrden gehôrd?
Wille ji nigt lâfen regt nog krumme,
Dâr sla sik de dûvel umme!
Wat agte ik den bis'hop in deme dome?
Hôre ji nigt, Reinke wil to Rome,

He

De Ram was de kapellaan en in geestelijke zaken zeer bedreven. Hij was ook klerk of schrijver en heette BELLIJN. De Koning liet hem tot zich roepen en zeide: „ Gij zult eenige heilige woorden over REINTJE lezen; hij onderneemt eene bedevaart. Hang hem de male om, en geef hem de pelgrimsstaf.”

BELLIJN antwoordde: „ Heer Koning, heb ik niet vernomen, dat REINTJE in den ban van den Paus is? Ik geraakte zeker in onmin, als het aan den Bisfchop werd overgebracht, onder wien ik sta. Ik wil REINTJE gunst noch ongunst bewijzen en kan men het zoo schikken, dat ik geen moeite heb met den Bisfchop ZONDERSTEUN, of met den Proost LOOZEVOND, of met den Deken VAN ROOVEN, dan zou ik wel den zegen willen spreken over uwen Pelgrim.”

De Koning hervatte: „ Waartoe zoo vele onnutte woorden en uw lang verhaal? Wilt gij niet lezen, daar spele de duivel mede! Wat heb ik met den Bisfchop in den dom te doen. Hoort gij het niet, REINTJE wil naar Rome, om zich te bekeeren, en wilt gij dit beletten?”

BELLIJN krabde zich achter het oor, toen hij zag

He wil fik bäteren, wil ji dat storen?
 Bellyn klouwede fik by den oren,
 Do he den koning sag tornig wäfen.
 He begunde förd in deme boke to läfen
 Over Reinken, de des wenig rogte:
 It halp fo fele, alfe it mogte!

Do over Reinken was geläfen,
 Unde he rede begunde to wäfen,
 Stav unde fak word öm gedän,
 Unde he finsede fik na Rome to gän.
 He lét fallen gefinsede tranen,
 De lepen over sine granen,
 Alfe este öme jammerde fin härte.
 Men hadde he fan ruwen jennige smärte,
 Dat fulve anderst nigt en was,
 Men dat he nigt dé mede to plas
 Mogte bringen, de där weren,
 Gelyk he Ifegrim un Brunen, deme bären.
 Dit mogte öme fo nigt gefallen,
 Nogtan stund he, unde bad se allen,
 Dat se for öm bidden s'holden
 Alfe getruwendlik, alfe se wolden.
 Reineke hastede s'er fan där,
 He was nog gans s'er in fär
 Alfe ein, de fik s'hüldig wét.
 De koning sprak: it is mi léd,
 Reinke, dat ji fus hastig fyt.
 Nèn, sprak Reinke, it is regt tyd.
 De gûd wil dón en s'hal nigt sparen.
 Gevet mi orlov, unde latet mi faren.

De koning sprak: hävvet orlov!
 Unde geböd tohand over al den hov,

zag dat het den Koning ernst was. Hij begon dadelijk met den zegen over REINTJE te lezen, die zich des weinig bekreunde. — Baat het niet het schaadt niet! — dacht hij.

Toen deze lezing of inzegening volbragt was, werd hem de male omgehangen en den staf overgegeven. Hij scheen nu gereed te zijn en veinsde naar *Rome* te gaan. Hij liet de tranen over de kaken vallen, of het hem ter harte ging. Hij voelde alleen eenige inwendige smart, dat hij de anderen, die aldaar stonden, niet in het lijden had gebragt, gelijk IZEGRIM en BRUIN. Hij bleef staan en bad hen, dat ze voor hem in getrouwheid vele gebeden zouden doen.

Hij haastte zich om van daar te komen; zich schuldig kennende wist hij, dat hij nog in gevaar was. De Koning zeide: „Het doet mij leed, dat gij u zoo verhaast.”

„Neen!” hernam REINTJE: „Het is nu mijn tijd; die goed wil doen, moet het niet uitstellen. Geef mij mijn afscheid en laat mij gaan!”

De Koning zeide: „Ik geef u dit afscheid; en bevel aan alle Hovelingen, om REINTJE uitgelcid

Mid Reinken forder wāges to gān,
 Behalven de dār weren gefān,
Alfe Brūn, Ifegrim, de weren in nōd;
 Se wunfheden fik fulven faken den dōd.
Alfus ging Reinke út deme hove,
 Sēr grōt in des koninges love,
Mid fineme rānzēl unde stave;
 Den regten wāg to deme hilgen grave —
 Dār hadde he wārk alfe Meibōm to Akēn.
 It wolde fik draden anders maken;
 Unde hadde alfus enen flasfen bārd
 Deme koninge maked tor fulven fārd;
 Nigt allene einen bārd fan flasfe,
Men ok ene nāse angefāt fan wasfe.
 Se mosten ōm folgen in demfulven dage,
 De over ōm hadden bragt fele klage.
Nog sprak Reinke den koning an:
 Here, sēt, dat ju de nigt entgān,
 De twe groten mordenēre,
 De ji hāvven in deme kārkenēre.
Kwemen se wāg, dat were kwād;
 Se sholden shanden juwe majestāt.
 It fint twe bōse kwade ketyv:
Konden se seker, se nemen juwe lyv.
 Do dat alle was gefhēn,
 Desse pelegrim lēt fik odmodiglik sēn,
 He ging in groter simpelheid,
 Alfe ein, de des nigt bāter en weit.
 De koning ging wedder up sijn slōt,
 O'k alle de dere klein unde grōt.

Rein-

de te doen , behalve aan BRUIN en IZEGRIM. Deze bleven in den kerker en verlangden dikwijls naar den dood.

Alzoo vertrok REINTJE , grootelijks in 's Konings gunst staande , uit het Hof , met staf en randfel. Hij ging den regten weg op naar het *Heilige graf* , alwaar hij echter zoo veel te doen zoude hebben als de meiboom te *Aken*.

De zaak zou weldra eene andere wending nemen. Hij had den Koning een vlasfchen baard en eene neus van was aangedraaid ; en zij , die hem van zoo veel kwaads beklaagd hadden , moesten hem nu volgen.

REINTJE zeide nog , aan den Koning. „ Heer ! zie toe , dat u de twee groote moordenaars niet ontkomen , die gij in den kerker hebt ; kwamen zij er uit , dit zou erg zijn. Zij zouden Uwe Majesteit benadeelen. Het zijn twee booze wezens en konden zij , zij zouden u van het leven berooven.”

Hierna vertrok de Pelgrim , in diepen ootmoed. Hij zag er zoo eenvoudig en onnoozel uit , als of hij het meende en niet beter wist.

De Koning ging weder naar zijn paleis , en alle dieren , groot en klein , volgden hem.

REIN-

Reinke hêld sik fêr bedroved ,
 Mêr wan jennig regte lövet ,
 Dat it idliken fêr entfârmde ;
 Um Lampen , den hafen , he fêr kârmde :
 O Lampe , fhole wi uns nu fheden ?
 Ik bidde , dat ji mi wilt geleden
 Unde Bellyn , myn frund , de ram .
 Ji twe makeden mi newerlde gram .
 Ji moget mi wol bät forderbringen ;
 Ji sint fan fôter wandelingen ,
 Unberogted unde guderteren ,
 Unde unbeklaged fan allen deren ,
 Geiftlik unde fan guder fede ,
 Ji leven regt , alse ik dede ,
 Do ik eins en klûfenêr was .
 Wenten wan ji hävvet löv unde gras ,
 Darmede stille ji juwe nôd .
 Ji fragen dänne nigt na fêfch efte brôd ,
 Edder fus na ander funderliken spife .
 Sus hävt Reinke mid fodeaneme prife
 Dese twe fimpelen fêr bedôrd ,
 Also dat se gingen mid ôme fôrd ,
 Wenten dat se kwemen fôr fyn hûs ,
 By dat kâftel to Malepertus .
 Alse Reinke fôr de pôrte kwam ,
 He fprak : Bellyn , neve ! to dem ram ,
 Ji möten allene hyr buten ftân ;
 Ik mot in mine fâfte gân ,

REINTJE komt en blijft te Malapertus. —
Nieuwe misdaden tegen LAMPE en
BELLIJN.

REINTJE hield zich als of hij zeer bedroefd was, ja meer dan men gelooven zoude over het afscheid van LAMPE (de Haas). „ O LAMPE! kermde hij; zullen wij dan moeten scheiden. Ik bid U, wil bij mij blijven, en BELLIJN, mijn vriend de Ram! gij beiden hebt mij nog nooit vertoornd; gij moogt mij wel iets verder vergezellen. Gij zijt van eenen deugdzamen levenswandel, buiten opspraak, goedertieren en bemind bij alle dieren; ook kerkelijk en zedig; gij leeft zoo als ik deed, toen ik kluizenaar was. Gij houdt u bij gras en kruiden, en stilt daarmee uwen honger, zonder naar vleesch of brood of andere spijzen om te zien.”

Met zulk eene vleitaal heeft hij deze beide onnoozele halzen verschalkt; zij gingen met hem voort, tot dat zij bij zijn kasteel *Malapertus* kwamen.

Toen REINTJE voor den ingang kwam, zeide hij: „ Neef BELLIJN, gij zult wel eenigen tijd hier alleen moeten blijven. Ik zal naar binnen gaan; LAMPE zal mij vergezellen; bid hem, dat
hij

Lampe ſhal ingân mid mi.
 Biddet Lampen , dat he trôftlik fy
 Mineme wive , de ligte bedroved is ,
 Unde nog droviger werd wêrden , dat is wis ,
 Wan ſe dit werd regt forſtân ,
 Dat ik mot pelegrimazie gân.
 Fele fôte wôrd Reinke brogte ,
 Up dat he deſſe twe bedregen mogte :
 Dit was fyn upſate unde al fyn ſin ,
 Unde nam ſus Lampen mid ſik in .

Dar'lag de foſfinne in forgen bedrungen
 Mid den klenen beden jungen .
 Se en menede nigt , dat Reinke de foſ
 Fan dem koninge kweme lôs .
 Men do ſe Reinken ſus ſag komen ,
 Unde ſe den rânzel hadde fornomen ,
 Pelegrimes-wiſe mid ſho un ſtav ,
 Hyr hadde ſe grôt wonder av .
 Se ſprak : fâgget mi , leve Reinard ,
 Wo is it ju gegân in deſſer fârd ?
 He ſprak : ik was in deme hove gefân ,
 Dog willigen lêt mi de koning gân .
 Ik mot nu wâſen pelegrim :
 Wente Brûn , de bare , unde Ifegrim
 Sint borge geworden bede for mi .
 De koning hävt uns , dank hävve hi !
 Lampen gegeven in regter fôn ,
 Unſen willen mid òm to dôn .
 De koning ſulven ſprak mid beſhêd ,
 Dat Lampe de was , de mi forrêd .
 Hyrumme fâgge ik ju , frouwe Ermeline ,
 Lampe is gewêrd groter pine ;

hij aan mijne vrouw een troostelijk woord geeft; deze is zoo ligt getroffen en zij zal vooral niet weinig bedroefd zijn, wanneer zij verneemt dat ik in bedevaart moet gaan."

Zulke zoete woorden gebruikte hij om beiden te bedriegen. Hier loerde hij met opzet op, en deed LAMPE met zich naar binnen gaan.

Aldaar lag vrouw ERMELIJNE met hare twee jongen in kommer en zorg. Zij dacht niet, dat REINAART door den Koning ontslagen zou worden. Toen zij hem zoo uitgedoscht zag binnen komen met male en staf en met laarzen als een Pelgrim, verwonderde zij zich ten hoogste.

Zij zeide: „Zeg mij toch, lieve REINTJE, hoe is het u gegaan op deze reis?" Hij antwoorde: „Ik was gevangen aan het Hof, doch de Koning heeft mij goedwillig laten vertrekken. Ik moet nu als Pelgrim in bedevaart gaan. BRUIN en IZGRIM zijn borg voor mij gebleven en de Koning heeft ons, dank moge hij hebben! LAMPE, tot eenen blijk zijner gunst, aan ons gegeven, om met hem geheel naar onzen wil te handelen. De Koning zeide zelf, dat LAMPE het was, die mij verraden had. Ik zeg het u, vrouw ERMELIJNE! LAMPE heeft het aan ons verdiend, en ik ben met reden op hem vergramd.

Ik bin up Lampen so regte gram.
 Do Lampe desse wórd fornam,
 Was he forféred, unde wolde flén;
 Men dat en mogte öme nigt befhen,
 Wente Reinke hävt öme undergân
 De pörten, unde grêp öme an
 By finer kâlen gans môrdliken.
 Lampe rêp lude grefeliken:
 Helpet, Belyn! des is nu nód!
 Desse pelegrim stait na mineme dód!
 Men kort was gedân dit gefhrei,
 Reinke bêt öm den hals entwei.
 . Alsus entfeng he sinen gast.
 He sprak: ga wi äten mid der hast!
 It is tomalen ein gûd fât hase!
 Wat sholde ik anders dôn desseme dwase?
 Düt hävve ik öme lange nagedragen:
 He werd nu nigt mêr over mi klagen.
 Reinke, sine kinder, unde syn wyy
 Eten en plükkeden sus Lampen lyv.
 Wo faken sprak do de fosfinne:
 Dank hävve de koning unde koninginne!
 God geve ön beiden gude nagt,
 De uns sus wol hävven bedagt
 Mid desser spife gûd unde fât!
 Reinke sprak: ätet men bät,
 It rekket wol to, hyr is genóg;
 Ätet ju sad up juwe gefög.
 Al shal ik it ök sus sulven halen,
 Se moten't dog intläfte betalen,
 De Reinken besäggen un forklagen.
 Fru' Ermelyn sprak: nog mot ik fragen,

Zoodra LAMPE dit vernam, werd hij zeer ontfeld en wilde vlugten; maar dit mogt hem niet gebeuren. REINTJE sneed hem den weg naar de deur af en greep hem moorddadig bij de keel. LAMPE schreeuwde: „ Help BELLIJN! De Pelgrim wil mij vermoorden!” maar dit geschreeuw hield spoedig op. REINAART beet hem de keel af.

Zoo onthaalde hij zijnen gast. Hij sprak: „ Laat ons hem spoedig opeten! het is een goede vette haas; wat zouden wij ook anders met den gek doen! Ik heb het hem reeds voorlang toebedacht; hij zal nu niet meer over mij klagen.”

REINTJE, zijne vrouw en de kinderen plukten en aten LAMPES lijf met smaak. Hoe dikwijls zeide ERMELIJNE: „ Dank zij den Koning en de Koningin! Hun zij eenen goeden nacht toegewenscht, om dat zij ons zoo met deze lekkere vette spijs bedacht hebben.”

REINAART hervatte: „ Eet nu naar wil, daar is genoeg, voor elks behoefte. Al moet ik er zelf om op uit-gaan, zij, die REINTJE beschuldigen en verklagen, moeten op het laatst toch het gelag betalen.”

ERMELIJNE zeide: „ Ik moet het wel vragen, hoe geraaktet gij toch uit den kerker en vrij?”

REINTJE zeide: „ Het zou te veel tijd weg nemen,

Wo worde ji lós unde kwyt ?
 Reinke sprak : dat neme fele tyd,
 Sholde ik dat alle fäggen mogen,
 Wo ik den koning hävve bedrogen,
 O'k des geliken de koninginne,
 So dat de frundfhop is gans dünne
 Twifhen uns, dat wét ik wal,
 Unde nog kranker wërden fhal.
 He werd mi heten falfhe wigt,
 Wan he de wårheid to weten krigt.
 Krege he me wedder in gewöld,
 He neme for mi nèn fülver nog gold.
 Ik wét it, he wil mi folgen drade,
 He fholde mi dón nene gnade,
 Is it, dat he mi wedderkrigt,
 He lät mi ungehangen nigt.
 Wi möten hen in Swavenland,
 Dår wi fin fus unbekand,
 Unde möten dår hólde den landes wif.
 Help, dår is fo fôte fife!
 Hön're, göfe, hafen unde kaninen,
 Dadelen, fukker, figen un rofinen!
 Dår fint fele fögele klên un grôt;
 Mid eijeren un botteren bakket men dår dat bröd.
 Dår is gúd water rein unde klár;
 Help, wat fôte un funde lugt is dår!
 Dår fint fifhe, de heten gallinen,
 De fmäkken bät wan jennige rofinen,
 O'k welke andere alfe *auca*,
Pullus, *gallus* unde *pauca*.
 Dit fint alle fifhe fan minen dingen,
 Dår dærv ik nigt depe int water na fpringen.

Indien ik u verhalen wilde hoe ik den Koning en de Koningin bedrogen heb. Ik weet het, dat de vriendschap tusfchen ons op een losfen voet staat, en dat het nog erger zal worden. Hij zal mij een valschaard noemen, wanneer hij de waarheid te weten komt, en kreeg hij mij op nieuw in zijne magt, dan ontfloeg hij mij voor zilver noch goud. Ik weet het, hij zoude mij vervolgen en geene genade bewijzen. En krijgt hij mij, dan laat hij mij ophangen. Wij moeten naar *Zwabes* verhuizen. Daar zijn wij geheel onbekend en moeten ons naar 's lands wijze fchikken. Daar is veel goeds te eten: hoenders, ganzen, hazen en konijnen; verder: *dadels*, rozijnen en zoete vijgen; veel gevogelte, klein en groot; brood met boter en eijeren gebakken; frifch water, helder en klaar en welk eene zoete en gezonde lucht. Daar is een visch: *Galline* geheeten, die is zoo zoet als de druif, en bovendien andere met vreemde namen.

Dit zijn de visfchen waarnaar ik haak; men behoeft er niet erg om te water te gaan, en zulke visch at ik, bij de orde, toen ik kluizenaar was.

Zie vrouw! willen wij in vrede leven, dan moeten wij derwaarts gaan en gij moet mede.

Opdat gij dit beseffen moogt, zeg ik u, dat de Koning mij alleen daarom liet gaan, omdat ik hem den grooten fchat beloofde, welken Koning *EMMERIK* bezat; ik verwees hem naar *Krekelpot*, maar al zocht hij daar nog zoo lang, hij zal er geen duit vinden. Hij zal zich erg vertoornen,

Sodanē at ik itt demē ordēn ,
 Do ik klūfenēr was geworden.
 Sēt, fruwe, wil ji leven in frodē,
 Dār wil wi hen, ji möten mede.
 Up dat ji it regt forstān :
 De koning lēt mi hyrumme gān,
 Dat ik ōm louede den groten s̄hat,
 Den Emerik, de koning, besat.
 Ik wisede ōm hen to Krekelpūt,
 Men he findet dār wer dat nog dūt,
 Al sogte he dār ōk jummermere.
 Hyrumme were he sik tornē sere,
 Alse he sik find bedrogen.
 Wat mene ji, wo mannige s̄hone logen
 Dat ik dār sprak, ēr ik entging?
 Ik was nouwe, dāt men mi nigt en hing;
 Ik en lēd ok ny mere nōd,
 O'k en krēg ik ny de angest so grōt,
 Alse ik dār fōr minen ogen s̄ag.
 It ga mi hyrna, wo it ōk mag,
 Ik en late mi dār nigt mēr tōraden,
 To komende in des koninges gnaden.
 Ik hāvve minen dumen āt sineme mund —
 Dank hāvve myn subtile fund!
 Frouwe Ermelyn sprak altohand;
 Shole wi nu tēn in ein ander land,
 Dār wi ālende unde frōmde weren?
 Hāvve wi dog hyr, wat wi begēren,
 Unde ji sint māster fan juwen geburen,
 Worummē wolde ji dān dat āventuren,
 Unde nemen dat unwise for dit gude?
 Wi mogen hyr leven mid sekerer hude;

wanneer hij zich bedrogen ziet. En hoe vele mooie leugens heb ik hem op den mouw gespeld, voor ik het ontkwam; ja, het was met moeite, dat ik den strop ontging. Nooit was ik in grooteren nood; nooit was ik zoo beangst, daar ik den dood voor oogen zag. Het ga dan ook hoe het ga, ik zal nooit trachten op nieuw in 's Konings gunst te komen. Ik heb thans, dank zij mijne slimheid, den duim buiten zijnen mond."

Vrouw ERMELIJN zeide vervolgens: „ Zullen wij nu naar een ander land gaan, waar wij ongelukkig en vreemd zullen zijn? Hebben wij hier niet alles, wat wij kunnen begeeren, en zijt gij geen meester van uwe bureu? Waarom zouden wij dit goede in de waagschaal stellen en het onzekere boven het zekere verkiezen? Wij mogen hier gerust leven; ons kasteel is sterk en vast;

Unse borg is jo gûd unde fast,
 Al wolde uns dôn de koning overlast,
 Unde lăde mid magt tō desse strate:
 Dār sint so fele findelgate,
 Wi wolden entkomen ane sinen dank,
 Wentē wi weten hyr mannigen gang.
 Dit wete ji wol hēl unde al,
 Ēr uns de koning fangen s hal
 Mid magt, dār s holde fele tōhoren.
 Men dat ji ōme hăvven gefworen,
 To faren fērne over-mēr,
 Dat sülve bedrovet myn hărte sēr.

Reinke sprak by groter truwe:
 Bedrovet ju nigt, myn leve fruwe!
 Băter gefworen, dan forloren!
 Mi făde eins en wys man hyrbeforen,
 Dār ik mi bigteswys mede bereid,
 He făde, dat en bedwungen eid —
 Dat de were nigt fele wêrd;
 He hindert mi nigt enen kattenstêrt —
 Den eid mene ik — forstăt mi regt!
 Ik blive hyr, so ji hăvven gefăgd.
 Ik hăvve to Rome nigt fele forloren;
 Ja, hadde ik ōk tein eide gefworen,
 Ik en kome ōk nummer to Jerusaleem.
 It is mi alle nigt bekwēm;
 Ik blive hyr na juweme rād.
 Ik mogte it finden wol so kwād
 Dār ik kweme, alse ik it hyr lete.
 Wil mi de koning sus in fordrete
 Bringē, seker, des mot ik wagten!
 Al is he mi to stărk fan magten.

al wilde de Koning ons overlast doen, en ons belegeren langs den grooten weg, daar zijn vele sluip- en zij-wegen, waardoor wij hem zijnes ondanks ontwijken kunnen. Gij weet dit ten volste en er zal veel toe noodig zijn, voor hij ons zal kunnen vangen. Dat gij het hem gezworen hebt om over de zee te zullen gaan, dit is het ergste."

„Beste ERMELIJNE, — hernam REINTJE — in liefde, bedroef u daar niet over; het is beter gezworen dan verloren. Eens leerde mij een wijs man, bij wien ik in de biecht kwam, dat een gedwongen eed niets beteekent. De eed, te weten, diert ik aan den Koning gezworen heb, hindert mij niet voor de waarde van een kattenstaart.

Ik zal hier blijven, zoo als gij het wilt. Ik zal bij de reis naar *Rome* niet veel verliezen, en al had ik ook tien eeden gezworen, ik ga niet naar *Jeruzalem*. Ik blijf hier naar uwen raad; wij zouden het, waar wij kwamen, erger vinden, dan wij het hier lieten, en wil de Koning mij in het verdriet brengen, dit moet ik afwachten. Al is hij sterk en magtig, wanneer ik hem wil bedotten, dan kan ik hem zulk eenen zotskap met bellen opzetten, als ik maar wil. Ik deed hem voorheen veel ondeugds, doch als hij het zoekt, zal hij het nog erger vinden."

Nogtan, wan ik òm wil bedoren
 Wil ik òme anhāngen klokken mid oren.
 Ik do òme kwād, dat nigt en dogt,
 He ſhal arger dār finden, wan he it fogt.

Bellyn ſtund buten, un begunde to kiven,
 He rēp: Lampe! wil ji dārbliven?
 Komet jo wedder, unde latet uns gān!

Do Reinke dit hadde forſtān,
 He ging ūt, unde ſprak alfo:
 Bellyn, Lampe de büt ju to,
 Latet ju dat nigt fyn towedderen,
 He is ſēr frolik mid ſiner medderen.
 Dit ſholde ik ju laten forſtān.
 Ji mogen wol ſagte förhēngān.
 Myn wyv, de fyn medder is,
 Lāt òm nog nigt gān, dat is wis.

Bellyn ſprak; wat was dat gerogte,
 Do Lampe ſo rēp, al dat he mogte:
 Bellyn! helpet mi, Bellyn!
 Wat dede ji òme do an for pyn?

Reinke ſprak: horet mi regt!
 Do ik för mineme wive hadde geſāgd,
 Dat ik mot wandern over ſē,
 Do krēg ſe alderwāgen wē,
 Dat ſe lange beſwimed lag.
 Do unſe frund Lampe dit geſāg,
 Do rēp he: helpet Bellyn! des is nōd,
 Edder myn medder blivt nu dōd!

Bellyn ſprak: dēme ſy, wo dēme ſy,
 He rēp jo ſēr drōvliken to mi.
 Nēn, ſprak Reinke, ik ſāgge't forwār,
 Lampen ſhadet nigt ein hār.

BELLIJN stond buiten het hol en werd ongeduldig. Hij riep: „LAMPE! wilt gij uitblijven? kom terug en laat ons gaan!”

REINTJE dit hoorende, kwam buiten en zeide: „LAMPE laat u zeggen, dat gij hem niet tegen moet vallen. Hij is vrolijk bij zijne neefjes, dit moest ik u zeggen. Gij kunt wel zacht vooruit gaan. Mijn wijf, die zijne moei is, wil hem nog niet laten vertrekken.”

BELLIJN vroeg wat het gedruisch beteekende, toen LAMPE zoo uit al zijne magt had geschreeuwd: „BELLIJN! BELLIJN! help mij! Hebt gij hem toen pijn aangedaan?”

REINTJE zeide. — „Hoor! toen ik aan mijne vrouw gezegd had, ik moet over zee in bedevaart gaan, toen werd zij zeer ontsteld en viel in flauwte. Zoo dra onze vriend LAMPE dit zag, riep hij: Vriend BELLIJN! hier is nood, help! anders zal mijne moei het besterven.”

BELLIJN hernam: „Het moge zoo zijn, maar LAMPE riep zoo jammerlijk tot mij.” „Ach neen! — zeide REINTJE — ik verklaar het u, LAMPE lijdt aan geen haar leeds. Ik wilde liever,

Ik wolde lever, dat mi miskweme,
 Êr dat Lampe s'haden neme.

Reinke sprak: Bellyn, hörde ji ôk dat,
 Dat mi de koning gisteren bad,
 Dat ik ôme ein pâr breve s'hreve?
 Wille ji se ôme bringen, leve neve?
 Se sint gefhreven unde berêd;
 Shôn ding hâvve ik darin gesât.
 Lampe is frolik utermaten;
 Ik mot ôme wat betâmen laten.
 He is mid s'iner medderen to sprake;
 Se sâggen fuste welke ôlde fake,
 Se âten, un drinken, un sint fro;
 Dewile s'hrev ik de breve also.

Bellyn sprak: leve Reinard,
 Wan de breve wol bleven forwârd,
 Wat hâvve ik, dâr men dé instâket,
 Up dat de fegele nigt tobrâket?

Reinke sprak: Ik wet wol râd,
 De rânzel is dârto nigt kwâd
 Fan Brunen felle, dên ik dróg;
 De is wol digt un stark genóg:
 Dâr wil ik de breve ju læggen in.
 Dârav krige ji grôt gewin
 Fan deme koning, un sême heren.
 He werd ju ôk entfangen mid eren,
 Unde s'holen ôme sêr wilkomen s'yn.
 Dit lövede al de ram Bellyn.

Reinke ging hastigen wedder in,
 Unde nam den rânzel, unde stak darin
 Lampen höved, dên he hadde forbêten.
 Men dat en moeste Bellyn nigt weten,

ver, dat ik zelf moest lijden, dan dat LAMPE iets kwaads overkwam."

Hij vroeg verder: „BELLIJN, hebt gij het niet gehoord, dat de Koning mij gisteren verzocht, om aan hem twee brieven te schrijven. Lieve Neef! Wilt gij ze wel aan hem overbrengen? Zij zijn geschreven en gezegeld; ik heb er fraaije zaken ingezet; LAMPE is vrolijk, uitermate; ik heb hem zijnen wil gegeven; hij praatte met het gezin over oude zaken en wat ze zoo al aten en dronken; hij was blijde, en zoo heb ik intuschen de brieven geschreven."

BELLIJN zeide: „Ja, lieve REINAART, als ik de brieven maar wel bewaren kan, maar waar zal ik ze insteken, zoo dat de zegels niet breken?"

REINTJE hernam: „Ik weet wel raad; de randfel of male uit het vel van BRUIN vervaardigd, kan hiertoe dienen, die is dicht en sterk. Daar zal ik de brieven inleggen. Gij zult eene goede gifte van den Koning onzen Heer erlangen, wel door hem ontvangen worden en welkom zijn." Dit alles werd door BELLIJN geloofd.

REINTJE liep naar binnen; hij nam de randfel en stak er de kop van LAMPE in, maar dit mogt BELLIJN niet weten.

Hij ging bij dezen en zeide: „Zie, hang de
ma-

Dat Lampen hōved darinne stak.
 He ging to Belline, un sprak:
 Sēt, hānget den rānzal an juwen hals,
 Unde ik forbēde ju als unde als,
 Up dat ik ju nigt bidde forgeves,
 Nigt s'hole ji besēn de s'hrivt des breves.
 Wentē desse breve hāvve ik also
 Forwardē, darumme latet se to.
 Ji moten ōk nigt den sak updōn,
 So wērde ji fordenen s'henke un lōn,
 Wan it de koning so hāvt gefunden,
 Dat de rānzal is togebunden
 In sodaner wīse, alse ik ōme ju
 Hāvve gedān to forwarende nu.
 Hōret mi regt, it werd ju fromen,
 So wan ji fōr den koning komen,
 Wil ji, dat he ju s'hal hāvven lēv,
 So fāgget, dat ji fulven den brēv
 Digtēden, unde hāvven 'gegeven
 Den rād, dat he so is ges'hreven:
 Ji krigen lōn unde groten dank.

Belyn werd frōlik unde sprāng
 Fan dēr stede; dār he stōd,
 Hoger dan anderdhalven fōt,
 Un sprak: Reinke, neve unde here!
 Nu wēt ik, dat ji mi dōn ere.
 Nu wērde ik krigen sēr groten lov
 By al den heren in deme hov,
 Wan se sēn; dat ik so wol kan digten
 In s'honēn wōrden unde in s'ligten,
 Wowol de kunst nigt is by mi,
 Dat ik kan digten: so wol alse ji:

male om uwen hals; boven alles verbied ik u, dat gij het schrift van den brief inziet. Ik heb denzelven wel gesloten; — gij moogt ook de zak of tasch niet openen. Gij zult groot loon erlangen, wanneer de Koning de zegels vindt, zoo als ik haar aan u te bewaren heb gegeven. Let op mijne woorden! Het zal u voordeel doen, dat gij zoo bij den Koning komt. En wilt gij, dat hij u lief zal hebben, zeg hem dan, dat gij de steller zijt van den brief, en dat gij mij gediend hebt met uwen raad. Gij bekomt dan zeker goed loon en dank.”

BELLIJN sprong op van vreugde, meer dan anderhalf voet hoog. Hij sprak: „REINTJE-Neef! nu zie ik, dat gij mij eere bewijst. Nu zal ik grooten lof verwerven bij de Heeren ten Hove, als zij zien, dat ik zoo goed stellen kan en wel in zwierige woorden. Alhoewel ik niet zoo vlug ben met de pen als gij, zullen zij het echter meenen. Ik dank u van ganscher harten; wat is het goed, dat ik u zoo ver gevolgd ben, en wat raadt gij mij verder, vriend REINTJE? Zal LAMPE ook met mij gaan?”

„Neem

Se s'holen't dog menen! Ik danke ju geren!
It was gûd, dat ik ju folgede fus teren.
Nu wat rade ji forder, Reinke, frund?
Shal Lampe ôk medegân to desser stund?
Nên, sprak Reinke, wil ji it forstân,
Lampe kan nog nig't medegân,
Nu gât förhén in gudem gemake!
Ik wil Lampen nog etlike sâke
Updecken, de nog s'n forholen.
Bellyn sprak: so fyt Gode befole!
Ik ga hen up mine fârd.
Sus hastede he sêr to hove-ward.

Als Bellyn dâr kwam, do was it middag.
De koning ôme fus komen sag,
He sag ôk, dat de sulveste ram
Den rânzel dróg, dên Reinke wâgnam.
De koning sprak: sâgget uns, Bellyn,
Fan wannen dat ji gekomen s'n?
Wôr is Reinke, ik mot ju fragen,
Dat ji fus sinen rânzel dragen?
Bellyn sprak: koning, eddele here!
Reinke sprak mî frundliken sere,
Ik s'holde ju twe breve bringen,
Dâr stait in fan behânden dengen.
Alse de s'n gedigt unde gefhreven,
Den råd hâvve ik útgegeven.
Dâr finde ji einen subtilen s'n:

„ Neen — hervatte REINAART — LAMPE kan nog niet vertrekken. Gaat gerustelijk op reis. Ik moet aan hem nog eenige geheime zaken mededeelen.”

BELLIJN antwoordde: „ Zijt dan Gode bevolen. Ik zal dadelijk op reis gaan.” en zoo haastte hij zich om ten Hove te komen.

BELLIJN, verraden, komt aan het Hof. De Koning wordt vertoornd. IZEGRIM en BRUIN worden verlost.

Toen BELLIJN ten Hove kwam, was het mid-dag. De Koning zag hem aankomen en tevens, dat hij den randfel droeg, welken REINTJE had medegenomen. NOBEL vroeg: „ Van waar komt gij en waar is REINAART, daar gij zijnen maal draagt?”

BELLIJN hernam: „ Edel Heer en Koning! REINTJE heeft mij vriendelijk verzocht, om aan u twee brieven te behandigen. Zij vermelden van gewigtige zaken. Ik heb gediend van raad voor zin en schrift, en gij zult er een fijnen geest in vinden; — beide zijn hierin.”

De fulven breve sint hyrin.

De koning sik nigt lange beréd,
Den Bever he förboden lét,
De was notarius unde fyn klerk;
Bokerd hét he, dit was fyn wärk:
He las de breve fan swarer fake,
Wente he konde mannige sprake.

He fande ók na Hinzen unde sprak:
Sét, wat Belyn bringet in deme sak?

Do Bokerd, de bever, hadde upgedán
Den sak mid Hinzen synem kumpán,
He tóg Lampen höved hyr út.

Do sprak he alfus overlúdt:

Dit is tomalen ein feldfene brév!

Wör is de man, de dessen s hrév?

We is, de des nigt en lövet?

Forware, dit is Lampen höved!

De koning un de koninginne

Worden forfhrekked in öreme sinne;

De koning stóg syn höved nedder,

He sprak: agh, Reinke, hadde ik di wedder!

De koning mid der koninginne

Weren bede in swareme sinne.

De koning sprak: ik bin bedrogen!

Wo grote loggen hävt Reinke logen!

He rép, unde was gans sere forärred,

So dat al de deren worden forféreñ.

Lupardus by deme koninge stund;

He was des koninges nageboren frund.

He sprak: wat is dog dit gewérd,

Dat ji ju sus sere forfért,

Alse were de koning ók dódt?

De Koning bedacht zich niet lang. Hij liet BOKERT (den Bever) roepen; zijn notaris en klerk (schrijver). Deze moest doorgaans de brieven en andere stukken voorlezen en verstond vele talen. De Koning zond ook om HINZE en sprak vervolgens: „ Ziet wat BELLIJN in dezen zak mede brengt.”

BOKERT en HINZE openden de tasch. De eerste haalde er het hoofd van LAMPE uit, en zeide: „ Dit is wel een zonderlinge brief en wie is de schrijver? wie zal hem geloof weigeren? Het is waarlijk de kop van LAMPE!”

De Koning en de Koningin waren verschrikt. De eerste schaamde zich over zijn bedrijf en zeide: „ Ach REINTJE! had ik u wederom hier!” Beide waren zeer bedroefd. De Koning zeide: „ Ik ben bedrogen; en welke groote leugens heeft REINAART mij voorgespiegeld!” Hij brulde van toorn en was zoo woedend, dat alle de dieren er van vervaard waren.

De Panther, verwant aan den Koning, en den naasten in rade verhief zijne stem en zeide: „ Waartoe zoo vele schrik en beweging, alsof de Koning dood ware; — laat deze vertooning van rouwe na. Hervat ook den moed, Heer Koning! Gij zou-

Latet faren desse ruwe grôt;
 Gripet enen môd, it is anders fhande!
 Sy ji niget here fan deme lande?
 It is jo under ju al dat hyr is!

De koning sprak: is dat so wis,
 So latet ju dat nên wonder fyn,
 Dat nu myn hârte lidet pyn,
 Edder dat ik fns hâvve misgêlt.
 Mi hâvt mid fineme bôfen berâd
 Ein kwâd fhalk so fêrne gebragt,
 Dat ik mine frunde hâvve forwragt,
 Den stolten Brunen unde Ifegrim!
 Dat ruwet mi in deme harten myn.
 Dat wil fêr an mine ere gân,
 Dat ik so fele hâvve misgedân
 Tegen mine allerbâsten barone,
 Unde ik deme kwaden horensone
 Also fele fholde betruwen.
 Men it kwam al to by miner fruwen:
 Se bad for ôme so fele toforen;
 Dat ik ôre bede moſte horen,
 Dat is mi lêd, al is it to ſpade!
 Al ôre râd kumt mi to kwade.
 De Lupard sprak: horet mi, koning, here!
 Mojet ju darumme niget altofere.
 Is dâr misgedân, men fhalt fônen,
 Men fhal dem wulve, unde Brune, dem kônen,
 Ô'k Giremode, der fruwen fyn —
 Dessen fhal men geven den ram Bellyn;
 Went he bekende fulven openbâr un blôt,
 Dat he râd gav to Lampen dôd.
 Dit fhal he wedder betalen un kopen!

det u aan schande blootstellen. Zijt gij geen heer van den Lande, en staat alles, wat zich hier bevindt, niet onder u?"

De Koning hernam: „Indien dit alzoo ware, het zal u echter niet kunnen verwonderen, dat mijn hart pijn lijdt, of dat ik een droevig gelaat toone. De looze schalk heeft het met zijne booze raadgevingen zoo ver gebragt, dat mijne vrienden, BRUIN en IZEGRIM, in lijden zijn gekomen. Dit berouwt mij nu van ganscher harten, en het zal mij ook in mijne eere te na gaan, dat ik zoo veel misdaan heb aan mijne getrouwste Baronnen, en dat ik aan den loozen vos zoo veel vertrouwen heb geschonken. Het is alles aan mijne vrouw te wijten. Zij had voorlang voor hem gebeden, en dat ik aan hare voorpraak gehoor heb gegeven, dit doet mij leed, maar het is nu te laat."

De Panther sprak: „Hoor mij, Heer Koning! Bedroef u over deze zaak niet te veel. Is er iets misdaan, men zal verzoening doen. Geef BELLIJN (den ram) tot eenen zoen aan BRUIN, IZEGRIM en GIEREMOED. Hij zelf bekende vrijwillig, dat hij den raad heeft gegeven, tot den dood van LAMPE, en dit zal hij nu met de hals betalen en boeten. Daarna zullen wij allen op REINAART afgaan, en slagen wij in onzen wensch, dan geraakt hij gevangen — en dan geene woorden meer; dan zal hij hangen. Hij heeft zijne tong zoodanig te wil, dat komt hij te sprake, hij nooit aan de galg zal komen.

Däme willen wi alle na Reinken loopen;
 Köne wi, he fhal wêrden gefangen,
 Unde nigt fele wôrde, men fôrd uphagen!
 Wente he kan sine wôrde fo fligt,
 Kunt he to wôrden, men hanget öme nigt.
 Mid desser sone, dat wêt ik wal,
 Brunen unde Ifegrim wol nögen fhal.

Alse dit de koning hadde gehôrd,
 He sprak to deme Luparde fôrd:
 Ik wil dôn na juweme råd.
 Hyrumme bede ik ju, dat ji gât,
 Halet uns hêr de beden heren;
 Men fhal se wedder mid groten eren
 By uns sätten in den råd.

Ik bede ök, dat ji des nigt en lât:
 Ji fholen förboden alle de deren,
 De hyr latesten to hove weren.
 Men fhal ön allen laten forstân,
 Wo falsfhliken Reinke is entgân,
 Un wo Belyn un Reinke, de rode,
 Lampen hävven gebragt tom dode.
 Ein islik fhal ök Ifegrime, deme wulve,
 Wêrdigheid dôn, unde Brunen dat fulve.
 De söne fhal syn, so ji hävven gesägd,
 Belyn, de forräder, un alle syn slägt.

Do ging de Lupard altohand,
 Dâr he Brunen unde Ifegrim fand.
 Se legen gebunden, un worden gelôft.
 He sprak: ik bringe ju guden trôft,
 Dârto des koninges fast gehede.
 Forstât mi regt, ji heren bede,
 Hävt myn here tegen ju misgedân,

Met dezen zoen, zullen naar mijn oordeel
BRUIN en **IZEGRIM** zeker te vreden zijn."

Zoodra de Koning dit vernomen had, zeide hij aan den Panther: „Ik zal uwen raad volgen. Ik verzoek u, dat gij bij de beide Heeren gaat en ze hier haalt. Ik zal ze met groot bewijs van eere wederom in den Raad zetten. Gij zult verder alle dieren, die onlangs hier ten Hove waren, ontbieden; men zal aan hen allen bekend maken, met hoe veel valscheid **REINTJE** het heeft weten te ontkomen, en hoe hij en **BELLIJN LAMPE** hebben omgebrigt. Elk hunner zal ook **BRUIN** en **IZEGRIM** hulde bewijzen. **BELLIJN** de verrader en zijn geheel geslacht zullen tot verzoening dienen.

LUPARDUS ging spoedig naar de gevangenis, waar **BRUIN** en **IZEGRIM** gebonden lagen. Hij ontsloeg ze en zeide: „Ik breng u goeden troost en daarbij des Konings bevel tot vrijheid en vrij geleide. Verstaat mij wel. Heeren! Heeft de Koning zich tegen u vergrepen, het is hem leed, en hij laat u weten, dat hij u tevrede wil stellen.

Dat is öme léd, unde he lät ju forftän :
 He wil, dat ji tofreden fyn,
 Uude entfangen tor söne den rambok Bellyn,
 Dárto fyn flägte unde al siue mage
 Fan nu an wente tom jungesten dage.
 Taftet de an ane alle geld,
 Is it in deme wólde, edder up deme feld.
 Nog givt ju dárto mines heren gñaden
 Reinken, de ju hävt forraden:
 Den moge ji ane jennige klagt
 Forfolgen mid aller juwer magt,
 Reinken, fyn wyv, unde al sine mågen,
 So wór dat ji se können belagen.
 Dit is ene sêr kostlike fryigheid,
 De mi de koning ju säggen heit.
 Dit wil fus hölden de koning ryk,
 Unde sine nakömelinge ewiglyk:
 Ji möten forgeten alle shulde,
 Unde swären öme fast juwe hulde.
 Dit moge ji dón mid groter ere.
 He misdait tegen ju nummermere,
 Nemet dit an, ik rade, dat ji it dón.
 Alfus word gemaked de sön
 By heren Luparde dessen to baten.
 Des mošte Bellyn den hals dár laten.
 Alfus werd Bellyns-flägte alle dage
 Nog forfolged fan Ifegrim's mage.
 Desse twydragt was also begund.
 Se forbiten se nog, al wór se kunt,
 Unde nemen fast, se dón it mid regte;
 Lämmer, shape, ja alle Bellyns flägte,
 Desse wérden fan ön nigt gefhoned,

Gij ontvangt BELLIJN tot een zoen, tegelijk met zijn geheel geslacht en zijne bloedvrienden van nu af tot op den jongsten dag. Gij zult ze mogen aantasten zonder geld in veld en bosch; en bovendien geeft hij REINAART, die u verraden heeft, in uw geweld, te gelijk met zijne vrouw en kinderen, waar gij hem ook kunt bezetten. Dit is een groot privilegie, hetwelk de Koning u geeft, en hij en zijne nakomelingen zullen u dit eeuwig en erfelijk gestand doen.

Gij moet ook al het leed vergeten en hem trouwe zweeren. Dit moogt gij in goeder eere doen. Hij heeft u nimmer misdaan. Neemt den raad, om dit te doen, goedwillig aan."

Aldus werd door den Panther ten hunnen voordeele de zoen gemaakt; zoo schoot BELLIJN het leven er bij in.

Sedert worden allen die tot BELLIJN's geslacht behooren, door IZEGRIMS kinderen vervolgd; de tweedragt begon toen en het bijten duurt voort, waar ze maar kunnen. Zij meenen, dat zij het met regt doen. De lammeren en schapen worden zoo min als de rammien verschoond, en de tweedragt heeft nimmer opgehouden.

(212)

Øk wærd de twydragt nummer forsoned.

De koning lét forlängen den hov.

Twelv dage, umme nog merer low

Brunen unde Ifegrim to dånde:

So blide was he, dat he se fõnde.

DAT

De Koning liet het Hoffceest voor twaalf dagen
verlengen, om aan IZEGRIM en BRUIN te meer
eere te bewijzen, zoo verheugd was hij dat de
zoen gefloten was.

REIN-

Dat ander Bók

FAN

REINKEN DEME FOSSE.

*To deme hove des koninges, dën he hëld, kwemen
nigt allene de deren, men òk de fògeln in gro-
ter forsamlinge, klageden over Reinken, unde
spröken under sik, so hyr nafolget:*

De koning hävt uns to sik entboden:
Wi möten to hove, dat is fan noden.
Nigt en hilpet Reinken mër sine kunst,
He is grov in des koninges ungunst.
So fele unfer is in deme tal,
Over Reinken willen wi klagen al,
So wan wi komen in den hov;
Dat hävt he tegen uns fordéned grov.
Wente wi, òk des gelyk unse kinder,
Hävven finer gehad groten hinder
Unse eier un jungen he nummer en spárt.
Des krigt he nu eine kwade fârd,
Ja wi willen malkander ju dôn fast bystand,
Up dat he todëgen wërde gefhand
For sine lösheid unde falshe lage,
Dâr he uns mede shaded hävt fele dage.
Ja hadde wi êr uns sus besproken,

Wi

REINTJE DE VOS.

TWEEDE DEEL.

V O O R R E D E .

Tot dezen tweeden Hofdag van NOBEL kwamen niet alleen de dieren, maar ook de vogelen in eene groote menigte; zij hadden allen over REINTJE te klagen, en zij spraken onder elkander, zoo als hier volgt:

„**D**e Koning heeft ons tot zich geroepen! Wij moeten ten Hove gaan. Nu zullen de kunstnarigen niet meer aan REINTJE baten. Hij is geheel in 's Konings ongenade. Hoe groot ook ons getal zij, wij moeten allen over hem klagen, zoodra wij in het Paleis komen. Hij heeft het zwaar tegen ons verkorven, want wij alle hebben, gelijk ook onze kinderen, erg van hem geleden. Hij spaarde noch onze jongen noch de eijeren. Het zal er hem nu ook naar gaan. Wij zullen elkander bijstaan, opdat hij ter degen gestraft werde voor zijne loosheid en valsche streken, waarmede hij ons gedurende eenen langen tijd gekweld heeft. Hadden wij ons voorheen zoo gesloten gehouden, wij hadden reeds voorlang wraak erlangd over den loozen schalk. Wordt bij nu gehangen, hoe zullen wij ons verheugen!

REIN-

Wi hadden uns lange wol gewroken
 An Reinken, deme êrlosen deve.
 Werd he nu gehangen, so gefhût uns leve.
 Ja! Reinke plâgt to fyn forbolgen,
 Men late uns fry unse klage forfolgen:
 Dên fhaden, den he uns to dônde plâgt,
 Dârfôr krigt he nu fyn regte Regt.
 Ja de koning hävt dat ordel gegeven,
 Reinke fhâl nigt länger leven.
 Ôme werd nu alle fhande forlened,
 Dat hävt he faken nôg forlened.

Also de hov sus was bereyt,
 So hyr fôr gefhreven stait,
 Unde alle ding was so besteld,
 Dâr kwam to hove manning Heit.
 De dere weren dâr nigt alleyne
 Men ôk fete foglet grôt unde kleyne
 Dâr kwam to hove manning Here
 To Megrimes unde to Brunen ere,
 Dâr was froude mid grotene feste:
 Men hêld dâr blydfhop de alderbäfte,
 De je ward gefên fan deren;
 Men danfsede den hovdans by maneren
 Mid trumpen unde mid fhalmeyden.
 De koning hadde laten bereiden,

Dat

REINTJE plagt stout en trotsch te zijn; als wij onze klagten naar eisch voortzetten, dan zal hij nu de geregte voldoening vinden, voor de schanden, welke hij ons plagt aan te brengen. Ja! de Koning heeft nu het vonnis geveld; REINTJE zal niet langer in het leven worden gelaten; hem wedervare nu de schande, welke hij zoo dikwijls heeft verdiend (6).

Tweede Hofdag; nieuwe klagten over REINTJE door het Konijn en de Kraai. Besluit van den Koning tot de belegering van Malepertus.

Zoodra het Open-hof was toebereid, in dier voege als het beschreven stond, en alle zaken naar eisch bezorgd waren, kwamen aldaar eene menigte van Heeren bijéén, en niet alleen de dieren, maar ook de vogelen groot en klein. Ook kwamen er vele Rijks grooten ter eere van BRUIN en IZEGRIM. Daar was vreugde met staatie; alles in blijdschap, zoo als het nog nooit bij dieren was gezien. Men danste den Hofdans naar oude zeden, onder het geluid der trompetten, en schalmeijen.

De Koning had de tafels zoo laten bereiden, dat elk zijn genoegens zoude vinden. Naar alle kanten had hij zijne boden gezonden, opdat elk
ko-

Dat ein islik genóg dár fand :
 Allen weren boden gefand,
 Dat se mosten komen dár.
 Fögele unde dere mannig pár
 Reifeden dárhen by'dage un nagte :
 Men Reinke de fos lag up der wagte.
 De falsche pelegrym unde lose wigt
 Kwam de tyd to hove nigt.
 He brukede al syn ölde spél ;
 De öme dankeden , dër en was nigt fél.
 Dár was to hove mannig sank ;
 De spise slojede unde de drank ;
 Dár sag men shärmen un fegten ;
 Ein islik kwam mid sinen slägten.
 Ein dël dansfeden , ein dël de fungen ;
 Dár sag men pipen unde bungen.
 De koning sag fan sineme fäl,
 Öme hagede sêr wol de grote gräl.
 Do agte dage al ummeweren,
 De koning sat mid sineme heren
 Över tafelen unde at.
 Dat kanyen kwam för öm , dár he sat
 By finer fruwen , der koninginne ,
 Unde sprak mid eineme drovigen sinne :
 Hete , her koning , unde al de hyr syn ,
 Entfärmet ju dog der klage myn !
 Ik mene , men selden hävt gehörd
 Sodan forradend unde argen mörd,
 Also Reinke an mi begunde ,
 Gisteren morgen tor festen stunde ,
 Do sat Reinke för sineme hüs ,
 För finer borg to Malepertus .

komen moest en nu trokken de dieren en vogelen bij paren derwaarts, zoo bij nacht als over dag. REINTJE, die valsche pelgrim en looze boef, kwam niet ten Hove; hij bleef op de loer, en bedreef zijne oude kuren; niemand sprak tot zijnen lof.

Spijs en drank was er in overvloed. Hier hoorde men zingen, elders zag men scherm en vechten. Elk kwam met zijn geslacht, elk was vrolijk bij zang en dans, onder het geluid van fluit of zakpijp. De Koning zag dit uit zijne Hof en schepte vreugde in het blij gejuich.

Toen er acht dagen verlopen waren, gebeurde het, dat terwijl de Koning met de hovelingen aan tafel zat, de konijn voor hem en de Koningin trad, en op eenen treurigen toon aldus aanhief:

„Heer Koning en allen, die hier tegenwoordig zijn! Ontfermt u over mijne klagten! zoo ik meen, heeft men nooit van zulk een verraderlijken en boezen moord gehoord, als REINAART tegen mij heeft ondernomen. Hij zat gisteren morgen om zes ure voor zijnen burgt *Malepertus*; en ik meende gerust en in vrede tot hem te gaan; te meer was ik vrijmoedig, om dat hij zich in het gewaad van eenen pelgrim vertoonde, en zoo ik

Ik mende mid freden för öm to gån;
 Ik sag öm alse enen pelegrim stån.
 Mi dugte, dat he sine tide las,
 Darumme ik des to dryfter was.
 De fulven straten moſte ik dorg,
 Wolde ik wäfen to desser borg.
 Do he mi sus hadde fornomen,
 Begunde he mi näger to komen.
 Ik dagte, he wolde mi frundlik moten,
 Do grêp he mi an mid sinen poten;
 He taſtede mi an twiſhen mine oren:
 Ik mende, ik hadde myn höved forloren.
 Sine klouwen weren lang unde ſharp,
 Darmid he mi tor érden warp;
 Men dat wêt ik Gode dank,
 Ik was ſo ligt, dat ik entſprank,
 Unde sus út sinen poten kwam.
 He grimmede fêr, unde was gans gram,
 Dat he mi niget behölden mogte.
 Ik ſwêg, un makede altas nên gerogte,
 Dog moſte ik myn eine ör dår laten,
 Unde in mineme hövede ſint fêr grote gaten;
 Hyr moge ji ſên dit ungefög,
 Daar he mi mid sinen klouwen ſlóg.
 Fylna hadde ik gebleven död.
 Here, latet ju entfärmen desse nöd,
 Dat men alſus brikt juwe gelede;
 We is, de faren dorv over de hedê,
 Nu Reinke alſus de ſtrate belägt?
 Do he düt sus hadde gefägd,
 Kwam dår Markenouwe, de kraie, fôrd,
 Un ſprak to deme koninge desse wôrd:

meende zijne getijden las. Ik moest dien weg langs, zoude ik herwaarts ten Hove komen. Toen hij mij vernam, kwam hij nader en ik dacht dat hij mij vriendelijk te gemoet ging. Hij vatte mij aan met zijne klauwen en greep mij tusfchen de ooren; ik dacht niet anders, of ik verloor het hoofd; de nagels, waarmede hij mij ter aarde wierp, waren lang en fcherp, doch ik was gelukkig zoo ligt en vlug, dat ik hem ontsprong, en alzoo uit zijne pooten ontsnapte. Hij fcheen erg vertoornd, dat hij mij niet behouden mogt; ik zweeg en maakte weinig geruchts en moest er een mijner ooren laten; ik heb vier groote gaten in mijn hoofd. Gij kunt deze ellende nog zien en hoe hij mij met zijne nagels kwetfte. Ik was bijna dood gebleven. Heer! ontferm u over mijnen rampspoed, en bedenk dat men alzoo uw vrijgeleide verbreekt. Wie zal langs 's Heeren straten durven gaan, als REINTJE alzoo de veiligheid belaagt?"

Naauwelijks had hij deze woorden gefproken of er verfcheen MERKENAU (de kraai) en deze fprak den Koning aan op de volgende wijze:

P 2

„ Waar-

Wërdige koning , gnädige here ,
 Ik bringe ju jammerlike märe .
 Fan angefte kan ik nigt fele fpräken ;
 Mi dünkete , mi wil myn härte tobräken .
 Is dat nigt ein jammerlik ding ?
 Hüden morgen , do ik ütging
 Mid Sharpenebbe mineme wive ,
 Där lag gelyk eineme doden ketive
 Reinke de fos up der hede ,
 Unde hadde fine ogen forkered alle bede .
 De tunge häng öm üt fineme munde .
 Gelyk fõ eineme doden hunde ;
 Öme ftund de mund wide open .
 Fan angefte begunde ik to ropen .
 Jo mër ik rëp , jo stiller he lag .
 Wo faken fprak ik : o we ! un o wag !
 He is alderdinge dôd !
 Darumme hadde ik ruwe grôt ,
 So fër mi fines dodes entfärnde !
 Ik beklagede öm , unde myn wyv de kärnde ;
 Mër ruwe hadde wi , wan jennig lövet .
 Ik betaftede finen båk unde fyn höved ,
 Myn wyv ging ftån to fineme kinne ;
 Se märkede , eft igt were darinne
 Tekene des levendes grôt efte klën ;
 Men he lag dôd alfe ein ftën .
 Dit hadde wi bede wol gefworen .
 Wo fe fõr , dat moge ji nu horen .
 Do fe in forgen fus by öm ftund ,
 Unde ör höved hêld by fineme mund ,
 He märkede , dat fe fik nigt en hodde ,
 He grëp fe an , ja dat fe blodde ,

„ Waardig Koning! genadig Heer! Ik breng u eene treurige tijding. Ik kan nauwelijks spreken door droefheid. Mijn hart is gebroken door het jammerlijke van de zaak. Toen ik heden morgen met SCHERPENEBBE, mijne vrouw, uitging, zag ik REINTJE, op de heide dood liggen, gelijk een misdadiger op het rad. Zijne oogen stonden beide verdraaid; de tong hing hem, gelijk die van eenen dooden hond, buiten den bek; — de laatste stond wijd open. Ik begon van droefheid te roepen, en hoe meer ik riep, hoe stiller hij lag. Wij riepen beiden: O wee! o wee! Hij is waarlijk dood. Ik beklagde hem, en mijn wijf kermde; wij betoonden grootere rouw, dan vele denken zouden. Ik bevoelde zijnen buik en zijn hoofd. Mijne vrouw ging bij zijnen mond staan en loerde, of zij nog eenig teeken van leven bij hem bespeurde, maar hij lag, zoo stil als een steen; wij zouden beide gezworen hebben, dat hij dood was. Hoe zij nu voer zult gij hooren.

Toen zij zoo in angst bij hem stond en haar oor aan zijnen mond hield — toen hij bemerkte, dat zij niet op hare hoede was, hapte hij toe en beet haar het hoofd af. Ik schrikte erg en riep: O wee! o wee! Toen schoot hij op en snapte ook naar mij; ik ontvloog hem; anders was ik ook gedood; nauwelijks ontkwam ik het gevaar en vloog naar eenen boom. Van hier zag ik hoe de schelm mijn goede wijf verslond. Hij was zoo hongerig en gulzig, dat hij er wel twee bovendien zou gelust hebben. Hij liet geen beentje

Unde spilet ör ök förđ av dat höved.
 Ik forfhrekkede mi mér, wan jennig lövet.
 Ik schryede lude: o we! o wi!
 Do fhót he up, unde snappede na mi.
 Men ik entflóg öm mid angefte grót,
 Anders were ik ök där gebleven dód;
 So nouwe was it, dat ik entkwam,
 Up enen bóm de flugt ik nam,
 Unde sag fan férne, wo desse ketyv
 Stund unde at myn gude wyv.
 He was fo hungerig, so dugte mi do,
 He hadde nog wol twe gegeten darto,
 He lét nigt na wer knoken efte bèn.
 Do ik dessen jammer hadde gefèn,
 Dat he där nigt hadde gelaten,
 Unde he wäglép finer straten,
 Ik flóg där, wol was it mi towedderen,
 Där fand ik nog etlike fedderen
 Fan mineme wive Sharpenebben,
 Up dat ik de mid mi mogte hävven,
 Unde mogte de wifen juwen gnaden.
 Latet ju entfärmen desses groten fhaden!
 Here, do ji hyr av neyne wrake,
 Unde agte ji nigt desse sake,
 Dat sus juwe gelede werd gebroken,
 Ji wérden fér darumme forsproken!
 Men sprikt: *de is mede shuldig der dód,*
Do nigt en strafet de misfedd,
Unde ein islik wil dan wäfen here.
 Dñt were to na juwer forftliken ere.
 Do alfus der kraien wörd
 Unde ök des kaninen weren gehörd,

over. Nadat ik deze eklende gezien had, en hij zijnen weg ging, vloog ik derwaarts, hoe zwaar het mij viel; het eenigste, wat ik van mijne vrouw vond, waren deze vederen, welke ik opnam, om ze aan uwe genade te vertoonen. Ontferm u Heer, over mijnen ramp! Neemt gij geene wraak van deze misdaad, en acht gij het niet, dat uw vrijgeleide, alzoo wordt verbroken, dan zult gij hierover hoogelijk besproken worden. Men zegt, dat hij, die de misdaad niet straft, medeplichtig wordt en dat elk dan zijn eigen regter zal willen zijn, maar dit was uwer Vorstelijke eere te na."

NOBEL, de Koning, was zeer ontsteld, nadat hij de klagten van den konijn en de kraai gehoord

Also se ðre klage sus hadden formeld,
 Nobel de koning wård sere forgreld.
 He sprak in torne: by miner truwen,
 De ik fhuldig bin miner fruwén,
 Ik wil dit kwade so êrlik wrâken,
 Dat men dar lange shal affspraken.
 Dat myn gelede unde myn gebôd
 Sus is tobroken! Ik was ein sot,
 Dat ik dessen shalken fos
 So willigen hâvve gelaten lôs,
 Unde ik siner loggen so faste lövede,
 Darmode he mi so listigen shövede
 Ik makede einen pelegrim fan ðm,
 He sholde hen na Yerusalem.
 Wo klouwede he mi up der mouwen!
 Men de fhuld was dy miner frouwen;
Dog ik bin des allene nigt,
De by frouwen-rade shaden krigt.
 Late ik Reinken länger betâmen,
 Wi alle möten uns des shâmen
 It is tomalen ein slimmen drôg:
 So was he to jâr, so is he nog.
 Ji heren denket darup mid flyt,
 Wo wî ðme krigen in korter tyd,
 Nigt en kan he uns entgân,
 Wil wi dat êrnstlik gripen an.

Ifegrim unde Brune, desse bede
 Behagede wol, wat de koning sâde;
 Se hopeden nog wêrden gewroken
 An Reinken, konden se it tôstoken;
 Men se dorften nigt sprâken ein wôrd:
 De koning was so sere forstôrd,

hoord had. Hij sprak in toorn; ik zweer het bij de trouw, welke ik aan mijne vrouw schuldigen, ik zal deze daden zwaar straffen, om dat mijn opontbod en mijn vrijgeleide hierbij zoo veracht zijn. Ik handelde als een dwaas, toen ik den loozen schalk heb losgelaten, ook dat ik de leugenen, waarmede hij mij zoo erg bedrogen heeft, heb geloofd. Ik maakte hem tot een Pelgrim en hij zoude naar *Jeruzalem* gaan, en wat heeft hij mij al meer op den mouw gefpeld? Het is alles de schuld van mijne vrouw, maar ik ben de eerste niet, die bij het volgen van vrouwen-raad schade lijdt.

Laat ik aan REINTJE verder den vrijen gang, wij zullen ons op het laatst nog meer moeten schamen; hij was voorheen een looze schalk, en hij is het nog. Gij Heeren! overweegt het in ernst, hoe wij hem binnen korten in onze magt krijgen; hij kan ons niet ontgaan, als wij de zaak behoorlijk aanvatten.”

Hetgeen de Koning zeide behaagde aan IZEGRIM en BRUIN bijzonder wel. Konden zij het met bidden erlangen, dan hadden zij zich gaarn op REINTJE gewroken, maar zij durfden geen woord spreken, om dat de Koning zoo verstoord was. Eindelijk nam de Koningin het woord, en

Un was sêr tornig in alle sineme sinne,
 Intlâste sprak de koninginne :
 Ik bidde ju , koning , myn gnâdige here !
 Toornet ju dog nigt so fere ;
 Ji sholen ôk nigt so ligte fwëren ,
 Up dat ji blive by magt unde eren .
 Nog wete ji nigt waraftige sake ,
 O'k hörde ji nog nigt de weddêrsprake .
 Were Reinke nu hyr tot stede ,
 Filligte hyr weren wol minse rede
 Fan dën , de nu klagen over òm ;
Audi et alteram partem !
 He klaget faken , de fulven misdôt .
 Ik hêld Reinken wys un frôd ,
 Ik hodde mi nigt fôr desseme rogte ,
 Darumme halp ik òme , dat ik mogte .
 Dat dede ik , here , al dorg juwen stomen ,
 Wowol it nu anders is gekomen .
 Is he kwâd , este is he gûd ,
 He is fan rade wys unde frûd ,
 Darto ôk fan groteme geflâgte .
 Hyrumme , here , bedenket it regte ,
 Dat ji nigt forhallen juwe ere !
 Ji fint jo al des landes ein here ,
 Reinke kan for ju nigt bliven :
 Wille ji òme fangen , edder entliven ,
 Juwe ordel mot jummer gân !

Do sprak de Lupard wedder an :
 Dat kan ju , here , nergen ane s'haden ,
 Dat ji êrst Reinken to worden staden .
 Wat s'hadet , dat ji òme horen êrst spraken ?

zeide: „ Ik bid U, Heer Koning! Vertoorn u niet te sterk, en zweer niet te spoedig; gij kent het ware van de zaak nog niet, omdat gij het slechts van eenen kant hoordet. Ware REINTJE hier aanwezig, misfchien spraken zij, die nu over hem klagen, veel minder. *Hoort en wederhoort*, is eene regel, zoo waar als oud. Hij die schuldig is klaagt somtijds het ergste. Ik hield REINTJE voor wijs en vroom, en had hem anders, niet aan het regt onttrokken. Ik hielp hem derhalve ter goeder trouw en ten uwen nutte, hoe zeer het nu anders uitkomt. Hij moge kwaad of goed zijn, hij is wijs en slim van begrip, en hij is bovendien van een groot en aanzienlijk geslacht. Heer! bedenk u derhalve, opdat gij niet door overhaasting uwe eere benadeelt. Gij zijt de Heer des Lands en REINTJE is niet tegen u bestand. Wilt gij hem vatten of ontlijven, uw vonnis moet doorgaan.”

LURARDUS hernam: „ Indien gij, Heer Koning! hem eerst te worde wilt staan, dit zal u in geen opzigt kunnen benadeelen. Gij kunt u daarna even goed op hem wreken. Volg derhalve

ve

Ji mogen dänne dog ju an öme wräken.
 Darumme folget juwer fruwen räd,
 Unde ök der heren, de hyr stät.
 .. Ifegrim sprak: dat en kan nigt fhaden,
 Dat wi des bäften helpen raden.
 Hér Lupard, höret mi wes mede:
 Al weré Reinke hyr förd tor stede,
 Unde he sik der sake konde entlággen,
 De desse twe hyr up öme säggen,
 Ik wil eine sake dog bringen förd,
 Där he fyn lyv hävt mede forbörd.
 Men nu wil ik derfulven fwigen,
 So lange wi öm hyr wedderkrigen.
 Des hävt he boven alle dat
 Deme koning gewised einen fhat
 In Husterlo by Krekelpüt,
 Dat nog groter loggen is dan düt,
 He hävt der loggen fele gelogen,
 Darto hävt he uns alle bedrogen.
 He hävt Brunen fere gefhänded un mi:
 Där wil ik myn lyv nog fätten by,
 Newerlde he regt de wårheid säde,
 Nu rovet unde mördet he up der hede.
 Wes deme koninge un ju dunket gód,
 Dat is billik, dat men also dót.
 Men hadde he hyr willen to komen,
 He hävt de märe wol fornomen
 U't des koninges hove by finen boden.
 De koning sprak: wat is dat fan noden,
 Dat wi alle hyr na öme beiden?
 Ik gebede, ji fholen ju alle bereiden
 Unde folgen mi in deme festen dage:

ve den raad van uwe vrouw en van de Heeren , hier tegenwoordig."

IZEGRIM zeide : „ Het zal geen nadeel doen , dat wij ook ten besten helpen raden. Heer LUPARDUS , hoor mij dan ook. Al ware het dat REINAART hier tegenwoordig was en zich vrij pleitte van hetgeen deze twee tegeh hem hebben ingebracht , ik zal eene zaak voorbrengen , waarmede hij zijn lijf en leven heeft verbeurd , maar ik wil er nu van zwijgen , tot zoo lang hij op nieuw in onze magt is. Behalve dit alles heeft hij den Koning gewezen op eene schat , welke te *Husserloo* bij *Krekelput* ligt , en wie kent een grooter leugen ? Hij heeft reeds veel malen ons allen belogen en bedrogen. Hij heeft BRUIN en mij erg te schande gebracht , en ik wil er mijn leven tegen zetten , dat hij nooit de waarheid sprak , en nu rooft en moordt hij op de heide. Het is wel billijk en goed , dat de Koning overeenkomstig uwen raad handelt , maar had REINTJE hier willen komen , hij wist wel , dat het Hofdag was en heeft het ontbod door 's Koning boden wel vernomen."

De Koning sprak : „ Wat zoude het helpen , dat wij allen hier naar hem wachteden. Ik beveel , dat gij allen u gereed zult houden , om mij op den zesden dag te volgen. Ik wil een einde heb-

Ik wil einen ende hävven der klage!
 Wo dunket ju fan deme fulen wigte?
 He makede wol ein land to nigte!
 Maket rede, al dat ji mogen,
 Mid juweme harnsche, speten un bogen,
 Mid donrebusfen, pol-äksen un bården!
 Ik gebede, dat ji fo up mi wården,
 Efte ik juwer welke to ridder floge,
 Dat de den namen mid eren droge!
 Wi willen hen för Malepertus,
 Und sèn, wat Reinke hävt in deme hûs.
 Se antwörden deme koninge alle: Ja!
 Wan ji gebeden, fo folgen wi na!

Alse desse råd fus was gefloten,
 Dat de koning unde sine genoten
 Wolden tèn för Reinken hûs
 För dat slot Malepertus,
 Grimbård was mede in deme rade,
 He lèp hastigen unde drade
 Na Reinken slot, al dat he mogte,
 Up dat he öme de tidinge brogte.
 He beklagede öme, un sprak jo faken:
 Og Reinke! öm! nu wilt sik maken!
 Du bist dat höved fan unfeme geslägt,
 Wi mogen di wol beklagen mid regt:
 Wente wan du plagst for uns to språken,
 So en konde uns nigt entbråken:

So

hebben aan de klagten. Wat denkt gij wel van den booswicht? Hij zoude wel het geheele land ten verderve brengen. Maakt u gereed met uwe harnasfen, speren en bogen en met uwe donderbusfen, strijdbijlen en morgenstarren. Ik beveel, dat gij mij alzoo optrekt, en u zoo gedraagt, dat gij, wanneer ik eenigen uwer tot Ridder mogt slaan, dien naam met eere moogt dragen. Wij zullen optrekken naar *Malepertus* en zien hoe REINAART bij magte is."

Alle aanwezigen antwoorden den Koning: „Ja, als gij beveelt dan volgen wij."

*Getrouwheid van GRIMBAARD tegen REINTJE;
waarschuwung om zich naar den Koning
te begeven.*

Toen het besluit alzoo genomen was, dat de Koning en zijne Vafallen (Leenmannen) zouden optrekken ter belegering van REINTJE's kasteel: *Malepertus*, trok GRIMBAARD, die in de vergadering tegenwoordig was geweest, dadelijk naar gemelden burg, om aan zijnen oom de tijding te brengen. Hij beklagde dezen en sprak bij zich zelve. „Ach! oom REINTJE, hoe zal het nu gaan, gij zijt het hoofd van ons geslacht. Wij mogen u wel met reden beklagen. Gij plagt voor ons te spreken, en hierdoor ontbrak ons weinig, vermits gij zoo slim en bedreven waart."

So thone;kanstu dine fallacien!

Mid sus groter lamentacien

Kwam he to Malepertus gegân,

Unde fand Reinken dârbuten stân.

He hadde fangen twe duven junge,

Dâr se to öreme êrsten sprunge

U't öreme neste slegen wolden:

Se fellen, unde konden sik nigt enthôlden,

Wente öre fedderen weren nog to kort.

Reinke sag dit, unde grêp se fôrd;

Wente he faken umme jagd útging.

Sus sag hê komet den Greving.

He forbeidede siner, unde sprak öme an:

Wilkomen neve fôr jennigen man,

Dên ik in mineme slâgte wêt!

Ji lopen so fere, dat ji swêt!

Wat havve ji nyes fornomen?

Grimbârd sprak: ik bin gekomen,

Dat ik ju tidinge mogte bringen,

Wowol se is fan kwaden dingen.

Lyv unde gûd is al forloren!

De koning sulven hävt gefworen:

He wil ju laten shândigen doden,

Unde hävt alle ummehêr geboden,

Hyr to wâfen na ses dagen

Mid bogen, mid fwêrden, busfen un wagen.

Alle raden se to juweme shaden.

Hyr moge ji kortes ju up beraden:

Wente Ifegrim unde Brune sin nu

Bât by deme koninge, dan ik by ju.

Al dat se willen, dat is gedân.

Ifegrim hävt öme laten forstân,

Dat

Onder het uitboezemen van zulke klagten , kwam hij bij *Malepertus* en vond REINAART buiten den ingang. Deze had twee jonge duiven gevangen , die buiten het nest gekomen , hunne eerste sprongen waagden. Zij vielen en konden zich niet weder opheffen , want hunne vleugels waren te kort. REINTJE zag dit , en greep ze , en nu zag hij GRIMBAARD van verre aankomen.

Hij wachtte denzelfen op , en sprak hem aan : „ Zijt welkom Neef , en wel boven elk van mijne bloedverwanten. — Hoe hebt gij u zoo in het zweet geloopen ? Is er wat nieuws ? ”

GRIMBAARD antwoordde : „ Ik ben gekomen om u eene kwade tijding te brengen. Alles is verloren ; lijf en goed ; de Koning heeft gezworen , dat hij u wil doen hangen. Hij heeft alle leenmannen ontboden om hier te zijn , binnen den tijd van zes dagen , met pijl en boog , busch en zwaard , paard en wagen. Elk raadt ten uwen verderve. Gij moet een spoedig besluit nemen. IZGRIM en BRUIN staan nu bij den Koning in grooter vertrouwen dan ik bij u. Al wat zij willen wordt gedaan. IZGRIM heeft hem doen weten , dat gij een roover en een moordenaar zijt , en hij is erg op u vertoornd. Hij wordt binnen korten tijd Maarschalk. Ook hebben de konijn en de kraai zwaar over u geklaagd. Ik vrees erg

Q

voor

Dat ji ein mörder unde rover fyt.
 He drägt up ju fo groten nyd,
 He werd mårfhalk nog för deme maie.
 O'k hävt dat Kanyn unde ök de Kraie
 Up ju fo grote klage gedrägen:
 Ik forge for juwe levend todägen,
 Is it, dat ju de koning krigt.

Shyt, sprak Reinke, is it anders nigt?
 Dat is wol einer bonen wêrd!
 Sy ji därfan fo fêr forfêrd?
 Al hadde de koning nog mêr gefworen,
 Unde alle, de to fineme rade horen,
 Wan ik mi fulven råd wil geven,
 Ik wêrde nog boven se alle forhäven.
 Se mogen fele raden, we it ök fy,
 Men dat hovet ön dog nigt ane mi.
 Latet dat men faren, leve neve!
 Komet in, unde fêt, wat ik ju geve,
 Ein pâr duven jung unde fät.
 Ik en mag ök nene spife bät;
 Wente se sint gûd to fordouwen;
 Men mag se fluken funder kouwen,
 Unde de knökefhen smäkken fo fôt,
 It is halv melk unde halv blöd:
 Wente ik äte gërne ligte spife.
 Myn wyv hold ök defulven wife.
 Komet in, se werd uns wol entfân:
 Men dit en latet ör nigt forftân
 Fan der fäke, dat höldet forborgen.
 Se is alto depe fan forgen;
 Fjan klener fäke falt se in fare;
 Se is fan härten alto fware.

voor uw leven, indien de Koning u in zijne magt bekomt.”

„ Kwak! zeide REINTJE: „ is het anders niet. Dit is geen boon waard en zijt gij daarover zoo bekommerd? Al had de Koning nog meer gezwo- ren, en alle zijne Raadsheeren; als ik aan mij zelve raad wil geven, dan verhef ik mij boven hen allen. Zij mogen zoo veel raden als zij wil- len, zij vermogen niets buiten mij. Laat uwe bezorgdheid varen, lieve Neef! Kom binnen en zie wat ik u voor zet. Een paar jonge vette dui- ven. Ik eet geene spijsz liefver; zij is zoo ligt te verteeren; men kan ze eten zonder ze te kaau- wen, en de beentjes smaken zoo zoet; het is half bloed, half melk. Ik eet gaarn ligte kost en mijne vrouw ook. Kom binnen. Zij zal ons wel ontvangen, doch wat ik u bidden mag, spreek niet van de zaak; zij tilt zoo zwaar, en valt spoed- dig in onmagt. Morgen zullen wij te Hove gaan; en Neef! Gij zult mij wel bijstaan, zoo als het eenen vriend en bloedverwant betaamt?”

Q 2

„ Ja

Morgen wille wi to hove gân.
 Leve òm, wille ji òk by mi stân,
 Alse ein òm deme anderen dôt?

Grimbârd sprak: Ja. lyv unde gôd
 Is to juwer behôv mid flyt.

Reinke sprak; dank hävvet alle tyd!
 Mag ik leven, it sshal ju fromen.

Grimbârd sprak: òm, ji mogen wol komen
 Fôr de heren umme juwe fake,
 Unde forantwôrden ju mid gudem gemake:
 Went de Lupard sprak dessen råd,
 Dat nemand ju dôn sshal kwâd,
 Èr ji fulven juwe wôrde dâr
 Hävven gesproken openbâr.
 Dit fulve sprak òk de koninginne.
 Dat moge ji mede nemen to finne.

Reinke sprak: wat sshadet mi dan,
 Wân mi de koning des so gân?
 Ik hope, it sshal mi nog fromen,
 Mag ik mid òme to sprake komen.

Middes Reinke binnen ging.
 Syn wyv se bede wol entfing;
 Se bereidede spife al, dat se mogte;
 De duven, de Reinke medebrogte,
 Ein islik syn dêl darfan at;
 Nog worden se nigt gans sad.
 Hadden der duven mër gewâfen,
 Islik hädde nog wol twe upgeâfen.

Do sprak Reinke to Grimbârd:
 Sêt òm, dit is de regte ârd!
 Wo behagen ju desse kinder myn,
 Alse Rofsels unde Reinardyn?

„Ja, — hernam GRIMBAARD, — lijf en goed is voor u ten beste.” REINTJE sprak: „Zijt des bedankt, blijf ik in leven, het zal u ten voordeele zijn.”

GRIMBAARD zeide: „Oom! Gij moogt gerustelijk komen, om u voor de Heeren te verantwoorden en uwe zaak te verdedigen. LUPARDUS gaf den raad, dat niemand aan u mogte kwaad doen, voor gij u zelve in het openbaar had verdedigd, en van dat advies was ook de Koningin. Dit moogt gij wel onthouden.” REINTJE antwoordde: „Wat gevaar is er, als de Koning mij dit vergunt. Ik hoop, dat ik er nog voordeel mede behalen zal, als ik hem maar kom te spreken.”

Zij traden toen naar binnen, en ERMELIJNE ontving beiden wel. Zij zette voor, wat ze had, en hierbij de duiven, welke REINTJE had mede gebracht. Elk nam zijn deel en zij hadden er niet genoeg aan; waren er meer duiven geweest, elk had er nog wel twee opgegeten.

REINTJE zeide aan GRIMBAARD: „Zie Neef! Hoe behagen u mijne kinderen, ROESSEL en REINAARTJE? Dit is van het echte bed. Zij zijn de stamhouders, en zij beginnen ook
Q 3 • goed

Se wörden unse slägte forméren,
 Se beginnen sik alrede to genären.
 De eine fanget ein hön, de ander ein küken;
 Se können ök wol int water düken
 Na kivitten unde ök na änden.
 Ik mogte se wol fakener umme jagt ütfinden,
 Men ik wil se ärsten leren froden,
 Wo se sik mogen wysliken hoden
 För de strikke, för de jägers un hunden.
 Wan se de ård wol forstunden,
 So hadde ik se wol tögeruft.
 Se sholden faken unfen lust
 Fan mannigerhande spise böten,
 De wi fan nöden hävven möten.
 Unde se slagten na mi sêr fele;
 Wente grinende spelen se öre spele
 Up de dêre, de se forhaten,
 De konnen nigt an öne baten;
 Se biten der felen entwei de käle.
 Dit is de ård fan Reinkens spele.
 Ör gripend is ök mid hastiger fârd;
 Dit dunket mi syn de regte ård.
 Grimbård sprak: it is eine ere:
 Ein islik mag sik frouwen fere,
 Da kinder hävt na fineme sinne,
 De fus mede sint na gewinne.
 Ik frouwe's mi fere, np myn eid!
 Dat ik se in mineme slägte weit.

Dit wille wi nu fus loten stân,
 Sprak Reinke, unde willen slafen gân.
 Ji sint mode, Grimbård, frund.

goed te worden voor de kost en zorgen reeds voor zichzelf; de eene vangt wel eens een duif, de andere een kieken; — ook gaan zij goed te water, naar kiviëten en eenden. Ik zou ze wel meer op de jagt zenden, maar zij moeten nog meer lessen van mij hooren, vooral hoe zij zich wachten moeten voor de strikken en voor de jagers en honden; als zij dit begrepen hebben, zullen zij wel zijn toegerust, en dan zullen zij dikwijls onzen lust naar lekkere spijs verzadigen, wanneer wij hunne hulp zullen behoeven. Zij gelijken reeds veel op mij. Zij spelen hun spel met listen, en de dieren die zij bekruipen, kunnen hun zelden ontkomen. Zij bijten dezen spoedig de keel af. Zoo doe ik ook, wanneer ik de prooi dadelijk bespring, en dit is het ware.”

GRIMBAARD antwoordde: „Het strekt u tot eere en men verheugt zich met reden, wanneer men kinderen heeft, die zich wel op de kostwinning toeleggen. Ik verheug mij van ganscher herten, dat ik zulke kleinen in mijne familie zie.”

„Wij zullen het nu hier bij laten en naar bed gaan — sprak REINTJE — gij zijt vermoeid.”
En zoo gingen zij ter ruste. Op de zaal was

Sus gängen se slapen tor sulven stund
 Up de sâl geflegen mid hoie,
 Reinke, syn gäst unde alle de proie.

Reinke was in angeste grôt,
 He dagte: gûd råd were nu wol nôd.
 Sus lag he in dânten beswârd,
 So lange dat it morgen wârd.
 Do sprak he sineme wive to,
 Unde sâde: frouwe, wâset nigt unfro,
 Wente Grimbârd hävt mi laten forstân,
 Ik mot mid öme to hove gân.
 Dog bidde ik, wâset wol tofrede,
 Este ju jemand fan mi wat sâde,
 Keret dat al in dat bäfte,
 Unde forwâret wol unse fâste.

Se antwôrde öme, unde sprak also:
 Reinke, wat nodiget ju darto?
 Dat is jo ein feldfen ding!
 Wete ji, wo it ju latestt dâr ging?
 Reinke sprak: it is jummer wâr,
 Ik was dofulvest in groter fâr:
 Etlike weren mi nigt sêr hold,
Dag dat äventûr is mannig fold,
It gait sumtides buten gisfen;
De it menet to hävyen, môt des misfen.
 Ik môt jummer dâr wâsen nu.
 Wâset tofreden, des bidde ik ju,
 Wente it is al sunder angest.
 Ik kome wedder up'et alderlangest
 Binnen fyv dagen, is it, dat ik kan.
 Hyrmede sheden se fan dan.

Rein-

versch hooi gespreid voor den gast, en voor het gezin.

REINTJE sliep weinig. Hij was in angst en goede raad was duur. Hij overwoog alles bij zichzelf en toen de morgen aanbrak, zeide hij aan zijne vrouw: „Wees niet ontfeld. GRIMBAARD heeft mij overtuigd, dat ik met hem te Hove moet gaan. Ik bid u, wees niet beangst. Is het, dat iemand iets van mij verhaalt, maak er u niet ongerust over, en bewaar onzen burgt wel.”

Zij antwoordde: „REINTJE, wat noodzaakt u tot deze reis; dit is eene vreemde zaak. Befest gij wel, hoe het u onlangs aldaar verging?”

Hij hernam: „Het is waar, ik bevond mij toen in grooten nood, en sommigen hadden het erg met mij voor, maar de kans kan keeren en het gaat somtijds boven gisfen. Hetgeen men^t meent te hebben, moet men soms ontberen. Ik moet er nu zijn. Zijt gerust bid ik u, daar is geen gevaar. Ik kom als ik kan, op het allerlangste binnen vijf dagen terug.” en hierna namen zij afscheid van elkander.

Reinke un Grimbård, de bede
 Gingen tofamende over de hede
 Na des koninges slot de regte straten.
 It mag mi fhaden, it mag mi baten,
 Sprak Reinke, efte dit mi fus flumpt,
 Dat mi desse reife tom bäften kumt!
 Dog, leve òm, horet mi nu,
 Sind lateften, dat ik bigtede tegen ju,
 Horet forder mine funde gròt un klein,
 Ift ik mi fodder wes hävve forfein,
 Dat wërde ik ju fäggen in deffer ftunde.

Ik lèt Bruner eine grote wunde
 Sniden fan fineme felle un live.
 Ik lèt deme wulve un fineme wiye.
 De fhoj fan ören föten fillen:
 Dit dede ik al dorg hates willen.
 Mid miñer loggen fhaffede ik dat,
 Dat ön de Koning wård fër hât.
 Ik bedróg den koning toforen an,
 Mër wan ik nü fäggen kan,
 Ik finfede unde fäde òm fan eineme fhat,
 Men he hävt des nog nigt lange gehad.
 Lampen ik fyn lyv avrovede,
 Unde fande Bellyn mid fineme hovede,
 Darmid he krég des koninges torn,
 Ik duvede den kanyñ fo twifhen de or'n,
 Dat ik òm filna dat leyend nam.

*Tweede reis van GRIMBAARD en REINTJE
naar het Hof; tweede biecht en belang-
rijke gesprekken.*

REINTJE en GRIMBAARD gingen te zamen den grooten weg op, over de heide naar de residentie des Konings.

REINTJE zeide: „ Het is, of het mij bekruipt, dat deze reis mij niet ten goede zal gedijen, lieve Neef! Het moge goed of kwaad uitkomen, hoor mij; sedert ik bij de laatste reis aan u biechte, heb ik meer zonden bedreven. Hoor ze nu, groot en klein, en waarin ik mij sedert vergrepen heb. Dit wenschte ik u thans voor te dragen.

Ik liet aan BRUIN een breeden lap uit zijn vel snijden en bragt hem eene groote wonde toe. Aan IZGRIM en GIEREMOED heb ik de klauwen en het vel van de voeten doen villen. Dit deed ik alleen uit nijd; door mijne leugens maakte ik hen gehaat bij den Koning. Ik bedroog ook den Koning erger dan ik nu zeggen kan. Ik veinsde en loog van eenen schat van welken hij geen duit zal zien. Ik heb aan LAMBE het leven benomen en stuurde BELLIJN met het hoofd naar den Koning, opdat deze tegen hem toornig zoude worden. Ik greep den konijn zoo erg bij de ooren, dat hij er het leven bijna bij inschoot. Het was mij leed dat hij het ontsnapte.

Ook

It was mi léd, dat it wäg kwam.

Nog wil ik fäggen twyerleie :

Mid regte klaget over mi de kraie,

Ik at fyn wyv, fröuwe Sharpenebbe.

Dat is it, dat ik bedreven hävve

Sodder miner lästen bigt.

Nog hävve ik ein ding ütgerigt,

Dat ik latesten hadde forgeten ;

Leve óm, dat fhole ji ók weten ;

Unde wil dat nu ók fäggen mede.

It was eine hornfheit, de ik dede.

Ik wolde nigt gérne, dat mi dat fulve

Shege, dat ik dede deme wulve.

Wente wi beden up eine tijd gingen

Twifhen Kokkys unde Elverdingen.

Dár ging eine merie mid öreme folen,

De bede swart weren alle de kolen.

Dat folen mogte wor óld fyn

Fan fêr mânden, nigt fele min.

Ifegrim was filna dôd;

Fan hungers wägen léd he nôd.

He bad mi, dat ik fragen fholde,

Efte de merie forkopen wolde

Öre folen, unde ók wo düre?

Sus ging ik to ör up äventüre.

Ik fprak : fägget mi, merie, fruwe,

Ik wêt, dat dit folen is juwe :

Wil ji it forkopen? fägget mi dat.

Se fprak : ja ik forkope't umme fhat.

De fumme, dár ik dat umme wil geven,

Stait agter under mineme fote gefhreven.

Wil ji it fên, ik late't ju läfen,

Ook klaagt de kraai met reden over mij; ik verflond zijn wijf. Zie daar, wat ik bedreven heb sedert mijne laatste biecht.* Ik heb onlangs nog eene daad vergeten, welke thans ook wel aan u mag voorgelegd worden.

Het was een boevenstuk aan den wolf toegebracht, hetwelk ik zelf niet gaarne ondervonden had.

Wij gingen eens te zamen tusfchen *Kokkijs* en *Elverdingen*, en zagen aldaar eene merrie met haar veulen, beide zwart als een kool; het veulen was misfchien vier maanden oud. *IZEGRIM* was bijna dood van den honger. Hij ftelde het mij voor; of ik het vragen wilde, of de merrie het veulen wilde verkoopen, en hoe duur? Dit ging op de volgende wijze toe. Ik zeide: „Vrouw Merrie hoor eens; ik weet dat dit uw veulen is; wilt gij het mij verkoopen?” „Ja — zeide zij — ik verkoop het voor goed geld en de fom, waarvoor het te koop is, staat onder mijnen achtervoet gefchreven. Wilt gij het zien, gij kunt het lezen.”

Ik bemerkte het wel, waarop zij doelde en zeide: neen, vrouw! ik kan noch lezen noch fchrijven en ik begeer uw kind niet. *IZEGRIM* wilde gaarne den prijs weten, en heeft mij herwaarts gezonden. De merrie hernam: laat hij zelf komen, dan zal ik hem wel onderrigten.

Do hörde ik wol, wör se wolde wäfen.
 Ik sprak: nèn, fruwe, des fyt bërigt,
 Läfen eft fhriven kan ik nigt,
 Juwes kindes ik ök nigt en begëre;
 Men Ifegrim wüfte gërne, wo it were,
 De hävt mi hërgesänd to ju.
 Do sprak se: so latet öme komet nu,
 So wil ik öme des maken fröd.

Do ging ik hen, där Ifegrim stöd;
 Ik sprak: wil ji ju äten sad?
 De merie fägt unde entbüt ju dat,
 Dat geld stait under öreme-fote fhreven,
 Wör se dat folen wil umme geven.
 Se wolde't mi hävven läfen laten,
 Men wat fholde mi dat baten,
 Wente ik jo nene fhrivt en wét?
 Des lide ik faken grôt fordrét.
 O'm, fét, eft ji dat konnen läfen.

Ifegrim sprak: wat fholde dat wäfen,
 Dat ik nigt fholde läfen, wat it ök fy?
 Ja düdefh, wälfh, latyn, ök franzós darby?
 Hävve ik dog to Erforde fhole gehölden;
 O'k hävve ik mid den wifen ölden,
 Alfe mid de mäfters fan der audiencien,
 Questien gegeben unde sentencien,
 Ik was in der loyen (7) gelicentiéred.
 So wat fhrivtûr, dat men viféret,
 Kan ik läfen gelyk mineme namen.
 Darumme wil ik wol mede tórámen.
 Beidet ji miner hyr ein klén,
 Ik wil gân unde de fhrivt befén.

He ging hen unde fragede även,

Ik ging toen naar IZGRIM en zeide : „ Wilt gij u zat eten, de merrie wil haar jong wel geven; zij zegt de prijs staat onder den achtervoet. Zij wilde mij het laten zien; maar waartoe zoude dit dienen, daar ik zoo min lezen als schrijven kan. Het smart mij. Oom! beproef het of gij het niet kunt lezen.”

IZGRIM antwoordde: „ Het zou er fraai uitzien, indien ik niet alles lezen konde, wat mij voorkwam. Het Duitsch en Waalsch ken ik zoo goed als het Latijn en Fransch, en heb ik niet te *Erfurt* te school gegaan en aldaar met de oudste Wijsgeeren en met de Hoogleraren gedisputeerd, quæstien gefolveerd en uitspraken gedaan, en ben ik geen Licentiaat in de regten? Al het schrift kan ik lezen, zoo goed als mijn naam, en daarom wil ik er op afgaan. Wacht mij hier een poos. Ik zal het schrift bezien.”

Hij ging en vroeg: waarvoor is het veulen te koop?

Wo se dat folen wolde geven?
 He fragede na deme bāsten kope.
 Se sprak: dat geld stait tohope
 Gefhreven under mineme agterfōt.
 He sprak: lāt sēn! Se sprak: ik do't!
 Se bōrde den fōt up boven dat gras,
 De nye mid iferen beslagen was.
 Mid ses hōvnagelen — unde slōg wisse,
 Unde rakede ōk nigt al misse;
 Wente se slōg ōme so fōr sijn hōved,
 Dat he storte, unde lag fordōved,
 Unde fel for dōd tor ērden nedder
 Èr he sik regt forhalede wedder,
 Dat was wol eine grote stunde.
 De merie lēp wāg al dat se kunde,
 Unde lēt Ifegrim liggen forwund;
 He lag unde hulede alse ein hund.
 Ik ging to ōme, unde hēt ōme here,
 Ik fragede ōm: wōr is de mēre?
 Sint ji fan deme folen ōk fad?
 Worumme deledē ji mi nigt ōk wat,
 Wentē ik ju dog de bodeshop dede?
 Hāvve ji up juwe mātyd geslāpen rede?
 Wat was it for fhriwt under deme fōt?
 Wentē ji sint in wysheid sēr frōd!
 Og Reinke! sprak he, spottet dog nigt!
 Ik bin gefaren so ein arm wigt,
 Dat mogte entfārmen eineme stēn.
 De hōre mid deme langē bēn!
 Mid iferen was beslagen ör fōt —
 It was nene fhriwt, de darunder stōd.
 De nagelen, de darinne stunden,

koop? De merrie zeide: „De prijs staat onder mijn achtersten regtervoet.” Hij: „laat het zien.” Zij: „goed!” Zij tilde de poot, welke pas met een nieuw hoefijzer en zes nagelen beslagen was, een weinig op, boven het gras, en toen gaf ze hem zulk eenen slag voor de kop, dat hij ter neer viel en voor dood bleef liggen. Het duurde wel één uur eer hij bijkwam. De merrie liep weg, zoo hard zij konde, en IZEGRIM lag daar gekwetst, huilende en jammerende als een hond. Ik ging bij hem en vroeg: „Waar is de merrie? Hebt gij u aan het veulen verzadigd, en waarom deeldet gij aan mij geen stuk mede, daar ik de boodschap heb gedaan. Hebt gij reeds na den maaltijd een slaapje genomen? Hoe was het schrift onder den voet? Gij zijt immers wijs en geleerd?”

„Ach REINTJE!” zeide IZEGRIM: „Spot niet met mij. Ik ben deerlijk gevaren; een steenen hart zou zich ontfermen. Die hoer met de lange beenen had haren voet met ijzer beslagen. Het waren geene letters welke daar onder stonden; zij sloeg mij met de hoefnagels zes groote gaten in het hoofd.”

R

IZE-

Därmid flög se mi ses grote wunden.

Hyrfan Ifegrim nouwe fyn lyv behêld.

Sêt, neve, nu hâvve ik ju forteld,

Al wat ik wêt fan miner misfedâd.

It is mislik, wo it mi nu gât

To hove, wente nu bin ik funder fâr,

Unde dêrto fan minen sunden klâr.

Ik wil ôk gërne by juweme rade

Bâteren, unde komen wedder fo gnade.

Grimbârd sprak: juwe sûnde sint grôt :

De dôd is, môt dog bliven dôd.

Dat were gûd, môtstun se nog leven.

Men, om, dit wil ik forgeven

Umme de ângest unde umme de nôd,

Wente se stân fast na juweme dôd.

Hyr wil ik ju abfolveren fan:

Men dat meiste, dat ju hinderen kan,

Is Lampen hōved, unde fyn dôd.

Juwe drystigheid de was sêr grôt,

Dat ji deme koninge sanden dat hōved.

Dat wil ju mêt shaden, wan ji lōvet.

Nên, s'hyt! sprak Reinke, nigt ein hâr!

Om, ik sâgge ju dat forwâr:

De nu dorg de werld shal faren,

De en kan sik nigt so hillig bewaren,

Alse de in ein klōster hōret.

Ik ward fan Lampen so sêr bekōred;

He sprang for mi, unde was wol fât:

Sus word de leve torugge gefât.

Belline ik ôk nigt sêr wol gunde.

Sus hâvven se den shaden, unde ik de sûnde.

Se sint ôk ein dêl so regte plump,

„IZEGRIM behield nauwelijks het leven. — Zie daar Neef! Nu heb ik u alles verteld, wat ik van mijne misdaden wist; het is mij onverschillig hoe het mij nu ten Hove zal gaan; ik ben nu buiten gevaar en heb mij van mijne zonden ontslagen. Ik wil gaarn mij op uwen raad bekeeren, ten einde genade te erlangen.”

GRIMBAARD hervatte: „Uwe zonden zijn groot. Die dood is moét dood blijven. Het zoude beter zijn waren ze nog in leven. Oom! Ik wil u nu alles vergeven uit hoofde van den angst en den nood, waarin gij zijt, vermits velen u naar het leven staan. Ik geef u de absolutie. Hetgeen u het meest in den weg staat, is de dood van LAMPE en uw bedrijf met zijn hoofd. Uwe dartele vermetelheid, dat gij aan den Koning het hoofd zondt, zal u meer nadeel doen, dan gij meent.”

„Och neen!” zeide REINTJE: „geen haar. Waarlijk, oom! die thans in de wereld verkeert, kan zich onmogelijk zoo zuiver en heilig houden als iemand, die in een klooster woont. Ik werd door LAMPE bekoord; hij sprong voor mij uit, en hij was zoo glad en zoo welgemest; zoo werd de liefde vergeten. Ik gunde aan BELLIJN ook weinig goeds. Hun viel de schade, mij de zonde ten deel; zij waren zoo plomp en stomp en onhandig in alle zaken, dat ik er geene komplimenten mede behoefde te maken, en

In allen saken grov unde stump.
 Ik s'holde 'do fele mid ön credencien,
 Des hadde ik do nene grote consciencien,
 Wente ik mid angefte s'hede üt deme hov.
 Ik underwifede se, man it was to grov.
 Ik s'hal jo lèv hävven minen geliken,
 Wente der wårheid kan ik nigt wiken.
 Dür en agtede ik do nigt s'èr grôt.
 Dog de död is, môt bliven död —
 So spröke ji fulven up der stede.
 Latet uns s'äggen fan anderer rede.
 It is nu eine fårlike tyd,
 Wente de prelaten, de nu fyt,
 Se gån uns fore, so men mag s'en.
 Dit mårke wi anderen, grôt unde klén.
 We is, de des nigt en lovet,
 Dat de koning ök mede rovet?
 Ja is it, dat he it nigt nimt fulven,
 Ha lät it dog halen by baren un wulven.
 Dog menet he al, he do't mid regt;
 Nèn is, de öme de wårheid s'ägt,
 Edder de dör språken: it is övel gedån!
 Nigt syn bigtfader, nog de kapellån:
 Worumme? wente se geneten's alle mede,
 Al were it ök men to eineme klede.
 Wil jemand komen, unde wil klagen,
 Ja, he mag fuste najågen,
 He forspildet mèn onnutte tyd.
 Wat men öme nimt, des is he kwyf;
 Sine klage werd nigt fele gehörd,
 He dör't inlåste nigt språken ein wörd.
 Wente desses is he stedes andågtig,

Dat

mijne conscientie gaf mede. Ik was met angst uit het Hof gegaan. Ik wilde hen onderwijzen en nu viel de hand zeker wat zwaar. Ik zal mijn's gelijken in het vervolg lief hebben. Ik kan de waarheid nu niet miskennen, zoo als ik voorheen deed, doch die dood is moet dood blijven; dit zeidet.gij zelf. — Laat ons nu van andere zaken spreken!

Het is thans een gevaarvolle tijd. De prelaten, de groote Heeren, gaan ons voor, zoo als men ziet. Wie is er die het thans niet gelooven wil dat NOBEL mede rooft? En is het dat hij het zelf niet neemt, dan laat hij het halen door de beeren en de wolven. Hij vermeent bovendien, dat hij het met regt doet. Niemand is er, die de waarheid spreekt en hem durft zeggen: het is niet wel gedaan, — noch de biechtvader, noch de kapellaan. En waarom niet? Een ieder krijgt er zijn deel van, al is het maar een nieuwe rok. Wil iemand komen en klagen, met al zijn geloop verliest hij den tijd; wat men hem afneemt, dat is hij kwijt. Op zijne klagten wordt niet gelet, en op het einde durft men zelfs niet meer klagen. Hierop moet een ieder letten, dat NOBEL hem te magtig is. Hij is onze Heer; en rekent het hun nog als eene eere toe, dat hij braaf rooven kan. Hij zegt, wij allen zijn zijne leenmannen, en alzoo wordt het een edel bedrijf, dat hij aan zijne onderhoorigen

Dat òm de koning is to mächtig.
 Wente de louw is jo unse here,
 Unde hold, it al for grote ere,
 Wat he to fik rapen kan.
 He sprikt: wi sin alle sine man.
 Dat is nog eene grote eddeligheid,
 Dat he den underfaten fhaden dait.
 Sèt, òm, wan ik it fäggen dorste,
 De koning is ein eddel forste,
 Men he hävt lèv, de òme fele bringet,
 Unde de so danset, alse he foresinget.
 It en is nog nigst also klare,
 Dat nu de wulv, unde òk de bare
 Mid deme koninge wedder gån to raden.
 Dat wil nog männigen fere fhaden.
 He fät up se groten loven,
 Se konnen fele stälen unde roven;
 Ein islik dänne mede stille swigt:
 It is al eins, wo men dat krigt.
 Sus hävt de louwe, unse here,
 Nu desser mër by sik dan fere,
 De stån nu sèr in sineme love,
 Unde sint de grötsten in sineme hove.
 Arm man Reinke — nimt dé men ein hön,
 Där wilt se alle dänne fele umme dón,
 Dën wilt se dänne söken udde fangen,
 Ja se ropen alle: men s'hal òme hangen!
De klenen deve hånget men wäg,
De groten häyven nu stark forhäg,
De moten förstån borge unde land.
 Sèt, òm, so ik dit hävve bekand,
 Unde wan mi dit kumt to sinne,

schade aanbrengt. Zie, oom! Als ik het zeggen durf: NOBEL is een edel Vorst, maar hij heeft dengenen lief, die hem veel brengt, en die naar zijne pijpen danst. Het is ook thans zoo zuiver niet; nu de wolf en de beer in 's Konings Raad zitten, zal menig een nog meer schade lijden. Hij stelt te veel vertrouwen op hen. Zij kunnen erg stelen en rooven. Elk houdt zich dan stil en het wordt onverschillig, hoe men er aankomt. Onze Heer heeft nu meer dan vier zulke helpers bij zich; die staan thans in blakende gunst, en in het grootste aanzien. Arme REINTJE! neemt deze een hoen, dan wil een ieder hem te lijve; elk wil hem zoeken en vangen; een ieder roept: naar de galg! — hangen moet hij! Ja! de kleine diefjes hangt men, de groote worden verhoogd. Aan dezen wordt het land en de kasteelen toevertrouwd. Zie Oom! hoe ik dat een en ander weet. Als zulks mij voor den geest komt, dan denk ik ook wel eens op mijn voordeel. Ik denk dan: het is regt, want het is kostuum (gewoonte). Mijne consciëntie komt echter wel eens boven, en dan denk ik om de helsche straffen, en dat hij, die eenig met onregt verkregen goed bezit, hoe gering het ook zij, zulks moet wedergeven. :

Zoo kom ik dan tot berouw, maar dit duurt niet lang, wanneer ik let op den grooten staat der prelaten, wier wegen zoo krom gaan. Daar zijn echter ook nog grooten, die regtvaardig handelen, en ik stem het toe, dat het beter ware, dat ik dezen volgde en hiertoe mijn best deed.

So spele ik òk na mineme gewinne.
 Ik denke faken : it is so regt ,
 Wente men nu des fele plägt.
 Dog wröge ik faken mine conscientien ,
 Unde denke dänne up Godes sententien ,
 Dat men unregt gûd , wo klén it òk is ,
 Weddergeven mot , dat is wis ,
 So kome ik dänne to groter ruwe.
 Men nigt lange iķ hyrup buwe ,
 Wan ik sê der prelaten stât ,
 De etliker wägen nu is sêr kwád.
 Dog sint fele prelaten in deme talle ,
 De nogtan regtigheid beleven alle.
 Dit were wol bäst , konde ik mi forwinnen ,
 Dat ik dên folgede mid al minen sinnen.
 Sêt , Grimbárd , òm , sprak Reinke fórdan ,
 De nu dorg de werld mot gân ,
 Unde sût also der prelaten stât ,
 Ein dël sin gûd , ein dël sin kwád ,
 He fallet in funde , êr he it weit ,
 Wan he deme bösen nigt wedderstait.
 Fele prelaten sint gûd unde geregt ,
 Nog bliven se darumme nigt unbesägd
 Fan der mênheid in dessen dagen ,
 De dat kwade stedes konnen útfragen ,
 Unde se òk dâr nigt by forgetten ,
 Unde können òk dâr mêr tósfätten :
 So böse is nu òk de mênheid.
 Darumme it fus òk faken gait ,
 Dat fele underdane nu nigt sin werdig
 To hävvende heren gûd unde regtfärdig.
 Dat kwade se faken spräken un sinnen ,

Men

Lieve oom! — zeide REINAART verder: „ die thans door de wereld moet gaan, en ziet hoe de grooten en voornamen zich gedragen, die vervalt tot zonde eer hij het weet, en vooral wanneer hij aan den boozen geen wederstand biedt. Vele van die grooten mogen goed en regtvaardig handelen, zij blijven daarom nog niet onbesproken bij de gemeente, die liever het kwade opspoort en daar dan nog veel bijzet. Ook de gemeente is boos, en van hier, dat vele onderdanen geene goede en billijke Heeren waardig zijn. Het kwade verspreiden zij, ja zij kraaijen het uit, maar vernemen zij iets, hetwelk goed en lofelijk is, dit verzwijgen zij en het wordt nooit in het openbaar vermeld. Wie zoude ooit aan de gemeente wel willen doen, — De wereld is vol achterklap, leugen, ontrouw, dieverij, ver-
R 5 raad,

Men weten se wat fan guden dingen
 Fan welken heren grôt efte klên,
 Dat werd forfwegen intgemên;
 Nigt sprâken se dat so drade overlûd.
 Wo fholde jnummer der werld fhên gûd?
 De werld is ful fan agterklapperye,
 Ful loggen, ful untruwe, ful deverye,
 Forradend, falshe ede, rôv unde môrd.
 Alsodanes werd nu gans fele gehôrd.
 Falshe profeten, falshe ipokriten —
 Ja desse de werld nu meist befhiten.
 De mênheid sût der prelaten stât,
 De formânged sint bede gûd unde kwâd.
 Nigt folgen se den guden, men den kwaden,
 Darmid se sik meist fulven forraden.
 Wêrden se gestrafed umme de funde,
 Se sprâken fôrd tor fulven stunde:
 Nigt en sin de funde so grôt unde swâr,
 Also de gelêrden prediken hyr efte dâr.
 Wan dat so were, sprikt mannig arm wigt.
 De papen deden dat fulve nigt.
 Se entfhûldigen sik mid den kwaden papen,
 Darmid se geliked sint der apen,
 De na wil dôn al wat se sût,
 Darumme ôr faken nên gûd en fhût.
 It is war, fele papen sin in Lombârdyen,
 De gemênliken hâvven ere egene amyen,
 Men nigt en sint dé in desseme lande.
 Dessen driven fele funde unde fhande:
 Se gewinne kindere, so mi is gefâgd,
 Also andere minshen dôn in deme egt.
 Se denken dânnen meist der kindern bate,

raad, meened, roof en moord, en wie hoort er van iets anders? Valsche profeten — veins-aarts zijn het, die het meeste kwaad doen. De gemeente ziet wel, hoe er onder de grooten goeden en kwaden zijn, maar zij volgt geenszins de eersten, maar meestal de laatsten; hier door verraadt zij zich zelven en haalt zich de straf op den hals. Zij zegt dan ook, dat de zonde zulk eene erge en zware zaak niet kan zijn, als de geleerden, de geestelijken wel prediken. De onnozelen zeggen: indien dit zoo ware, dan zouden de Priesters zelf niet zondigen. Nu ontschuldigen zij zich met het voorbeeld der kwade Priesters, en handelen hierbij gelijk de apen, die alles nadoen, wat zij zien, waardoor zij zich dikwijls in het verdriet brengen.

Het is waar, dat er vele Priesters in *Lombardijen* zijn, die met eigene huishoudsters leven, maar in ons land is dit anders. De Priesters leven hier in zonde en schande. Zij verwekken kinderen gelijk anderen, en leggen zich toe, om dezen tot hoogen staat te brengen. Zij stellen ze, hoezeer buiten echte geboren, met
an-

Unde bringen se ôk to groteme stafe.
 Anderen geven se des nigt toforen,
 Wowol se sin unegt geboren.
 Se gân hër stolt so uprigtigen regt,
 Ja eft se weren fan eddelem slägt;
 Se menen sulven, öre fake fy sligt.
 Men plag der papen kinder nigt
 So för to tèn unde to eren,
 Men nu het men se fruwen unde heren:
 Dat geld hävt nu de overen hand.
 Men findet nu felden enes forsten land,
 Där nigt de papen bören den tollén;
 Se raden over dorpere unde mollen.
 Desse de werld êrst forkeren,
 Wan se sus der mênheid dat kwadeste leren,
 Unde sèn, dat desse sus hävven wiver,
 So fundigen se mid öm des to river.
 Ein blinde sus den anderen leidet,
 Unde wërden sus bede fan Gode gesheided.
 Nigt en werd nu in desser tyd
 Gemärked mid so groteme flyt,
 Wat men füt fan guden wärken
 Fan fromen præsteren in der hilligen kärken.
 De fele guder exempele geven.
 Wennig nu na dessen leven,
 Unde dit werd nigt so draden gemärked,
 Men dat kwade werd meist gestärked,
 Dat nu sus fhüt mank der gemên.
 Wo fholde der werlde gûd gesheën?
 Dog spräke ik forder, wil ji it horen,
 De alfus in unegte is geboren,
 De hävve hyrinne gudë geduld;

Wen-

anderen gelijk, en zij gaan hierbij zoo stout en met opgerigten hoofde te werk, of de kleinen van edelen geslachte waren. — Ja, zij houden dit bedrijf voor uitgemaakt deugdelijk. Voorheen plagt men der papen-kinderen niet zoo voor te trekken, of in eere te houden; nu heeten zij: *Heeren en Vrouwen*. Het geld heeft nu de overhand.

Daar is thans bijna geen land van eenigen Vorst, of de Priesters beuren de tolln; zij bezitten de molens en besturen de dorpen; door hen is de wereld van gedaante veranderd. Als de gemeene man, zoo het kwade van hun leert, en ziet, hoe zij met de vrouwen leven, zoo zondigt ook deze te gelijk met hen, zonder nadenken. De eene blinde wordt alzoo de leidsman van den anderen, en beide worden al meer en meer van God verwijderd.

Nergens wordt op de voorbeelden van vrome Priesters en van hunne goede werken gelet. Weinige rigten hunnen gang naar deze voorbeelden, maar een ieder wordt in het kwade gesterkt daar het in het algemeen plaats vindt. Hoe zoude het dan kunnen goed gaan in de wereld. Ik zoude verder nog kunnen zeggen, — indien gij het hooren wilt, — dat zij die in onecht geboren zijn, lijdzaam kunnen zijn, als hebbende in dezen geene schuld; maar, ik meen alleen, dat zij zich nederig moeten houden, en zich niet boven anderen opdringen, ten einde men niet van hunne geboorte ophale. Zijn ze nederig, die er dan van spreekt doet onregt. Het is niet de geboorte
wel-

Wente he hävt hyranne nene fhuld.
Men dat ik hyr mene , dat is dit :
De fus is , de odmodige fik mid flyt ;
Nigt fhal he boven andere ütbräken ,
Dat men nigt fan öm dorve fpräken
So , alfe hyrför is gefägd.
Sprikt jemand dan up fe , de dait unregt.
De gebórd maket nigt uneddel efte gód ,
Men dogede efte undogede , de islik dóit.
Ein gúd pape wol gelérd ,
De is aller ere wérd :
Men ein ander fan kwademe leven
De kan fele kwader exempele geven.
Prediget ók fodane faken dat bäfte ,
So fpräken dog de laien intläfte :
Wat is et , dat desse prediket efte leret ,
Wente he folven is forkered ?
Der kärken dait he fulven nèn gúd ,
Men to uns sprikt he : ja , lägget men üt ,
Buwet de kärken , dat is myn råd ,
So fordene ji gnade unde avlát !
Ja finen fermón flut he alfo ,
Sulven lägt he där wenig to ,
Edder ók wol nigtes mid allen ,
Sholde ók de kärke darnedder fallen.
Sodaner hold dit for de bäfte wífe :
Shone kledere , une lekkere fpiſe ,
Grote bekumminge mid werdliken dínge !
Wat kan fodane bāden efte fínge ?
Men gude préfters de denken alletyd ,
Wo fe gode mogen denen mid flyt
Mid felén hilgen guden wārken.

welke iemand edel of onedel maakt, maar dit hangt af van des mans deugd of ondeugd.

Een braaf, wel geleerd Priester, die is aller eere waardig, maar een ander van kwaad leven leidt velen in het verderf. En al predikt hij op het allerbeste, dan zeggen de leeken: Wat helpt het, dat hij ons leert; hij zelf gedraagt zich geheel anders. Aan de kerk doet hij niets. Aan ons zegt hij: geeft geld, schiet op, bouwt kerken; dit is mijn raad, dan bekomt gij gratie en aflaat, en zoo is zijn geheel sermoen; maar zelf geeft hij weinig, geen duit, al zoude de kerk ook instorten. — Zulken denken alleen op fraaije kleëren en lekker eten, en verder aan eene gestadige bemoeijing met wereldsche zaken. Hoe zouden deze kunnen bidden en zingen. Goede Priesters leggen er zich op toe, hoe zij Gode met ijver en door goede werken kunnen dienen; zulken zijn der Heilige kerk van nut; zij gaan de leeken op het beste voor, en brengen ze de rechte deur in.

Disse sint nutte der hilgen kårken;
 Desse gån den laien bårt fore ,
 Unde bringen se in de regten dore.

De bekappeden , de ók mit alleme flyt
 Bidden , de gilen alle öre tyd.

De mene ik hyrmede in deme fulven geliken.
 Meist sint se lever by den riken.

Se konen öre wörde so listigen kleden.
 Unde alto ligt sint se gebäden.

Biddet man einen , so kómen dår twe.
 Nog sint to dessen twe efte dre.

In deme klóstere de bårten fan wörden
 Desse wérden forhaven in deme orden
 To lårsemåtter , custos , prior efte gardiån;

De anderen möten by siden stån.
 So wan men dår to reventer åt,
 Unlike wérden de fhottelen gefåt;

Wente desse moten des nagtes upstån,
 Singen , lårsen , unde umme de grave gån :

De anderen åten de guden morsel ,
 Unde krigen wåg dat bårste fordél.

. Wat sprikt men fan des pawesttes legaten ?

Fan abbeten , provesten , efte andern prelaten ?
 Beginen , nunnen , ja we se ók syn ?

It is al: gevet mi dat jurwe , latet mi dat myn !

Men findet mang teinen nouwe seven ,

De regt in öreme orden leven.

So swak is nu de geistlike ståt.

Do sprak de greving : óm , dit is kwåd ,
 Dat ji fus der anderen funde
 För mi bigten in desser stunde.

Des

De Monniken, die al hunnen tijd met prevelen en gillen doorbrengen, die wil ik hier geenszins vergeten hebben, deze zijn ook het liefste bij de rijken. Zij kunnen hunne redenen op het listigst inkleeden en worden daarom gereedelijk genoodigd. Verzoekt men één, daar komen twee, en hierbij komen dan nog twee of drie. Zij die de gladste tongen hebben, worden, bij de orde in de kloosters het eerst benoemd tot leermeesters, kosters, priors, of gardianen; de anderen moeten achter staan. In de reventer (de eetzaal) worden de schotels ook ongelijk aangeregt; eenigen der monniken moeten, 's nachts opstaan, zingen, lezen en de wacht houden bij de graven, anderen worden met voordeelen en met de lekkerste brokken begunstigd.

En hoe veel zoude men nog kunnen zeggen van des Pausen Legaten, van de Abten, Proosten en andere kerkheeren, van Nonnen, Begijnen en wat al niet meer? Het is overal: *Geef mij het uwe; laat mij het mijne!* Men vindt onder de tien geene zeven, die goed naar de voorschriften der orde leven. Zoo erg is het in den geestelijken stand gesteld.

GRIMBAARD hernam: „Oom! het past niet, dat gij in deze biecht zoo veel ophaalt van de zonden van anderen. Hij die niet biecht van zij-

Des bigtend helpet nigt enen drek,
 De nigt en bigtet fyn egene gebräk.
 Wat frage ji na der geistligkeid,
 Wat de eine efte de ander dait?
 Islik mot dragen sine egene borden,
 Unde rede geven for sinen orden,
 Wo ein islik den anderen hävt gehölden,
 It fy mank den jungen efte mank den ölden.
 Där wil ik nemände buten sluten,
 It fy in klösteren efte darbuten.
 Dog Reinken, ji spräken fan felen dingen.
 Ji sholden mi draden in ärredóm bringen.
 Ji weten går enked der werlde stät
 Up dat nouweste, wo alle ding gät!
 Fan regte sholde ji fyn ein pape,
 Unde laten mi unde andere shape
 To ju bigten unde fan ju leren,
 Darmid wi mögten tor wysheid keren.
 Nu sint ein dël stump unde grov.
 Hyrmede kwemen se för des koninges hov.
 Do wärd Reinke halv forzaged,
 Dog sprak he do: it is gewaged!

Marten (8), de ape, dit hadde förnomen,
 Dat Reinke wolde to hove komen.
 He wolde reifen den wäg na Röm;
 Do he öme mote, he sprak: leve öm,
 Hävvet fry enen guden möd!

ne eigene gebreken , wint er niets mede ; waf hebt gij met de geestelijkheid te doen , en wat deze of geene doet. Elk moet zijne eigene lasten dragen , en een ieder moet aan zijne orde verantwoord , hoe hij zijne onderhoorigen , oud of jong , in bedwang heeft gehouden. Ik wil niemand , hetzij in , hetzij buiten het klooster , hiervan ontslagen houden. Maar REINTJE , gij spreekt van zoo vele zaken , dat gij mij in verarring zoudt brengen. Den staat van de wereld en hoe het in dezelve toegaat , kent gij zoo nauwkeurig , dat gij eigenlijk een Priester had moeten zijn. Wanneer ik en andere leken bij u biechteden , zouden wij veel van u hebben kunnen leeren , om wijs te zijn ; nu zijn er velen stomp en dom."

Zoo kwamen zij bij 's Konings Paleis. REINTJE werd beangst en benaauwd ; doch hij herstelde zich en zeide : „ de stap is gewaagd , het moet er nu door ! ”

*Bemoediging van REINTJE , door MARTEN ,
de aap.*

MARTEN de aap , had vernomen , dat REINTJE ten Hove moest verschijnen ; gereed , om naar Rome te gaan , zocht hij hem op en sprak hem aan : „ Lieve Oom ! behoud toch een goeden moed. ” Hij wist wel hoe de zaken stonden , en

He wuffte wol, wo fine fake stöd,
 Dog fragede he na eineme stukke.
 Do sprak Reinke: mi is dat gelukke
 In dessen dagen sêr entjegen,
 Ik bin egt forklaged todügen
 Fan etliken deven, we se ôk fyn,
 Fan der kraien unde dême örlofen kanyn.
 De eine hävt fyn wyv forloren,
 De ander de hälvte fan sinen oren.
 Mogte ik sulven fôr den koning komen.
 Dat s'holde ön beden wenig fromen.
 Dat meiste, dat mi werd s'haden daran,
 Is dat ik bin in des pawesttes ban.
 De provest hävt der fake magt,
 De by deme koninge is in groter agt.
 Darumme ik in deme banne bin,
 Is dat ik Ifegrime gav den sin,
 Do he monnik was geworden,
 Dat he wüglêp üt deme orden,
 Do he tor Elemar was begeven,
 He swôr, he konde also nigt leven
 In also hardem unde strängen wäsen,
 So lange to fasten, so fele to läsen.
 Ik halp öme wäg, dat ruwet mi fere:
 Darfôr dait he mi wedder unere
 Jegen den koning toforen an,
 Unde dait mi kwäd, al wôr he kan.
 Shal ik to Rome, dat wil sêr hinderen
 Mineme wive un mineme kinderen:
 Wente Ifegrim de lät des nigt,
 He dait öne kwäd, wôr he se krigt,
 Mid anderen, de mi sint sêr kwäd,

vroeg hem echter naar eenige punten. REINTJE zeide: „ Het geluk heeft mij in deze dagen den rug toegekeerd. Ik ben erg aangeklaagd door eenige dieven, hoe ze ook mogen heeten; vooral van de kraai en den konijn. De een heeft zijn wijf, de ander zijn oor verloren; mogt ik zelf bij den Koning komen, dan zullen hunne beden hen geen voordeel aanbrengen. Het meest dat mij benadeelen kan, is dat ik in des Pausen ban ben. De Proost heeft magt in dergelijke zaken en staat bij den Koning in gunfte. De bul tot den ban is uitgegeven, omdat ik IZEGRIM hielp, toen hij monnik was geworden, en uit het klooster te Elemar weg liep. Hij zwoer, dat hij in zulk eene harde en strenge orde, waar weinig te eten, veel te lezen viel, niet leven konde. Ik hielp hem weg, en dit berouwt mij nu; hij vergeldt het met mij te beliegen bij den Koning, en kwaad te doen, waar hij maar kan.

Indien ik naar *Rome* ging, dit zoude nadeel doen aan mijne vrouw en kinderen, want IZEGRIM zoude niet nalaten, hen te beschadigen als hij ze kreeg, ook met behulp van anderen, die mij nijdig zijn en mij in hunne boosheid zoeken te bederven. Was ik van den ban ontslagen, dan was ik meer getroost, en zoude met meer moed voor mijne zaak in opregtheid kunnen spreken.

Unde söken up mi sêr bösen råd.
 Were ik út deme banne gelöst,
 So hadde ik fus wol bäteren tróft,
 Unde mogte uprigtig mid gemake
 Spräken for mine egend fäke.

Marten sprach: Reinke, leve óm!
 Ik wil regt nu up na Róm;
 Ik wil ju helpen mid fhonen stukken,
 Unde wil ju nigt laten fordrucken.
 Bin ik dog des bifhoppes klerk:
 Ja, gans wol forsta ik mi up dat wärk.
 Ik wil den provest to Róm citéren,
 Unde wil tegen óm also plitéren,
 Sêt, óm, unde dón ju executien,
 Unde bringen ju ene absolutien
 Sines ondankes, were it öme ók léd.
 Wente ik to Rome den lóp wol wêt,
 Wat ik fhal laten este dón.
 Dár is ók myn trüwe óm Simon (9),
 De mächtig is unde sêr forhäven:
 He helpet dème gérne, de wat mag geven.
 Hêr Shalkesfund is dár ók ein here,
 O'k doktor Gryptó, unde dër nog mere,
 Hêr Wendehoike mid hêr Losesfunde —
 Dit sint alle dár unse frunde.
 Ik hävve geld fôrhén gesand,
 Hyrmede wérde ik bäst bekand.
 Ja, fhyt! men sägt fülste fan citéren —
 Dat geld is it al, dat se begéren.
 Al were de fäke nog so krum,
 Mid gelde wil ik se kopen um.
 De geld bringet, krigt tohandens gnade,

MARTEN hernam: „ Lieve oom REINAART ! Ik ga nu in gezantschap naar *Rome*, en zal u wel helpen; ik zal u niet ongelukkig doen worden. Ben ik niet de klerk van den Bischof? Ja, ik heb volkomen verstand van dergelijke zaken. Ik zal den Proost naar *Rome* doen citeeren en zal aldaar met kracht tegen hem procederen, zoodat er executie komt, en gij zijnes ondanks de absolutie erlangt, al zag hij nog zoo scheel.

Ik ken den loop en gang der zaken te *Rome*, en weet wat ik doen en laten moet. Aldaar woont mijn getrouwe oom SIMON, (de makelaar in kerkelijke zaken) deze is sterk en snedig, en hij helpt hen gaarn die kunnen en willen geven. Mijnheer LOOZESCHALK is aldaar een groot sinjeur, ook Doctor TASTOE, benevens de Heeren WENDEHUIK, SLIMMEVOND en anderen; deze zijn alle mijne vrienden. Ik heb geld vooruit gezonden; hierdoor wordt men ten goede bekend. Men spreekt wel van *citeeren* en *procedeeren*, — kwak! Geld is de boodschap; al is eene zaak nog zoo krom, met geld kan men haar regt buigen; die geld brengt, erlangt gunst en genade, die geen klinkende munt kan doen hooren, komt altijd te laat.

De dat nigt hävt , de kumt to spade.

Sét , óm , darumme ji sint in deme ban ,
 Alle de fake te ik mi an ,
 Ik neme de up mi , unde geve se ju kwyt .
 Gát fry to hove , unde so ji dár fyt ,
 Dár is myn wyv frouwe Rukenuwe .
 Wente de koning , unse here , de louwe ;
 Hävt se lëv , unde ók de koninginne ,
 Wente se sêr behände is fan sinne .
 Spräket se an , se is sêr fród ,
 Wente se , gërne umme frunde wes dót .

Ji finden an ör frundshop grót :

Dat regt hävt faken hulpe nód.

Dár sint þy ör öre sustere twe ,
 Unde ók darto mine kinder dre ,
 Nog fele darto fan juweme slägt ,
 De ju wol bystån in deme regt .
 Mag ju dån sus nèn regt befhen ,
 So fhole ji dat in kort ók sèn .
 Dót mi dat jo draden to weten .
 Alle , de in deme lande sint besäten ,
 Is it koning , frouwe , kind efte man ,
 Alle wil ik se bringen in den ban ,
 Unde senden ein interdict so swár ,
 Men fhal dár wer hemelik efte openbár
 Singen , begraven , döpen , wat it ók fy .
 Neve , hyrup so tróftet fry !

De pawest is ein öld krank man ,
 He nimt sik nenes dinges mër an ,
 Also dat men siner nigt fele agt .
 Men altomale des hoves magt
 Hävt de kardinal fan Ungenöge ,

Ein

Zie Oom! Alle zaken, waarom gij in den ban zijt, trek ik mij aan, ik neem ze op mij en scheld ze u kwijt. Ga vrij ten Hove, en als gij daar komt, gij vindt er mijne vrouw, geboren van FIJNEREUK. NÖBEL de Koning, onze Heer, heeft haar lief; de Koningin ook; zij is behendig in haar bedrijf. Spreek haar aan; zij is geslepen en doet gaarne iets voor de vrienden. Gij zult veel dienst van haar erlangen. Het regt heeft wel eens hulp noodig. Zij heeft ook nog twee zusters; ook vindt gij er mijne drie kinderen; bovendien zijn er nog vele leden van uw geslacht, die u wel zullen helpen. Gij zult het wel spoedig bemerken, of aan u regt zal wedervaren of niet; zoo neen, laat het mij dan dadelijk weten; dan zal ik alle landzaten, den Koning en de Koningin, man, vrouw en kind in den ban laten doen, en zulk een zwaar interdict doen opzenden, dat niemand, in het geheim of in het openbaar, zal mogen zingen, doopen en begraven, wie het ook zij. — Neef, verlaat u hierop gerustelijk, en zijt getroost!

De Paus is een oud ziekelijk man; hij bemocit zich weinig met de zaken, en trekt zich niets aan. Men slaat ook weinig acht op hem. De magt van het Hof is in handen van den kardinaal

FELGEHAAT, een jong en magtig man, behen-

Ein man jung, mächtig, fan behänden tōge.
 Ik kenne eine fruwen, derhäv't he lēv,
 De ſhal öme bringen einen brēv.
 Mid dēr bin ik fēr wol bekand,
 Ja wat ſe wil, dat blivt nēn tand.
 Syn ſhriver het Johannes Partic;
 He kennet wol ölde münte unde nye,
 Horkenouwetō is fyn kumpān,
 De is des hoves kurteſān.
 Slipen-un-Wenden is notarius,
 In beden regten ein baccalaurius.
 Wo deſſe nog ein jār dār blivt,
 He werd māſter in practikenſhrivt.
 Moneta unde Donarius
 Sint twe rigter int ſulve hūs.
 Wēme deſſe twe avfäggen dat regt,
 Dēme blivt it ök wol avgefägd.
 Alſus is dār mannige liſt,
 Daran de paweſt unſhüldig iſt,
 Solke mot ik alle hölden to frunde;
 Dorg de ſulven forgivt men nu de ſünde,
 Unde löſet dat folk üt deme ban.
 Sēt, Reinke, öm, hyr höldet ju an!
 De koning hävt it rede gehörd,
 Dat ik juwe fake fore förd:
 He wēt, dat ik dit wol kan wärven,
 Men mag ju nig't laten fordärven.
 Dit wil de koning bedenken regt,
 Dat ſele ſint fan apen unde foſſes flägd,
 De faken öme geven den nouweſten rād.
 Dit werd ju helpen, wo it ök gāt.
 Reinke ſprak: dat is gūd trōſt!

dig en slim. Ik ken eene vrouw, die hij lief heeft. Deze zal hem eenen brief behandigen, en wat zij wil, blijft niet zonder gevolg. Zijn geheimschrijver is JOHANNES PARTIJ, die de oude en nieuwe munten op een haar kent. LUISTERSCHEEP is zijne andere hand en deze is Hofnar bij den Paus. De Heer KRUIPER VAN WENDEN is Notaris en tevens Baccalaureus der beide regten; is het dat hij aldaar nog een jaar mag blijven, dan zal hij een meester zijn in de praktijk. De Heeren VAN DER POEN en van GIFTEN zijn beide regters, en aan wien dezen het regt afwijzen, daar blijft het afgewezen. Aldaar gaan menige listen om, waaraan de Paus onschuldig is.

Alle deze Heeren moet ik te vriend houden; zij zijn het, die de zonde vergeven en de menschen uit den ban verlossen. Oom REINAART! houdt u hier aan. De Koning weet het, dat ik uwe zaak zal voorstaan, en ook dat ik wel zorgen zal, dat men u niet laat verloren gaan. De Koning zal ook wel bedenken, dat er velen zijn van het vosfen en apen-geslacht, die hem dikwijls van den meest wijzen raad gediend hebben. Dit zal u helpen, het ga ook hoe het ga."

REINTJE hernam: „Dit geeft goeden moed.
Ik

Ik denke des wedder, wërde ik forlöst.
 Hyrmid ein fan deme andren fhede.
 Reinke ging förd ane gelede
 Mid Grimbårde in des kóninges hov,
 Darin he hadde sêr klene lov.

Reinke kwam egt in den hov,
 Darin he was forklaged grov.
 Fele, de òm nigt wol en gunden,
 Unde de na sineme levende stunden,
 De sag he dár, wór islik stód;
 He krêg wol halv enen twivelcn môd,
 Dog makede he sik fulven kone,
 Unde ging wäg dorg alle de barone.
 Harde by òme ging de greving,
 Sus kwémen se bede fór den koning.
 De greving sprak: Reinke, frund,
 Wäset nigt blöde in desser stund;
Deme blöden is dat gelükke düre.
Deme kōnen helpet dat äventüre,
Dat mannig mot söken hyr unde dár.

Reinke sprak: ji sägget wár,
 Ik danke ju for guden tróft.
 Ik denke des wedder, wërde ik forlöst.
 He sag sik umme hyr unde dare,
 Unde sag dár fele mank der fhare
 Fan sinen magen, de dár stunden,
 De òme nogtan nigt wol en gunden;

Ik begin te gelooven, dat ik wel verlost zal worden." Hiermede scheiden ze van elkanderen en nu ging REINTJE moedig zonder ander geleide, dan GRIMBAARD, in het Paleis van den Koning.

Tweede verschijning van REINTJE aan het Hof, en zijne verdediging. De Koning vertoornd.

REINTJE trad stout in het Hof, alwaar hij zoo zwaar beschuldigd was. Hij zag er velen, die hem haatten en naar het leven stonden: hij werd wel eens beangst, maar hernam spoedig den moed, en trad nu door alle de Baronnen heen. GRIMBAARD bleef dicht bij hem. Zoo kwamen zij beide voor den Koning. GRIMBAARD zeide inmiddels: „Oom REINAART, wees thans niet vreesachtig of bloode; het geluk verlaat den kleinmoedigen en helpt den stouten; het wil aangetast zijn.”

REINTJE hernam: „Gij spreekt een waar woord. Ik bedank u voor den troost, en ik zal het gedenken wanneer ik verlost word.” Hij zag in het rond en vond onder de schare velen van zijne bloedverwanten, die hem geenszins genegen waren; hij had het ook niet verdiend, daar hij aan de Otters, Beyers en ande-

Unde dît kondē hē ok wol fordenen,
 Ja fan otteren, beveren, grotē un klenen,
 Mid dēn he faken fosfes-ārd bedrēv.
 Dog weren dār fele, de ōm hadden lēv,
 De he dār fag in des koninges fale.

Reinke knyede sik tor ērden dale
 Fōr den koning, unde sprak tohand:
 God, dēme alle ding is wol bekand,
 Unde allesmāgtig blivt ewiglik,
 Beware minen hēr, den koning ryk,
 Unde mine frouwen, de koninginnen,
 Unde geve ōne wysheid, regt to besinnen,
 We dār regt hävt, efte ok nigt.

Men findet nu mannigen falfhen wigt,
 Ja fele, de fan buten dragen fhyn
 Anders, dan se fan binnen syn.

Ik wolde, dat God dît mōgte geven,
 Dat fōr ōr hōved dat werē fhreven,
 Unde myn here de koning dūt sege,
 Dānne wōrde ji sēn, dat ik nigt lege,
 Wo dēnftlik ik fy to ju gefōged
 Alletyd. Dānnenog bin ik gewrōged
 Mid loggen fōr ju fan den kwaden,
 De mi gērne nu wolden fhaden,
 Unde mi fo bringen ūt juwer hulde
 Mid unregt unde sunder alle fhulde.
 Men, hēre, ik wēt, ji sint bescheiden,
 Ji laten ju fo nigt forleiden,

Dat ji deme regte igt wedderftān;
 Wentē newerlde hāvve ji dat gedān.
 De koning sprak: Reinke, bosewigt,
 Dine losen wōrde helpen di nigt!

Du

deren, vele vosfenstreeken beproefd had. Daar waren ecnigen, die hem genegen waren, en deze zag hij ook in de Hofzaal.

REINAART knielde voor den Koning, en sprak: „De gunst des Hemels beware mijnen Heer, den Koning en Mevrouw, de Koningin. Hun zij de wijsheid toegebeden, om wel te bevatten, wie regt heeft of niet. Hoe vele veinsaarts zijn er, die van buiten anders schijnen, dan zij van binnen zijn. Ik wenschte wel, dat het aan elk voor het hoofd geschreven stond, opdat gij, Heer Koning! dit zoudet kunnen zien. Gij zoudt dan overtuigd zijn, dat ik niet liege en hoe gedienschtig ik mij ten allen tijde jegens u gedragen heb, en echter ben ik met vele leugens betigt, door zulken, die mijn ongeluk willen, en mij onschuldig en met onregt van uwe gunst willen verfteken. — Maar, Heer Koning! ik weet het, gij zijt bescheiden en zult u niet laten verleiden, om van het regte spoor af te wijken; nooit is zulks door u gedaan.”

De Koning sprak: „REINAART! Gij booswicht. Uwe slimme woorden zullen u niets helpen.”

Du hävft des alto fele geplogen,
 Unde mi faken förgelogen
 Mid lofen fünden fêr behände:
 Dat fhal nu mid di nemen ende.
 Biftu mi truwe, dat is wol fhyn
 An der kraien unde deme kanyen.
 Hadde ik anders nene fake to di,
 Desser fulven is genôg twifhen di unde mi.
 Dine undåd kumt alle dage út;
 Du bift ein fhalk in diner hûd!
 Al fint dijne fünde falsh unde behände,
 It mot dog eins nemen ein ende.
 Ik wil nigt fele mid di kiven.

Reinke dagte: wôr fhal ik nu bliyen?
 Og, were ik nu in minen borgen!
 Sus was he in angeft unde forgen.
 Nu dende mi wol ein nouwe råd;
 Ik mot dârdorg, wo it ôk gât!
 He fprak: Koning, eddele forfte grôt!
 Al hävve, ik ôk fôrdened den dôd,
 So ji menen na juweme wân,
 Ji hävven de fake nigt regt forftân.
 Des bidde ik ju, dat ji mi horen.
 Ik hävve dog ju hyr toforen
 Mannigen nutten råd gegeven,
 Unde bin in der nôd by ju gebleven,
 Faken wan etlike fan ju weken,
 De nu fik twifhen uns beden ftôken
 In mineme avwâfende ane fhulde.
 Unde mi fus beroven juwer hulde.
 Eddel koning! wan ik hävve gefâgd,
 Bijn ik dan fhuldig, fo ga dat regt.

pen. Gij hebt zoo vele misdaden gepleegd en zoo vele zaken aan mij voorgelogen; met allerlei listen en streken; dit zal nu een einde nemen. Zijt gij mij getrouw? Ja! het blijkt aan den konijn en de kraal. Hadde ik geene andere bezwaren tegen u, dan zoude dit reeds genoeg zijn. Uwe misdaden komen dagelijks aan het licht, en gij zijt een schelm, door en door: al uwe bedrijven zijn wel slim en behendig, maar daar moet nu een einde aan komen, en ik wil niet meer met u kijken."

REINAART dacht: „ Waar moet dit heen? Of ware ik nog in mijnen burg! Nu zoude mij goeden raad dienen — maar .. het moet nu rondstaan." Hij sprak: „ Heer Koning! edel Vorst! Indien gij meent, dat ik naar uw begrip den dood verdiend heb, dan kent gij de zaak niet. Ik bid u, wil mij hooren. Ik gaf u menigen goeden raad, en ben u bijgebleven, wanneer anderen van u weken. Dezen stoken thans onrust tusfchen ons, en wel in mijne afwezigheid, om mij van uwe genegenheid te berooven. Edel Koning! Vindt gij mij schuldig, nadat gij mij gehoord zult hebben, dan ga het regt zijnen gang. Ik zal dan geduld moeten hebben. Gij hebt weinig om mij gedacht, al had ik ook de wacht in afgelegene deelen van uw land. Of meent gij dat indien ik mij eenig kwaad, groot of klein, bewust ware, ik mij, hier aan het Hof, in uwe tegenwoordigheid en in het midden der schare

T

van

Horet mine wórd, hæv ik dänne fhuuld,
 So denet mi nigt bät dan gode geduld.
 Nigt fele hävve ji up mi gedagt,
 Faken wan ik häd jüwa wagt
 In felen ender in jüweme land.
 Mene ji, wan ik hadde bekand
 Eenige fake in mi klær nog grov,
 Dat ik hyr dan kweme in den hov.
 In uwe jegenwörd openbare,
 Unde ök mank miner fyende fhare?
 Nén, nigt umme eine wérld fan goldat
 Wente ik was, där ik wäfen wolde,
 Up mineme rûm, där ik was fry.
 Ik en wét ök neme fake in mi;
 Wente alse ik was up der wagte,
 Unde Grimbård, myn óm, de tidänge bragt,
 Dat ik to hove fholde komen,
 Do hadde ök för mi genomen,
 Dat ik wolde wäfen üt deme ban.
 Desse fake lét ik Marten forfån.
 He hovec mi up allen toven,
 Dat he nigt en wolde toven,
 He wolde dog to Rome, unde fprak to mi:
 Al de fake neme ik up mi;
 Ik råde, ji fholen to hove gån;
 Ik love ju to helpen üt deme ban.
 Marten gav mi dessen räd,
 Wente he was des bifhoppes advocät
 Fan Anegrund wol fyv jar.
 Sät, alfus fhede wi uns där;
 Unde ik bin nu gekomen hyr in den hov,
 Unde bin för ju forklaged grov

van mijne vijanden zoude gewaagd hebben? Neen! voor geene wereld vol goud! ik was immers, waar ik wezen wilde, in de ruimte, op eigen grond en vrij. Ik ken mij geheel onbezwaard, en toen ik, wel op mijne hoede zijnde, door GRIMBAARD de tijding vernam, dat ik ten Hove moest komen, had ik het voornemen opgevat, om mij van den ban te doen ontslaan; deze zaak heb ik aan MARTEN opgedragen. Hij beloofde mij op zijne trouw, dat hij zich hiertoe beijveren zoude; hij moest toch naar Rome en zeide: Die zaak neem ik geheel op mij; ik raad u naar het Hof te gaan, - en zal u wel van den ban doen ontslaan. MARTEN raadde mij zulks; en hij is immers sedert vijf jaren de Advocaat van den Bischof ZONDERSTEUN? Zoo scheidden wij van elkander, en zoo ben ik hier in het Hof gekomen; hier zie ik mij zwaar beticht van den konijn, die vleijer! Nu is REINAART aanwezig. Hij kome hier en herhale nu zijne klagten in het openbaar. Ik weet het, dit is zoo gemakkelijk niet, als om in mijne afwezigheid valsche getuigenissen op te lezen; — de regel geldt echter: *ad klagte en antwoord zal men rijzen.* Ik ben in gemoede overtuigd, aan deze twee valsche kinderen wel gedaan te hebben, zoowel aan de kraai, als aan den konijn. Eergisteren vroeg, kwam de konijn voor mijn slot. Hij groette mij; ik was begonnen met mijne gebeden te lezen. Hij zeide naar het Hof te zullen gaan. Ik hernam: Ga! zijt Gode bevolen. Hij klaagde, dat hij honger had en vermoeid was, en ik vroeg

Fan deme kanine, deme ögelär.
 Hyr is nu Reinke; he kome hër,
 Unde klage nv hyr openbår.
 Ik wèt, dat it nigt is fo klår,
 So etlike hyr in mineme avwåfen
 Öre falschen breve over mi läfen.
Na klage unde na antwörde shal men rigten!
 Ik hävve dessen twén falschen wigten
 Gûd gedån, by der truwe myn!
 Alse der kraien, unde ök deme kanyñ.
 Wente êrgisteren morgen dat gefhag,
 It was nog fro up den dag,
 Do kwam dat kanyñ för myn slót,
 Unde grotede mi, dår ik stód.
 Ik hadde begunnd mine tide to läfen;
 He säde, he wolde to hove wåfen.
 Ik sprak: ga hen, ik befåle di Gode!
 He klagede, he were hungerig un mode.
 Ik fragede, efte he wolde wat åten?
 Ja, sprak he, gevet mi einen beten!
 Ik sprak: enög geve ik di geren.
 Sus halede ik öme gude kärseberen
 Dår söte botter uppe lag;
 Wente it was middeweken-dag,
 Dår ik nèn flêsh plåge to åten.
 Do he sus hadde wol gegeten
 Fan gudeme brode, botteren un fiske,
 Do ging myn junge sone to deme dishe,
 Unde wol bewaren, dat overblêv,
 Wente junge kindere hävven dat åten lêv.
 Do he tótaste, tor fulven stund
 Slóg dat kanyñ öme for de mund,

wat hij eten wilde. Nadat hij gezegd had slechts eene beet te willen nuttigen, zeide ik, hem gaarne genoeg te willen geven, en zoo haalde ik boter en brood, en kerfen, — want het was op woensdag, wanneer ik geen vleesch eet. Toen hij zich aan het lekkere brood en de boter, en ook met visch verzadigd had, ging mijn jongste zoon bij hem en wilde zien, wat er over was; kinderen hebben altijd honger. Toen deze de poot nitsak, sloeg de konijn hem voor den mond, dat het bloed langs de kin liep. Zoodra mijn andere zoon, REINAARTJE, dit zag, greep hij den konijn bij de keel, en zij speelden daarna het spelletje: *Sla toe en raak wat*. Zoo ging het; ik liep toe, sloeg mijne kinderen en scheidde ze van elkander; kreeg hij klappen, dit had hij weg, hij had ze wel verdiend, en had ik het kwaad met hem gemeend, dan had hij er zeker om koud geweest; dit is nu de dank. Nu zegt hij nog, dat ik hem van een zijner ooren beroofd heb. Hij mogt wel wenschen, dat hem die eere wedervaren was, en dat hij hiervan bewijs had. En nu Heer Koning! komt ook de kraai op met klagten, en hoe hij zijne vrouw verloren heeft. Hij zeide mij, dat zij zichzelf den dood had veroorzaakt, en dat zij eenen visch met de graat had opgegeten — waar, dat mag hij zelf weten. Nu zegt hij, dat ik ze heb dood gebeten. Waarschijnlijk heeft hij ze zelf vermoord. Ja! als hij naar eisch werd verhoord en wel door mij, dan zoude hij het nog wel anders verhalen. En hoe zoude ik beiden zoo

Dat it blôd lêp over sinen kin,
 Do dat sag myn ander sone Reinardyn,
 He grêp dat kanyng by der kâlê,
 Unde spêlde mid ðm Hêr Nydhardes spele.
 Sus ging dat tō nog mēr nog minder.
 Ik lêp to, unde slôg mine kinder,
 Unde shedede se fan malkên.
 Krêg he do wat, dâr mag he umme sên.
 He hadde nog wol mēr fordâned,
 Wan ik ðme haddê ðvel gemened;
 Wisse hadden se ðme dat lyv genomen,
 Were ik ðme nigt to hulpe komen.
 Dit is nu myn dank darfôr!
 Nu sprikt he, dat ik ðme nam sijn ðr.
 Wo gêrn hadde he des einen brêv
 Sodaner ere, alse he dâr drêv!
 Sêt; hêr koning, gnâdige here!
 Do kwam fôrd de kraie unde klagede fere,
 Wo he hadde forloren sijn wyv.
 He sprak: se at den dôd int lyv;
 Se wolde ðren hunger sâden,
 Unde at einen sifh up mid graden.
 Wôr dat shag, dat mag he weten.
 Nu sprikt he, ik hâvve se forbêten.
 Filigte hâvt he se sulven formôrd.
 Ja, wan he worde regt forhôrd,
 Mogte ik ðm forhôren, alse ik wolde,
 Filigte he anders sâggen sholde.
 Wo sholde ik ðr jummer komen so na,
 Wentê se flegen, unde ik to fote ga?
 Wil jemand sus fan unregten dingen
 Mid guden tûgen up mi bringen,

na komen , daar zij kunnen vliegen en ik loopen moet.

Kan iemand mij echter van kwade zaken beschuldigen met goede getuigen , ik wil hem voldoening

So it sik behört up einen eddelen man,
 Latet mi na regte bäteren dan!
 Edder mag ik des nigt hævven fordrag,
 Men fätte mi kamp, feld unde dag,
 Unde einen guden man tegen mi,
 De mi gelyk geboren fy,
 Ein islik där fyn regt beklive!
 De de ere winnet, by deme se blive!
 Dit regt hävt hyr alletyd gestån;
 Here, ik wil ju ök nigt entgån.

Alle, de där weren unde dit hörden,
 Wunderden sik fan Reinken wörden,
 Do he alfus könliken där sprak.
 Dat kanyu un de kraie forfhrak;
 Se dorsten bede nigt spräken ein wörd,
 Unde gingen üt deme hove förd,
 Se spröken: dit is uns nigt bekwem,
 Nigt konne wi fegten jegen öm.
 He menet, wi fholen't öme overtügen;
 Wi mogen faste negen unde bügen,
 He is uns mid wörden over de hand.
 Wente desse fake is nemande bekand,
 Dan uns allene, där was nemand by.
 We wolde dänne tügen twisfen di unde mi?
 Hävve wi fhaden, wi möten behölden.
 De düvel möte finer wölden,
 Unde möte öm geven einen kwaden ramp?
 He menet mid uns to slän enen kamp?
 Nén, forware, dat is nén råd!
 He is falsch, behände, lös unde kwäd.
 Ja, were unfer ök nog frve,
 Wi mosten't betalen mid deme live.

ning geven, zoo als het onder edellieden behoort. Of wil men hieromtrent geene schikkingen maken, men trede dan met mij in het kampgerigt en stelle dag en veld, mits men een welgeboren man, mijns gelijken, tegen mij zette. Elk moet dan zijn regt handhaven, en aan hem, die de eere wint, zal de eere verblijven: Heer Koning! dit regt heeft van oudsher bestaan; ik zal mij niet aan u onttrekken."

Allen die dit hoorden, verwonderden zich over REINTJE's stoute taal. De konijn en de kraai waren verschrikt, en durfden geen woord kikken. Zij slopen weg uit het Hof, en zeiden. „Het gaat niet goed voor ons, wij kunnen tegen hem niet vechten; hij eischt, dat wij hem zullen overtuigen; wij moeten wel voor hem bukken en onder doen; de toedragt der zake is alleen aan ons bekend, niemand was er bij; en hoe zullen wij dan eene regtspraak vragen tusfchen hem en ons. Hebben wij fchade, wij moeten het ons getroosten. De duivel moge hem straffen en geven hem zijnen loon! Hij bied ons aan, om met hem in het kampgerigt te treden! Neen, voorwaar dan zou er geen raad zijn; hij is valsch, behendig, loos en boos, en al waren wij met ons vijven, wij zouden er zeker ons leven bij moeten infchieten."

Ifegrim was to mode we,
 Unde Brunen, do se desse twe
 U't dem hove rümen sägen.
 De koning sprak: wil jemand klagen,
 De kome för, unde late uns horen.
 Hyr kwam dër gisteren so fele toforen;
 Reinke is hyr: wo fint dé nu?

Here, sprak Reinke, dit sägge ik ju:
 Mannig klaget sër unde hard,
 Ja, sege he fyn wedderpart,
 Filigte de klage agterblöve.
 So dön ök nu desse twe losen deve,
 Alse de kraie unde dat kany,
 De mi gërne brogten in shände este pyn.
 Dog willen se gnade fan mi begären,
 Ik forgeve't ön för dessen keren.
 Men nu ik to regte bin gekomen,
 Hävven se dat refugium genomen,
 Unde dorsten hyr nigt länger bliven:
 Den slimmen, bösen, losen ketiven
 Sholde men dën horen, dat were shade!
 So kregē it mannig güt man te kwade,
 De ju sint truwe bede dag unde nagt.
 An mi allene lege klene magt,
 De ik unshuldigen hyr bin besägd.
 De koning sprak: hore mi to regt,
 Du untruwe, lose, böse döv!
 Wat was it, dat di darto dräv,
 Dat du Lampen, den truwen dëgen,
 De mine breve plag to drägen,
 Dëme du slimme, böse keryv,
 Unshuldigen hävft genomen dat lyv?

Aan IZEGRIM en BRUDIN deed het leed, dat beide weg gingen. De Koning sprak: „Wil iemand klagen, die trede voor en spreke; gisteren waren er zoo velen. REINTJE is nu hier; waar zijn ze nu?....”

„Heer Koning!” — sprak REINAART: „menigen klagen hard en luid, die, — zagen zij hunne partij aanwezig, misschien wel met hunne klagten zouden zijn weggebleven. Zoo doen ook deze twee looze schelmen, de kraai en de konijn, die mij gaarne in leed en pijn zouden brengen. Verlangen zij vergiffenis voor deze keer, ik wil ze hun wel geven. Nu ik in regten ben verschenen, hebben zij zich dadelijk uit de voeten gemaakt, en durfden hier niet blijven, — die kwade rekels! Zoude men zulke aanbrengrers hooren, hoe vele brave mannen die u getrouw zijn, zouden ongelukkig worden! Voor mij is het minder nieuw, daar ik meermalen onschuldig ben aangeklaagd.”

De Koning hernam: „Hoor mij, gij booze en trouwlooze schalk! Wat bewoog u toch, om aan LAMPE, den getrouwen braven man, die mijne brieven plag te bestellen, onschuldig het leven te benemen? Heb ik niet aan u pardon verleend van vorig bedrijf, en aan u male en staf gegeven, om naar het *Heilige land*, naar *Jeruzalem* en

Wente ik di alle dine funde forgav,
 Unde lét di geven ränzel unde stav?
 It was so gesägd, du s'holdest tohand
 Wanderen in dat hilge land
 To Jerusalem over dat mër,
 Fan dár to Rome unde wedder hër?
 Dit fulve ik di gërne alle gunde,
 Up dat du bäterdest dine funde.
 Dat érste, dat ik krég to weten,
 Was, dat du Lampén haddeft forbeten:
 Wente fulven de kapellán Belyn
 Mošte hyrfan dyn bode fyn.
 He bragte mi den ränzel este den sak,
 Darinne Lampen höved stak.
 He sprak openbare för dessen heren,
 Dat in deme ränzel breve weren,
 De he mid Reinken hadde geshreven,
 Unde he den sin hadde útgegeven.
 In deme sakke was mër nog min,
 Men Lampen höved stak darin.
 Dit dede ji beden mi so s'hande:
 Darumme blév Belyn to pande,
 Unde hävt mid regte forloren syn lyv.
 So s'halt ök di gån, du böse keryv!
 Reinke sprak: wo mag dat syn?
 Is Lampe död unde ök Belyn?
 We mi, dat ik bin geboren!
 So hävve ik den grötsten s'hat forloren!
 Wente ik sände ju by dessen boden
 By Lampen unde Belyn de dürbaresten klenoden,
 Nigt können dé bäter up érden syn!
 We hadde gelöved, dat de ram Belyn

en naar Rome te gaan? Dit gaf en gunde ik u van harte, opdat gij u bekeeren zoudet, en het eerste wat ik van u vernam, was dat gij LAMPE hadt dood gebeten, en BELLIJN moest de bode zijn! Hij bragt mij den randfel, waarin de kop van LAMPE gevonden werd. Hij vertelde openlijk aan deze Heeren, dat er brieven in die male waren, welke gij hadt geschreven, en waartoe hij den zin had opgegeven. In die male was niets anders dan LAMPE's hoofd. Dit bedreeft gij beiden, om mij te hoonen. BELLIJN is tot pand gehouden, en hij heeft met regt zijn lijf en leven verloren. Zoo zal het u ook gaan, — gij boef!”

„Wat mag dit zijn?” zeide REINTJE: „Is LAMPE dood, en BELLIJN ook! O weel o weel dat ik ooit geboren ware! Nu heb ik den grootsten schat verloren. Ik zond u, door LAMPE en BELLIJN, de kostbaarste kleinooden, die op de geheele wereld niet beter kunnen zijn. Wie had ooit kunnen denken, dat BELLIJN, den braven LAMPE zoude vermoorden en de kleinooden onder zich hou-

Sus fholde mörden den guden māt,
 Also Lampen finen egenen knapān,
 Up dat he de klenöde underflöge?
 We hodde fik för desseme toge?

Nog dewile Reinke dit sprak,
 Ging de koning in fyn gemak.
 He was fortorned unde sēr gram,
 Also dat he nigt enked fornam,
 Wat Reinke do sprak fan den dingen.
 De koning gedagte Reinken to bringen
 To deme dode mid aller fhande.

In sineme gemake fand he stāde
 De koninginne; sine frouwe,
 Mid der apinnen, frouwe Rukenuwe.
 De koning mid der koninginnen
 Hadden sēr lēv desse apinnen;
 Se was by ön in groteme state.
 Dit kwam do Reinken även to mate.
 Se was in wysheid sēr gelered,
 Daromme was se ök hög geered.
 Men entfag se al wör se kwam.
 Do se den koning sag sus gram,
 Se sprak: ik bidde ju, eddele here,
 Willet ju dog nigt tornen sere?
 Reinke horet mede in der apen slāgte.
 Is he dog kōmen to regte!
 Syn fader plāg in juweme löve

houden! Wie kan voor zulke schelmstukken op zijne hoede zijn!....”

Terwijl REINTJE deze woorden sprak, ging de Koning in zijn kabinet. Hij was zeer gramftorig en vertoornde zich ten hoogste, daar hij niet ten volle begreep, van welke zaken REINTJE sprak. — Hij dacht heth eenen smadelijken dood aan te doen.

De Koning wordt beyyredigd door de vrouw van den Aap. Het proces van den man met den slang.

NOBEL vond in zijn kabinet de Koningin benevens de vrouw van den aap, Mevrouw VAN FIJNE-REUK. De Koning had, zoo wel als zijne gemalin, deze lief en zij stond bij beiden in groot aanzien: Dit kwam REINTJE thans bijzonder te stude. Zij was zeer geslepen en ervaren, en werd om hare wijsheid ongemeen vereerd; men ontzag haar, waar zij kwam.

Toen zij den Koning zoo vergramd zag, zeide zij. „Ik bid u, edel Heer! wil u niet zoo vertoornen. REINTJE behoort tot onze familie. Is hij niet voor het regt verschenen? Zijn vader plagt ten Hove in groot vertrouwen te staan, meer dan IZEGRIM en BRUIN, die thans met hun geslacht zoo hoog in aanzien zijn, maar weinig weten van vonnissen en regt.”

De

Gröt to wäfenen hyr to hove,
 Bäter wan Ifegrim nu is geheten,
 Efte Brün, wowol se nu sin besäten
 Sér hóg by ju mid öreme slägt;
 Dog weten se weinig fan ordel efte regt.

De koning sprak: horet mi byfunder:
 Dunket ju dat wäfen wonder,
 Dat ik deme deve Reinken bin gram,
 De Lampen kortes dat leven nam,
 Unde bragte Belline mede in den dans,
 Unde wil sik der fake entläggen gans?
 Därboven he nog myn gelede dor bräken!
 Hörde ji, wat klage se up ömre spreken
 Fan roven, nemen unde deverye,
 Fan mörde unde ök fan forräderye?

De apinne sprak: gnädige here,
 Reinke werd belogen sere!
 He is sér klök, wo it ök gät,
 Darumme sint öme der fele kwäd.
 Ji weten wol, des is nigt lange,
 Do hyr kwam de man mid der flasge.
 Nemand konde desse beden

Mid regtem regte för ju fheden:
 Men Reinke dede dat mid eren;
 Des prisede ji öm för alle den heren.

Alse de koning desse wörde
 Fan der apinnen fus hörde,
 He sprak: dit is mi halv forgeten,
 Latet mi der fake weten;
 Dat lustet mi nog ens to horen.
 Ek wät wol, de fake was forworen.
 Wete ji dé, sügget se hen.

De Koning hernam: „ Verwondert het u, dat ik op REINTJE boos ben; op hem die onlangs LAMPE vermoordde en BELLIJN verraadde; nu wil hij van de geheele zaak niets weten. Verder heeft hij mijne vrede en vrijgeleide verbroken, en hebt gij het wel gehoord, waarvan men hem beschuldigt? — van roof en diefstal, van moord en van verraad!”

De Apin zeide: „ Genadig Heer! REINTJE wordt boos belogen. Hij is klok en slim, en hierom wordt hij door velen belijd. Het is u bekend, hoe onlangs de man met de slang hier kwam. Niemand konde het geschil tusfchen hen beiden naar regten beslifen; REINTJE deed dit met eere, en gij hebt hem derhalve voor alle geprezen.”

Toen NOBEL deze woorden vernam, zeide hij: „ Dit is mij half vergeten; kent gij de zaak, vertel ze; ik heb wel lust om ze nogmaals te hooren; ik weet wel, zij was zeer verward.”

Se sprak: mid juwen orlove shal dat shên.
 It is nu twe jâr, alse dat gefhag.
 Hyr kwam ein lintworm up einen dag;
 Desse fulve slange este worm
 Klagede hyr mid groteme storm:
Wo òm ein man entginge in dem regt,
Dat òme twe mál was avgeságd.
Ëk was hyr jegenwordig de man.
Alfus ging de klage êrsten an.
De slange kröp dorg ein gat,
Dár ein strik was gesát
Hy einen tón, unde blêv sus-behangen
An eineme strikke fast gefangen.
 He mošte dat lyv dár hävven gelaten;
 Men dár kwam ein man desulve straten.
De slange rép! ik bidde di,
Lát di entfärmen, unde löse mi!
 De man de sprak: dat do ik geren,
 Wiltu mi loven unde swären;
 Dat du mi nigt dön wult kwád,
 Wentó mi entfärmet dyn byster gelát.
De slange was des bereid,
 Unde swór òme einen düren eid,
 Òm nümmer to shaden in jenniger sáke.
 Do löfede he òm út deme ungemáke.
 Se gingen tosamende einen wäg entlang;
 De slange was fan húngrer krank,
He thót to na deme mar,
 Unde wolde òme toriten unde äten dan.
 Mid nouwer nód de man entsprang.
 He sprak: is dit nu myn dank,
 Dat ik di help út dineme fordrét?
 -17.

Dár

Där du mi sworest einen düren ed,
 Dat du mi nümmer woldest fhaden?
 De slange sprak: ik bin beladen
 Mid hunger, de mi bringet darto;
 Ik mag it forantwörden, dat ik do:
Lives nöd brikt dat regt.
 Also de slange dit hadde gefägd,
 Do sprak de man: ik bidde di,
 Dat du so lange mi gevest fry,
 Went dat wi by etlike komen,
 De nigt umme fhaden este umme fromen
 Regt este unregt regt kommen fheiden.
 De slange sprak: so lange wil ik beiden.
 Se gingen förd over einen graven;
 Där motte öm Plükkebüdel, de raven,
 Mid sinem fone Kwakkelär.
 De slange sprak: komet hër!
 He säde öme al de säke hyrfan.
 De rave rigtede — to äten den man!
 He dagte mede up syn gelükke,
 He hadde ök gärne gehad ein stükke.
 De slange sprak: ik hävve gewonnen,
 Nemand kan mi des forgunnen!
 De man/de sprak: nèn, nigt fulnode,
 Sholde mi ein rover wifen tom dode?
 Ök shal he dat regt nigt spräken alleine:
 Ik ga mid di för fër este teine!
 De slange sprak: so ga wi dare!
 Do motte öm de wulv un de bare.
 De man stund mank dessen allen,
 He dagte: it wil sik hyr öyel fallen!
 He stund mank fiven, he was de feste;

Nèn

doen? — De slang sprak: ik heb fellen honger; deze brengt mij daartoe. Ik kan verantwoorden wat ik doe: *nood breekt wet*.

Toen de slang dit gezegd had, hernam de man: Ik bid u laat mij zoo lang vrij, tot dat wij bij eenigen komen, die zonder om voor of nadeel te denken, het regt van ongegt kunnen scheiden. De slang zeide: zoo lang wil ik wachten.

Zij gingen voort over eene gracht; aldaar ontmoette hem de raaf PLUKKEBEURS met zijn zoon KWAKKELAAR. De slang riep: kom herwaarts; en hij legde hun de zaak voor. De raaf vonnisde: Eet den man. Hij dacht op zijn belang en had gaarne een stuk mede genoten. De slang zeide: ik heb het alzoo gewonnen; niemand kan het in mij afkeuren. De man hernam: neen nog niet; zoude mij een roover ter dood verwijzen? Ook kan hij alleen geen regt spreken; ik ga met u voor vier of voor tien regters. De slang antwoordde: laten wij dan gaan.

Toen ontmoetten hen de beer en de wolf. De man stond alleen onder dezen en dacht, nu zal het mij euvel vergaan; alleen bij vijf anderen, die het mij geenszins goed meenen; zoo bevond hij zich bij den slang, de beide raven, den beer en den wolf in groot gevaar. De beide laatsten spraken onderling af, hoe zij de zaak be-

Nën fan dessen mēnde, fyn bāste,
 De slange, bede raven, wulv unde bare,
 Hyrmank stund he in groter fare.
 De bare un de wuly, under sik beiden
 Do se desse sake sholden scheiden,
 Se sprōken: de slange mag doden den man,
 Wentē hungers-nōd ging ōme an.
Nōd unde dwang brikt eide unde truwe!
 Do krēg de man forge unde ruwe,
 Wentē alle stunden se na sineme live.
 Do fhōt de slange na ōme rive,
 Unde fhōt ūt fyn kwade venyn;
 Dog entsprang de man mid groter pyn,
 Unde sprak: du dōst mi unregt grōt,
 Dat du sus stait na mineme dōd;
 Du hāvst nog nēn regt to mi gehad.
 De slange sprak: worumme sāgstu dat?
 Di is twewārv gewifed dat regt.
 Do sprak de man: dat hāvven dē gesāgd,
 De fulven roven unde stālen.
 Mine sake wil ik deme koninge befālen.
 Bringet mi fōr ōm, wat he dan sāgt,
 Dat do ik, it sy krum efte regt;
 Shal ik dan liden ungefōg,
 Ik hāvve't dānne nog kwād genōg.
 Do sprak de wuly mid deme baren:
 Dat fulve sshal di wedderfaren,
 De slange sshal anders nigt begēren.
 Se mēnden, kweme dit fōr de heren
 In den hōv, dānne sholde dat regt
 So gān, alse se hadden gesāgd.
 Hēre, ik sāsge dit mid orlov:

beslifen zouden. Zij vonnisden: „ De slang mag
 „ den man dooden, want de hongersnood drijft
 „ hem daartoe. Nooddwang verbreekt eed en
 „ trouw.” De man werd zeer bezorgd en be-
 droefd. Zij stonden allen naar zijn leven.

De slang schoot op hem toe en spuwde zijn
 venijn uit; de man ontsprong het met groote
 moeite, en zeide: Gij doet mij groot onrecht,
 door mij alzoo naar mijn leven te staan. Gij
 hebt nog geen regt op mijn lijf. De slang her-
 nam: Hoe kunt gij dit zeggen, daar mij het regt
 driemaal is toegewezen? De man: Dit is gewe-
 zen door zulken, die zelf rooven en stelen. Ik
 wil mijne zaak aan de uitspraak van den Koning
 laten; breng mij voor hem, en zoo als hij be-
 flist, daarin zal ik berusten, en het zij regt of
 onrecht, ik zal het dan lijden, al is het nog zo
 erg. De wolf en de beer zeiden: hem zal het
 zelfde lot wedervaren en de slang zal het niet
 anders begeeren. Zij meenden, dat, kwame de
 zaak voor de Heeren van het Hof, dan het von-
 nis zoo zoude gewezen worden, als zij het had-
 den uitgesproken.

Zij kwamen, Mijn Heer de Koning! alzo in
 V 4 het

Se kwemen mid deme manne in den hov,
 De slange, de bare, der raven twe,
 Unde der wülve kwemen dár dre.
 Wente de wulv hadde dár twe finer kinder,
 Dese deden deme manne den meisten hinder.
 Alse Idelbalg unde Nümmerfad
 Kwemen mid öreme fader, umme dat
 Se menden den man mede to äten.
 Se mogen fele, so ji wol weten.
 Se huleden, unde weren plump unde gröv,
 Darümme forböde ji ön den hov.

De man rep an juwe gnaden,
 He klagede, de slange wolde öm shaden,
 Dem he grote döged hadde gedän,
 Unde wo he wedder hadde entfän
 Sekerheid unde sware ede,
 Up dat he öm nenen shaden dede.
 De slange sprach: dat is also,
 Des hungers nöd dwang mi darto,
 De de gait boven alle nöd!

Here, ji weren bekummerd gröt
 Umme de sake alfus gesägd,
 Dat ein islik kreges syn regte regt.
 Juwe eddeligheit sag dat node,
 Dat men den man wifede tom dode,
 De fus bewifede hulpe in nöd;
 Ok dagte ji an den hunger gröt:
 Hyrumme gingen ji to rade.
 Meist räden se to des mannes kwade,
 Up dat se mogten na öreme willen
 Den fulven man helpen fillen.
 Des hävve ji do altohand

het Hof; de man, de slang, de beer, de beide raven, en drie wolven, want de wolf had nog twee zoonen bij hem, van wien de man het meest te lijden had, te weten: HOLLEMAAG en NIMMERZAT; zij hielden zich bij den vader, omdat zij den man mede dachten op te eten; zij konden veel op, zoo als gij weet, en zij schreewden erg en waren lomp en grof, waarom gij ook aan hen den toegang tot het Hof verboden hebt.

De man riep tot u, en klaagde: dat de slang, aan wien hij grooten dienst had gedaan, en die hem bij duren eede beloofd had geen kwaad te zullen doen, hem wilde aanvallen. De slang zeide: dit is zoo; maar de honger drijft mij daartoe; zulk een nood gaat boven de wet.

Gij, Heer Koning! bevondt u verlegen, om deze zaak alzo te beslissen, dat elk zijn regt behield. Uwe edelmoedigheid zag het noode, dat men den man, die de hulp bewezen had toen de slang in nood was, ter dood zou brengen, en gij dacht ook hoe de honger kneelde. Gij bragt de zaak in den Raad; de meesten adviseerden ten nadeele van den man, ten einde zij dan denzelven mede zouden te lijve gaan. Gij hebt toen boden aan REÏNTJE gezonden; want hoe de andere ook spraken, zij konden de zaak niet naar regten beslissen, en dit meende gij van mijn Neef

De Reinken fose boden gesano,
 Wat de andern ok sus reden,
 Se konden't dog nigt regte sheden.
 Dit lete ji alle Reinken forstan,
 Ji spröken: dat regt sholde also gan,
 Alse dat Reinke int bäste rede.
 Reinke sprak mid grottem befhede:
 Here, latet uns gan tohand
 Där de man de slange fand.
 Sege ik den slangen in desser stunden.
 Dat he also stunde gebunden,
 So he was, do he öme fand.
 Dänne spräke ik dat regt tohand.
 Alsus wärd de slange gebunden
 In alle der mate, so he öm hadde funden,
 Unde ok in de sulven stede.
 Reinke sprak: nu sint se bēde,
 Islik so he was toforen,
 Se hävven wer wunnen efte forloren.
 Dat regt wise ik ju nu snel:
 De man mag nu, efte he wel,
 Den slangen lösen, unde laten sik swären;
 Wil he ok nigt, he mag mid eren
 Den slangen sus laten bunden stan,
 Unde mag fry sine straten gan.
 Wentē de slange an öm untruwe wragte,
 Do he se lös üt deme strikke bragte,
 Alsus hävt nu de man den kore,
 Gelyk so he dit hadde tofore.
 Dit dunket mi wäsen des regtes sin;
 De it anders wēt, de sägge't hin.
 Sēt here, dit ordel dugte ju göd

te mogen verwachten; gij bepaalde toen dat het regt alzo zoude gaan, als REINAART het verfond.

Deze sprak met groote bescheidenheid: Mijn Heer! laten wij naar de plaats gaan, waar de man den slang vond; mogt ik dezen zien in dien toestand, en zoo als hij gebonden was, toen de man hem zag, dan zal ik spoedig de zaak in regten kunnen uitwijzen.

De slang werd nu gebonden in alle deelen, zoo als de man hem had gevonden en ook op dezelfde plaats. REINTJE zeide: Nu zijn beide in gelijken toestand als te voren; niemand heeft iets gewonnen of verloren, en nu spreek ik voor vonnis: dat de man den slang mag verlossen en op nieuw laten zweren; wil hij niet, hij mag den slang in banden laten en zijnen weg gaan. De slang heeft den man trouwloos behandeld, nadat de laatste hem uit den strik verlost had. Hij heeft het nu in zijne vrije keuze, gelijk te voren. Dit dunkt mij is naar regt gewezen; hij, die het beter weet, moge het zeggen.

Gij, Heer Koning! yondt dit vonnis goed en
ook

Unde òk juweme rade , de by ju stòd.
 Reinke ward do geprifed fèr ,
 De man wàrd kwyt , unde dankede ju fèr.
 Reinke is fèr klòk fan sinne:
 Dit fulveste sprak òk de koninginne.
 Se spröken , dat Ifegrim unde Brün
 Weren gùd for einen fhampelùn ;
 Men frugtet se beide na unde fèrne ;
 By der fräterye fint se gèrne.
 It is wàr , se sint kòne , stark unde gròt ,
 Men fan klokeme rade hævven se nèn nòd.
 Reinken råd is ju wol bekand ,
 Der anderen raden is men ein tand.
 Se dregen sik meift up òre starke ,
 Men wan men kumt mid òn to warke ,
 Unde wan men kumt mid òn to felde ,
 Ja , so möten herfòr de fhاملen helde.
 Hyr fint se sere stark fan mode ,
 Men dånne waren se agterhòde.
 Fallen dâr flåge , so gån se striken ,
 Men de armen helde moten nig t wiken.
 Baren unde wulve fordårven de land ,
 Se agten wenig , wes hùs dâr brant ,
 Mogen se sik by den kolen warmen .
 Se laten sik òk nig t entfarnen ,
 Mogen se men krigen fátte foppe .
 Den armen laten se nouwe de doppe ,
 Wan se òn der eijer hævven beroved .
 On dunket bást òr egen hoved .
 Men Reinke fos unde al fyn flågt
 Bedenken wysheid unde regt .
 Est he sik nu wes hävt forfèn ,

ook uwe raden, die toen bij u waren. REINTJË werd zeer geprezen. De man werd ontslagen en bedankte u hoogelijk. REINTJË is kloek en wijs.”

Dit laatste werd door de Koningin bevestigd. Zij betoogde verder, dat IZEGRIM en BRUIN goed waren voor aanvallers; zij worden gevreesd en zijn stout, groot en sterk. Zij zijn goed waar veel te eten valt, maar, waar wijze raad noodig is daar vallen zij te ligt. De wijsheid van REINTJË is u bekend; hunne advi-zen zijn niets waard. Zij vertrouwen alleen op hunne krachten, maar komt men met hen te velde en heeft men ze noodig, dan moet de gemeene man in het spits staan, dan vindt men hen in de achterhoede en hunnen moed gedaald; vallen er slagen, zij gaan op den loop. De arme hel- den mogen niet wijken. De beeren en de wolven bederven het land. Zij zien er niet na, wiens huis in den brand staat, wanneer zij zich waar bij de vlam mogen warmen.

Zij ontfermen zich over niets, als zij maar vette soepen hebben, en zij laten noode den dop aan de armen, wier eijeren zij eten. Zij zorgen alleen voor hun eigen hoofd. REINTJË DE Vos en die van zijn geslacht bedenken, wat wijsheid en regt is. Is het, dat hij zich ergens in ver- ziet, bedenk dat hij geen steen is. Indien gij wijzen raad begeert, dan kunt gij hem niet misfen; en hierom bidden wij, neem hem toch in genade aan.”

De

Set here, he en is jo nēn stēn!
Wan ji nouwen råd begēren,
So kone ji finer nigt entbāren.
Hyrumme bidde wi, nemet ōm to 'gnaden!

De koning sprak: ik wil mi berāden!
Dat ordel ging so unde dat regt
Fan der slangen, so ji hāvven gesāgd,
Dat is jo wār: men he is nigt gōd,
He is ein fhalk in finer hūd.
Al mid wēne he maket forbund,
Dē bedrugt he alle tor lāsten stund;
Dār kan he sik dan so listigen ūdraien.
Wulv, bare, kater, kanyu mid der kraien,
Allen dessen is he to behānde,
Unde hāvnt int lāste einen besheten ende.
He dait ōne fhaden, spōt unde fhande,
Ja de eine lēt ein ōr to pande,
De ander ein oge, de dridde dat lyv.
Ik wēt nigt, wo ji for dessen ketyv
Sus bidden unde fallen ōme by?
De apinne sprak: here, horet mi!
Gedenket dat Reinkens slāgte is grōt.

Mid des de koning upstōd,
Unde ging' wedder ūt fan deme sāle.
Dār beideden se finer altomale;
He sag dār fele, de Reinken bystunden
Fan sinen angeboren frunden,
De Reinken to trōste dār weren gekomen,
De ik nigt al hyr wil nomen.
De koning sag an al syn grote geslāgte,
De dār weren kōmen to regte;
He sag ōk to der anderen siden

De Koning sprak: „Ik zal mij beraden. Het vonnis werd zoo gewezen, als gij zegt; dat is wel waar, maar hij is alles behalve goed. Hij is een detigniet door en door. Allen, die zich met hem inlaten, komen er slecht af, en hij kan er zich altijd uitredder. Aan den wolf, beer, kater, konijn en kraai viel hij te slim en bij elk kwam het bekaaaid uit. Elk hunner leed schade, schimp of schande; de eene verloor een oor, de ander een oog, de derde het leven. Ik weet niet hoe gij voor den booswicht nog bidden kunt en hem voorspreken.” — De Apin sprak: „Heer Koning verloor mij, en bedenkt dat REINTJE'S geslacht groot en talrijk is!”

De Koning stond op en ging weder uit de zaal naar buiten, waar alle dieren hem opwachteten. Hij zag er velen van REINTJES bloedverwanten, die hem bijstonden en gekomen waren om hem te troosten. Ik zal ze niet optellen. De Koning lette er op, hoe velen er van dit geslacht waren, en hij zag ook aan de andere zijde velen, die aan REINAART minder genegen waren.

Ver-

Fele, de Reinken nigt mogten liden.

De koning sprak: Reinke, hore mi nu,
 Wo kwam dat to, dat Bellyn unde du
 Ji beden des fo overkwemen,
 Unde dem fromen Lampen fyn levend nemen?
 Darto ji beden kwaden deve
 Offerden mi fyn höved alse breve?
 Wente do wi updeden den sak,
 Nigt anders do darinne stak
 Men Lampen höved mi to hön!
 Bellyn hävt gekregen darför fyn lön,
 Dit hävve ik alrede eins gefägd:
 Over di shal gån dat sulve regt!

Reinke sprak: we mi der nöd!
 Were ik men alrede död!
 Horet mi, hävve ik dänne shuld,
 So is mi bäst gude geduld.
 Hävve ik shuld, latet mi döden:
 Ik kome dog nümmer üt den nöden,
 Unde üt den forgen, där ik inne bin;
 Wente de forräder, de ram Bellyn,
 Hävt underslagen einen shat to ryk,
 Nigt is up érden dat gelyk!
 Wente de kleinöde, de ik öme dede,
 Do he mid Lampen fan my shede,
 De hävven Lampen forraden dat lyv;

Wen-

Verhoor van REINTJE. Hij redt zich door het vertellen der sprookjes van den ring, de kam, en den spiegel.

De Koning sprak: „ Hoor REINAART, hoe kwam het, dat gij en BELLIJN besloten, om den vromen LAMPE van het leven te berooven, en dat gij aan mij zijn hoofd liet aanbieden, in plaats van eenen brief? want toen wij de zak opdedden vonden wij er niet dan LAMPE's kop, mij tot hoon. BELLIJN heeft zijn loon weg, en ik heb het u reeds gezegd, dat over u een gelijk regt zal gaan.”

REINAART dacht! „ o Wee; ware ik maar dood!” Hij zeide: „ Hoor mij eerst Heer Koning! blijkt het, dat ik schuld heb, laat mij dan dooden, ik zal geduld moeten hebben. Ik kom nimmer uit het verdriet, waarin ik mij bevind. De verrader BELLIJN heeft eenen schat onder zich geflagen, zoo groot, dat de wedergade niet in de wereld is. De kleinnooden, welke ik hem ter hand stelde, toen hij met LAMPE mij verliet, die hebben aan dezen den dood veroorzaakt. BELLIJN, die eerlooze boef, heeft die kleinnooden bij zich gehouden. Of mogt ik ze kunnen opsporen, maar ik vrees, dit zal niet baten.

Wente Belyn , de kwade ketyv ,

Hävt de kleinöde underslagen.

Og , mogte men dé wedder upfragen !

Men ik frugte , där werd nigt av wörden !

De apinne sprak : sint de kleinöde boven érden ,

Wi willen se upfragen by frunde rade ,

Al wille wi bede fro unde spade

Därna fragen mank laien unde papen.

Sägget uns , wo weren de gefhapen ?

Reinke sprak : se sint so güd ,

Ik frugte , wi fragen se nummer üt.

De se hävt gekregen , de forlät der nigt.

So wan myn wyv dit to weten krigt ,

Nummer kome ik in öre gnade :

Wen e dit was nigt mid öreme rade ,

Dat ik desse klenode dessen twén

So regte willigen dede hen.

Hyr bin ik belogen unde besägd ;

Wowol ik mot liden dit grote unregt.

Werde ik lös desser groten unfhuld ,

So late ik mi dog nepe duld ,

Ik werde reisen dorg alle land ,

Unde fragen , este jemande igt sy bekand

Fan dessen klenoden dürbár utermaten ,

Sholde ik myn lyv där ök umme laten.

Reinke sprak : O koning , here !

Ik bidde juwe eddeligheit fere ,

Dat ji mi gunnen to desser stunden ,

Dat ik moge spräken för minen frunden

Fan der eddeligheit mannigerhande

Der dürbaren klenode , de ik ju fände ,

Wowol se ju nigt fyn geworden.

De

De Apin zeide : „ Zijn de kleinnooden nog in de wereld, dan zullen wij ze wel oploopen. Elk onzer wil vroeg en laat bij priesteren en leeken daarnaar vragen; meld het ons, hoe waren zij?”

REINTJE zeide: „ Zij waren zoo kostelijk, dat ik vreezen moet, ze ooit te kunnen uitvragen. Die ze bekomen heeft, zal ze niet afstaan. En wanneer mijne vrouw dit vernesmt, nooit kom ik weder in hare gunst, want het was buiten haar weten, dat ik twee van die kleinnooden heb willen weggeven. En hier word ik nu belogen en beschuldigd, hoewel te onregt.

Word ik van dezen rampspoed ontbagen, dan zal ik geene moeite sparen. Ik zal door alle landen reizen en overal vragen: of iemand ook iets weet van deze overdierbare kleinnooden, al zoude ik er ook mijn leven bij inschieten.”

REINTJE zeide verder: „ Heer Koning! Ik bid u, om aan mij thans te vergunnen, dat ik hier voor mijne vrienden spreken mag van de veelvuldige kostelijkheid der voortreffelijke kleinnooden, welke ik aan u toezond, hoezeer ze aan u niet zijn ter hand gekomen.” De koning antwoorde; „ Jaf doe het met korte woorden.”

De koning sprak: fägge hen mid korten wörden!

Reinke sprak: ik hævve forloren
 Gelukke unde ere, dat moge ji horen.
 Dat êrste klenode was ein ring,
 Dën Belyn de rambok entfing,
 Dën he deme koninge s'holde bringen.
 Fan feldfene wunderliken dingen
 Was de ring tohope gefat,
 De wêrdig weren eines forften s'hat.
 Fan finem golde was de ring,
 Unde binnen, dat tegen den finger ging,
 Dâr stunden bókstaven geambelêred,
 De weren mid lasûr behände vifered.
 De s'hrift was Hebrêishe sprake,
 Unde weren dre namen dorg sunderlike s'aka.
 In dessen landen was nê'n so frod,
 De desse s'hrivt grundlik forstôd,
 Men allene mäster Abryon fan Trere.
 Dit is ein Jode fan sodaneme manere:
 He forstait alle tongen unde sprake dorg
 Fan Poitrow an wente to Luneborg.
 De dôged aller krüdere unde stene
 Kennet desse Jode alle int gemene.
 Ik lêt ôme sên den sulven ring.
 He sprak: hyrinne is ein kostelik ding.
 Desse dte namen hyr ingewragt
 Hâvt Seth út deme Paradiße gebragt;
 Went he dosulvest dé mid sik brogte,
 Do he den oli der barmhârtigheid fogte.
 He sprak: de desse .by fik draget,
 De blivt allêtyd ungeplaged
 Fan donre, fan bliksem, fan alleme kwaden;

REINTJE sprak: „ Ik heb mijn geluk en mijne eer verloren, zoo als gij zult vernemen. Het eerste kleinood was een *ring*, welken ik aan BELLIJN gegeven heb, opdat hij dezelve aan den Koning zou brengen. De ring was zamengefeld, uit zeldzame en wonderlijke deelen, welke de schat van eenen Vorst waardig waren.

De eigenlijke ring was van fijn goud en aan de binnenzijde, welke den vinger raakte, stonden eenige letters, kunstiglijk in lazur geëmailleerd. De taal was Hebreuwsch, en er stonden drie namen op van verwonderlijke zaken. Niemand was er in deze landen zoo wijs, dat hij deze taal verstond, alleen Meester ABRYON VAN TRIER. Deze is een Jood van groote bekwaamheid. Hij verstaat alle talen van *Poitrou* tot *Lunenburg*. Die Jood kende ook alle krachten van steenen en kruiden. Ik liet hem den ring zien. Hij zeide dat hierin kostelijke zaken besloten waren: de drie namen hierin bewerkt, had SETH uit het Paradijs gebragt, toen hij aldaar naar den olie van barmhartigheid gezocht had. Hij zeide, dat die ze bij zich droeg, ten allen tijde bevrijd bleef van donder, van bliksem, en allerlei rampen, ook voor tooverij; en de meester zeide, dat hij gelezen had, hoe hij, die den ring droeg, ook niet bevrozen konde, bij de allerfelste koude; hij zoude oud worden en lang leven. Ook was er een steen ingezet, welke niet beter konde zijn; het was een karbonkel, licht en helder; bij nacht konde men er door zien, wat

O'k kan nene töv'rye öme fhaden.
 Dē mäster sprak, he hadde't geläsen,
 Dē den ring dröge, konde nigt forfrasen,
 Al wære it ök int hardeste köld;
 He levet ök lange, unde werd öld.
 Ein stēn, de en konde nigt bäter syn,
 De stund buten an dēme fingerlyn,
 Ein karbunkel ligt unde klār:
 Des nagtes sag men dat openbār
 Al, dat men ök jümmer wolde sēn.
 Nog hadde mēr döged desulve stēn.
 Alle krankheid makede ht gefund;
 Wan men dēn anrörde, ja tor sulven stund
 So wārd wäggenomen alle de nöd,
 So sērne it nigt en was de död.
 De stēn hadde ök de magt forwārde,
 Dat sprak de mäster openbare,
 So we dēn droge in finer hand,
 De kweme wol dörg alle land;
 Water este für' konde öm nigt fhaden;
 Nigt worde he gefängen, este forraden;
 Nēn fyend sinen willen over öm kräge;
 So wan he den stēn nogteren ansege,
 He fholde sē forwinnen överal,
 Weren ök der trunderd in deme tal.
 Forgyvt unde ander böse venyh,
 Darfan fholde he ök forwarded syn.
 Wære jēmatid, de öm ök nigt mögte liden,
 De kregē öme lēv in korten tiden.
 Nigt kan ik' dat alle sprāken üt,
 Wo kostel dē stēn was unde wo göd.
 Ik nam öm üt mines faders shtat,

men wilde. Alle ziekten werden er door genezen; alle kwalen hielden op, zoodra men denzelfven aanroerde, indien men maar niet dood ware.

De meester zelde verder, dat de steen nóg de eigenschap had, dat elk die hem aan de hand droeg, veilig door alle landen konde reizen. Water noch vuur zouden hem schade doen; hij werd noch gevangen noch verraden; geen vijand zou iets op hem vermogen, en wanneer hij den steen nuchteren had aangezien, dan zoude hij alle zijne vijanden overwinnen, al waren er ook honderd; voor het veen was hij beveiligd, en was er iemand, die hem niet lijden mogt, die kreeg hem lief, binnen weinige dagen. Ik kan het niet uitspreken, hoe kostelijk en hoe goed de steen ware; ik nam hem uit den schat van mijnen vader, en zond hem aan den Koning, omdat ik mij zulk eenen duren vingerling niet waardig kende. Hij is de edelste, dien ik ken; onze geheele welvaart is in zijne handen, en hij is onze eer en geluk, en ik deed het alles met het oogmerk, opdat hij voor alle nooden en den dood bewaard zoude blijven."

Unde sande om deme koninge, umme dat
 Dat ik mi nigt dugte wêrdig to syu
 To hâvven sodanen kostliken fingerlyn;
 Unde hadde'n deme koninge darummo gefând,
 He is de eddelste, den men kent,
 Wentē al unse wolfârd an òme stait;
 He is al unse ere unte saligheid,
 Up dat syn lyv fôr den dôd,
 Bewared worde unde fôr alle nôd.
 Ik sande, ôk by Belline, deme ram,
 Der koninginnen einen kam,
 Unde einen spegele, des nigt syn gelyk
 Mag wâsen up alle deme êrdryk.
 Dessen spegel unde dessen kam
 Ik ôk út mines faders sharte nam.
 Wo faken hâvve ik unde myn wyv
 Hyrumme gehad grøten kyv,
 Wentē se pên gûd up desser êrde
 Men allene desse kleinôde fan mi begêrde;
 Nu sint se gekomen fan der hand.
 Desse twe kleinôde hadde ik gefând
 Miner frouwen der koninginnen.
 Dit dede ik mid wolbedagten sinnen,
 Wentē se hâvt mi faken gûd gedân
 Boven alle ju toforen an.
 Se sprikt for mi faken ein wôrd,
 Se is eddel, fan hoger gebôrd,
 Tûgtig, ful dôgede, fan eddelem stam;
 Se were wol wêrdig des spegels un kam.
 Nu is dēme leider sô nigt gefhēn,
 Dat se de mogte krigen to sēn.
 De kam was fan eineme pantēr,

Dat

Ik zond ook door BELLIJN eene *kam* en eenen *spiegel*, aan de Koningin, wier gelijken niet op de aarde gezien worden. Ik nam dezen spiegel en kam insgelijks uit den schat van mijnen vader. Hoe dikwijls heb ik met mijne vrouw hierover woorden gehad. Zij verlangde geen wereldsch goed, wanneer zij deze kleinooden mogt bezitten en nu zijn ze verloren.

Ik zond deze kleinooden aan Mevrouw de Koningin, uit erkentenis van het goede, hetwelk zij veelmalen aan mij bewezen heeft, door ten mijnen behoefte te spreken. Zij is edel en hooggeboren, zedig en deugdzaam, en derhalve is zij alleen waardig de kam en den spiegel te bezitten, en nu zal zij, helaas! geene van beiden zien.

De *kam* is uit het been van eenen Panter ver-

Dat is tomalen ein eddel dêr ;
 Des sulvesten dêres woninge is
 Twisphen India unde dem paradys.
 It hävt färve fan aller maneren ,
 Syn röke is söte unde guderteren ,
 Also dat de dere int gemene
 Deme röke nafolgen gröt unde klene ,
 Ja alderwägen wör dat gait ,
 Wente ön fundheid fan deme röke entstait ,
 Dat bekennen unde fölen se int gemên.
 Fan desses deres knoken unde bën
 Was de kam gemakod mid flyt ,
 Klär alle sulver , rein unde wit ,
 Wolrukende boven alle finamomen :
 Wente des deres roké pläht to kômen
 In sine knoken , wan dat starvet ;
 Nummermêr des deres knoke fordarvet ,
 Fast unde wolrukende he alletyd bliyt ,
 Unde jaget wäg alle venyn unde forgiyt.
 Up dessente kamme stunden gegraven
 Etlieke bilde hóg förhåven ,
 De weren alle kostliken gezired ,
 Unde mid deme finesten golde dorgwired ,
 Röd. sinober unde blau lasûr ;
 Unde was de historie unde dat äventûr ,
 Wo Paris fan Troje eins lag
 By eineme borne , unde dâr sag
 Dre avgodinnen genomed allus ,
 Pallas , Juno , unde Venus.
 Se hadden einen appel int gemên ,
 Unde islik wolde dën hävven allên.
 Lange wile se hyrumme keven ,

vaardigd, een edel dier, welks woning is tusschen *Indie* en het *Paradijs*. Het been vertoont allerlei kleuren; de reuk is zoet en liefelijk, zoo dat de dieren groot en klein daarop afkomen, ook omdat die reuk bevorderlijk is aan de gezondheid, zoo als velen weten en erkennen.

Uit het been van zulk een dier was de kam geheel vervaardigd, klaar als zilver, zuiver en wit, welriekende boven de beste kaneel, want als het dier sterft, dan gaat de reuk over in het been, en dit vergaat nooit, en blijft altijd geurig en verdrijft alle vergift en venijn.

Op deze kam waren ook eenige beelden te zien in verheven beeldwerk; deze waren kostelijk be-
arbeid en sierlijk bewerkt, in fijn goud met rood karmijn en blaauw lasuur.

Men zag er de historie, hoe PARIS, Prins van Troje, bij een fontein lag en aldaar drie Godinnen mogt zien. JUNO, PALLAS en VENUS, die te samen eenen appel hadden en elk wilde ze geheel en alleen houden. Zij keven er lang om, en ten het laatste was de affpraak, dat zij bij PARIS zouden gaan en zeggen, dat hij den appel moest geven aan de schoonste van haat drieën.

Ist läste sint se des eindrätig gebleven
 By Paris, unde säden, dat he fholde
 Geven den fulven appel fan golde
 Einer, der fhonesten fan ön drén,
 Dat se dën fholde behölden allén.

Paris dagte hyrup mid befhede.

Juno de eine to öm säde:

Is 't dat du mi den äppel töwifest,
 Unde mi for de fhonesten prifest,
 So geve ik di rykheid unde fhat,
 So fele des nemand hävt gehad.

Pallas sprak: gefhüt dat fo,

Dat du den appel mi wifest to,
 Du fhalt entfangen so grote magt,
 Dat di fholen frugten dag unde nagt
 Dine fyende, dine frunde alle tofamen,
 Al wör men nomende werk dinen namen,

Venus sprak: wat fhal de fhat,

Efte grötterer gewald, fägget mi dat?
 Is nigt de koning Priamus fyn fader?
 Sine brödere ryk unde stark; allegader,
 Hektor unde der anderen nog mër?
 Is he nigt over de stad Troje ein hër?
 Hävven se nigt de lande umme bedwungen,
 Ja fërne by den ölden une-jungen?
 Wultu mi for de fhonesten prifen,
 Unde mi den gulden appel töwifen,
 De dürbärste fhat fhal di wërden,
 De, nu is up aller érden.
 Desse fhat is dat fhoneste wyv,
 De je up érden entfeng dat lyv,
 Ein wyv, dat tugtig unde dogendfäm is,

Sho-

PARIS was hierover in gedachten. JUNO zeide: is het dat gij mij den appel toewijst, en mij voor de schoonste erkent, dan zal ik aan u zoo veel rijkdom schenken als ooit door iemand bezeten is.

PALLAS sprak: gebeurt het, dat gij aan mij den appel toekent, dan zult gij groote magt bekomen; men zal u ontzien, dag en nacht bij vijanden en vrienden, waar men uwen naam mag noemen.

VENUS vroeg: wat zal u het geld of grootere magt baten? Is Koning PRIAMUS niet uw vader, en zijn uwe broeders, HECTOR en anderen, niet rijk en sterk? Is hij geen Heer van Troje, en hebben zij geene andere landen verwonnen? Indien gij mij voor de schoonste verklaart, en aan mij den appel toewijst, dan zal u het kostelijkste geworden, hetwelk op aarde is, te weten: de schoonste vrouw, eene vrouw deugdzaam, schoon, edel, en wijs. Zij is nooit genoeg te prijzen en gaat elke schat in waarde te boven. Geef mij den appel. Gij krijgt de schoone HELENA, de vrouw van den Koning der Grieken!

Shone unde eddel unde dárby wys.
 Nigt kan men fedane to fullen loven,
 Se gait deme fhatte fele boven.
 Giv mi den appel, gelove mi,
 Dit fhone wyv fhal wérden di.
 Dit fhone wyv, de'ik hyr mene,
 Is des koninges fan Greken wyv Helene,
 Eddel, fedig, rike unde wys.

Do gav ör den gulden appel Paris,
 Dárto prifede he se fere,
 Unde sprak, dat se de fhoneste were.
 Do halp de godinne Venus,
 Dat Paris deme koninge Menelaus
 Nam Helenen sine koninginnen,
 Unde bragte se mid sik to Troje binnen.

Desse historie stund gegraven
 Up deme kamme hóg forhaven,
 Mid bókstaven under den fhilden
 Mid den aldersubtilesten bilden.
 Ein islik forstund, wan he dat las,
 Wat dit for eine historie was.

Nu horet fan deme spegel gód.
 Dat glas, dat daranne stód,
 Was ein beril (10) fhone unde klar,
 So dat men darinne sag openbár
 Al wat over einer milen gefhag,
 It were nagt, it were dag.
 Hadde jemand in sineme antlate gebräk,
 Edder in sinen ogen jennig flek,
 Wan he dänne in den spegel sag,
 Dat gebräk ging wäg den fulven dag,
 Unde alle de flekken, dat was nigt min.

PARIS gaf haar den gouden appel en verklaarde haar als de schoonste, en daarna hielp VENUS hem aan HELENA, de vrouw van MENELAUS, die hij naar Troje bragt.

Deze historie stond op de kam gegraveerd in verheven beeldwerk, en met letters onder elk schild, en zoo konde een ieder, die dit las, verstaan welk eene historie dit verbeeldde.

Hoort nu aangaande den fraaijen *spiegel*.

Het glas, was een *beril*, zoo schoon en klaar, dat men daarin duidelijk zag, wat in den omtrek van eene mijl gebeurde, zoowel bij nacht, als bij dag. Had iemand in zijn aangezicht eenig gebrek, of een vlek in zijn oog, zoondra hij in den spiegel zag, hield dit gebrek en die vlek op.

Is het dan te verwonderen, dat ik mismoedig ben, over het gemis van dezen schat.

Het hout van de lijst, heette *Sethim*; het is hard

Is et wunder, dat ik mismodig bin,
 De ik misse fodanen düren s'hat?
 Dat holt, där dat glas was ingesat,
 Het Sethim, unde is fast unde ligt;
 Fan wormen werd it gestoken nigt.
 It kan nigt rotten dat sulve holt;
 It is ök bäter geagt dan gold.
 Ebenus-holt is desseme gelyk,
 Darav gemaked was s'er wunderlik
 Ein hölten përd by Krompardes tiden
 Des koninges, därmid he konde riden
 Hunderd mile in einer stunde.
 Sholde ik dit äventür utspräken to grunde,
 Dat konde in korter tyd nigt s'hén,
 Wente ne wärd des përdes gelike s'en.
 Dat holt, där dat glas inne stöd,
 Was bröd anderhalven mannes fôt,
 Buten umme gände alle rund,
 Där mannige frömde historien uppe stund,
 Under isliker historien de wörde
 Mid golde dorgwragt, so sik dat behörde.

De erste historie was fan deme përde.
 It was nidifh; wente it begërde,
 Dat it mogte inlopen eineme herte,
 Unde nigt en konde, des hadde it smärte.
 Dat përd ging to eineme hërden,
 Unde sprak: di mag gelukke wërdén!
 Sitte up mi, ik bringe di drade,
 Is et, dat du folgest mineme rade,
 Du s'halt fangen ein herte wol fät,

Där-

hard en ligt; nooit komt er de worm in; het is onvergankelijk en het wordt boven het goud geacht. Dat ebbenhout staat er alleen mede gelijk, waarvan het paardje in den tijd van Koning KROMPARDES was gemaakt, waarmede deze honderd mijl in één uur afreed. Wilde ik van dit avontuur een goed verhaal geven, dit zou te veel tijd vorderen; nooit is de wedergade van dit paard gezien.

Het hout, waarin dit glas stond, was breed anderhalve voet; buitenom ging een rand, waarin menige fraaije geschiedenissen waren afgebeeld, en elke historie was naar eisch met goud doorwerkt.

De eerste historie was van een paard. Het was nijdig, want het begeerde tegen een hert te kunnen loopen en het gevoelde smart, zulks niet te kunnen doen. Het paard ging bij eenen herder en zeide: Ik wil u bevoorraden; ga op mij zitten en volgt gij mijnen raad, dan zult gij spoedig een welgevoed hert vangen. Dit zal u goed komen; zijn vleesch, vel en hoornen, zult gij ten duurste kunnen verkoopen. Zit op en jaag aan.

Dārfan ſhal di wērdēn bāt.
 Syn ſēſh, ſine horne, unde ōk ſine hād
 Magſtu du al dāre nōg bringen tūt.
 Sitte up mi, unde late uns jagen.
 De hārder ſprak: iķ wil it wagen!
 Se reden hen mid alleme ſyt,
 Unde kwēmen by dat herte in korter tyd.
 Se rēden ōme nā up deme ſpōr,
 Se kwēmen dār nā; dat herte lēp fōr:
 Dat pērd fik wol halv begav,
 Ik ſprak to deme manne: ſitte wat av,
 Ik bin mōde, lāt mi wat rouwen.
 De man ſprak wedder: nēn in trouwen!
 It is nu ſus, du moſt mi horen,
 Darto ſhaltu fōlen de ſporen:
 Du hāvft mi hyrto ſus gebragt.
 Sēt, ſus wārd dat pērd gedwuugen mit magt.
*He lōnt fik ſulyen mid ſeleme kwaden,
 De fik peiniget umme eines anderen ſhaden.*

Ik ſprāke ōk, dat in deme ſpiegel ſtund,
 Wo dat ein äſſel unde ein hund
 Dēnedēn bēde eineme riken man.
 Mēn de hund de meifte gunſt gewan:
 Hē ſat by ſines horen diſh,
 Unde at mid ōme ſēſh unde fiſh.
 Hē nam ōm ſaken up den fhōt,
 Unde gav ōme āten dat bāſte brōd;
 So wiapelde de hund mid deme ſtart,
 Unde likkede ſineme heren umme den bārd,
 Dit ſag de äſſel Baldewyn,

Dat

De man waagde zulks; zij reden met allen spoed en kwamen weldra bij het hert. Zij volgden het spoor; het hert liep hard, en het paard had het zoo erg, dat het bijna bezweek. Zit af, zeide het tegen den man, ik ben vermoeid, laat mij rusten. — Neen, zeide de herder, gij staat nu onder mij, en gij zult de sporen gevoelen. Gij hebt mij hiertoe aangezocht en zoo werd het paard met magt gedwongen.

Hij haalt zich veel leeds op den hals, die zich uitflooft om een ander te beschadigen.

Ik moet nu verhalen, hoe er op den spiegel gezien werd, het geval van den *ezel* en den *hond*.

Beide behoorden aan een rijk man. De hond genoot de meeste gunst. Hij zat bij de tafel van zijnen Heer, en kreeg vleesch en brood, naar welgevallen. De Heer nam hem dikwijls op de schoot en gaf hem de beste brokken, dan kwispelde de hond met den staart, en likte den baas om den mond. Dit zag de ezel, *Boudewijn*, en wel met een diep gevoel van smarte. Hij zeide bij zich zelve: Wat mag mijn Heer hiermede

Dat dede öme we in deme herten fyn,
 He sprak to sik sulven allenen:
 Wat mag myn here hyrmede menen,
 Dat he desseme fulen *canis*
 Also regte güt unde frundlik is,
 De öme fus likket unde up öme springt?
 Mi men tom swaren arbeде dwingt,
 Ik mot dragen de sakke swär,
 Myn here s'holde nigt in eineme jar
 Mid fyv hunden dön, ja weren der ök teine,
 Dat ik in fêr weken dö alleine.
 He ät dat bäste, ik krige men stro,
 Unde mot up der êrden liggen darto.
 Wör se mi henne driven este riden,
 Där mot ik fele spottes liden.
 Ik wil nigt läng fus mi laten fordärven,
 Men ik wil ök mines heren hulde forwärvan.

Mid des kwam de here, de wêrd:
 De ässel hów up sinen stêrt,
 Up sinen heren he där sprang,
 He rêp, he rârde unde he fang,
 He likkede sinen heren umme de mulen,
 Unde stotte öme twe grote bulen,
 Unde wolde öm kusten för den mund,
 Also he hadde fên dön den hund.
 Do rêp de here mid angeste grôt:
 Nemet den ässel unde slät öme döđ!
 De knegte slogen den ässel al,
 Un jageden öme wedder in den stal.
 So blêv he ein ässel also he was.

Nog find men mannigen ässels-dwäs,
 De eineme änderen sine wolfêrd forgan,

toch voor hebben, dat hij tegen dezen vuilen hond zoo goed en vriendelijk is, die hem likt en op hem springt. Mij dwingt men tot zuren arbeid; ik moet zware zakken dragen. Mijn Heer zou in een jaar niet met vijf honden doen, ja, met geen tien, wat ik in vier weken alleen volbreng; de hond eet het beste; ik krijg stroo, en moet op den grond liggen, en waar ze mij henen drijven, daar moet ik mij nog laten bespotten. Ik wil mij niet langer alzoo doen mishandelen, en wil ook de gunst van mijnen Heer voor mij verwerven.

De Heer kwam er toevallig bij. De ezel hief de staart in de hoogte, en sprong tegen hem op. Hij riep, en huppelde en zong. Hij wilde zijn Heer om den mond likken en hem kussen, gelijk hij van den hond gezien had, en nu stoette hij hem twee groote builen. Toen riep de Heer met angst; Neept den ezel en slaat hem dood! De knechten sloegen den ezel uit al hun magt, en joegen hem naar den stal; hij bleef ten ezel gelijk voorheen.

Nog zijn er vele dwaze ezels, die de welvaart van anderen misgunnen, hoezeer zij er niets bij

Wowol he nat nigt bäteren kan.
 Ja al kumt alfothane mede to ftate,
 So föget öme dog dat fulye gelate
 Alfe einer sögen, de mid leppelen ät,
 Ja forware nigt fele bät.
 Men late den ässel dragen den fak,
 Unde geve öm ftro unde dyftel in fyn gemak.
 Dait men öme ök andere ere,
 He plägt al finer ölden lere.
 Wör de ässels krigen herfhoppyen,
 Där füt men felden fele dyen.
 Meift fe ör eigene fordell söken,
 Up anderer wolfärd fe weinigg röken.
 Dog is dit nog de meifte klage,
 Se rifen in magt alle dage.

Koning, here, ji fholen ök weten,
 Latet mine rede ju nigt fordreten:
 Wentet up deme fpagel ftand ök gegraven,
 Behände mid bilden unde bökfaven,
 Wo myn fader unde Hünze de kater
 Tofamende gingen by eineme wäter.
 Se fworen tofamende mid fwaren eden,
 Dat fe wolden under fik bedern
 Like delen, wat fe ök fengen,
 Wolde fe jemand jagen efte dwängen,
 So fholde ein bliven by deme anderen.
 Sus gingen fe fele wäges wandern.
 It begav fik eins, dat fe fornemen,
 Wo etlike jägers nä öme kwäten,
 De hadden ök fele kwade hunde.

Hin-

winnen zouden. Ja! al komen zij in den gewenschten stand, dan nog zoude het hun niet voegen; het zoude gaan als de zeug, die met een lepel wilde eten, en weinig in den mond kreeg.

Men late den ezel zijn pak dragen, en geve hem stroo en distels. Al bewijst men hem eere, hij behoudt echter zijnen ouden aard. Waar de ezels in ambten komen, daar ziet men het zelden goed gaan. Zij letten op hun eigen voordeel en weinig op het welzijn van anderen. De meeste aanleiding tot klagen, wordt gegeven door dien de ezels gestadig in magt rijzen.

Heer Koning! hoor verder, en laat het u niet verdrieten te vernemen, hoe op den spiegel nog in beeldwerk, met letters, geestig werd verftoond, het geval, hetwelk mijn vader en Hinze, de kater, hebben gehad bij zekeren stroom. Zij hadden elkander met duren eede beloofd, dat zij te zamen zouden doen, en alles wat zij vingen gelijkzoudend zouden deelen, ook dat zij, wanneer iemand hen joeg of dwong, bij elkander zouden blijven. Zoo gingen zij op verre wegen:

Het gebeurde eens, dat verscheidene jagers met booze honden, op hen afkwamen. Hinze sprak: hier is goede raad duur. Mijn vader

Hinze do to spräken begunde ,
 He sprak: gûd rād is hyr dūr!
 Myn fader sprak: it is äventür!
 Einen sak ful rades ik wol wēt.
 Wi willen malkander hōlden den ēd ,
 Unde willen faste tosamende stān.
 Dessen rād ik fātte toforen an.
 Hinze sprak: wo it ōk gāt ,
 Ik wēt allene eiuēn rād ,
 Dēn mot ik bruken , dat fägge ik ju , ōm !
 Alfus sprang he up eiuēn bōm ,
 Dār ōme de hunde nigē kondēn shaden.
 Sus wolde he minen fader forraden ,
 Dēn he in grotēme angefte lēt stān.
 Mid des kwemen ōn de jagers an.
 Hinze sag dit , unde sprak:
 Leve ōm , dōt nu op juwen sak !
 Ji hāvven dār dog fele rades in:
 Bruket dēn nu , dat is juwe gewin !
 Men blēs int hōrn , unde men rēp : ūa !
 Myn fader lēp fōr , de hunde ōme na ;
 He lēp , dat ōm ūtbrak dat fwēt ,
 So dat he ōk agteren gliden lēt ,
 Sus wārd he do igteswat forligt ,
 Anders were he entkōmen nigē.
 Hyr mōge ji hōrēn , we ōme forrād :
 Dat dede dé , dār he sik meist tōforlēt.
 De hunde weren ōme to snel ,
 Filna hadden se ōme gerukked dat fel ;
 Men dar was eiuēn gat , dat wuste he wōl :
 Sus entkwam he int fulve hol .
 Des gelyk find men nog manigen drōg ,

zeide: het is te wagen. Ik heb wel een zak vol raad. Wij zullen aan elkanderen de belofte houden en bijstaan; dit is mijn eerste raad.

HINZE zeide: Hoe het zijn moge, ik weet maar éénen raad, en dezen moet ik volgen! Hij klom in eenen boom, alwaar de honden hem niet konden beschadigen. Zoo verried hij mijnen vader, dien hij in verlegenheid liet. De jagers kwamen op hem aan; HINZE zag dit, en zeide: Lieve oom! open nu de zak. Gij had zoo vele raad daarin. Gebruik ze nu ten uwen voordeele. Men bloes op den hoorn en riep: sta toe! Mijn vader ging op den loop; de honden volgden. Hij liep dat hem het zweet uitbrak, en het was nadat hem de kommer ontgleed, dat hij het gevaar ontkwam.

Zoo moogt gij hooren, wie hem verried, en dit werd gedaan, door iemand; op wien hij zich het meest had verlaten. De honden waren hem te snel, en zij hadden hem bijna het vel van het lijf gerukt, maar gelukkig kende hij het gat van een hol, waarin hij het gevaar ontkwam.

Men vindt, helaas! nog meer bedriegers, die

De fns dat fulve bröket nog,
 Alse Hinze hyr dede, de kwade döv.
 Wunder were it, hadde ik öm lëv.
 Dog ik hävve't öm halv forgeven,
 Sus is där nog wes agterbleven.

Nog stund up deme spegel mede
 Fan deme wulve eine andere rede,
 Wente he for göd mi fäde dank.
 He lëp eins over ein feld entlang,
 Där fand he ein död, gefilhed përd.
 Dat sief h was fan den knoken fortërd;
 De wulv begunde de knoken to gnagen;
 Öm kwam ein knöke dwërs in den kragen,
 Wente he hadde den hunger gröt.
 Hyrfan krëg he fware nöd;
 He fande felen arften böden,
 Nemand konde öme helpen üt noden.
 He böd fufte üt einen groten lön.
 Där kwam ök to öm Lütke de krön;
 He drög ök ein röd berët,
 Darumme he öme ök Doktor hët,
 Unde sprak to öm: help mi mid flyt,
 Unde make mi desser wedage kwyt;
 Kanstu, tē mi den knoken üt,
 So geve ik di ein gröt göd.

De krön den fhonen wörden lövede,
 Unde stak den fnavel in mid dem hövede,
 Unde tög öm also den knoken üt.
 Do rëp de wulv overlöd:
 We mi! we! du daift mi fër!
 Men ik forgeve't di, do des nigt mër.
 Wan mi dat ein ander so dede,

even valsch handelen als HINZE hier deed. Het zou een wonder zijn, dat ik hem lief had, maar ik heb het hem half vergeven; daar stak nog iets van den doorn in het vleesch.

Nog stond op den spiegel, een ander bedrijf van den wolf, ten bewijze van zijne ondankbaarheid.

Hij ging eens over een veld, en vond aldaar het rif van een gevild paard. Het vleesch was reeds vergaan. Uit hoofde van den fellen honger, begon hij de beenen te knagen, en nu schoot hem een beentje, dwars in de keel. Veel smart leed hij, en hij zond boden aan vele docters en meesters; niemand konde hem uit den nood helpen. Hij beloofde eene groote belooning. LERKE (de kraan) kwam ook bij hem; deze droeg eene roode kap, waarom men hem doctor heette. IZEGRIM zeide: help mij en verlos mij van de pijn; indien gij kunt, trek dan het beentje er uit; ik zal u een groot loon geven.

De kraan, die deze mooie woorden geloofde, stak het hoofd in de keel van den wolf, en trok er met den snavel het been uit. De wolf riep luide: o, Wee! o wee! Gij doet mij zeer, maar ik vergeef het u; doe het niet weer. Indien eend ander mij zoo zeer had gedaan, ik zou het nooit van hem lijdén.

Zijt

Nummer ik dat fan òm lede.
 Wäset tofreden, sprak Lütke de kròn,
 Ji sint genäsen, gevet mi myn lòn.
 Do sprak de wulv: horet dessén gek!
 Ik bin sulven in deme gebräk,
 Unde he wil fan mi lòn hävven to?
 He denket, niget der döged, de ik òme do,
 Went he stak syn höved in mine mund,
 Unde ik lét in ònk wedder firtén gefund,
 Unde he hävt mi darto we' gedán.
 Ik mens, sholde jemand bate entfán,
 De behörde mi mid allen regten.
 Sus lonen shalke òren knegten!
 . Sät, desse histórie unde dër nog mër
 Stunden up deme spegele ummehët
 Gewragt, gefneden unde gegraven
 Mid bilden unde guldenen bókflaven.
 Ik hêld mi unwêrdig in altogering,
 By mi to hävven sodanen koffliken ding.
 Darumme fande ik se to groten eren
 Der koninginnen un koninge, minen heren.
 Wo grote ruwe mine kindere bede
 Hyrunne hadden mid grotene lede!
 Sus was òre forge stannigerhande,
 Do ik den spegel fan mi fande.
 Se plägen dârför to spelen unde springen,
 Unde legen, wo òn de stêrken hingén,
 Unde òk wo òn òre müleken stund.
 Men, leider! dat was mi òr onkund,
 Dat Lampen so na was syn dód:

Zijt tevreden, sprak LUTKE. Gij zijt genezen; geef mij nu mijn loon. Toen zeide de wolf. Hoor die, gek! ik ben in lijden en hij wil loon van mij hebben. Hij denkt niet aan de weldaad, welke ik hem bewezen heb. Hij stak zijn hoofd in mijnen mond, en ik heb hem hetzelfde onbeschadigd laten terug halen, en hij heeft mij bovendien nog zeer gedaan; ik meen dat wanneer een van ons beiden loon zal ontvangen, het mij dan naar regten toekomt. — Zoo beloonen zulke schelmen hunne weldoeners!

Deze historien en nog meer stonden in de lijst rondom den spiegel, gesneden en gegraveerd in beelden met vergulde letters. Ik hield mij onwaardig en te gering, om zulk eene kostelijkheid te bezitten, en daarom zond ik ze aan u, Heer Koning en Vrouw Koningin! alleen om u te vereeren. Ik besloot er toe, hoe groote rouwe mijne beide kinderen ook deswege zouden hebben, wanneer ik den spiegel wegzond. Zij plagten daarvoor te springen en te spelen, en zagen dan hoe hun de staartjes hingen, en hoe hun het mondje stond. — Maar, helaas! het was mij toen onbekend, dat LAMBE zoo na aan zijn dood ware. Ik was gerust en in de goede trouw, toen ik aan hem en mijnen vriend BELLIJN de kleinoorden aanbeval. Beide waren van ouds mijne beste vrienden, die ik ergens vond. Ik mag nu
wel

Wente ik up truwe unde loven grôt
 Öme de klenöde mede besöl,
 Unde mineme frunde Belline allowol.
 Dit weren bede mine truwesten frunde,
 De ik je krêg to jenniger stunde.
 Ik mag wol ropen over den mordenêr,
 Ok wil ik darav weten nog mêr,
 Worhén de klenöde sin gestolen,
 Wente môrd blivt nigt gêrne forholen.
 It mag ligte, dat he hyr by uns stait
 Mank dessen, de dâr wol av weit,
 Wôr gebleven sin desse klenode,
 Unde ôk wo Lampe gekomen is tom dode.

Sêt gnädige here, hêr koning!
 Ju kumt för so mannig ding,
 Dat ji nigt al behölden möget.
 Gedenket ju nigt der groten döged,
 De myn fader, de ôlde fos, dede
 By juweme fader in desser stede?
 Wente juwe fader lag krank to bedde,
 Unde myn fader öm syn levend redde.
 Nog spräke ji, dat myn fader unde ik mede
 Ju, este den juwen, ne gûd en dede?
 Here; ik spräke it mid juweme orlove:
 Myn here fader was hyr to hoye
 By juweme fader in groter gunst,
 Wente he wuffte fast de regten kumst

wel wraak roepen over den moordenaar, en ik wil er nog meer van weten, en vooral, wie de kleinooden heeft gestolen. De moord zal niet verholen blijven; misschien is er wel iemand onder de omstanders, die daar meer van weet, en waar de kleinooden zijn gebleven, en hoe LAMPZ aan zijn eind is gekomen.

REINTJE gaat voort om den Koning, door het verhalen van sprookjes in een goeden luim te brengen.

U, Heer Koning! komen zeker zoo vele dingen voor, dat gij alles niet kunt onthouden. Geheugt u niet van de groote dienst, die mijn vader, de oude Vos, aan uwen Heer vader hier ter stede bewees? Uw vader lag ziek te bed en de mijne heeft hem in het leven behouden. Gij zeidet onlangs, dat mijn vader en ik aan u en de uwen geen goed hebben gedaan. Het zij mij nu geoorloofd te zeggen, dat mijn vader hier ten Hove bij den uwen in groote gunst stond. Hij bezat de ware kunst van artsenij, het water te bezien, traanfstels te genezen, en likdoorns en tanden uit te trekken, enz. Ik wil het wel gelooven, dat gij dit zoo juist niet weet, en het is ook

Fan artsenyede, dat water to besên,
 Utbräken ogen, brödere este täne ürtên.
 Ik love wol, here, ji weten't nigt enked,
 Ok wêt ik nigt, eft ju dat denket.
 Ji weren do men dre jâr öld,
 Unde it was in eineme winter köld.
 Juwe fader lag krank in groten plagen,
 Men moſte öme bören unde dragen.
 Alle de artsên twiſhen hyr unde Romen
 De lét he halen unde to ſik komen.
 Se geven öme over altomalen.
 Intläſte lét he minen fader halen;
 He klagede öm ſêr ſine nôd,
 Wo he krank were wente in den dôd.
 Dit entfärmede mineme fader ſêr,
 He ſprak: o koning, myn gnädige hér!
 Mogte ik ju mid minema live baten,
 Here, lövet mi, dat wolde ik nigt laten.
 Maket juwe water, hyr is ein glas.
 Juwe fader, de fele kranker was,
 Dede, ſo öme hét myn fader.
 He klagede, he kregge jo läng jo kwadet.
 Dit fulve ök up deme ſpiegel ſtund,
 Wo juwe fader wârd gefund.
 Wente myn fader ſprak: wil ji genäſen,
 So mot dat jummer endlik wäfen,
 Eines wulves lever fan ſeven jaren,
 Here, hyr an moge ji nigt ſparen,
 De ſhole ji äten, eftje ſint dôd;
 Wente juwe water tögget al blöd.
 Dâr hæftet mede för alle ding.
 De wulv ſtond mede in deme ring,

He

ook mogelijk, dat het u niet heugt. Gij waart toen maar drie jaren oud, en het was in een harden winter. Uw vader was erg ziek en zwak; men moest hem beuren en dragen. Alle Geneesheeren tusſchen hier en *Rome* waren opontboden; allen gaven hem op. Op het laatst liet hij mijnen vader halen. Hij klaagde dezen zijn nood en hoe hij doodelijk krank was. Dit bedroefde mijnen vader ten hoogste. Hij zeide, Heer Koning! Konde ik u helpen met mijn eigen leven, geloof mij, ik zou het gaarne doen. Laat mij uw water bezien; hier is een glas. Uw vader die veel zeker was, dan hij ſcheen, deed zoo als de mijne hem gelast had. Hij klaagde en het werd hoe langer hoe erger.

Dit ſtond ook alles op den ſpiegel en hoe uw vader wederom gezond werd. Mijn vader ſprak: wilt gij genezen worden, dan is het eenigſte middel, de lever van een wolf van zeven jaren. Heer Koning! Gij moogt u hier niet van ontfiaan. Gij moet deze innemen, of gij zijt dood. Uw water vertoont zich als bloed, en het middel moet ſpoedig gebruikt worden.

De wolf ſtond in de kring. Hij hoorde den
Z raad

He hörde fast to, ik hagede öme nig^t.
 Juwe fader sprak: des fyt berigt,
 Horet, hêr wulv! thal ik genâsen,
 So mot it juwe lever wâsen.
 De wulv sprak: here, ik sâgge't forwâr,
 Ik bin nog nig^t öld fyv jâr.
 Do sprak myn fader: it helpet nig^t, nên,
 Ik wilt wol an der lever sên.
 Do mo^ste de wulv tor kôken gân,
 Unde de lever word öme ütgedân.
 De koning ât se unde genas
 Fan aller krankheid, de in öme was,
 Unde dankede des fere mineme fader,
 Unde geböd sineme gefinde allegader,
 Dat ein islik minen fader doktor hete,
 Unde dit nemand by sineme live lête.
 Sus mo^ste myn fader to allen tyden
 Gân to des koninges regter siden.
 Ok gav öme juwe fader, fo ik wol wêt,
 Ein guklene span unde ein rôd berêt:
 Dat mo^ste he dragen för alle den heren,
 De öm alle hêlden in groten eren,
 Unde deden öme ere to allen dagen.
 Men mid mi is dat nu ummeslagen.
 Men denket nu nig^t mines faders dôged,
 De girigen shâlke wêrden nu forhöged.
 Egene nutte unde gewin men nu betragt,
 Men regt unde wysheid men klene nu agt.
 Wör ein kerleman werd ein here,
 Dâr gait it over de armen fere.
 Krigt he dâne grote magt,
 So wêt he sulven nig^t, wêrne he slagt.

Den-

raad en was er niet mede te vreden. Uw vader zeide: Hoor, mijnheer de wolf! zal ik genezen, dan moet ik uw lever hebben. De wolf zeide: ik ben maar vijf jaren oud. Mijn vader hernam: dit zeggen helpt niet; ik zal het aan de lever zien, en toen moest de wolf naar de keuken, waar hem de lever uit het lijf werd gesneden. De Koning at ze en werd van de ziekte hersteld. Hij bedankte mijnen vader en gebod aan het Hofgezin, dat elk hunner hem: *Docter* zoude heeten, en niemand mogt dit op lijfstraffe nalaten.

Mijn vader moest verder altijd aan 's Konings regterhand gaan, en deze schonk hem een gouden ketting, alsmede een rooden doctors-kap; de kap moest hij boven alle Heeren dragen, die allen hem in eere hielden en veel ontzag bewezen, Maar met mij is het nu geheel veranderd. Men denkt nu niet meer aan mijns vaders verdiensten. De heerschzuchtige boeven worden nu verhoogd en elk vlamt alleen op eigen belang. Regtvaardigheid en wijsheid worden gering geschat. Waar een karel (een boer), een Heer wordt, daar gaat het erg met de armen. Bekomt hij eenige magt, hij kent zichzelf niet, en beseft nooit van waar hij gekomen is. Eigenbaat gaat voor; en van dezen zijn er velen bij de Heeren.

Denket nigt, fân wannen he fy gekomen;
 Men fyn egen fordel unde fromen,
 Dat gait för in al öreme spele.

Desser sint nu by den heren fele.

Sodane horen ök nemandes bede,
 Där en folgen dänne de givte mede.

Öre mening is meist: bringet men hër,
 Dit for't irsten unde dänne nog mër!

Desser girigen wulve dër is fele,

Se prisen for sik de bäften morfele;

Konden se redder mid klenen saken

Öres heren levend, dat s holde sik nigt maken.

Desse wulv wolde ök nigt entbären

Sine leveren to geven sineme heren.

Nog sege ik lever, wil ji it horen,

Dat twintig wulve ör lyv forloren,

Wan dat de koning este fyn wyv

Igt s holden forlesen öre lyv.

Unde it were ök minre s hade;

Wente wat dâr kumt fân kwadem sade,

Shal selden sines dankes dön döged.

Here koning, dit s hag in juwer jöged:

Dit wêt ik forware unde enked,

Dat ji düt alle nigt en denket.

Men ik wêt it wol al mid ein,

Gelyk este it gisteren were s hein.

Desse historie unde dit gefhigt

Was up deme spegel ök angerigt

Mid eddelen stenen unde mid golde,

So myn fader dat hävven wolde.

Mogte ik den spegel wedder upfragen,

Dâr wolde ik lyv unde gûd umme wagen.

Zulken letten ook weinig, om het verzoek van anderen, of er moeten giften of gaven voorafgaan. Hun woord is gewoonlijk: Breng maar; dit neem ik op hand; ik wacht nog meer. Zulke gierige wolven zijn er vele. Zij begeeren voor zich de vetste brokken, maar konden zij het leven van hunnen heer met geringe moeite redden, daar zouden zij zich afmaken. Deze wolf wilde ook zijnen lever niet geven tot behoud van zijnen Heer. Ik zag liever dat twintig wolven het leven verloren, dan dat de Koning of de Koningin gevaar liep van sterven. Het was ook een mindere ramp, want van een' slechten boom komen zelden goede vruchten.

Heer Koning! dit gebeurde in uwe jeugd. Ik weet het in waarheid. Het moge u vergeten zijn, maar ik weet het nog in alle deelen, of het gisteren ware voorgevallen.

Deze gebeurtenis stond ook op den spiegel met goud en met edele gesteenten, zoo als mijn vader het zelf hebben wilde. Mogt ik den spiegel oploopen, ik zoude er lijf en goed om wagen.

De koning sprak : Reinke , de wórd
 Hävve ik forstán unde wol gehórd.
 Was juwe fader so forhögéd,
 Unde dede he hyr alfodane dögéd,
 Des mag lange syn , ik denke des nigte,
 Ok is mi dat nigte ér beregt.
 Men juwer sake der wét ik fele ,
 Wenté ji sint faken mede in dame spēle ,
 So men faken hyr fan ju sägr.
 Dón se ju dan dat mid unregt?
 Dat is sere kwád jo toforen.
 Mogte ik ók gúdt fan ju horen !
 Nén , dat en shút nigte faken.

Here , ik antwórdé to den faken ,
 Sprak Reinke , wenté se mi angán ,
 Ik hävve id fulven gúdt gedán.
 Nigte , dat ik ju do igt forwyt ;
 Wenté ik bin fhuldig to aller tyd
 Dorg ju to dón al , wes ik mag.
 Gedenket ju nigte , wo it eins gefhag ,
 Dat ik unde de wulw , her Ifegrim ,
 Hadden tosamende gefangen ein swyn ?
 Do it rép , beten wi it dód.
 Ji kwemen to uns , ji klageden juwe nód ,
 Ji spreken : juwe frouwe kweme dár agter ,
 Haddé wi wat spēse , so worde it sagtet :
 Gevet uns mede fan juweme gewinne !
 Ja ! sprak Ifegrim binnen dem kinne ,
 So dat men dat nouwe forstund.

Men

REINTJE staagt in zijne wenschen, en de Koning schenkt hem genade.

De Koning zeide: „REINAART! Ik heb uwe woorden wel gehoord, maar ik moet u zeggen, dat indien uw vader hier zoo in eere heeft gestaan en zoo veel goeds heeft bedreven, hetzelve dan reeds lang moet geleden zijn. Nimmer heb ik er iets van vernomen; van uw bedrijf vernam ik veel, en hoe dikwijls komt gij in het spel. Behaalt men u hierin ten onregte! Dit alles liep meest ten kwade; mogt ik ook maar iets goeds van u hooren! dit gebeurt zelden.”

„Heer! sprak de vos: ik antwoord op hetgeen mij aangaat. Ik heb aan u zelve wel goed gedaan; ik zeg dit niet, tot verwijt, want ik weet, dat men ten allen tijde voor u doen moet, wat men kan. Heugt het u niet, hoe het eens gebeurde, dat Heer IZEGRIM en ik een zwijn gevangen hadden. Toen het schreeuwde beten wij het dood. Gij kwaamt bij ons en klaagdet ons uwen honger. Gij zeidet: mijne vrouw moet ook hierom achterblijven; hadden wij spijs, dan zou het beter worden. Deelt ons iets mede van uwen voorraad. — IZEGRIM zeide wel: ja, doch zoo, dat men het nauwelijks hooren konde; maar ik zeide luide: Het is u van harte gegund, al waren er ook meer zwijnen. Wie, dankt u, zal de buit verdeelen?

Men ik sprak: here, it is ju wol gegund!
 Ja, weren der swine ók fele.
 Wēne dunket ju, de uns dit dele?
 Dat shal de wulv, so spreke ji do.
 Desses was Ifegrim fere fro.
 He delede do na finer ólden fede,
 Men dár en was nigt fél shāmede mede.
 Ein ferdel gav he ju, dat ander juwer frōuwen,
 De ander hālvte begunde he to kouwen,
 He at so girigen utermaten;
 Men de oren mid den nāsegaten,
 Unde hālv de lunge dit gav he mī,
 Dat ander behēld he al, dit sege ji.
 Sus togede he sine eddelheid, so ji weten,
 Dog dō ji juwe dēl hadden upgegeten,
 Dit wēt ik wol, ji weren nog nigt sad.
 Dit sag de wulv wol, mēn he at,
 Unde bōd ju nigt nog klēn nog grōt,
 Do krēg he fan ju einen stōt
 Fan juwen poten twisshen de oren,
 So dat óm dat fél mošte shoren.
 He blodde unde krēg grote bulen,
 Unde lēp wāg mid groteme hulen.
 Ji repen óme na: kum wedder hēr,
 Unde shame di jo ein ander tyd mēr;
 Is it, dat du dī ók nigt en shamest,
 Unde mid deme delende dat anders ramest,
 So wil ik di anders wilkomen heten.
 Ga hastigen, halo uns mēr to āten!
 Do sprak ik: here, gebede ji dat,
 So ga ik mid óm, ik wēt wol wat,
 Here, ji sprōken: ja, ga mid óm!

Gij zeidet : dit moet de wolf doen. — Hier over was IZGRIM verheugd. Hij deelde naar oud gebruik, en wel zonder zich te schamen. Hij gaf een vierde aan u, een vierde aan uwe gemalin, en hij begon ten eerste met de andere helft, welke hij gulzig verslond. De ooren en de neus met de helft der longen gaf hij aan mij; het overige behield hij geheel voor zichzelf. Zoo be- toonde hij zijne edelmoedigheid, zoo als gij weet. Toen gij uw deel hadt bekloven, hadt gij nog uwe be- komst niet; dit zag de wolf, maar hij bleef voort eten. Hij bood u geen stukje aan, en hij kreeg derhalve een ergen tik tuschen de ooren, zoo dat hij bloedde en groote builen kreeg. Hij liep erg huilende weg. Gij riept hem na : Komt gij hier terug, pas dan beter op, ten einde gij dan op nieuw iets deelende, u niet zult behoeven te schamen; anders zal ik u welkom heeten. Loop spoedig en bezorg ons meer. Ik hernam : Gebiedt gij het Heer, dan ga ik met hem. Ik weet wel eenigen voorraad, en gij gaaft uwe toestemming. IZGRIM hield zich alsof hij ongesteld ware; hij bloedde en jankte en hield niet op van huilen; wij gingen echter op de jagt en vonden een vet kalf. Gij lachtet, toen wij het bragten, en zeidet tot mijn lof, dat ik ter goeder tijd was uitgezonden,

Do hêld fik Ifegrim fêr unbekwêm;
 He blodde, he jankede, he konde fele klagen.
 Sus ginge wi egt tofamende jagen.
 Ein fât kalv fengen wi, dat ji wol mogten;
 Do laghede ji fêr, alfe wi dat brogten.
 Ji sprôken do, unde loveden mi grôt,
 Ik were gûd útgefând tor nôd.

Ji sprôken, ik fholde delen dat kalv.
 Ik sprak: here, it is juwe rede halv,
 De ander hâlvte der koninginnen.
 So wat dârne is dâr enbinnen,
 Dat hârte, de lever mid der lungen,
 Dit dêl horet to juwen jungen.
 Mi horet tó de fêr fôte,
 Und Ifegrim dat hōved, wente dat is fôte.
 Alfe ji dit hōrden, sprôke ji do:
 Reinke, we lârde di deden also,
 So regt hōveshliken? latet mi forftân!
 Ik sprak: here, dat hâvt gedân
 Desse, dême fo rôd is de kop,
 Unde dême fo blodig is de top.
 Wente hūden, do Ifegrim deledede dat fâcken,
 Darby begunde ik do to mârken,
 Unde lârde do den regten fîn,
 Wo men like fhal delen kalv efte fwyn.
 Sus krêg Ifegrim, de girige dwas,
 Shaden unde fhande for finen fras,
 Wo fele find men nog fodane wülve,
 De alle dage bruken dat fülve,
 Unde ôre underlaten forflinden;
 Se sparen nigt, wôr fe de finden.
 Al wôr ein wulv fus over mag,

Nu zeidet gij, dat ik het kalf verdeelen moest. Ik hernam: „ De eene helft is voor u, de andere voor de Koningin. Het hart, de lever en de longen zijn voor uwe kinderen. Ik behoud de vier pooten en IZEGRIM bekomt dan de kop; die is zoet en lekker. Toen gij dit hoordet zeidet gij: REINAART wie leerde u zoo billijk deelen? ” Dit heb ik geleerd, antwoordde ik, van hem, die thans zoo rood om den kop is. Toen IZEGRIM het zwijn deelde, heb ik hem de kunst afgezien; en zoo verwierf hij schade en schande van zijne begeerlijkheid. — Hoe vele dergelijke wolven zijn er meer, die dagelijks hunne onderzaten verflinden. Zij sparen niets wat hun voorkomt. Overal waar de wolf verschijnt, laat hij zijnen aart blijken. Hij spaart vleesch noch bloed, wee den genen, die hem verzadigen moet. Wee de stad en het land, waar de wolven de overhand krijgen.

Zie,

Des wolfärd krigt einen ummeſlag.
 Ein wulv ſparet nigt flêfh nog blöd:
 We öm! de öm ſädigen mot.
 We der ſtad unde deme lande,
 Där wülve krigen de overen hande!
 Sêt, her koning, gnädige here,
 Sodane ere unde dêr nog mere
 De hävve ji to mannigen ſtunden
 Faken unde fele by mi gefunden.
 Wes ik hävve unde mag gewinnen,
 Is alle juwe unde der koninginnen,
 Dat ſy wenig eſte fele,
 Ja dat meifte is al juwe dele.
 Denke ji des kalves unde färken,
 So wille ji wol de wårheid märken,
 By wême de tegte truwe mag ſyn,
 By Reinken eſte by Heegryn?
 Nu is de wulv fêr forhoged,
 Unde is by ju de grotteſte foged.
 Nigt menet he juwe fordêl,
 Men ſyn egen gait fôr bede halv unde hêl.
 He unde Brûn hävven nu dat wôrd,
 Men Reinken ſake werd node gehôrd.

Here, it is wâr, ik bin forklaged,
 Ik môt dârdorg, it môt ſyn gewaged!
 Is hyr to hove jennig man,
 De mi der ſake overtügen kan,
 De kome mid den tügen tor ſprâke,
 Unde klage hyr eine faſte ſake,
 Unde fâtte by, nigt na, men fôr,
 By forluſt des gudes, eſte ein ôr,

Zie, Heer Koning! Zulk eene eer en nog meer hebt gij van mij erlangd. Wat ik heb en nog winnen mag, het is alles voor u en voor de Koningin. Veel of weinig. Denk aan het zwijn en aan het kalf, dan zult gij zien bij wien de ware trouw is, bij REINTJE of bij IZEGRIM? Nu staat de wolf in eere verheven; hij is naast u, de bedrieffal, maar hij let niet op uw voordeel. — Zijn eigen belang gaat voor. Hij en BRUIN staan in gunst, maar op REINAART'S zaak wordt naauwelijks gelet.

Heer Koning! het is waar ik ben verklaagd. Ik moet daar af zijn, en het moet gewaagd worden. Is hier iemand, die mij overtuigen kan, dat hij dan voor den dag kome met zijne getuigen. Hij brenge de zaak aan de bank en make zich vast, bij verlies van zijn eisch of van een oor, of hij stelle leven tegen leven, lijf tegen lijf; zoodanig regt plagt hier te zijn. En mijn
Heer

Efte fyn lyv jegen mi to forlesen!
 Sodanen regt plägt hyr to wäfen!
 Here, alle desse fake hyr nu gefägd,
 De fätte ik by ju in dit regt.

De koning sprak: wo dēme ök fy,
 Dome regte fhal men fallen by.
 Nemande do ik jegen regt.
 It is wär, Reinke, du bist befägd,
 Dat du wetest fan Lampen dode,
 Wente ik forlös Lampen node.
 Forwär ik hadde Lampen lēv!
 Wo Bellyn dat mid öme drēv,
 He bragte uns hyr fyn höved,
 Ik bedrövede mi mēr, wan jennig lövet.
 Is jemand, de nu wil mēr
 Klagen over Reinken, de kome hēr.
 Desse fake, de hyr up öm is gefägd,
 De late ik stān up ein regt:
 Wente Reinke is stedes by mi gebleven.
 Mine fake wil ik öme forgeven.
 Dog eft jemand welke tüge brogte,
 De waraftig fyn, fan gudeme rogte,
 De kome för, so hyr is gefägd,
 Unde geve sik hyr mid Reinken int regt!
 Reinke sprak: gnädige here,
 Ik danke ju sēr juwer ere,
 Dat ji ju nigt laten fordreten,
 Unde willen mi regtes laten geneten.
 Ik fägge't by mineme fwaren ede,
 Do Lampe mid Belline fan mi fhede,
 Do dede mi dat härte so we;
 Wente ik hadde sēr lēv desse twe.

Nigt

Heer Koning! Ik stel mij nu in dezen en zoo als het gezegd is voor u in het geregt."

De Koning sprak: „Wie het ook zij, elk zal deze costuum volgen. Aan niemand doe ik onrecht. Het is waar, REINAART, gij zijt beschuldigd, dat gij van LAMPE's dood waet. Ik verloor LAMPE noode, want ik had hem lief. Ik bedroefde mij meer dan men het gelooven zoude, toen ik het bedrijf van BELLIJN zag, en hij aan ons het hoofd bragt.

Is er iemand, die meer over REINTJE wil klagen, die trede voor. Ik breng de zaak, waarvan hij beschuldigd is nu aan de bank. Om dat REINTJE bij mij is gebleven, wil ik hem alles, voor zoo veel het rijk aangaat, vergeven. Indien er iemand getuigen kan brengen van goede gerugte, die kome op en sluite met REINAART een regtsingang!"

REINTJE hernam: „Genadig Heer! Ik bedank u ten hoogste, dat gij mij niet in het verdriet laat, en mij gerechtigheid doet wedervaren. Ik staaf het met duren eede, dat toen BELLIJN van mij scheidde, het hart mij zeer deed. Ik beminde beiden van harte. Ik had mij niets van dezen nood kunnen voorspellen, en dat LAMPE zoo na aan zijnen dood ware.

Zoo

Nigt wuste ik, dat mi förhêld desse nôd;
 Efte dat Lampen so na was syn dôd.

Sus konde Reinke de wôrde stofferen,
 So dat alle, de dâr weren,
 Meneden, he sprôke ane falfh berâd;
 Wenten he hadde erensthaftig gelât
 Fan den kleinôden in sinen wôrden,
 So dat alle, de dit hörden,
 Meneden ôk, dat he wâr sâde,
 Unde sprôken om int lâste tofrede.
 Sus makede he deme koninge wes frôd.
 Wenten deme koninge de sin sêr stôd
 Na den kleinoden, de Reinke mid berâde
 So grôt hadde loved boven matê.

Hyrumme de koning to Reinken sâde:
 Reinke, wâset men tofrede,
 Ji sholen reisen unde jagen,
 Konde ji de kleinode upfragen,
 Mine hulp shal ju syn bereid,
 Kone ji upfragen dârfan besheid.

Reinke sprak: eddele here,
 Ik danke juwer eddeligheit sere,
 Dat ji mi geven trôstlike wôrd.
 Ju behôrt to strafen rôv unde môrd,
 De lejder darumme is gefhên.
 Ik mot mid flite dârna sên,
 Unde wil ôk reisen nagt unde dag
 Mid hulpe al, de ik bidden mag.
 Krige ik to weten, wôr se syn,
 Unde eft allene de hulpe myn
 Were to, swak, dat ik nigt en mogte
 Fullenbringen de magt, dat ik se brogte

Zoo konde REINTJE zijne redenen stoffeeren. Elk die hem hoorde, meende dat hij zonder bedrog handelde. Toen hij van de kleynooden sprak, zette hij zijn gezigt in zulk eenen ernstigen plooi, dat een ieder gelooven moest, dat hij de zaak naar waarheid voordroeg. Zij spraken allen met deelneming, en dit verheugde den Koning, wiens verlangen zich bijzonder uitstrekke naar de kleynooden, zoo hoog door REINAART geprezen.

De Koning zeide derhalve: „Zijt maar tevreden; gij kunt reizen en trekken naar welgevallen en alzoo de kleynooden opvragen; ik wil u in dezen bijstaan.”

REINTJE hernam: „Ik bedank U hartelijk, Edel Heer, voor deze troostrijke woorden. Het is uw plicht den roof en den moord, alleen deswege gedaan, te straffen. Ik zal allen vlijt aanwenden, nacht en dag er om reizen, en elks hulp inroepen. Verneem ik eenig berigt, waar zij zijn en is het, dat mijne magt te gering is, om ze in uw bezit te brengen, want zij zijn de uwe, dan zal ik van ganscher harte bij u hulpe zoeken en stel ik dan de kleynooden u ter hand, dan zal ik mijn vlijt wel besteed rekenen.

To juwen gnaden , wente se fint juwe ,
 Dat ik dänne mogte mid gansser truwe
 Hülpe söken , efte it were fan noden ,
 By ju umme de kleinoden ,
 Unde mogte se ju bringen tohand ,
 Dänne were myn flyt pog wol bewand .

Dit was deme koninge al wol mede ;
 He fulbörde Reinken up al de rede ,
 Wowol dog Reinke öm hävt bedrogen ,
 Unde mid groten loggen förgelogen ,
 Unde hävt öm eine wasfene näse angefat .
 Al , de där weren , löveden ök dat .
 He hadde öm de oren ful geslagen ,
 So dat he mogte al funder fragen
 Gan efte reifen , wör he wolde .

Men Ifegrim wufte nigt , wat he fholde .
 He word tornig unde mismodig fêr ,
 Unde fprak : her koning , eddele hêr !
 Löve ji Reinken egt up dat nye ,
 De ju kortes förlög twe efte drye ?
 Wunder is it , dat ji ömê lövet ,
 Deme losen fhalke , de ju fordövet ,
 De ju wifse unde uns alle bedrügt ,
 Sprikt felden wâr , men alletyd lügt .
 Here , ik late öm fo nog nigt tén ;
 Ji fholen it horen unde fên ,
 Dat he is ein falshen drög .

Dit nam de Koning aan voor goede munt. Hij scheen met REINTJE's redenen voldaan, hoe deze hem ook had bedrogen, en met zijn liegen een wasfen neus aangezet; allen die er bij waren, geloofden den schalk; hij had ook dezen de ooren vol gelogen. REINTJE mogt alzoo vrij en vrank reizen waar hij wilde.

*IZEGRIM treedt op nieuw als klager voor, en
wel oyer drie misdaden van REINTJE.*

IZEGRIM stond besluiteloos; hij werd toornig en mismoedig. Hij sprak: „Heer Koning, Edel Heer! Geloofst gij REINAART op nieuw, die u zoo kort geleden nog twee of driemaal met leugenen bedroog. Het is een wonder, dat gij aan den loozen schalk uw vertrouwen schenkt, die u verblindt en ons allen bedriegt, nooit de waarheid spreekt en altijd leugenen uitkraamt. Heer Koning! ik laat hem zoo niet vertrekken. Gij zult het hooren en zien, dat hij een valsche bedrieger is. Ik heb nog drie zware zaken ten zijnen laste, waarin hij mij niet ontgaan kan,

Ik wêt dre grote fake nog,
 Dêr he mi nigt wol kan entgân,
 Sholde ik einen kamp ôk mid òme slân.
 It is wâr, hyr is jo gefâgd,
 Men fhal òme overtügen mid regt.
 Ja, mag he hâvven fo langen dag,
 So dait he fôrd al wat he mag.
 Kan men alletyd dâr tûge by nemen?
 So mag men òm fuste sus laten betâmen,
 Bedregen den einen na, den anderen fêr,
 Nemand is, de jegen òm reden dôr',
 Edder de jegen òm dôr sprâken ein wôrd,
 Men sine fake gait alletyd fôrd.
 He is dârto ôk nemandes frund,
 Nigt ju, efte den juwen to nener stund,
 Nigt fhal he fan hyr wiken efte gân,
 He fhal mi hyr to regte slân.

Ifegrim, de wulv, klagde egt,
 He sprak: here koning, forstât mi regt,
 Reinke is ein losen drôg,
 So was he to jâr, so is he nog.
 He stait, un forsprikt myn gansse geflâgt,
 Ja alle fhande he fan mi fâgt.
 He hâvt mi fele fhande gedân.
 Unde mineme wive toforen an.
 He bragte se eins by einen dyk,
 Unde hêt se waden in den slyk.
 He sprak: wolde se fele fiske fangen,
 Se fholde den start int water hangen.
 Dâr fholden fo fele fiske anbêten,
 Se fholde'r sulv-fêrde nigt konnen âten.

Dâr

al zoude ik ook met hem in het kampregt treden.

Het is waar, gij hebt gezegd, dat men hem in regten moet overtuigen, maar geeft men hem zulk een langen dag, dan zal hij intusfchen doen, wat hij wil; en zal men dit met getuigen moeten bewijzen, och dan zal men hem alles moeten veroorlooven, en hij zal den eenen na den anderen bedriegen. Niemand is er, die over hem durft klagen of tegen hem de mond openen. Hij gaat voort in zijn bedrijf. Hij is niemands vriend, en u en den uwen even min genegen. Hij zal van hier niet gaan of wijken, of hij zal mij nog te regte staan."

IZEGRIM bragt vervolgens zijne klag'te in. Hij sprak: „ Heer Koning versta mij wel; REINAART is een looze bedrieger. Hij was het voor jaren en hij is het nog. Hij versmaadt en beleedigt mijn geheele geslacht en spreekt overal ten onzen nadeele. Hij heeft mij veel oneere bewezen en vooral aan mijne vrouw. Hij bragt ze eens bij een vijver, en liet ze door het slijk waden; hij beloofde haar visfchen te leeren, en raadde, om de staart in het water te laten hangen, dan zouden de visfchen daar in bijten, en zij zou deze dan kunnen ophalen, zeker meer, dan zij eten konde. Zij waadde en zwom, tot dat zij op de aangewezen plaats kwam; daar was het diep,

Där ging se waden , unde se swim
 So lange dat se to deme ende kwam.
 Där was it wol dēp , men dog nigt min ,
 Där hēt he den stērt ör hangen in.
 De winter was köld , unde it frōs fēr ,
 So lange dat se konde nigt hōlden mēr ;
 Wentē de start ör so hard befrōs :
 Se tōg fast , men se en wārd. nigt lōs.
 Ja , do ör de start word so fwār ,
 Se menede , it weren fishe wāst forwār.
 Do Reinke dit sag , desse kwade dēv ,
 Dat dor' ik nigt fāggen , wes he do drēv ;
 Se rēp lude , de arme dērn ,
 Se stund so fast , se konde lik nigt wēr'n.
 Do ik dat sag unde ök hōrde ,
 Wunder is it , dat myu hārte nigt toshōrde!
 Ik sprak : Reinke , wat daistu där ?
 Ja , do he miner word gewār ,
 Do ging he lopen sine strāte.
 Do ging ik tō mid drovigen gelate ,
 Unde mošte in deme slike depe waden ,
 Unde in deme kölden water baden ,
 Èr ik dat ys konde tobrāken ,
 Unde ör den start darūt halp trekken.
 Dog was it nog jo nigt to lukken ,
 Do se den stērt üt wolde rukken ,
 Blēv in deme ise dat fērde dēl.
 Se rēp fan wedagen , ja dat was sēl ,
 So lude , dat de buren ūtkwemen ,
 Unde uns där in deme dike fornemen.
 Ja , där ging it do an ein ropen !
 Se kwemen so wārvelik ūp uns lopen

maar desnietteenstaande heette hij haar de staart in het water te houden.

Dit gebeurde in eenen fellen winter en het vroom sterk, zoodat ze het niet konde uithouden. De staart vroom vast en hoe zij ook trok, zij konde dezelve niet los krijgen; toen zij gevoelde dat deze zoo zwaar werd, meende zij dat het vischen waren.

Zoodra REINAART zag dat zij vast zat, bedreef hij zijne oude kuren, en wel zoo erg, dat ik het niet durf verhalen.

Zij riep om hulp, die arme vrouw, en zij zat zoo bekneld, dat ze zich niet verweren konde; toen ik dit zag en hoorde — een wonder is het, dat mijn hart niet bezweek. Ik riep: „REINTJE wat doet gij daar?” Zoodra hij mij gewaar werd, ging hij op den loop. Ik schoot toe tot hulp, met een treurig gelaat; ik moest erg door het slijk waden en ook in het koude water, eer ik het ijs konde breken en hare staart er uittrekken. Dit gelukte niet dan met verlies van het vierde deel. — GIEREMOED huilde van pijn, en wel zoo hard dat de buren uitkwamen; en toen deze ons aldaar in den vijver zagen, ging elk aan het roepen; velen kwamen op ons af met spaden, stokken en bijlen; de wijven kwamen met hare spinrokken. Elk riep: vang, werp, steek, sla toe, en nooit kwam ik in grooter benaauwdheid.

Dit zal ook mijne vrouw verzekeren. Wij bragten naauwelijks het leven daar af, en wij liepen, dat ons het zweet uitbrak. Daar was een slechte vent, die met een lange pick naar ons

Mid speten, mid äksen unde mid stokken,
 Ok kwemen de wive mid den rokken.
 Dår rēp men: fang! wärp! stäk! sla tō!
 Ik en krēg nē mēr angeft dan dō.
 Dat fulve fägt ök Giremōd, myn wyv.
 Nouwe brogte wi wäg dat lyv.
 Wi lepen, dat uns dat fwēt útbrak.
 Dår was ein lodder, de na uns stak
 Mid eineme peke grōt unde lank.
 Desse dede uns den meiften dwang;
 Wentē he was stark unde ligt to fōt.
 It was avend, unde de nagt anftōd,
 Anders were wi feker dōd gebleven.
 Dår lepen de wive alfe ōlde teven,
 Se repen, wi hädden öre fhape beten.
 Og de hadden uns fo gērne fmeten!
 Se repen uns na alle fhande
 Do lepe wi wedder fan deme lande
 Na deme water, dår stunden fele befen;
 Dår moften de bure uns do forlesfen,
 Unde dorften by nagte nigte nafolgen.
 Do kerēden se wedder fēr forbolgen.
 It was fo nouwe, dat wi entgingen.
 Sēt, here, dit is fan lēdliken dingen,
 Dit is forwäldinge, mōrd mid forrade,
 Unde horet ju to strafen ane alle gnade!

De koning sprak: to desser klagd,
 De Ifegrim Reineken hyr tōlagt,
 Dår wil wi over hōlden regt,
 Dog wil ik horen, wat Reinke fägt.
 Reinke sprak: wan dit wār were,

Dat

stak, en deze deed ons het meeste kwaad. Hij was sterk en vlug ter been. Gelukkig was het avond en de nacht brak aan, anders waren wij zeker dood geslagen.

De wijven maakten het erg. Zij riepen: wij hadden hare schapen gebeten. Zij hadden ons zoo gaarne dood geslagen, en schreeuwden ons allerhande kwaad na. Wij liepen van het land wederom naar het water; gelukkig stonden aldaar vele biezen, en hier verloren de boeren ons uit het gezigt; zij durfden ons niet volgen en keerden vertoornd terug. Wij ontkwamen hen ter naauwernood.

Zie Heer Koning! Ik spreek alzo van kwade zaken; hier geldt het van verkrachting en van moord, door verraad. Gij behoort dit zonder genade te straffen."

De Koning zeide. „Ik wil regt spreken over de klagte, welke IZGRIM hier tegen REINAART inbrengt, doch ik wil eerst hooren, wat deze zegt."

REINTJE nam toen het woord en zeide: „Wan-

Dat were fele tonâ miner ere.
 God forbede't, dat men it fo funde!
 It is wâr, ik wifede ör to einer stunde,
 Wo se fifhe fholde fân,
 Unde einen guden wäg overgân
 To deme waterc in by dem dyk,
 Men se lēp dârna fo giriglik,
 Up dat se dâr draden mogte kōmen,
 Do se de fifhe hōrde nomen.
 Se en hēld nigt den wäg nog de wifē;
 Ok dat se befrōs in deme ifē,
 Was de fhuld, dat se to lange fat.
 Der fifhe hadde se fagte enōg gehad,
 Hadde se by tiden den stērt upgetogen;
 Men se wolde fik fo nigt laten nogen.
 Altofele begēren was newerlde gōd,
 Ja de fulve faken misfen mōt;
 Welkeres sin unde gemōte dārhen flait
 Unde krigt dēn geift der girigheid,
 De is mid felen forgen beladen,
 Wentē nemand kan de girigen faden.
 So ging it ōk frouwen Giremōd,
 De alfus befrōren in dem ifē stōd.
 Dit is nu myn dank to desser stunde,
 Dat ik ör do halv, al dat ik kunde,
 Dâr se alfus stund befrōren,
 Unde ik se darūt wolde boren.
 Men it was forgeves, se was to fwâr.
 Do kwam Ifegrim fan unfhigt dâr
 An deme över, dâr he stund boven;
 He flokede mēr, dān jemand mag loven.
 It is jo wâr, dat ik forfhrak,

neer de zaak zich volgens die opgave had tóegedragen, dit zoude mij in mijne eere benadeelen. Ik moet bidden, dat men het anders bevindt. Het is waar, ik wees aan vrouw GIEREMOED de plaats waar veel visch zonde zijn, ook den besten weg naar het water. Toen zij van de visch hoorde, liep zij spoedig derwaarts en hield zoo min den weg als zij den raad tot voorzigtigheid volgde. Dat haar staart in het ijs bevroor, was haar eigen schuld. Zij zat te lang op ééne plaats. Zij had visch genoeg gehad, had ze de staart maar opgehaald, maar zij wilde zich niet met het matige tevreden houden. Te groote begeerlijkheid is nooit goed en doet wel eens veel verliezen. Hij wiens zijn en gemoed daar heen strekt, en met den geest der gierigheid bezeten wordt, die is ongelukkig; nooit is hij te verzadigen. Zoo ging het ook vrouw GIEREMOED, die toen bevrozen in het ijs zat.

Ik ontvang nu slechts dank voor mijnen ijver, en dat ik haar naar vermogen helpen wilde. Ik wilde haar uit het ijs optillen; vergeefs! zij was mij te zwaar. Toen kwam IZRAÏM uit de verte aan, en toen hij mij zag, vloekte hij meer dan men gelooven kan. Het was geen wonder, dat ik verschrikte, toen hij zoo erg en bij herhaling over mij den zegen uitsprak; hij wenschte mij niet minder dan de vallende ziekte toe, en begon
in

Do he alſus deſſe lägeninge ſprak ;
 Ja nigt eins, men twye, eſte drye,
 He flokede mi darto de poppeſſye ;
 He begunde fan torne ók lude to ropen.
 Do dagte ik, forwár, nu mot ik lopen.
 Bäter gelopen wan forfulen !
 Mi dogte där do nigt länger to ſhulen.
 He bërde, wo he mi wolde toriten.
 It is wár, wór ſik twe hunde biten
 Umme einen knoken, ein mót forleſen.
 Darumme dugte mi dat bälte wäſen,
 Dat ik wolde wiken ſineme torn,
 Wente ſyn gemöte was forworn.
 He was ſer gram, ſo is he nog,
 Sägt he anders, he lugt alſe ein drög.
 Fraget des fulven ſineme wive.
 Wat hävve ik to dónde mid deme ketive ?
 Sét here, alſe he do des wárd wys,
 Dat ſe beſfrozen ſtund in deme ys,
 He ríhalt, he flokede overlúd,
 Unde ging do tó, unde halv ór út,
 Dar fulve, dat he ók hyr klaget,
 Dat ón de buren hävven gejaged,
 Ja, dat déde ón beden ſere gód,
 Unde makede ón beden warm dat blód,
 Wente ſe weren in deme iſe forfrozen.
 Wat ſhal men hyr länger na horen ?
It is tomalen eine grove untugt,
De alſus ſyn egen wyy behugt.
 Se is jo hyr, men mag ſe fragen:
 Were it ſo, ja ſe wolde wol klagan.
 Ik bidde umme friſt eine weken,

Dat

in toorn luid te schreeuwen. Toen dacht ik, nu wordt het tijd, dat ik op den loop ga; beter geloopt dan verloren. Ik zag mij verplicht, om te vlugten, want hij dreigde mij te verscheuren, en het is niet te ontkennen, dat, waar twee honden om een been vechten, de een het verliezen moet. Ik ontweek zijnen toorn, want hij was geweldig boos. Hij was grimmig en dit is hij nog; zegt hij het anders dan liegt hij zulks, alleen om u te bedriegen; vraagt het ook aan zijne vrouw, ... maar wat heb ik met dit boos volk te doen?

Overweeg, Heer Koning! dat IZEGRIM, toen hij zag, dat zijne vrouw bevrozen in het ijs zat, erg schold en vloekte, voor dat hij er haar uit hielp. Hetgene, waarover hij thans klaagt, en dat de bureu hem zoo gejaagd en geslagen hebben, dat was voor beiden goed; dit maakte het bloed warm, toen beide bevroren waren. Maar, wie wil er meer van hooren? Het is reeds een vuil gedrag om zijne eigene vrouw te beliegen. Indien zij hier is, men mag het haar vragen; ware het aldus gebeurd, zij zou zelf wel geklaagd hebben.

Ik verg een uitstel van eenige weken, om met mijne vrienden te rade te gaan en om te overwegen, wat ik op de klacht van den wolf zal antwoorden.

Vrouw

Dat ik mid frunden moge spräken ,
 Dat ik mi berade umme dit fulve ,
 Wat ik antwörden moge deme wulve .

Do sprak Giremód , des wulves wyv :
 Sét , Reinke fos , al juwe bedryv
 Is fhalkheid unde böverye ,
 Legen , dregen unde tüfherye .
 Ja , de juven wörden grundlik lövet ,
 De werd wise int läste fhöved .
 Juwe wörde sint lös unde forworn ;
 Dat fand ik also by deme born ,
 Där de twe ammers hängeden an .
 Ji weren in einen fitten gân ,
 Där were ji mede neddergedreven ,
 Nigt konde ji fulven ju darút häven .
 Ji kärmeden sêr , dit was by nagt .
 Ik sprak : we hävt ju hyr ingebragt ?
 Do ik ju hörde in deme putte .
 Do spröke ji wedder , it were mi nutte ,
 Ik fholde in den anderen ammer stigen ,
 Ja , ik fholde dänne fishe de fülle krigen .
 In untyd kwam ik den sülven wäg där ,
 Ik mēnde , ji hadden gesproken wār .
 Ji sworen einen eid by juwer fele ,
 Ji hadden der fishe geten so fele ,
 Dat ju därfan we dede dat lyv .
 Des lövede ik ju , ik dulle wyv !
 Ik stēg in den ammer , do ging he nedder ;
 Där ji infeten , ging upwārd wedder .
 Dat wunderde mi , dat it ging also .
 Ik sprak to ju : wo gait dit to ?
 Darup spröke ji to mi wedder :

Vrouw GIERMOED sprak daarna: „REINAART, uw bedrijf is een samenweeffel van boosheid en list, van liegen, bedriegen en boeverij. Ja, hij die uwe woorden gelooft, zal zich deerlijk bedrogen vinden; uwe woorden zijn valsch en loos, en dit bevond ik vooral bij den put, boven welken twee emmers aan de spil hingen. Gij waart in de eene gaan zitten, en met dezelve nedergedaald. Niets zoude u daaruit hebben kunnen verlossen. Gij kermdet erg en het was bij nacht. Toen ik uwe stem in den put vernam, vroeg ik: wie heeft er u ingebracht? Gij antwoorddet: dat het goed voor mij zoude zijn, indien ik in den anderen emmer klom, met verzekering, dat ik dan veel visch zoude vinden. Ik deed dit ten mijnen ongelukke, geloovende dat gij de waarheid hadt gesproken, vooral nadat gij gezworen hadt, zoo veel visch te hebben gegeten, dat u de buik zeer deed. Ik klom in den emmer en ging naar beneden, en die, waarin gij zat, steeg naar boven. Dit verwonderde mij. Ik vroeg aan u: hoe gaat dit toe? en toen antwoorddet gij: gelijk in de wereld; op en neder; dit is des werelds loop. Zoo gaat het ons beiden ook; de een wordt verlaagd, de ander wordt verhoogd naar elks verdiensten; en daarna sprongt gij uit den emmer en liept weg.

Ik bleef daar zitten gedurende den geheelen dag, en moest bovendien nog vele slagen ontvange-
gen

Alfus gait de werld up unde nedder !
 Dat is nu so der werlde lóp !
 So gait it ók uns beiden tohóp :
 De eine forneddert , de ander forhóget ,
 Dárna ein islik hävt fele döged .
 So is nu der werlde state !
 Do sprünge ji up , unde lepen juwe strate .
 Ik blév dár sitten den ganfsen dag ;
 Dárto entfeng ik mannigen slag ,
 Èr dat ik konde komen fan dár ;
 Wente twe buren worden miner gewár .
 Ik sat dár hungerig unde bedröved
 In gröterem angste , wan jennig lövet .
 Dit bad mošte ik dár útturen .
 Do spröken under sik de fülven twe buren :
 Sü , hyr sit de nedden in deme ammer ,
 De jo to bitende plägt unse lammer !
 De eine sprak : hale öme up hyr boven ,
 Ik wil sèn , kan ik öme toven ,
 Hyr s'hal he nu betalen de lammér !
 Wo he mi tövede , dat was grót jammer !
 Dár krêg ik slag over slag ,
 Newerlde hadde ik droviger dag :
 Dog entkwam ik nog int läste .
 Reinke sprak : dat was juwe bäste ,
 Dat ji dár worden wol geflagen .
 Ik konde de släge so wol nigt dragen ,
 Unde unfer ein mošte se jummer liden .
 So was it gefhopen to den tiden :
 Den slägen konde wi bede nigt entgán ,
 Ik lérde ju gúdd , wolde ji it forstán ,
 Dat is , dat ji up eine andere tyd

gen eer ik van daar konde gaan. Twee der boeren werden mij gewaar. Ik zat daar in een bedroefden toestand, en leed honger en kommer, erger dan iemand gelooft. Ik moest den tijd uitzitten, en op het laatst zeide een der burens: onder in den emmer zit hij, die onze lammeren beet; de ander hernam: laten wij hem ophalen, en zien of men hem niet betrekken kan, hij moet ons de lammeren betalen.

Het was erg, hoe zij mij betrokken; ik kreeg slagen bij slagen en nooit had ik een treuriger dag. Ik ontkwam het nog op het laatste."

REINTJE hervatte: „Het was ten uwen beste, dat gij die slagen erlangde. Ik had dezelve zo goed niet kunnen uitstaan, en een onzer moest ze wel ontvangen; zoo stond het toen geschapen. Ik gaf u verder eene nuttige les, te weten, dat gij op eenen anderen tijd meer op uwe hoede moest zijn en aan niemand te veel geloof schenken;

Dat is, dat ji up eine andere tyd
 To bāt up juwe hode fyt,
 Unde nemande löven altowol,
 Wentē de werld is der lösheid fol.
 Ja, sprak Ifegrim, dat is wār,
 Dat wēt ik fan Reinken openbār.
 Fan öme hävve ik den meisten fhaden.
 Wo faken hävt he mi forraden,
 Dat ik nog nigt alle hävve gefägd!
 Wi kwemen eins mank der apen-flägt
 In einen bärg in Sasfenland,
 Dār ik filna was gefhand.
 He hēt mi krepē in ein hol,
 It was dār kwād, dat wuste he wol.
 Hadde ik nigt haftigen sogt de dōr,
 Ik hadde dār feker gelaten ein ör.
 He hēld de apinnen for sine medderen;
 Dat ik dār entkwam, was öme towedderen.
 He wifede mi in ör fule nest:
 Ik mēnde, dār hadde de helle gewäst.
 Reinke sprak to alle den heren,
 De mid öm dār to hove weren:
 Ifegrim is nigt al by sinnen,
 He sprak nu fan der apinnen;
 Sine wōrde sint nigt also klār.
 Des is nu wol dritdehalv jār,
 Dat ik öm folgede int land to Sasfen,
 Dār reisede he hen mid grotēme brassen.
 It is gelogen, dat he dār sägt,
 It weren fan den mērkatten-flägt.
 He sägt unregt mi towedderen,
 Mērkatten en sint nigt mine medderen.

Frou-

ken; want de wereld is thans vol van looze streken.”

„Ja, — sprak IZEGRIM, — dit laatste is allezins waar. Ik weet het vooral van REINTJE. Door hem heb ik het meeste leed ondervonden, en hoe veel malen heeft hij mij verraden, waarvan ik nog geen verhaal heb gegeven.

Wij kwamen eens bij eene apen-familie op eenen berg in *Saksen*, waar ik bijna ben omgekomen. Hij liet mij in een hol kruipen, waar ik het kwaad kreeg, zoo als hij vooruit wist, en had ik niet spoedig den uitgang gezocht, dan had ik er zeker een oor gelaten. Hij noemde de apin zijne moei. Dat ik haar ontkwam, deed hem leed. Hij wees mij haar vuil nest, en ik meende daar de hel te zien.”

REINTJE wendde zich naar de omstaande Heeren, en zeide: „Nu schijnt IZEGRIM wel geheel gek. Hij spreekt hier van de Apin, en hij drukt zich hierbij geheel verkeerd uit. Het is nu wel een derde half jaar geleden, dat ik hem volgde naar het land van *Saksen*. Hij reisde aldaar met groote gulzigheid. Hij liegt verder in zijne reden; wij kwamen bij het meerkatten-geslacht, en hij spreekt van apen, alleen om mij te belcedigen. Die meerkatten behooren niet onder onze bloedverwanten. MAARTEN en zijne gade, MEVROUW VAN FIJNEREUK, zijn mijn

Frouwe Rukenuwe unde Marten, de ape,
 Desse is myn medder, unde he myn pape.
 He is notarius, he wèt dat regt.
 Men dat Ifegrim hyr fan mērkatten sāgt,
 Dat sülve sāgt he mi to hōn;
 Mid dēn hāvve ik altes nigt to dōn.
 Se weren ōk nūwerle mine gefellen,
 Sē sēn alsē de düvel ūt der hellen.
 Men dat ik de mērkatten do medder hēt,
 Ja, dat dede ik al umme genēt.
 Dēr konde ik do nigt an forlesen;
 Sus lete ik se anders wol forfresen.
 Sēt, here, wi gingen buten den wāgen
 Under dem bārgē, dār wi segen
 Ein dāfter hol dēp unde lank.
 Ifegrim was fan hunger krank,
 Wente ik sag ōme nē so sad,
 He hadde gērne mēr gehad.
 Ik sprak: dat hol, dat ik ju wīse,
 It failt nigt, ji findet dār spīse.
 De dār wonet, dat sshal nigt fālen,
 De mot wat spīse mid uns delen.
 Do sprak Ifegrim: Reinke, ōm,
 Hyr wil ik beiden under dem bōm;
 Ji sint bekwemer dārto wan ik.
 Sēt, sus wolde he mi wīsen int strik.
 He sprak: eft ik dār funde to āten,
 Dat sfolde ik ōme dōn to weten.
 Ik ging darin dorg einen gang,
 Dār fund ik einen wāg krum unde lank:
 De angst, de mi dārbinnen entfund,
 Wolde ik nigt umme twintig pund

oom en moei. . De eerste is Notaris en weet dit op een haar. Maar dat IZEGRIM hier aangaande mijne betrekking tot de meerkatten zegt, dit doet hij alleen, om mij te beledigen; ik heb met deze niets te doen; nooit heb ik met hen omgegaan, en zij zien er uit als de duivel in de hel. Maar dat ik de oude: *Moei* heette, dit deed ik gewijs of genotshalve, daar konde ik toen niets mede verliezen; anders zoude ik haar wel laten loopen, al bevroorze ook geheel en al.

Weet, Heer Koning! wij gingen van den weg af aan den voet van eenen berg; aldaar zagen wij een duister hol, diep en lang. IZEGRIM was ziek van honger, maar ik zag hem ook nooit zoo verzadigd, dat hij niet meer begeerde. Ik zeide: in dit hol zullen wij zeker wel spijze vinden; zij, die aldaar wonen, moeten met ons deelen.

IZEGRIM hernam: Neef! Ik zal hier, bij den boom wachten; gij zijt bekwamer dan ik, ga naar binnen. Zoo wilde hij mij in het net brengen. Hij belastte mij nog, dat ik, wanneer hij aldaar eten vond, zulks aan hem zoude doen weten.

Ik ging door eenen langen gang, en vond dien met vele en donkere bogten; de angst, welke ik uitstond bij het binnenkomen van het hol, wilde ik om geen twintig gulden nog eens ondergaan.

Nog eins angân; wente dâr weren
 So fele der fulven lédliken deren,
 Klene, grote, ôk ein dël minder,
 Unde weren der fulven mër-âpen kinder.
 Wente de mër-âpinne lag in deme nest,
 Ik mênde, it werc de düvel gewâst.
 Se hadde eine wide mund unde lange tanden,
 Unde lange nâgele an fôten un handen,
 Ok einen langen start angefât:
 Ik en sag nû lédliker dere dan dat.
 De jungen weren swart, fan feldfener maneren,
 Ik mênde, dat it junge düvele woren.
 Se segen mi sêr grüwelik an;
 Ik dagte: og! were ik wedder fan dan!
 Se was groter dan Ifegrim was:
 Ôre kinder weren etlike na dem fulven pas.
 Se legen dâr in deme fulen hoie,
 Ik en sag ne lédliker prole,
 Beslabberd wente de oren tó mid drek:
 It stank dâr alfe dat helfhe pek.
 De wârheid to sâggen wolde dâr nigt denen,
 Wente ôrer was fele, unde ik allenen.
 Ok weren se alle fan kwaden gelât.
 Hyrumme fand ik einen anderen râd:
 Ik grotede se s'hone, dat ik nigt en mênde;
 Ik lét mi dunken, wo ik se kende;
 Ik hêt se medder, de kindere mine magen,
 Ik sprak: God spare ju to langen dagen!
 Dit sint juwe kindere, dat sê ik wal,
 Help, se behagen mi overal!
 Wo lustig sîn se unde wo s'hone!
 Din islik mogte sîn eines koninges sone.

Dar-

Ik vond aldaar vele leelijke dieren, wel in soort gelijk, maar grooten en kleinen; te weten: de vrouw en kinderen van den meerkat; de moeder lag in haar nest. Ik zag ze aan voor den duivel; zij had een wijden mond en lange tanden, en scherpe nagels aan handen en voeten, ook een langen staart. Nooit zag ik een leelijker dier; en de jongen waren zwart en zoo leelijk, dat ze voor jonge duivels hadden kunnen doorgaan. Zij grijnsden mij gruwelijk aan. Ik dacht: O! was ik maar van hier! — De oude was grooter dan IZGRIM en de jongen weinig minder; zij lagen allen in nat hooi; nooit zag ik zoo veel vuils bijeen; alle waren tot aan de ooren met drek bezoedeld, en het stonk er of men het pek van de hel rook. Hier nu de waarheid te zeggen, zou niets geholpen te hebben; zij waren met hun velen en ik alleen, en zij zagen mij reeds met scheele oogen aan.

Ik nam derhalve een ander besluit. Ik groette ze voor schoon, hoezeer ik er niets van meende. Ik hield mij als of ik ze kende, en heette ze: *Moei*, en de kinderen: *Neef* en *Nicht*. Ik sprak: u allen zij goede dagen toegewenscht. Dat dit uwe kinderen zijn, kan ik wel zien; wel! wat behagen zij mij. Hoe lustig zijn ze en hoe schoon. Elk hunner zoude men voor een Konings-kind begroeten. Ik mag u wel bedanken, dat gij alzoo onze familie helpt vermeerderen. Het doet mij leed, dat ik niet eerder iets vandeze bloedverwanten geweten heb; van zulken kan men hulp hebben, ten tijde van nood (11).

Darumme mag ik ju wol loven mid regt,
 Dat ji allus meren unse slägt.
 Grote froude hadde mi därfan gekomen,
 Hadde ik geweten fan dessen minen omen:
 Men mag jo to ðn tiden tor nôd.
 Ja, do ik ðr fodane ere bôd,
 De ik dog feker nigt en mênde,
 Do dede se regt, wo se mi kende.
 Se hêt mi ðm, unde was fêr fro
 Dog horet se mi altes nigtes to,
 Nigt shadède't mi, dat ik se medder hêt,
 Wowol mi fan angeft útbrak dat iwêt.
 Se sprak to mi: Reinke, frund,
 Wäset wîlkomen! sin ji ðk gefund?
 It is mi eine froude alletyd,
 Dat ji to mi gekomen fyt.
 Ji sin frôd, ji konnen wol leren
 Juwe ðm'kens helpen to den eren.
 Sêt, do ik allodanes hôrde,
 Dat fordénede ik mid eineme wôrde,
 Darumme dat ik se medder heit,
 Unde spârde to fäggen de wârheid.
 Gêrne hadde ik gewäft fan dan.
 Do sprak se: ðm, ji fhult nergen gân,
 Ji fholen êrst äten eine gude måltyd.
 Sêt, do drôg se up for mi mid fyt
 So fele spife, de ik nigt alle kan nomen,
 Mi wunderde, wò de dår was gekomen,
 Fan herten, fan hinden unde andere wîldbrad.
 Ik nam to mi, unde at mi wol sad.
 Do ik was fhid, unde hadde genôg,
 Gav se mi ein stükke, dat ik mid mi drôg,

Dat

Toen ik aan haar zoo veel bewijs van eere schonk, waar ik niets van meende, hield zij zich ook alsof ze mij kende. Zij heette mij: *Oom* en was zeer vrolijk.

Zij bestond mij in geen opzigt, maar wat lette het mij, dat ik haar: *moei* heette, hoewel mij het zweet van angst uitbrak. Zij zeide vervolgens: Vriend REINTJE, wees welkom! Hoe vaart gij? Het geeft mij eene bijzondere vreugde, dat gij tot mij gekomen zijt; gij zijt wijs. Gij zult uwe neefjes veel kunnen leeren, opdat zij met eere tot stand komen.

Toen ik dit alles vernam, begreep ik, dat ik al dit goeds verworven had met haar *moei* te heeten, en spaarde hierbij alleen de waarheid. Ik wilde van daar gaan, en toen zeide zij: Gij moet hier blijven, en eerst een goeden maaltijd doen, en nu droeg zij zoo veel spijs op, dat ik alles niet noemen kan; harten en hinden-vleesch en allerlei wild-braad. Ik tastte toe en at mijn genoegen. Nadat ik verzadigd was, gaf zij mij nog de rug van eene hinde en dit moest ik medenemen voor mijne vrouw en kinderen. Ik nam afscheid en nu was het: REINTJE kom spoedig en dikwijls terug. Dit beloofde ik en ging spoedig heen. Het was er niet uit te houden; het stonk er

Dat was ein stukke fan einer hinde;
 Dat fholde hävven myn wyv unde gefinde.
 Sêt, hyrmid nam ik orlov fan êr.
 Se sprak : Reinke, komet faken hêr.
 Dat lovede ik ôr, unde ging wedder út,
 Wente it en was dêr nigt fêr gûd.
 It rôk dêr fuste na der wegen,
 Ik hadde filna den dôd gekregen.
 It was nog gûd, dat it so fel;
 Ik makede mi to lopende snel
 To deme gate út, dêr ik inkwam,
 Unde do ik Ifegrim fornam.
 He lag unde stênde under dem bôm.
 Ik sprak: wo gait id mid ju, ôm?
 He sprak: nigt wol! ik mot fordârven;
 Mi dunket, ik mot fan hunger stârven.
 Mi entfârmede fêr syn ongelükke,
 Unde gav ôme to âten dat fulve stükke,
 Dat mi gegeven was in deme hol.
 He at, ja, dat smâkkede ôme fêr wol.
 Des wufte he mi do groten dank,
 Al is de gunst nu worden krank,
 Ifegrim sprak, do he hadde geten:
 Reinke, ôm, lâtet mi weten,
 We is de, de wonet in deme hol?
 Wo is it dêr gefhapen, ôvel efte wol?
 Do sprak ik wâr, unde lerede ôm dat bäft,
 Ik fâde: dêr is ein fêr fûl neft,
 Dog spise dêr is dêr gans fele.
 Wil ji, dat men dé mid ju dele,
 So gât darin, unde ju wol fôrfeit,
 Dat ji nigt fâggen de wârheid.

verschrikkelijk, zoo dat ik het bijna bekorven was. Het besloeg nog ten goede. Ik maakte dat ik door hard te loopen spoedig bij den mond van het hol en in de lucht kwam. IZEGRIM lag nog en kreunde bij den boom. Ik vroeg: Oom! hoe gaat het. Hij: slecht; ik sterf van honger. Ik had medelijden met zijn ongeluk, en gaf hem het stuk vleesch, hetwelk ik uit het hol had medegenomen. Het smaakte hem wel, en toen bedankte hij mij, hoezeer hij het nu vergeten is.

IZEGRIM had het vleesch pas binnen, of hij vroeg mij: wie woont daar in het hol? is het aldaar goed of slecht? Ik zeide de waarheid, en raadde hem ten goede. Ik zeide: het is een vuil nest, maar de spijs is er goed en veel. Wilt gij er uw deel van hebben, ga dan naar binnen, maar zie wel toe, om de waarheid niet te zeggen. Gij moet aldaar de waarheid sparen, indien gij het goed wilt hebben.

Die overal de waarheid wil zeggen, moet veel ver-

Wårheid to språken mote ji dår sparen,
 Is it, dat ji anders wol willen faren.

De wårheid alletyd språken wil,

Mot ók liden forfolginge fyl,

Mot ók faken buten stån,

Wan de anderen in de hãrbãrge gån.

Ik hêt õme gån in dat hol,

He fholde wërden entfangen wol.

Wat he dår fege, fholde he laten unforworen,

Unde språken, dat se gërne wolden horen.

Sêt, here, hêr koning, dit weren de wórd,

So ik õm lerede: do ging he fórd,

Unde dede hyr al entjegen.

Hãvt he dår wes over gekregen,

Dat is forware syn egene fhade,

Wente he folgede nigt mineme rade.

De groven pluggen, we se ók syn,

Dår en wil nene wysheid in;

Up wysheid agten se nigt to grunde,

Darumme haten se subtile funde,

Wente se fulven de nigt forstån.

Ik lerede Ifegrime toforen an:

Wolde he sik fôr fhaden wãren,

So moſte he dår de wårheid sparen.

He antwörde mi, he wüſte dat wol:

Middés ging he in dat hol.

Dår fand he sitten de mër-åpen,

De alſe de düvel was gefhåpen,

Mid õren kinderen: he forfêrde ſik fêr,

He røp: help! wat lødliker dêr!

Sint dit alle juwe jungem?

Edder ſint ſe út der hellen entſprungem?

Gåt,

vervolging lijden. Hij moet dikwijls buiten staan, wanneer een ander in de herberg treedt. Ik raadde hem in het hol te gaan, en beloofde dat hij er wel ontvangen zou worden, mits hij op zijne woorden lette, en niets zeide dan hetgene men gaarne wilde hooren.

Dit was, Heer Koning! de les, welke ik hem gaf. Hij ging heen en handelde er vlak tegen; heeft hij zich hier door eenig leed op den hals gehaald, het is zijne eigene schuld. Die grove pluggen kunnen geene wijsheid leeren; zij misskennen het belang van dezelve, en haatten de fijne praktijk, omdat zij er niets van begrijpen; ik leerde IZGRIM, hoe hij zich voor schade moest wachten door de waarheid te sparen. Hij antwoordde: dat hij dit wel wistte en ging toen in het hol.

Hier vond hij de meerkat met hunne kinderen, zoo leelijk als de nikker. Hij schrikte erg, en riep: helpt! wat leelijke dieren. Zijn deze allen uwe jongen, of zijn ze uit de hel ontsnapt. Ik raad u, verzuip ze spoedig; wat vruchten zult gij van zulk kwaad zaad verwachten. —

Be-

Gât ; fordränket se , dat is råd .
 Wat böse jár fhal dit kwade säd !
 Hörden se mi , ik wolde se hangen ;
 Men mogte junge düvele hyrmede fangen ,
 Wan men se brögte up ein mör ,
 Unde bünde se där up dat rór .
 Wo regte lédlik sint se fhapen !
 Dit mogen wol heten mör-afen !
 De mër-katte sprak do altohand :
 Welk düvel hävt ju boden gefand ?
 Wat hävve ji mi hyr to affen ?
 Este wat hävve ji hyr to fhaffen ?
 Sint se aislik , efte fhón ,
 Wat hävve ji darmede to dón ?
 Reinke fos , de is dog klók ,
 De was hyr hûden by uns ók ,
 He sprak , dat desse mine kinder weren
 Shone , fedig unde guderteren .
 He hêld se for sine gebórne frunde .
 Des is nigt mër dan eine stunde .
 Hagen se ju nigt , so se öme deden ,
 Hyr en hävt ju jo nemand gebäden .
 Dat sägge ik ju , Ifegrim , wille ji it weten !
 Do äfhede Ifegrim fan ör to äten .
 He sprak : langet hër , edder ik helpe ju söken ;
 It helpet mi bät , wan dessen spöken .
 He wolde ör spise nemen mid magt ,
 Do kräg he , wat öm was tógedagt .
 Se sprang up öm , unde bêt ,
 Mid ören nägelen rêt unde splêt ;
 Öre kinder deden des gelyk ,
 Se beten , se kläjeden gruwiglik .

He

Behoorden ze aan mij, ik hing ze op; men zou er jonge duivelen mede kunnen vangen, als men ze op een moeras bragt, en ze op het riet bond. Foei! hoe leelijk zijn ze, men mag ze wel *moerapen* heeten!”

De meerkat zeide: „ Welke duivel heeft u herwaarts genodigd? Wat hebt gij mij te tergen, of wat met mijne kinderen te schaffen? Zijn ze leelijk of schoon, wat ligt u daar aan gelegen? REINTJE DE VOS, die wijs en verstandig is, was heden hier ook bij ons, die zeide: dat mijne kinderen schoon, zedig en bevallig waren. Hij hield ze voor zijne bloedverwanten. Dit is nog geen uur geleden; behagen ze u niet, zoo goed als aan hem, niemand heeft u hier ontboden. Dit zeg ik u IZEGIM, of gij het hooren wilt of niet.”

De wolf eischte toen eenig eten. Hij sprak: schaf op, of ik zal u helpen zoeken; het wildbraad is beter voor mij geschikt dan voor deze spoken. Hij wilde hun de spijze met geweld ontnemen, en nu kreeg hij wat hem was toegedacht. De moer vloog hem aan en beet en reet hem met hare tanden en nagelen; de kinderen deden van 's gelijken en krabden en klaauwden hem gruwelijk. Hij begon te jammeren en te huilen, en het bloed liep hem over de wangen. Hij stelde zich niet te weer, en liep haastig naar buiten.

Toen

He begunde to hulen unde to ropen,
 Dat blöd kwam over sine wangen lopen;
 He fatte sik ök nigt tor were,
 Unde lèp wedder út hastigen fere.

Do ik öme sag, he was tobéten,
 Toklaied, tofpleten unde toréten;
 Öme was geknepen mannig gat,
 Umme dat höved was he fan blode nat.
 Ein ör hadden se öme so geplukked,
 Ja todëgen hadden se öme so gerukked.
 Ik fragede öm, do ik öm so sag toklai'd,
 Efte he hadde sproken de wårheid?
 He sprak: ik säde alse ik it där fand;
 De lédlike teve hävt mi gefhånd.
 Were se hyr buten, se sholde't betalen!
 Wo dunket ju, Reinke, öre kinder tomalen?
 Wo slim se syn, wo aislik se sèn!
 Do ik dat säde, do was it gefhèn!
 Do fand ik by ör nene gnade;
 In untyd kwam ik där to bade!
 Do sprak ik wedder: sy ji forkérd?
 Alfus en hävve ik ju nigt gelérd.
 It sholden hävven sägd, horet mi nu:
 Leve medder, wo gait it ju,
 Unde juwen shönen kenderen gemèn?
 Se sint mine neven gröt unde klén!
 Do sprak Hëgrim to mi wedder:
 Èr ik se wolde heten medder,
 Unde öre kinder mine neven,
 Ik wolde se èr deme düvele geven!
 Örer frundfhop hävve ik nèn gebrak,
 It is dat allerflimmeste pak!

Toen ik zag , dat hij zoo deerlijk gebeten en gereuten , geplukt en gerukt , en met vele gaten in zijnen huid en aan zijn hoofd gewond was , zoo dat hij overal bloedde en een zijner ooren bijna verloren had , vroeg ik hem : of hij de waarheid gesproken had ? Hij hernam : ik noemde de zaken zoo als ik ze vond , en nu heeft die lelijke teef mij zoo geschonden ; was zij hier buiten , zij zoude het betalen : En REINAART , hoe zal men de kinderen beschrijven ? Hoe lelijk , hoe ijsfelijk zijn ze in hun aangezicht ! — Zoodra ik dit zeide , was er geen houden aan ; bij niemand was eenige genade ; en ik kwam daar deerlijk te pas.

Ik hernam toen : zijt gij onzinnig ? Ik heb het u zoo niet geleerd . Gij had moeten zeggen : Lieve Moei ! hoe gaat het u en uwe mooie jongen . Ik bemin ze allen , groot en klein als mijne neeven .

IZEGREM sprak : Ik wilde ze liever aan den duivel overgeven , eer ik dit gespuis *Moei* of *Neef* heette . Aan bloedverwanten heb ik geen gebrek ; — dit is van het allerergste pak .

Sæt, umme dit Ifegrim entfing
 Sodanen pagiment, alfe dår ging.
 Here, hêr koning, mærket unde fêt,
 Sâgt he nigt unregt, dat ik ðm forrêd?
 Fraget ðme fulven, eft it nigt fo was;
 Wente he was do darmede up'et fulve pas.

Ifegrim fprak wedder an:
 Wille wi na deme ende flân?
 Wat wille wi fus alletyd kiven?
 De regt hävt, fhal wol rigtig bliven!
 Reinke, ji fholen krigen den ramp:
 Ik wil mid ju flân einen kamp!
 Hävve ji dan regt, dan finde ji wol.
 Ji fpräken hyr fan der apen hol,
 Wo ik dår was in hunger grôt,
 Unde ji mi bragten fpiße in nôd.
 It was men ein knoke, wil ji it weten,
 Dat flêfh hadde ji dår avgegeten.
 Ji spotten miner, dår ik fta,
 Unde ji fpräken miner ere to na.
 Ji hävven mannig fpottifh wôrd
 Mid loggen up mi gebrogt hyr fôrd,
 Wo ik deme koninge fyn levend forgunde,
 Unde wo ik na fineme live stunde.
 Ji loveden deme koninge to wifende enen fhat.
 Men he hävt des nog nigt lange gehad.

Zulke betaling ontving IZGRIM voor zijne bemoeijingen. Zegt hij nu niet ten onregte, Heer Koning! dat ik hem verried? — Vraagt het hem zelve, of het niet zoo geweest is; hij was er zelf bij.”

IZGRIM, het klagen moede, werpt aan

REINTJE den handschoen toe, en eischt

hem in het kampgevecht.

IZGRIM sprak op nieuw: „Laat ons aan alles een einde maken! Wat hebben wij aan het gestadig gekijf? Die regt heeft, zal wel regt erlangen. REINTJE! Gij zult uw loon krijgen. Ik eisch u in het kamp, en hebt gij regt, dit zal u dan gebeuren.

Gij spreekt hier van mijn verblijf bij het hof der apen en hoe ik aldaar honger had, en dat gij aan mij eenige spijsze hebt gebragt. Het was wat fraais! een been, waarvan het vleesch was afgeknaagd! Gij spottet toen met mij en nu spreekt gij mijner eere te na. Hoe menige schimpreda hebt gij hier met leugenen tegen mij voorgedragen, vooral hoe ik den Koning naar het leven stond. Gij beloofdet den Koning, hem eenen schat te zullen wijzen, maar hoe veel heeft hij er van gezien? Gij hebt mijne vrouw geschonden, zod dat zij het niet te boven kan komen. Het is thans zaak dat ik tegen u optrek; wij willen vechten over oud en nieuw. Ik daag u thans uit

Ji hävven myn wyv, de wulvinnen,
 Shänded, dat se nummer kan forwinnen.
 Dit is de fake, de ik ju tye!
 Wi willen kämpen umme öld unde nye:
 Ik äfhe ju to kampe to desser tyd!
 Ik spräke, dat ji ein forräder un mörder fyt!
 Ik wil mid ju kämpen lyv umme lyv:
 Sus' mag eins endigen unse kyv!
 De útbüt den kamp, dat is dat regt,
 Einen handfhen deme anderen to dónde plägt.
 Dën hävve ji hyr! nemet to ju!
 Draden fhal sik dat finden nu.
 Hër koning, unde alle ji heren gemën,
 Dit hävve ji gehored, unde ji mogen't hyr sën:
 He fhal nigt wiken út desseme regt.
 Êr desse kamp fy nedder gelägd!
 Do dagte Reinke in sineme môd:
 Dit wil gelden lyv unde gôd!
 He is grôt, unde ik bin klên;
 Werd desse kanze nu forfën,
 So is mine list at forloren.
 Dog hävve ik wes fordél toforen,
 Nigt fhal it gân na sineme willen.
 Ik lét öme to fore de klouwen avfillen:
 Al is syn môd nog nigt geköled,
 Ik hope, dat he jo dat sulve nog fölet.
 : Middés sprak Reinke tom wulve wedder:
 Hëgrim, ji sint fulven ein forräder!
 De fake, de ji mi hyr töläggen,
 De lege ji alle, wan ji de fäggen.
 Mid ju to kämpen, dat mot ik wagen,
 Därför wil ik ök nigt forzagen.

tot een kampgevecht, en verklaar dat gij een dief en moordenaar zijt. Ik wil met u vechten, lijf om lijf, en zoo zal er een einde komen aan onzen twist.

Die de uitdaging doet, moet volgens regt den handschoen werpen; hier is hij! Neem hem op; ik zal weldra gereed zijn. Heer Koning! en gij allen, Mijne Heeren! Gij hebt het gehoord en gezien, REINAART zal niet uit het regt gaan, voor dat deze kamp beslist zal zijn." —

REINTJE zeide bij zich zelve: „Dit komt op lijf en leven aan. Hij is groot en ik ben klein. Schiet ik hier bij te kort, dan is alle list vergeefs besteed. Ik heb nog iets vooruit en het zal hem niet naar zijnen wensch gaan. Ik liet hem de klauwen van de voorpoten afrukken; al is het, dat zijn moed niet geheel gekoeld is, ik wil hopen dat hij dit zulks nog gevoelen zal.

Vervolgens sprak hij tegen den wolf: „IZEGRIM! Gij zijt zelf een verrader. De zaak, waarmede gij mij beschuldigt, is gelogen. Ik wil het wagen om met u te vechten. Ik ben voor U geenszins bevreesd, en het was voorlang mijne begeerte. IZEGRIM liegt alles wat hij zegt, en der-

Ji bringen mi, där ik gärne were;
 Dit was alletyd myn begäre,
 Ifegrim lugt hyr, dat he sägt,
 Des sätte ik ein pand hyr in dit regt!
 De koning entfeng de pande do
 Fan Reinken, ök fan Ifegrime darto,
 Unde sprak: ji twe fholt sätten borgen,
 Dat ji to kampe komen morgen.
 Ji sint in beden parten forworen,
 Men kan alletyd juwe klagd nigt horen,
 Ifegrimes borgen worden dare
 Hinxe de kater, unde Brün de bare.
 Moncke de junge, Marten apens sone,
 Ward borge for Reinken, unde Grimbård de kone.
 Do sprak to Reinken de apinne:
 Reinke, frund, wäset klók fan sinne!
 Marten, myn män unde juwe öm,
 De pu upgetogen is na Róm,
 De lærde mi eins ein gebäd,
 Dat de Abbed fan Slókup hävt gesät.
 De abbed hadde Marten lév,
 Unde gav öme dit bäd in eineme brév.
 He sprak: dat bäd is güd alletyd
 Dën, de gån willen in den stryd.
 Dën fhal men dit bäd overläfen
 Des morgens nogteren, so fhal he wäfen
 Des dages fry fan aller nód,
 Unde is behoded för den död
 Den fulven dag to allen stunden;
 Nemand fhal öme konnen wunden;
 He werd fan alleme kwaden forlöst.
 Hyrumme, neye, hävvet guden tröst.

halve zet ik ook een onderpand hier in het gerigte." —

De Koning nam de panden aan van beiden , en sprak : „ Gij moet borgen stellen , dat gij morgen in het kamp zult verschijnen ; gij hebt aan beide zijden schuld , en men kan niet ten allen tijde voor uwe klagten gereed zijn . IZEGRIM stelde toen BRUIN en HINZE als zijne borgen , en voor REINTJE traden GRIMBAARD en MONCKE , de oudsten zoon van MAARTEN (de aap) op .

Mevrouw (de Apin) sprak REINAART aan en zeide : „ Vriend ! wees nu op uwe hoede en wijs . Mijn man , thans te *Rome* , leerde mij eens een gebed , hetwelk de Abt VAN SLOKOP hem gegeven heeft . Die Abt achtte MAARTEN hoog , en zond hem een afschrift van hetzelfde in eenen brief , waarbij hij melde , dat hetzelfde ten allen tijde goed was , maar vooral voor hem , die ten strijde zal gaan . Wanneer het over iemand gelezen werd des morgens in het nuchteren , dan zoude deze gedurende den geheelen dag voor alle wonden behoed zijn , en ook verlost van alle rampen . Neef ! wees derhalve getroost ; ik zal dit gebed morgen over u lezen , dan behoeft gij voor den dood niet beangst te zijn .”

Ik wilt over ju läsen morgen,
So dorve ji för den död nigforgen.

Reinke sprak: myn leve medder,
Ik danke ju fêr, ik denke des wedder.
Mine fake is regtfärdig boven al,
Dat fulve mi meiff helpen fhal.

Reinkens frunde de nagt där bleven,
Up dat se Reinken de forge fordreven.
De apinne, frouwe Rukenouwe,
Was Reinken gûd unde fêr trouwe.
Se lêt öme twifhen höved unde start,
Unde ök umme de brofft tom buke ward

Syn hâr altomalen avfhären,
Dárto wol fât mid olie fmären.
Reinke was rund, fât unde wolgeföd.

Se sprak: Reinke, fêr, wat ji dót!

Horet na guder frunde råd,
Dat dait ju gûd, unde nümmer kwåd.

Drinket nu fele to desser tyd,
Unde wan ji in den kreit gekomen fyt,
Höldet juwe water fo lange mid magt,

Men dänne fo wäset darup bedagt,
Pisfet dänne ful juwen ruwen start,
Unde flät den wulv umme finen bård.

Konné ji öm in de ogen raken,
Ji wérden syn gefigte düfter maken.

Dat fulve mogte ju fêr fromen,
Unde öme to groteme hinder komen.

Dit alle möte ji fus wagen,
Unde latet öm êrften ju fufte jagen,
Unde ji fholt lopen fus jegen den wind,
Dár men fele stoves unde fandés find,

Dat

REINAART hernam : „ Mijne lieve Moei! Ik bedank u. Ik zal het erkennen. Mijne zaak is regtvaardig en dit zal mij het meest helpen.”

Zijne vrienden bleven gedurende den nacht bij hem. Mevrouw van FIJNEREUK was hem bijzonder genegen en zeer getrouw. Zij liet hem tusfchen kop en staart, en ook om den buik en de borst fcheeren, en smeerde hem ter degen met olie in; hij was rond, vet en welgedaan. Zij zeide: „ REINTJE, zie wel toe wat gij doet, en hoor naar vrienden-raad; dit zal u goed doen. Drink nu veel en meer dan gij gewoon zijt, en houd uw water in, totdat gij in het strijdperk gekomen zijt; maar dan moet gij dit in de staart doen loopen en tracht dan den wolf daarmede om zijn kop te slaan; kunt gij hem in de oogen raken, zoo veel te beter, en dit fcherpe vocht zal hem zijn gezigt verdonkeren. Dit zal u wel te stade komen en hem hinderen; gij moet het wagen; gij moet hem eerst aan het loopen brengen en wel tegen den wind op, en waar veel stof en zand ligt; krab dit op en doe het hem in de oogen ftuiven; daarna moet gij u omkeeren, en als hij zich in de oogen wischt, doe er dan uw voordeel mede, en sla hem dan met den natten staart in het gezicht, dan zal hij niet weten waar hij is.

Dat öme dat in de ogen mogte weien :
 Dan shole ji ju fan öme draien.
 Dewile he dänne wifhet sine ogen ,
 So denket juwe fordel al dat ji mogen ,
 Unde slät öm in syn angesigte mid juwer pis ;
 He shal nigt weten , wör he is .

Sét , neve , it is nu so gefhopen ,
 Ji sholen ju läggen nu to slafen :
 Wi willen ju wäkken , wan dat is tyd .
 Erst wil ik over ju läsen mid flyt
 De hilgen wörde , där ik fan fäde .
 Middés se de hand up öm läde ,
 Unde sprak : *gaudo statzi salphena ,*
Casbu gorfaus barbas as bulfriot
 Sét , Reinke , nu fint ji wol forwärd !
 So sprak ök de greving Grimbärd .

Sus brogten se öm tor ruhestede ,
 Därfulvest sik Reinke slafen läde ,
 He slöp , wente dat de sunne upging ,
 Do kwam de otter unde de greving ,
 Se wäckeden Reinken sämtliken beide ,
 Se spröken , dat he sik wol bereide .
 De otter gav öm einen äntfogel jung ,
 He sprak : ik sprang darna mannigen sprung ,
 Êr ik dën eineme fögelër nam
 By Hönrebröd regt an deme dam ;
 Dën shole ji äten , leve fädder !
 Dat is gude handgibt , sprak Reinke wedder ,
 Forfmade ik dat , so were ik sot .
 Dat ji miner denken , dat lone ju God !
 Reinke at wol unde drank ök därto ,
 Unde ging mid finen frunden do

Zie Neef! zoo staan de zaken. Gij moet nu gaan slapen. Wij zullen u wekken als het tijd is, eerst zal ik over u de heilige woorden lezen waarvan ik gesproken heb." — Hierna de hand op zijn hoofd leggende, zeide zij: *gaudo statzi salphenio* enz. Zie REINTJE! nu zijt gij wel behoed GRIMBAARD bevestigde zulks,

Zij bragten hem vervolgens naar zijne rustplaats. Hij sliep tot dat de zon opkwam. GRIMBAARD en de Otter wekten hem op, en spraken hem eenen goeden moed in. De laatste bragt hem een jonge eend; hij zeide: „Ik moest menigen sprong doen eer ik hem bij HOENDERBROED, aan den dijk heb bemagtigd. Gij moet hem opeten, lieve Neef!" — „Het is een goede handgift, (zeide REINTJE,) vermaadde ik die, dan zoude ik dwaas handelen. Dat gij zoo mijner gedenkt, zal wel vergolden worden." REINTJE at en dronk en ging daarna met zijne vrienden in den kring en op het plein, waar het kampgevecht zoude plaats hebben.

In den kreit unde up den plân.
 Dâr men den kamp f'holde slân.

Alse de koning Reinken fornam,
 Dat he so beshoren kwam,
 Dat men öme so to kreite brogte,
 He laghede finer, al dat he mogte.
 He sag öm alsus fât gefmäred,
 Unde sprak: o fos, we hävt di dat geléred?
 Du magst wol heten Reinke fos,
 Du bist ön altomalen to lös,
 In allen ördn westu ein hol!
 Wil it di nu helpen, dat findstu wol.

Reinke negede deme koninge sere,
 Unde böd ök der koninginnen ere.
 He wifede sik to wäfen wolgemeid,
 Unde sprang middés in den kreit.
 Dâr was de wulv mid sinen frunden,
 De allé Reinken des kwadesten gunden.
 Se spröken mannig forbolgen wörd.
 De kreitwärders brogten de hilgen förd,
 Dat was de Lupard unde de Los:
 Dâr mošte fwären bede wulv unde fos,
 Umme wa? se dâr kwemen in den kreit.
 De wulv de fwör den érfsten eid.
 He fwör, dat Reinke were ein förräder,
 Ein dév, ein mördenér, ein misfedäder,
 Ein ébräker unde ein falsch ketyv;
 Dit gilt uns beden lyv umme lyv!
 Reinke fwör wedder in deme fulven kreit,

Dat

Het kampgevecht.

Toen de Koning REINAART zoo geschoren en ingesmeerd in de kreits zag binnen komen, lachte hij van harte, en zeide: „o Vos! wie heeft u dit geleerd? Gij moogt wel: REINTJE DE Vos heten en zijt hen allen te loos. In alle oorden weet gij een hol te vinden, en helpt dit een en ander u thans, dan is het fraai bedacht.”

REINTJE maakte eene diepe buiging voor den Koning en groette ook de Koningin, met bewijs van eere. Hij betoonde zich welgemoed te zijn en sprong in de kreits; daar stond reeds de wolf met zijne vrienden, die allen aan REINTJE het ergste gunden, en zeer vertoornd over hem spraken.

De kreitsbewaarders, de *Luipard* en de *Los*, bragten de beelden der Heiligen in den kring, en nu moesten de wolf en de vos bezweeren, om welke reden zij aldaar in het kampgevecht kwamen. IZEGRAM zwoer het eerst: dat REINTJE een verrader, en dief en een moordenaar was, verder een echtbreker en een schelm, en dat het nu om lijf en leven zoude gaan.

REINTJE zwoer in dezelve kreits: dat de wolf
een

Dat de wulv fwore einen falſhen eid,
 He fwór ók, dat Ifegrim de here
 Up óm loge unde unrigtig were,
 He ſholde nummer wár maken den eid!

Do ſpróken de dár bewareden den kreit:
 Dót, wat ji ſhuldig to dónde ſyn;
 De regtfárdig is, werd drade wol ſhyn!
 Do gingen út, beide klein unde groten,
 Men deſſe twe worden binnen beſloten.
 De apinne formánda Reinken der wórd,
 De he fan ór hadde gehórd.

Reineke ſprak mid fryeme módt,
 Ik wét, ji ſegen't gérne gód,
 Nigt to min, ik wil daran;
 Ik hávve wol ér by nagte gán,
 Dár ik alfodanes hávve gehaled,
 Dat nog nigt al is betaled,
 Darumme ik moſte wagen myn lyv.
 So wil ik ók jegen deſſen ketyv
 Myn lyv nu wagen, unde dón dat fulve,
 Unde ſhänden óme unde alle de wulve.
 Ik hope to eren myn ganſe geſlägt,
 Unde wil óme indriven, dat he hyr ſágt.

Sus leten ſe deſſe twe allén;
 Dár mogte men do twe kámpers ſén!

Ifegrim kwam mid gróteme nide,
 Sine klouwen unde mund dede he up wide;
 He lèp unde ſprang dár ſprunge grót;
 Reinke was ligter dan he to fót,
 He entſprang óme al dat he kunde,
 Dog ér he deſſen kamp begunde,
 Piſſede he ſinen ruwen ſtart al ful,

een valschen eed had gezworen, dat hij hem be-
loog en onregtvaardig handelde, en dat hij zijn
eed nooit zoude kunnen waar maken.

Vervolgens spraken de kreitsbewaarders: „Doet
nu, wat gij schuldig zijt. Het zal wel spoedig
blijken wiens zaak regtvaardig is.” Daarna tra-
den allen, groot en klein, buiten het strijdperk.
Partijen werden ingesloten, en de apin herinner-
de nog aan REINTJE de les, welke hij vroeger
gehoord had. Hij hernam vrijmoedig: „Ik weet
het, hoe gij gaarne zult zien, dat het goed gaat.
Vrees niet, ik zal mij wel redden. Ik heb wel-
eer bij nacht avonturen gewaagd en wel iets ge-
haald, hetwelk nog niet betaald is met gevaar van
mijn leven; zoo zal ik mijn lijf nu ook tegen dezen
schelm zetten, en hem en alle wolven te schande
brengen. Ik hoop mijn geheel geslacht tot eere
te verstrekken, en zal hem inpeperen, wat hij van
mij gezegd heeft.”

Nu liet men hem met den wolf alleen, en nu
zag men de twee kampioenen.

IZEGRIM trad toe in toorn; hij zette den mond
wijd open en vertoonde zijne klauwen; hij liep
en deed wijde sprongen. REINTJE was veel lig-
ter te voet en ontsprong hem telkens. Eer hij
de kamp begon bevochtigde hij zijn staart en vul-
de die met stof en zand. Toen IZEGRIM meen-
de, dat hij zijnen vijand overmocht, gaf REIN
hem

Unde makede ðm ful fanddes un mul.
 Do Ifegrim menede, he hadde ðm wis,
 Do slóg Reinke tó mid der pis
 Mid sineme starte einen slag
 ðm in de ogen, dat he nigt en sag.
 Sus feighede he ðme in de ogen —
 Dat was fan sinen ðlden togen :
 Wente Reinkens pisse was so kwád,
 So dat ðme felden was gúð rád,
 Dēme se in de ogen kwam,
 Dēme fulven se fyn gefigte nam.
 Reinke hadde toforen Ifegrims kinder
 Hyrmede gedân groten hinder;
 He hadde ðn de ogen útgepist,
 Darfan hyrfor gesproken ist.
 Sus menede he ðk Ifegrim to maken blind;
 Wente so wan he kwam jegen den wind,
 So klaiede he dat sand unde mul,
 Unde warp deme wulve de ogen ful.
 Ifegrim wifhede, dat dede ðm smārte,
 So slóg dānne Reinke to mid deme sterte,
 Unde blendede ðme so mid der migen :
 Ifegrim begunde dat kwád to krigen.
 Mid sodaner list dede Reinke flyt :
 So wan he sag, dat he hadde tyd,
 Unde dat deme wulve de ogen trānden,
 So kwam he springen unde slānden,
 Unde blendede ðme jo de mēr;
 Darto förwundede he ðme ðk sēr.
 De wulv wārd wol halv dul unde dórde;
 Reinke gav ðme nog speie wórde.
 He sprak: her wulv, ji hāvven forslunden

Man-

hem met den natten staart zulk eenen streek voor de oogen, dat hij niets konde zien; zoo smartte en beet hem het vocht. Dit was eene van zijne oude vosse-streken; hij wist, dat hetzelfde zoo scherp was, dat daartegen geen raad bleek te zijn, en had IZEGRIM's kinderen daarmede blind gemaakt, zoo als reeds vroeger is gezegd. Hij meende zijnen vijand nu ook van het gezigt te berooven, en als deze tegen den wind op-liep, krabde hij het zand en stof van de grond, en joeg dit den wolf in de oogen.

IZEGRIM veegde zich zoo sterk in zijn gezigt, dat het hem zeer deed, en dan sloeg REINTJE hem op nieuw met den staart, zoo dat hij niets konde zien. IZEGRIM kreeg het erg, en nu maakte REIN van zijne listen nog meer gebruik. Toen hij zag het aan tijd te hebben, en dat den wolf de oogen traanden, viel hij aan met herhaalde slagen en sprongen en verblinde zijnen vijand hoe langer hoe meer en verwondde hem deerslijk. De wolf werd half dol, verloor zijn besef, en nu gaf REINTJE hem nog smadelijke woorden. Hij zeide: „ Heer Wolf! Gij hebt vele lammeren en andere onnozele beesten verscheurd; ik

Mannig unſhuldig lam to felen ſtunden,
 Darto ôk mannig unnofel dêr :
 Ik hope, ji dôn it nu nigt mêr.
 Dit is juwer felen tomalen gôd,
 Dat ji hyr fus penitencien dôt.
 Wäſet duldig, it nimt draden ein ende,
 Ji ſint nu komen in Reinkens hände.
 Dog wolde ji bidden unde ſonen,
 Ik wolde juwes levendes ſhonen.
 , Desse wôrde ſprak Reinke mid der haſt,
 Unde hêld dewile Hêgrim faſt
 By ſiner kâlen, unde dede ôm wark;
 Men Ifegrim was ôme alto ſtark,
 He brak ſik lôs mid twên togen.
 Dog taſtede ôme Reinke twiſhen de ogen,
 He förwundede ôme ſêr dorg de hûd,
 So dat Ifegrim ein oge ging út.
 Dat blôd lêp ôme over ſine nâſen.
 Umme dit ſprak Reinke: ja, ſo ſholde't wâſen!
 De wulv forzagede in ſineime môd,
 Do he fus ſag ſyn egene blôd,
 Unde dat he ein oge hadde forlôrn :
 He wârd rafende fan grotene torn,
 He ſprang na Reinken, dat he ôm fatede.
 Dat ſulve Reinken nigt fele batede.
 Ifegrim ſiner ſmârte forgat,
 Unde warp Reinken under ſik plat.
 Reinkens förfôte, dat weren ſine hände,
 Dêr krêg Ifegrim ein by deme ende
 In ſine mund Reinkenſ hand:
 Do wârd Reinkenſ forge bekend.
 He frugtede der hand to gânde kwyt.

wil hopen, dat gij dit in het vervolg niet meer zult doen; waarlijk het is voor uwe ziel nuttig, dat gij boete doet. Wees geduldig. Gij zijt nu in REINTJE's handen. Wilt gij om genade bidden en een zoen aangaan dan zal ik u niet aan het leven komen.

Deze woorden sprak REINAART haastelijk, en hij hield IZEGRIM inmiddels bij de keel en verschafte hem veel moeite, maar IZEGRIM was hem te sterk; hij maakte zich los na twee rukken. Toen trof REINTJE hem tusſchen de oogen, en wondde hem zoo diep in de huid, dat IZEGRIM een oog verloor; het bloed liep hem over den neus en REIN zeide: „Ei! zoo moet het gaan!”

De wolf kwam in woede en verzamelde zijne krachten; toen hij zijn bloed zag en voelde, dat hij het eene oog kwijt was, werd hij razende van toorn, sprong naar REINAART, en greep dezen zoodanig aan, dat het hem bijna duur te ſtade kwam.

IZEGRIM vergat zijne ſnarten, en wierp zich op REINTJE, zoo dat hij dezen onderkreeg en eene der voorpooten met den bek vatte.

Nu kwam REINAART in groot lijden; hij vreesde de voet te verliezen. IZEGRIM hield ze wel degelijk vast, en ſprak tegen hem met vollett mond: „O dief! nu is uw tijd gekomen. Geef

Megrim hêld fâfte mid groteme nyd,
 Unde sprak to Reinken mid fulleme munde:
 O dêv! nu is gekomen dine stunde!
 Giv gewonnen, efte ik fla di dôd.
 Dyn bedregend is gewâft to grôt,
 Dyn stovkrasfend, dyn pifend, dyn fhêrend,
 Dine grote loggen, dyn fâtte smêrend!
 Du hâft mi fo fele misgedân,
 Nigt en fhaltu mi nu entgân.
 Wo faken hâvftu mi gefhânded,
 Unde nu myn eine oge forblended!
 Reinke dagte: nu lide ik nôd;
 Geve ik mi nigt, fo bin ik dôd:
 Geve ik mi ôk, fo bin ik gefhând,
 Dog ik hâvve't tegen òm fordênd.
 Mid sôten wôrden ging he' òme an,
 He sprak: leve here òm, ik wil juwe man
 Gêrne fyn fan aller miner have,
 Unde for ju gân tom hilgen grave,
 To allen kârken int hilge land,
 Unde bringen darfan to juwer hand
 Breve unde des avlates fo fele
 For ju unde juwer olderen fele.
 Ik wil ju hòlden in sodanen eren,
 Gelyk eft ji de pawes to Rome weren;
 Ik wil ju swêren einen eid,
 Juwe knegt to fyn in ewigheid;
 Darto al mine angebôrne frunde
 Sholen ju denen to aller stunde.
 Dit fâgge ik ju by minen eiden;
 Deme koninge wolde ik dit nigt beiden.
 Wil ji sus dôn dit unforwandes,

gewonnen , of ik bijt u dood ; uw bedrog is erg geweest , met het scheeren en smeeren , met het vocht en het stof . Gij hebt mij veel misdaan , maar nu zult gij mij niet ontkomen . Hoe veelmalen hebt gij mij beleedigd , en nu hebt gij mij nog een oog uitgerukt .”

REINTJE dacht : nu loop ik gevaar ; geef ik mij niet over , dan bijt hij mij dood ; doe ik het , dan ben ik onteerd . Maar ik heb het aan hem verdiend .

Hij ging hem nu aan met zoete woorden . „ Lieve oom en Heer ! Ik wil uw lijfeigene zijn met alles , wat ik heb . Ik wil voor u naar het Heilige graf gaan en naar alle kerken in het Heilige land ; ik zal van daar vele absolutien en aflaten medebrengen , voor u en voor de zielen uwer ouderen . Ik zal u in eere houden , alsof gij de Paus van *Rome* waart . Ik wil het bezweren uw knecht te zullen zijn tot in eeuwigheid . Alle mijne bloedverwanten zullen u onderdanig zijn ; dit zweer ik u zelf en beloof meer aan u dan aan den Koning . Wilt gij het doen op deze beloften , dan zult gij nog een groot heer worden . Al wat ik vang , zal ik bij u brengen : hoenders , ganzen , eenden en visfchen ; voor ik er iets van gebruik , zullen uwe vrouw en kinderen de keure hebben . Ik zal met den uitersten vlijt ten uwten dienste staan ,

So wërde ji ein here desses landes;
 Unde al wes ik fus fângen kan,
 Shal êrst to juweme bode stân,
 It sy hône, gôse, ânde; edder fishe,
 Ik wilt ju bringen to juweme dishe:
 Êr ik des jummer brüken s'hal,
 Sholen juwe wyv unde kinder al
 Den kôr darav hâvven alletyd.
 Darto wil ik mid groteme flyt
 Alletyd to juweme live sên,
 Dat ju nummer nên kwâd s'hal s'hên.
 Ik hete wat lôs, unde ji sint stark,
 Hyrmede wil wi dôn dat wark.
 Hôlde wi tosamende, we kan uns s'haden?
 De eine mid magt, de ander mid raden!
 Unde wi sint ôk so na geboren,
 Dat s'holde sik fan regte nigt gehoren,
 Dat wi malkander bestriden s'holden.
 Ik hadde node kamp gehôlden
 Tegen ju, hadde ik mogen entgân,
 Men ji spröken mi to kampe êrst an:
 Do moeste ik, dat ik node dede,
 Dog hâvve ik hoveshen gefaren darmde,
 Unde mine magt nigt al bewisef;
 Men ik hâvve mi meist geprisef
 Daran, ju, minen ôm, to sparen.
 Anders hadde ji anders gefaren,
 Hadde ik up ju gedragen hât,
 Ji hadden't mid mi fele kwader gehad.
 Hyr is nog nigt fele s'hade gefhên,
 Men mid juweme oge — dat is forfên.
 Og! dat fulve is mi so lêd!

en voor uw lijf zorgen , opdat u geen kwaad wedervare ; mij noemt men loos , en gij zijt sterk , en alzoo zullen wij veel kunnen uitrigten . Zijn wij vereenigd , wie zal tegen ons bestand zijn ? de eene komt met magt , de andere met raad . Wij zijn ook zoo na aan elkanderen verwant ; het zoude niet goed zijn , dat wij elkanderen bestreden . Ik ben noode in het kamp gegaan en had u gaarn ontweken , maar gij hebt mij uitgedaagd . Nu moest ik wel tegen mijnen wil handelen , maar ik ben hierbij hoffelijk te werk gegaan en ik heb mijne magt hierbij geenszins ten volle betoond . Ik heb het mij tot den grootsten lof gerekend , om u , mijnen oom , te sparen ; anders was het met u erger gegaan . Had ik tegen u haat gedragen , gij zoudt het nog slimmer gehad hebben ; thans is er nog weinig leed aangebragt . Uw eene oog — maar dit is een ongeluk ; het is mij zelven zoo leed . Het beste is , dat ik eenen raad weet , om u te helpen , en is het eene oog weg , dan hebt gij het groote voordeel , dat gij maar één vengster hebt te sluiten , als gij wilt gaan slapen , daar een ander er twee moet toedoen . Nog wil ik eenen anderen zoen met u aangaan . Alle mijne vrienden , waarover ik iets te zeggen heb ; mijne vrouw en mijne kinderen elk naar zijn rang , zullen voor u nijgen , u eere bewijzen , dat de Koning het ziet , en u bidden , dat gij REINTJE vergiffenis verleent en hem door uwe genade laat leven . Ook wil ik in het openbaar bekennen , dat ik u belogen en belasterd heb en u veelmalen heb bedrogen ; ook wil ik een

Dog dat bäfte is, dat ik wol wèt
 Guden råd, ju mede to heilen;
 Wes ik kan, wil ik mid ju deilen.
 Bliwt dat oge danne wäg, unde wërde ji heil,
 So is it ju dog ein grôt fordeil;
 Ji dorven men ein fenster tôsluten,
 Wör ji slapen binnen efte buten,
 Dår ein ander mot twe tôdôn.
 Nog wil ik ju dôn eine andere sôn,
 Wente alle mine frunde, dår ik over rade,
 Myn wyv, mine kinder, islik na grade,
 Sholen ju nigen dorg juwe ere,
 Dat it de koning sût unse here,
 Unde bidden, dat ji Reinken forgiven,
 Unde by juwer gnade òm laten leven.
 Ok wil ik bekennen openbår,
 Dat ik hævve sproken unwår,
 Unde hævve fhandliken up ju gelogen,
 Darto mannigwårve bedrogen.
 Ok wil ik ju fwären enen eid,
 Dat ik nigt kwades fan ju weit;
 Ik begère òk nergens mid ju to beleden.
 Wat kan ik ju gröter söne beden?
 Döde ji mi òk nu, wat ligt daran?
 So möte ji alletyd ju frugten dan
 Fôr myn slägte, fôr mine frunde.
 So is it ju bäter in desser stunde,
 Òm, dat ji syn klók unde wys,
 Unde wårven ju nu ere unde prys,
 Unde dat ji ju nu maken fele frunde,
 De ju denen alle stunde.
 It is mi nu dog nigt tor baten,

eed zweeren, dat ik niets kwaads van u weet, en ik begeer niet, dat gij mij aangaande iets belijdt. Hoe kan ik u meer tot verzoening aanbieden. Doodt gij mij nu, wat hebt gij er aan. Gij zult altijd in vreeze zijn voor mijn geslacht en mijne vrienden. Het is beter, oom! dat gij thans wijs en verstandig handelt. Gij zult hiermede lof en eere verwerven en velen tot vrienden maken, die u ten allen tijde zullen ten dienste staan; het is mij onverschillig, of gij mij doodt, of in het leven laat!”

Wer ji mi doden, efte leven laten.

Do fprak de wulv: o falſhe fos,
 Wo gérne wereftu wedder lós!
 Were al de werld fan golde ród,
 Kondeftu mi dé geven in diner nód,
 Ik lete di darumme nigt kwyt!
 Du hävft mi gefworen mannige tyd,
 Ag, du falſhe untruwe gefelle!
 Du geveft mi nigt eine eierhülle,
 Lete ik di lós in deſſer ftunde.
 Ik en paſſe nigt fele up dine frunde;
 Wat ſe konnen dón, wil ik wagen,
 Öre fyendſhop wil ik wol dragen.
 Og, wo ſholdeftu mi dänne fokken,
 Lete ik di lós mid fodaneme lokken!
 Wo ſholdeftu enen anderen bedregen,
 De ſik nigt forftunde up dyn legen!
 Du ſprikt, du hävveft mi geſpárd?
 Sü hyrhër, du ſhalk fan kwader árd!
 Is nigt ein miner ogen út?
 Du hävft ök forwunded mine hüd
 Mér wan an twintig ſteden.
 Du leteft mi nigt ſo lange tofreden,
 Dat ik minen afem mogte uphalen.
 Wo fere ſholde ik dänne dwalen,
 Wan ik nu di dede jennige gnade,
 De ik fan di hävve ſhande unde ſhade,
 Nigt ik allene, men ök myn wyv —
 Dat ſhal di, forräder, koſten dat lyv!

Dewile de wulv tegen Reinken fus fprak,
 Reinke ſine andere hand underftak

De wolf sprak: „ O looze vos! hoe gaarn wenschet gij, dat ik u los liete! Al kondet gij mij eene wereld vol goud aanbieden, ik wil u thans niet laten glippen. Hoe veel hebt gij mij voorheen met eeden beloofd, en gij hebt mij niet voor de waarde van een eijerschaal gegeven. Hoe zoude ik u dan thans los laten? Ik vrees niet erg voor uwe vrienden, en hunne vijandschap. Ik wil het er op wagen, wat zij kunnen doen. O! hoe zoudt gij mij uitlagchen, wanneer ik u op uwe mooie woorden los liet, en hoe velen zoudt gij nog bedriegen, die zich niet hoeden voor uwe leugenen; gij zegt, dat gij mij gespaard hebt; zie hier, gij booze schalk! is het eene oog niet uit, en heb ik in mijnen huid niet meer dan twintig wonden? Gij liet mij geen tijd om adem te halen. Hoezeer zoude ik mij misgaan, als ik aan u eenige genade schonk, daar ik niets van u gehad heb als schade en schande, en ik niet alleen, maar ook mijne vrouw. Dit zal u nu het leven kosten. Verrader en booswicht!

Terwijl de wolf dit tegen REINTJE zeide, stak deze zijnen anderen voorpoot zoo ver, dat hij hem grijp-

Deme wulve twifhen fine benen ,
 Unde grèp òne fufte , dat was fyn menen ,
 By finen — ja , ik en fägge nig't mèr.
 Reinke duvede òme fafte unde fèr.
 De wulv rēp unde begunde to hulen ,
 Do tog Reinke wedder út finer mulen
 Sine hand , de dār toforen in ftak ;
 Ifegrim hadde gròt ungemak.
 Reinke knēp un tog òm , dat he fhryede
 So fèr , unde dat Ifegrim blòd spyede.
 Fan pinen brak òme út fyn fwēt ,
 Darto dat he agter òk gliden lēt.
 Reinke , de den wulv fèr hatet ,
 Hadde òm by finen brōderen gefated
 Mid finen hānden unde tānen fo faft :
 Sus kwam up Ifegrim alle de laft.
 He hadde fo grote pinen darav ,
 So dat he fik gans unde gār begav.
 Dat blòd lēp ut fineme ogen un hōvede ;
 He ftorte neddēr unde fordōvede.
 Hyrfor hadde Reinke genomen nēn geld ;
 Sēr fafte he òm by den brōderen hēld ,
 He begunde to fleepen unde to tēn ,
 Dat fe it alle mogten fēn.
 He knēp òm , he flóg , he blaiede , he bāt !
 Ifegrim hulede , he rēp , he fhēt ,
 He drēv alfo grot misgebēr ,
 Dat fik al fine frunde bedroveden fēr ;
 Se beden den koning , werc't òm bekweme ,
 Dat he den kamp dog upneme.
 De koning fpak : dunket ju gòd ?
 Is it ju alle lēv , dat men dat dót ?

grijpen konde op eene zeer gevoelige plaats — meer zeg ik niet.

REINTJE hield hem aldaar zoo vast en kneep hem zoo erg dat de wolf schreeuwde en begon te huilen, en toen trok de Vos den poot terug, welken IZEGRIM in den mond had. Deze leed groot ongemak. REIN trok en reet hem, dat hij schreide, ja bloed opgaf. Door pijn brak hem het zweet uit aan alle kanten, en REINTJE bleef hem zoo knellen, met zijne klauwen, dat IZEGRIM deerlijk jammerde. Hij gevoelde zulke pijnen, dat hij het moeste opgeven; het bloed liep hem uit zijne oogen, en langs zijn hoofd, en hij viel neder en bezweek.

REINAART zou om geen geld van het begonnen werk hebben afgezien. Hij hield den wolf vast en begon met dezen te slepen en te trekken, zoo dat alle omstanders het zagen. Hij kneep, sloeg, klaauwde en beet zijnen vijand op het ergste. IZEGRIM huilde en schreeuwde, en bedreef allerlei misbaar, zoo dat alle zijne vrienden zich ten hoogste bedroefden. Zij baden den Koning, indien hij het voegzaam oordeelde, de kamp op te heffen, en NOBEL sprak: „Dunkt het u genoeg te zijn, en is het u allen welgevallig, dat de opheffing alsdan geschiede!”

Alse dit de koning hävven wolde ,
 Dat men den kamp upnemen f holde
 Twifhen deme wulve unde deme fosse ,
 Do ging de Lupard mid deme Lösfe
 To ön beden in den kreit ,
 So alse ön de koning dat heit .
 Desse warden den kreit , dat was ör wark .
 Alse se kwemen in den park ,
 Tohand spröken se Reinken tö :
 Reinke , de koning but ju to ,
 He wil dit orlog twifhen ju beden
 Upnemen , unde ök wil he ju fheden .
 He biddet , dat ji öme willen upgeven
 Ifegrime , unde laten öme leven .
 Bleve ein fan ju in desseme stride ,
 Dat were fhade up islike fide .
 Ji hävven dog den prys behölden !
 Dit spräken hyr bede jung und ölden ,
 Alle de bästen fallen ju by .
 Reinke sprach : dank hävven fi !
 Ik wil deme koning des gärne hören ,
 Unde dön , wes mi mag gebören .
 Ik begäres nigst fhonre , dan gewonnen ;
 Dog bidde ik , de koning mi wille gunnen ,
 Dat ik minen frunden des ärsten frage .
 Do repen alle Reinkens mage :
 Ja , Reinke , it dunket uns göd ,
 Dat ji des koninges willen döt .
 Reinkens frunde kwemen gelopen ,
 Där was fele , in groten hopen ,

REINTJE *als overwinnaar.*

Zoodra de Koning het toestemde, dat de kamp zoude worden opgeheven, gingen de kreitswaarders, de *Panther* en de *Los* in het perk. Zij zeiden tegen REINAART: „ De Koning maakt u bekend, dat hij den twist tusfchen u beiden wil eindigen, en u van elkander doen fcheiden. Hij verlangt, dat gij IZEGRIM zult los en in het leven laten. Blijf een van beiden dood, dit zoude hem leed zijn. Gij hebt de overwinning behaald; dit zegt elk, jong en oud; en de besten vallen u bij.”

REINTJE hernam: „Ik ben hun dank fchuldig. Ik wil gaarn den Koning gehoorzamen. Ik begeer niets meer dan de overwinning, maar ik hoop, dat de Koning mij zal toeftaan, om vooraf de goedkeuring van mijne vrienden te vragen.—” en toen riepen alle zijne bloedverwanten: „Ja „ REINAART! wij keuren het goed, dat gij den „ wil van den Koning zult volgen.”

REINTJE's vrienden kwamen nu allen toefchieten; men zag er velen in groote hoopen. De
aap,

De greving , de ape , unde ók de mǫshund ,
 Ottere , bevere weren ók fine frund ,
 Mǫrter , hermelen , wesselken , ǎk'horn ,
 Ja fele , de up Reinken hadden torn ,
 Unde mogten óm toforen nigt nomen ,
 De sag men nu alle to óme komen .
 Etlíke , de over Reinken plǎgen to klagen ,
 De spróken nu alle , se weren fine magen ,
 Unde kwemen to óme mid wyv unde kinder ,
 Grót , klein , lúttik unde ók nog minder ;
 Desse tógeden óme de meiste gunst .
 Dit fulve is nog der werlde kunst .
 Dēme it wol gait , hǎvt fele frund ,
 To dēme spríkt men : wǎs lange gefund !
 Men dēme it misgait , wo fele dēr is ,
 Wenig frunde hǎvt dé , dat is wis .
 So was it ók hyr , do Reinke wan ,
 Do wolde ein islik by óme stǎn .
 Etlíke floiteden , etlíke sungen ,
 Se blesen basfunen , se slogen dǎr bungen .
 Reinkens frunde spróken óme alle tó ,
 Reinke , spraken se , wǎset fro !
 Ji hǎvven kónlíken in desser stunde
 Ju geéred unde alle juwe frunde .
 Wi weren grót bedroved todēgen ,
 Do wi ju underliggen segen :
 Dog it slóg umme , dat was ein gúð stukke !
 Reinke sprach : ja dat was myn lukke !
 Reinke dankede sinen frunden alle .
 Sus gingen se hen mid groteme shalle ,
 Reinke fór ón allen ging
 Mid den kreitwǎrders fór den koning .

Rein-

aap, de das en ook de hond; verders de otter en de bever, de marters, hermelijnen, wezel-tjes, eekhoorns en velen die op hem nijdig waren, en hem geen *Nees* durfden noemen. Nu zag men allen tot hem komen. Anderen, die over hem plagten te klagen, kwamen nu bij hem met vrouw en kinderen, de groote en de kleine tot de allerkleinste toe; elk betoonde hem nu de meeste gunst; elk zeide: „dat hij van zijne maagschap was. Zoo gaat het nog in de wereld; dien het wel gaat, heeft vele vrienden; aan dezen wenscht men heil en welvaren, maar wier het tegenloopt, die wordt door elk verlaten. Zoo was het ook hier; nu REINTJE het gewonnen had, nu wilde een ieder bij hem zijn. Sommigen staken de bazuinen of bliezen de fluit, anderen zongen; alle spraken hem aan: „*Nees* REINTJE wees nu verheugd, en vrolijk; gij hebt u dapper gedragen, en u en alle uwe vrienden vereerd. Wij waren zeer bedroefd toen wij u zagen onderliggen, maar de kans keerde en het was een heldenstuk!” Hij zeide: „Ja dit was mijn geluk;” en bedankte verder zijne vrienden.

Met groot gedruisch ging men van daar, REINTJE ging voor allen uit en trad vervolgens met de kreitswaarders in, tot voor den Koning.

Hij kniekle. NOBEL deed hem opstaan en sprak in het bijwezen van alle de hovelingen: „Gij hebt uwen dag met eere bewaard, REINTJE! ik laat u vrij, terwijl ik verder alle verschil tus-schen u beiden zonder straf op mij neem. Ik zal mijn goeddenken nader bekend maken bij rade

E e

van

Reinke knyede sik för öme nedder ;
 De koning hêt öm upstån wedder ,
 Unde sprak to öme för alle de heren :
 He hadde sinen dag bewared mid eren :
 Hyrumme , Reinke , late ik ju fry ,
 Unde alle de shēlinge neme ik an mi
 Twifhen ju beden ane alle straf ,
 Unde wil myn göddunkend spräken darav ,
 By rade fan minen eddelen lüden ;
 Dat wil ik also forsegelen hüden ,
 Bet dat Ifegrim wedder kan gån ,
 So lange shal it in dage stån .

Reinke sprak : here , juweme rade
 Dēme folge ik gerne fro unde spade .
 Hyr klagede mannig , do ik ērst kwam ,
 De dog nü shade by mi en nau .
 Ifegrim hēld jegen mi partye ,
 Darumme repen se alle : *crucifie!*
 Dat mi ein islik to shaden brogte ,
 Se fegen , dat men over mi mogte ;
 Ein islik wolde Ifegrime behagen ,
 Darumme begunden se mene to klagen .
 Se fegen , dat Ifegrim up dat pas
 Bät by ju dan ik do was .
 Nemand bedagte regt den ende ,
 Edder de regte wårheid kende .
 Se sint gelyk eineme hōp der hunden ,
 De eins för einer köken stunden .
 Se stunden fuste up der wagte ,
 Eft ön jemand to äten bragte .
 Do fegen se üt der köken komen
 Einen hund , de hadde deme koke nomen

van de Edelen, en dit laten bezégelen, zoodra IZEGRIM weder zal gaan; zoo lang blijft de zaak in den tegenwoordigen stand.”

REINAART sprak: „ Heer Koning! ik zal uwe besluiten, vroeg en laat opvolgen. Hier klaagden velen toen ik in regten verscheen, die nooit schade van mij geleden hadden; IZEGRIM had zich partij gesteld, en nu wilde elk mij in lijden zien; elk wilde mij te schade brengen, toen men zag, dat men mij overmocht. Elk wilde den wolf behagen en nu bragten allen klagten in, ziende dat IZEGRIM te dien tijd, meer bij u in gunst stond, dan ik. Niemand dacht op het einde, of zocht de regte waarheid te kennen.

Het ging hun gelijk een hoop honden, die eens voor eenen keuken omlieden. Zij wachtten of ook aan hun iets zoude worden aangeboden. Zij zagen eenen hond aankomen, die een groot stuk gekookt vleesch aan den kok had ontnomen. Hij had het duur betaald, want de kok wierp hem met kokend water op zijn achterste, en verbrande staart en billen. Hij behield echter wat hij genomen had. Zoodra hij bij de andere hon-

Gefoden flêfh ein grôt stukke ;
 Dog wat it öme to ungelukke :
 De kôk begôt öm syn agterpart ,
 Unde forbrande öm mid heteme water den start.
 Dog behêld he , wat he dâr nam.
 Do he mank de anderen kwam ,
 Do spröken fan öme alle de hunde :
 Sêt , desse hävt den kôk to frunde !
 Set ! welk ein stukke dat he öme gav !
 Do sprak he wedder : ji weten dâr nigt av !
 Ji prisen mi för , dat ik ju behage ,
 Dâr ik ein stukke flêfhes drage :
 Sêt mi êrst agter up den stêrt ,
 Unde priset mi dänne , eft ik des bin wêrd ?
 Do se ön do agter befegen ,
 Wo he dâr was forbrand todügen ,
 Syn hâr ging öme fuste üt ,
 Öme was forbrand unde forfhroied de hûd :
 Ön gruwede dârför bede jung unde ölde ;
 Nën fan ön in de kôken wolde ,
 Se lepen wäg , unde leten öm allene.
 Here , hyrmede ik de girigen mene :
 Wan se komen by gewold ,
 Ein islik se dänne to frunde hold ;
 Men'entsût se fere alle stunde ,
 Wenten se drägen dat flêfh in deme munde.
 Ein ider mot spräken . dat he wil horen ,
 Edder he werd beshat unde bef horen.
 Men mot se loven , wol sint se kwäd :
 Sus werd gestärked öre böse däd.
 Ja , al de dit dön int gemèn ,
 Wo weinig se na deme ende sên !

Dog

den kwam, zeiden deze: Ziet! deze heeft de kok te vriend; zie welk een stuk hij bekomen heeft. Toen hernam hij: gij kent de zaak niet. Gij ziet mij van voren, en dat ik een stuk vleesch in den mond heb, maar bezie mij eerst van achteren, en oordeel dan, of ik mag benijd worden! Toen zij zagen, dat hij aldaar erg verbrand was, zoodat de haren waren uitgevallen en de huid verschroeid was, werd hij beklaagd; niemand wilde in de keuken gaan en allen verlieten hem.

Heer Koning! zoo is het met de gierigen; wanneer ze in het bezit van goed en magt komen, dan wil een ieder hen ten vriende hebben; men ontziet hen overal, omdat ze het vleesch in den mond hebben; een ieder spreekt zoo zij het willen hooren, of men ondervindt moeite en afkeuring; men moet ze prijzen, om dat ze anders kwaad worden, zoo worden zij gesterkt in hunnen boozen aard. Elk die zoo handelt, denkt weinig aan de uitkomst. Bekomen zij eindelijk de welverdiende straf, en verliezen zij de magt, dan mag men hen niet meer lijden; dan vallen de haren aan beide zijden af; dit zijn hunne vrienden, groot en klein, die hen ook afvallen en hen alleen laten staan, gelijk de honden deden, toen zij hunnen kameraad zoo van achteren naakt en geblakerd zagen. Heer Koning! versta mij wel. Dit zal nooit alzoo van RBINTJE kunnen gezegd worden. Ik zal de zaken alzoo ten beste schikken, dat mijne vrienden zich mijner niet zullen schamen. Ik zal uw belang

Dog krigen fodane faken straf,
 Ö'r regimente slait draden av.
 Tolästen mag men se nigt liden,
 Sus falt ö'n dat här üt to beden siden;
 Dat sint ö're frunde gröt unde klén,
 De fallen dänne av int gemén,
 Unde laten ö'n sus allene stán,
 Gelyk so desse hunde hävven gedán,
 Do se segen ö'ren kumpán forbrand,
 Unde agter sus blót unde gefhand.
 Here, forstát mine wörde regt:
 Nigt s'hal fan Reinken sus wörden gesägd.
 Ik wil also des bästen ramen,
 Mine frunde s'holen sik miner nigt s'hamen.
 Ik danke juwer gnaden mid alleme flyt.
 Wuste ik juwen willen, ik dede'n alletyd.

De koning sprak: wat helpen fele wörd?
 Ik hävve't alle wol gehörd,
 Ik hävve juwen sin ök wol forstán,
 Ik wil ju wedder fätten an
 In minen råd alle ein eddelen barón,
 Darumme sint ji dit s'huldig to dön,
 Unde wil, dat ji fro unde spade
 Komen to mineme hemeliken rade.
 Ik fätte ju wedder in al juwe magt.
 Sét, dat ji ju för misfedád wagt!
 Helpet alle fake tom bästen keren.

met allen vlijt behartigen, en ken ik uwen wil; dan zal ik dezen ten allen tijde helpen volbrengen."

*REINTJE wordt verheven, tot Kancelier des
Rijks.*

De Koning sprak: „ Waartoe zouden vele woorden dienen. Ik heb alles wel gchoord en heb uwe redenen wel begrepen. Ik wil u als een edelen Baron wederom in mijnen Raad zettē. Ik begeer dat gij vroeg en laat toegang zult hebben tot mijnen geheimen raad, en gij zijt verplicht, dit aan te nemen. Ik herstel u in uwe vorige magt. Zie toe, dat gij u voor misdaden hoedt, en help alle zaken ten beste schikken. Het Hof kan uwen raad niet ontberen, en wanneer gij uwe wijsheid ten goede aanwendt, dan

De Hov en kan juwe nigt ontbären.
Wan ji juwe wysheid fättet tor döged,
So is hyr nemand boven ju forhöged
Fan fsharpeme rade, fan nouweu funden.
Ik wil fördmër to allen stunden
Nigt mër horen, de over ju klagen :
Ji fholt for mi spräken unde dagen.
Ok fhole ji fyn *Känfseleer* *desses rikes*;
Myn segel befäle ik ju des gelikes.
Wat ji bestellen, wat ji fhriven,
Dat fhal besteld unde gefhreven bliven.

Alfus is nu Reinke in der forsten hove
De allergrotste worden fan love.
Wat he slut. efte wat he radet,
It is al eins, it frome, efte fhadet.

Reineke dankede deme koning fere,
He sprak: ik danke ju, eddele here,
Dat ji mi sus fele ere döt,
Ik denke des wedder, bin ik fröd.

Dit was Reinken al wol mede;
He makede mid finen frunden reden,
Unde fhedede also üt deme hove
Mid homode unde mid groteme love.
De koning fande mid öm geledede,
Do he alfus fan öme fhede.
He sprak: Reinke, komet draden wedder!
Reinke knyede fik för öme nedder,
He sprak: ik danke ju mid allen finnen,
Darto miner frouwen, der koninginnen,
Darto juweme rade, alle den heren!
God spare ju lange to juwen eren!
Ik wil dön, wat ji begært;

Is hier niemand, die u in scherpheid van oordeel en uitvinding van redmiddelen te boven gaat. Ik wil voortaan geene klagten hooren, welke tegen u worden ingebracht. Gij zult in mijnen naam de perfonen voor het regt roepen en uitspraak doen. Gij zult *Kanselier van het Rijk* en tevens *Grootzegelbewaarder* zijn, en wat gij zult beftellen, dat zal ik gestand doen en wat gij fchrijft, zal gefchreven blijven."

Aldus werd REINAART de grootfte in aanzien in des Vorften Hof. Wat hij besluit of raadt, wordt opgevolgd, het moge voor — of nadeelig zijn.

REINTJE boog zich voor den Koning en zeide: „Edel Heer! ik bedank u voor dit bewijs van eere en zal het erkennen in wijsheid."

Hij was over dit alles zeer verheugd, en maakte vervolgens afspraak, met zijne vrienden. Hij wilde nu het Hof verlaten, zich verheffende op den grooten lof. De Koning gaf hem een geleide mede, en zeide nog tot afscheid: „REINTJE, kom spoedig terug." Deze knielde voor hem neder en sprak: „Ik dank U van ganscher harte, Heer Koning! ook U, Mevrouw de Koningin, en U, Mijne Heeren van den Raad! Ik wensch dat uwe dagen in eere mogen gefpaard worden. Ik wil doen, wat gij van mij verlangt, en heb u lief; gij zijt het waardig. Ik wilde nu gaarne naar mijne vrouw en kinde-

Ik hävve ju lëv, ji fin des wërd.
 Ik wil reifen to wyv unde kinder,
 De miner hävven groten hinder,
 Here, is it, dat it ju behaget.

De koning sprak: ja wäfet unforzaged!
 Reifet hen ane alle fare!
 Alfus fhedede Reinke fan dare
 Mid fhonen wörden unde groter gunft.

Alfus ging Reinke na fineme hūs
 Mid finen frunden to Malepertus.
 Reinke dankede òn allen fere
 Der groten gunft, der groten ere,
 Dat se òme byftunden in der nòd.
 Sinen dënft he òne wedder bòd.
 Islik fhede unde ging to den finen.
 Reinke ging binnen to frouw' Armelinen,
 De òm fër frundlik wilkomen hët.
 Se fragede òm umme fyn fordrët,
 Wo he dät were útgekomen?
 Reinke sprak wedder: al mid fromen!
 Ik bin gròt in des koninges gnade;
 He fatte mi wedder to fineme rade,
 In finen hov, boven alle de heren,
 Al unfeme flägte to groten eren.
 He makede mi to känzelër des rikes,
 Unde befòl mi fyn ingefegel des gelikes.
 Wat Reinke dait unde wat Reinke fhriwt,
 Dat fulve wol gedän unde gefhreven blivt.
 Ik hävve underwifed in dessen dagen

Den

ren gaan, die naar mij verlangen, indien het U Heer Koning behaagt."

De Koning sprak: „ Gij kunt vrij en onbekommerd gaan en zonder gevaar reizen."

Alzoo scheidde REINTJE uit het Hof met schoone woorden en in groote gunst.

Vertrek naar en aankomst te Malapertus.

Hij vertrok met zijne vrienden, naar *Malapertus*, en bedankte hen allen voor de groote gunst en eere, en dat ze hem hadden bijgestaan in den nood, en hierop scheidten zij van hem en elk ging naar de zijnen.

REINAART ging naar binnen en kwam bij Vrouw ERMELIJNE, die hem vriendelijk welkom heette; zij vroeg hem, naar het doorgeworsteld leed, en hoe hij het ontkomen was.

Hij antwoordde: „ In alles met voordeel. Ik sta hoog in 's Konings gunst. Hij plaatste mij wederom in zijnen Raad, boven alle andere Heeren, tot groote eere van ons geslacht. Hij benoemde mij tot *Kanselier* en *Zegelbewaarder* van het rijk, en heeft het besluit uitgevaardigd:

Wat REINEKE zal doen, en REINEKE zal schrijven,
't Is alles welgedaan, en 't zal geschreven blijven.

Ik heb verder aan den wolf in deze dagen zulk ecne les gegeven, dat hij niet meer klagen zal.

Ik

Den wulv, dat he nigt mēr werd klagen;
 Ik hāvve òm òk halv geblended,
 Darto syn hele slāgte s'hānded;
 Ik hāvve òm gelubbed ja also fēr,
 Der werlde werd he nēn nutte mēr.
 Wi slogen einen kamp, ik hēld òm under,
 Werd he gefund, dat dait mi wunder;
 Dat hope ik nigt; dog ligt dār nigt an:
 Ik bin geworden syn overman,
 Darto òk aller siner gesellen,
 De des mid òm hēlden unde byfellen.

Desses was de fosinne fere fro,
 Unde sine twe kinder òk also,
 Dat òr fader sus was forhāven.
 Se sprōken: ja, nu wil wi leven
 In groten ere ane forge,
 Unde maken fast unse borge!
 Sus is nu Reinke hōggeéred,
 So hyrmid korte is gelered.

De lerer, de desse historien s'hrāv,
 Shrivt forder, wōr Ifegrim blēv.
 He lag in deme kreite fēr ovel gefaren.
 Sine frunde gingen to òme by paren,
 Syn wyv unde Hinze, òk Brūn, de bare,
 Sine kinder, syn gefinde, sine frunde weren dare.
 Se drogen òm út deme kreite mid klagen,
 Uude hāvven òm up einer bare gedragen
 Mid hoie, dār he warm inne lag.
 Tohand men sine wunden besag,

Dör

Ik heb hem half blind gemaakt, zijn geheel geslacht tot schande gebragt, en hem zoodanig getroffen, dat hij voor de wereld niets meer van nut is. Wij hebben eenen kamp gestreden. Ik hield hem onder; wordt hij ooit wederom gezond, dit zal mij verwonderen. Ik denk het niet, en daaraan ligt mij ook weinig gelegen. Ik ben nu boven hem gesteld, en ook boven, die van zijn gevolg, die het met hem hielden en hem bijstonden.

Over dit allés was vrouw ERMELIJNE zeer verheugd; zijne twee zonen niet minder, en wel daarover, dat zij hunnen vader zoo verhoogd zagen. Zij spraken: „Nu willen wij in groote eere en zonder zorg leven en ons kasteel vast maken.”

REINTJE werd alzoo hoogelijk vereerd, gelijk kortelijk hiermede is geleerd en aangewezen.

B E S L U I T.

De Dichter, die deze geschiedenis gaf, meldt verder aangaande IZEGRIM.

Dat deze in den deerlijksten toestand in de kreits bleef liggen. Zijne vrienden kwamen, hij paren, tot hem; zijne vrouw ging met HINZE en BRUIN; verder volgden zijne kinderen, die van zijn gezin en zijne vrienden. Zij droegen hem uit het strijdperk met groote klagten, en legden hem toen op eene draagbaar met hooi, waarin hij warm bestopt werd. Men bezag en telde zijne won-

Dêr weren twintig unde fesfe.
 Dâr kwemen fele mästers fan Krummesfe,
 Se forbunden fine wunde unde geven òm drank,
 He was in allen leden krank.
 Se wreven òme krûd in syn eine òr,
 Ja do prûstede he agter unde fôr.
 De mästers spröken : òme shal nigt shaden,
 Wi willen òm smêren unde baden.
 Hyrmid trôsteden se fine frunde,
 Unde läden òm to bedde tor salven stunde;
 He wârd flapende, dog nigt fêr lange.
 Aldermeist was òme darumme bange
 To sinem teken an finen broderen.
 He hadde't gelöfed mid al finen goderen,
 De he fine dage hadde forworven,
 Dat he dâr so nigt were fordorven.
 Befunderen syn wyv, frouw Giremôd,
 De by òme fere drovig stôd.
 Ôre drovenisfe was mannigerhande.
 Reinke dede òr shande up shande;
 He hadde Ifegrime fine brodere gerukked,
 Unde hadde òm darby also geplukked,
 Un dat he 't nigt konde forwinnen,
 So dat he rasede in al finen sinnen.

Ja! de fus nu kan Reinkens kunst,
 Sint wol gehored unde lêvgetald
 By den fôrsten unde heren overal,
 Is it geistlik este werldlik stât:
 An Reinken slut nu meist de råd.
 Reinkens slägte is grôt by magt,
 Unde wasfet alletyd, ja dag unde nagt

De

wonden ; het getal was zes en twintig. Daar kwamen verscheidene meesters uit *Krommesse* ; zij verbonden zijne wonden en gaven hem drankjes in. Hij was ziek in alle deelen. Men wreef hem eenige kruiden in het oor , en hiervan niesde hij van achteren en van voren. De doctors zeiden : dit zal hem geen nadeel doen , wij zullen hem smeeren en betten , en hiermede troostten zij de vrienden. Zij lagen hem vervolgens op een bed , maar hij sliep niet lang. Hij beklaagde zich het ergst over zijn verlies , hetwelk hij gaarne met alle zijne goederen had afgekocht. Dit trof ook vrouw GIEREMOED niet minder , die toen treurig bij hem stond. Zij schreide , was bedroefd over verscheidene zaken , en ook dat hij dit nooit zoude te boven komen. Hij raasde en ijldde in alle zijne zinnen.

Zij die REINTJE's kunst alzo geleerd hebben , zijn wel gezien en bemind bij de Vorsten en Heeren , zoo wel van den geestelijken als wereldlijken stand. Het geslacht der REINTJE's is groot en magtig , en van hunnen raad hangen de besluiten af ; hunne magt rijst t' elken dage.

Die REINTJE's kunst niet hebben geleerd ,
zul-

De Reinkens kunft nigt hävt gelêrd.
 De is tor werlde nigt fele wêrd;
 Syn wôrd werd ôk nigt drade gehôrd,
 Men mid Reinkens kunft kumt mannig fôrd.
 Dâr fint fele Reinken nu in der wârde,
 Wol hävven fe nigt al rode bârde,
 Is it in des pawes efte kaifers hov:
 Se maken't ein dêl nu jo to grov.
 Simon unde Gevert holden dat fêld,
 Men kent to hove nigt bät dan geld.
 Dat geld flüt alderwâgen boven,
 De geld hävt, krigt ôk wol eine proven.
 De Reinkens lift nu bruken kan,
 De werd ôk draden ein upperman.
 Hyrfan werd nu nigt mêr gefâgd.
 Men wo Reinke ging mid fineme flâgt,
 Dêr wol fêrtig was in deme talle,
 Desse weren forfrouwed alle.
 Se fhededen út deme hove mid groter ere.
 Reinke ging fôr ôm alfe ein here,
 Unde he was fêr wolgemeid,
 Dat ôm fyn ftêrt was fo breid,
 Unde dat he hadde des koninges gnade,
 Unde dat he wedder was in finemê rade.
 He dagte: hyr fhal nên fhade av komen;
 Wême ik nu wil, dême mag ik fromen,
 Unde mag minen frunden alletyd fyn hold.
 Nog priſe ik de wysheid boven dat gold!

Ein islik fhal fik tor wysheid keren,
 Dat kwade to miden, unde dôgede leren.

Dar-

zullen het niet ver in de wereld brengen, en men let weinig op hunne woorden, maar met zijne kunst kan men zeer ver komen.

Daar zijn vele REINTJES, al dragen ze ook geene roode baarden, thans in aanzien zoo wel in des Pausen als in de Keizers Hof; zij maken het somtijds in velen te erg. De Heeren SIMON en VAN GIFTEN hebben het reeds vermelde veld behouden, en niets is aan die Hoven, als nog van meer gewigt dan het geld. Het geld drijft allewege boven, en die geld heeft, krijgt ambten en prebenden. Wie REINTJES list hierbij gebruiken kan, die wordt weldra hoog verheven.

Hiervan zij thans niets meer gezegd. Alleen dient nog mischien vermeld te worden, hoe het REINTJE en zijn geslacht ging. Zij die bekwaam waren, werden alle verhoogd en verheugd. Zij gingen uit het Hof in groote eere; REINAART ging hen voor als een Heer, en hij verhief zich, dat hij zijn staart zoo breed konde doen waaijen, en vooral, dat hij in 's Konings gunst zoo goed bevestigd stond en in den Raad zat. Hij dacht, dat hem hierin geen rampspoed wedervaren konde; „ wien ik wil, zeide hij: mag ik bevoordeelen en ik moet mijne vrienden genegen zijn!“ Echter prees hij de wijsheid boven het geld.

Een ieder moet leeren wijs te zijn, het kwade te mijden en de deugd te oefenen. Te dien

Darumme is dit bók gedigt,
Dit is de sin unde anders nigt.
Fabelen unde sodaner bysproke mere
Werden gefát to unfer lere,
Up dat wi undöged fholén miden,
Unde leren wysheid to allen tiden.

Dit bók is fêr gûd to deme kóp;
Hyr stait fast in der werlde lóp.
Wultu weten der werlde stát,
So kóp dit bók, dat is rád.

einde is dit boek gedicht, en aan hetzelfde mag geen andere zin worden toegeschreven.

Zulke fabelen en spreuken werden tot onze leering ingesteld, opdat wij de ondeugd zouden vermijden en de wijsheid aankleven.

Dit boek wordt ook hierom als nuttig en dienftig te koop geboden, omdat hetzelfde den geheelen loop des werelds bevat.

Wilt gij kennen 's werelds staat,
Koopt dit boek, 't geeft goeden raad!

AANTEEKENINGEN.

N°. 1. bl. 14. In den druk van 1497, is bij de eerste benoeming van elk dier, de afbeelding in eene ruwe houtsnede gegeven.

In den druk van 1711. zijn alleen twee van die afbeeldingen medegedeeld, t. w.: die van den *Leeuw* en van den *Vos*.

De eerste is afgebeeld met den rechterpoot in de hoogte, en met het onderschrift :

„ Dyt is dat bijlde des Lauwen, eer he Konyneck wart; wo he do uphelden moste, un swe-
ren, myt eyneme swaren ede, deme ryke truwe
un holt to wesen un allen deren.”

(Dit is het beeld van den Leeuw, eer hij Koning werd, wanneer hij (zijn voorpoot) moest opheffen, en met een zwaren eed zweren aan het rijk en alle dieren, houw en getrouw te zullen zijn.)

2. Bl. 38. Dit verhaal is langer dan andere in
het

het geheugen gebleven, door de spreuk, tot
 waarschuwing voor de fijnen en schijnheiligen:

*Als de Vos de pasfe preekt,
 Boeren, wacht uw' ganzen!*

3. Bl. 60. *Bütte*. Mij kwamen op eenige
 plaatsen woorden voor, welke de Dichter om
 het rijm, in eenen anderen zin heeft gebruikt,
 dan hij, ware hij hieraan niet gebonden ge-
 weest, zoude gedaan hebben. Met geen woord
 kwam mij dit meer stellig zeker voor, dan met
 dit woord: *bütte*, hetwelk kennelijk: *doos* beteek-
 kent, zoo als het nog te *Hinlopen* en elders in
 gebruik is, elders: *Boite*, *Budget* enz. VON
 GÖTHE en SOLTAU, hebben het woord onver-
 taald gelaten, maar GOTSCHÉDE heeft het met het
 woord: *Gelte* overgezet, en BREDOW in zijn
Glossarium insgelijks met: *Gelte*, *Fasf*. In de
 oude houtfmeden en ook door VAN EVERDINGEN
 wordt aan TALLEKE een melkvatje in han-
 den gegeven. Niet beseffende, hoe een beer met
 een *doos* of een *vatje* zoude kunnen geslagen
 worden, heb ik liever het woord: *bezemsteel*
 hier voor in plaats gesteld.

Bladz. 102. *Elemar*. Ik heb dit woord over-
 genomen, zoo als ik het in de uitgaven van
 SCHELLER en van BREDOW en in de vertaling
 heb gevonden. In die van SOLTAU, GOTTSCHÉDE en in de vertaling van VON GÖTHE, vond
 ik dit woord *Alkmar* en *Alkmaar* gespeld. In

deroudste Nederduitſche drukken is ook: *Elomor*; alsmede in den oudſte Engeliſche. In de latere Nederduitſche uitgaven is geen bepaalde plaats genoemd. Hier heet de ſtad: te *kwaud beſſier*.

6. Bladz. 223. De blijſchap der vijanden van *ROEINTJE* over de nieuwe klagten tegen dezen, is zoo meesterlijk door VAN EVERDINGEN in de geëſte plaat, uitgedrukt, dat dezelve onder alle zijne teekeningen uitſteekt, zoo zelfs, dat er miſſchien geen voorbeeld is dat het karakter in de afbeeldingen van dieren beter is vertoond. Onwillekeurig moet men lagchen, over den heer en den wolf, die beide drooken zijn van yreugde. Ik konde daze prent niet voor het vignet kiezen, om dat de held van het ſtuk hierbij niet voorkomt.

7. Bl. 254. Ik heb dit: *in der loyen* gehouden, 1700 als ik het bij SCHELLEN vond, en daarna overgezet. Bij anderen is: *in de Logica* of *te Leyden*. Ik gis dat het: *te Louven* zijn moet, als ſtaande die Academie deſtijds met die van *Erfurt* in eene gelijken naam wegens de duïſternis.

8. Bl. 274. MAARTEN. Voorheen moeten deze en de andere namen in den Roman aan de dieren gegeven, algemeen bekend zijn geweest, en in het dagelijksche leven zijn aangenomen.

Opmerkelijk vond ik zulks bevestigd aangaande den naam: MAARTEN, aan den *cap* gegeven:

In

In de *Dictionnaire des Monogrammes, Chiffres, Lettres initiales, Logogryphes, Rebus etc. sous les quels les plus célèbres Peintres, Graveurs et Destinateurs ont déguisé leurs Noms*, de Mr. CHRIST. Paris 1754 8°. , zijn twee bewijzen onder de *Logogryphen* of *Rebus*.

Op bl. 309. staat het merkteeken van MARTIN DE Vos, zijnde een aap en een vos met een D tusschen beiden, en op bl. 310, dat van MAARTEN VAN CREEVE, t. w.: een aap, met een schild voor de borst, waarop de letters: VC.

Deze onderwinning verschaftte mij opheldering van een gedeelte van het wapenschild, door den Admiraal TROMP, den vader, gevoerd, voor dat hij door den Koning van *Frankrijk* met brieven van adeldom en een rijk versierd wapenschild, was begiftigd.

Ik zag hetzelfde voor eenige jaren op de zerk in de groote kerk te *Rotterdam*, welke op het graf ligt van zijne eerste en tweede vrouw ANNEGIE ARKENBOUT JACOBSZ., en DINA DE HAAS de laatste overleden 1632. Aldaar wordt hij genoemd: M. H. VAN DER TROMP, *schipper*. Dit wapenschild bevat: een aap, een harp en een tromp, (mondtromp) en nu moest men daaruit lezen: MAARTEN HARPERTS TROMP. Dit heette een sprekend wapen.

De naam van HARMEN de Bok, zullen zich velen met mij herinneren uit den tijd der kinderspielen.

Dat de naam van: BOUDEWIJN voorheen aan den *zael* werd gegeven, hielderde mij het donkere op, hetwelk ik eens in een onzer oude blijf-pelen vond. Aldaar wordt iemand met het woord: BOUDEWIJN uitgescholden, en deze was daarover zeer vertoornd; wanneer men nu weet, dat dit woord toen met dat van *zael* gelijk stond, dan houdt de verwondering op.

Over den naam van RENARD en REINTJE, aan den Vos gegeven, zal ik niets behoeven te zeggen, als zijnde dit overbekend. De naam van REINTJE DE Vos is bij ons voornamelijk bekend gebleven, door het sprookje of liedje door VONDEL vervaardigd, bij het afnemen van het gezag van den Burgemeester, REINIER PAAUW.

9. Bl. 279. SIMON in betrekking tot *Stmo-
sie*, hetwelk de naam was, welke aan den hand-
del in kerkelijke zaken gegeven werd. Deze
was destijds te Rome zeer algemeen. Van Paus
ALEXANDER VI zeide men:

Vendit Alexander claves, altaris, Christum.
Emeret ille prius, vendere jure potest.

10. Bl. 334. *Beril*. — De algemeene naam
van het crystal; ons woord *Brijl*, gezigts-glas,
is hiervan afkomstig.

11. Bl. 450. Naar mijn oordeel is van dit
fraaije verhaal, ons spreekwoord: *Aap! wat hebt
gij mooije jongen af te leiden.*

B I J L A G E.

Lijst der bekende uitgaven van de
REINTJE DE VOS van HENDRIK VAN
ALKMAAR, en der vertalingen van
dit Dichtstuk (*).

In het Nedersakfisch.

N°. 1. 1498. Te *Lubek* 4. Gothifche letter,
241 zijden met ruwe houtfmeden.

In het voortreffelijke werk van EBERT, *Algemeines Bibliographisches Lexicon* II. 4. 603 is eene zeer naauwkeurige beschrijving aangaande het uiterlijke van het eenige exemplaar in de Bibliotheek te *Wolfenbittel*.

N°. 2. 1515. Te *Rostock* 4°. Deze druk is alleen bij MARCHANT vermeld.

N°. 3.

(*) Deze lijst is bijeengebragt uit de aangehaalde werken van VON HACKMAN, GOTTSCHEDÉ, FLÖGEL, TJADEN en JÖRDENS, en uit het in het *naschrift* van het *is-leidenü vertoog* vermeldé werk van SCHELLER. De uitgaven door mij gezien, zijn met een * geteekend.

N°. 3. 1517. Te Rostock, kl. 4° met betere houtfmeden. Titel: *van REYNEKEN DEM VOSSE unde des sulden mennigvuldigen sijst met angehengedem Teudelyken syne unde veler guden lere. Eyn Houesch kortwijlich lesent.*

Bij dezen druk wordt de naam van HENDRIK VAN ALKMAAR in de voorrede gevonden.

Het eenigste bekende exemplaar is in de Koninklijke Bibliotheek te Dresden.

N°. 4. 1522. Te Rostock 4° bij LUDWICH DIETZ. Deze druk is door N. BAUMAN bezorgd, en het dichtstuk is toen voor het eerst met eene meer breedvoerige voorrede en moralisatien uitgekomen.

ROLLENHAGE heeft een exemplaar gezien; thans is deze druk onbekend.

N°. 5. 1536. Te Frankfurt am Main, f^o bij MARCHANT vermeld, anders onbekend.

N°. 6. 1539. Te Rostock 4° bij LUDWICH DIETZ.

N°. 7. 1543. Te Rostock 4° bij LUDWICH DIETZ.

* N°. 8. 1548 of 1549. 4° bij LUDWICH DIETZ, met nieuwe houtfmeden (*).

De titel: *Reynke de Vos, den Olden, nijge gedrukt.*

(*) Van deze voortreffelijke uitgaaf is een fraai exemplaar voorhanden in de Koninklijke Bibliotheek in 's Gravenhage, alsmede van N°. 13, 17, 21, en 22, Hoogduitfche vertaling N°. 5, en der Latijnsche N°. 1.

drukt, mit *edlichen vorstande und schonen figuren* erluchtet unde verbeteret.

Op den titel is een kraam afgebeeld, met vofstaarten enz., alwaar personen van alle standen ter markt komen.

Behalve de moralisatien zijn er nog vele kantteekeningen ter leeringe bij; en ook in deze zijn vele zeer fraaije houtsneden.

Algemeen wordt deze druk, als de best uijt gevoerde in alle deelen beschouwd; de exemplaren zijn uiterst zeldzaam.

N°. 9. 1549. Te *Lubeck* 4°. bij MARCHANT vermeld.

N°. 10. 1550. Te *Frankfurth, a. M.* 4°. bij CYRIACUS JACOBI ZUM BART. Titel: *Reynke Koxse dem Olden* u. z. w. Deze druk wijkt in velen af van die van 1498.

N°. 11. 1553. 4°. Te *Rostock*.

N°. 12. 1556. 1°. Te *Frankfurth* bij SEPHELIUS.

* N°. 13. 1562. 4°. Te *Frankfurth* bij SEPHELIUS.

N°. 14. 1572. 4°. Te *Frankfurth* bij JOHAN WOLF.

N°. 15. 1575. 8°. Te *Frankfurth* bij denzelven.

N°. 16. 1592. 4°. Te *Rostock* bij STEPHANUS MOLLEMAN.

Deze druk is veel minder dan de vroegere *Rostocker* uitgaven.

* N°. 17. 1604. 8°. Te *Hamburg* bij PAUL LANGE. Titel: REYNKE DE VOS, dat is: *ain*

schon

*schon und nutte gedichte voll wijsheit, gütther
lehren und lustiger Exempelen.*

N°. 18. 1606. 8°. Te *Hamburg* bij FRO-
BENIUS; mischten is dit dezelfde druk met eenen
nieuwen titel.

N°. 19. 1660. 8°. Te *Hamburg* bij DOSEN
m. h. Titel: *de Olde Reynke Vosf* u. z. w.

Een fraaije druk, waarbij melding is van N.
BAUMAN.

N°. 20. 1666. Te *Hamburg* bij DOSEN.

* N°. 21. 1711. Te *Wolfenbittel* 4°. bij
FREYTAG. De titel is: REINEKE VOS *mit dem
koker*, uitgegeven door F. H. VON HAKMAN.

Over deze druk is gesproken in het *inleidend-
vertoog*.

* N°. 22. 1752. kl. f°. Te *Leipzig* en *Am-
sterdam*, bij BREITKOPF en P. SCHENCK.

Deze druk is gevolgd naar die van 1549, en
volgt achter de Hoogduitfche uitgave van GOTT-
SCHEDE.

* N°. 23. 1798. 8°. Te *Eutin* bij STRUBE
met eene vertaling der Saksifche woorden, uitge-
geven door G. G. BREDOW.

* N°. 24. 1825. 8°. Te *Brunswijk*. Titel:
HEINREKS VAN ALKMER, REINKE DE FOS, door
Dr. K. F. A. SCHELLER, na den druk van
1498.

VERTALINGEN.

Het is eenigzins moeilijk om uit de groote menigte van overzettingen alleen naar den titel te beslissen, welke van deze naar de oude uitgave in het Nederfakfisch, of naar die in het Nederduitsch, of naar den Franschen Roman van JAQUEMAR DE GIELEE zijn vervaardigd. Tusschen de beide eersten is het kenmerk, of de Haan: HENNING OF KANTEKLEER heet.

Om de onzekerheid in dezen maak ik geene melding van de vertalingen in het *Engelsch*, *Fransch*, *Spaansch*, *Italiaansch*, *Poolsch* en *Hungarsch*, welke er zouden bestaan.

Van de opvatting van sommigen, dat er eene vertaling in het Hebreeuwsch zoude zijn, is het tegendeel gebleken. De beroemde MOZES MENDELSSOHN heeft het aangewezen, dat het werk *Parabola Vulpium*, 1555 te *Mantua* uitgekomen, tot onzen Roman niet in betrekking staat.

Hoogduitsche.

N°. 1. 1544. fol. Te *Frankforth* bij CYRIACUS JACOBI ZUM BART, door M. BEUTHER, in Duitsche rijmen.

Titel: *Reynke de Fuchs. — Das ander Theil des Buchs: schimpff und ernst.*

Van deze vertaling zijn latere drukken van 1545, 1562, 1574, 1590, 1608 en 1617, in 4° en 8°.

N^o,

N°. 2. 1579: 89. Te *Frankfurt*; door Nic. BASSAEUS in rijm; beter bewerkt.

Van deze vertaling zijn latere drukken van 1590, 1602, 1608 en 1617.

N°. 3. 1650. 8°. Te *Rostock* bij JOACHIM WILBEN. Deze vertaling is met zeer vele bijvoegfels vermeerderd.

Eene nadruk bestaat er van 1662.

* N°. 4. Tusschen 1700 en 1710. *Der listige Reineke Fuchs*, ein Volksbuch.

Uit dit Volksboek is het boekje ontleend, hetwelk in Duitschland, gelijk de REINAART bij ons, op de kermisfen wordt verkocht.

Het is mij gebleken, dat niet alleen uit hetzelfde is weggelaten, wat tot de kerkelijke zaken in betrekking staat, maar dat het ook in vele andere opzigten nog meer verminderd en verminkt is, dan de zoogenoemde *kleine Reynaart* of het Volksboekje bij ons.

* N°. 5. 1752. kl. fol. Te *Leipzig* en te *Amsterdam* bij BREITKOPF en P. SCHENCK. — Deze is de vertaling van GOTTSCHÉDE met de prenten van VAN EVERDINGEN, waarover in het *inleidend vertoog* gesproken is.

* N°. 6. 1794. 8° te *Berlijn*. De vertaling in hexameters door J. W. VON GÖTHE.

Van deze vertaling bestaan verscheidene uitgaven.

N°. 7. 1802. 8° te *Berlijn*. De vertaling van D. W. SOLTAU in viervoetige rijmen. In 1823 verscheen eene verbeterde druk.

* N°. 8. 1817 lang 8°. Te *Tubingen* bij OZIAN-
DER,

DER, ein Volksbuch; met eenige platen naar die van VAN EVERDINGEN gevolgd.

* N°. 9. 1822. *Heilbron*. 24°. REYNRKE FUCHS, gefavbert und abgekurst von FR. RAS-MANN in der Etuibibliotheek. 2^e auflage.

Latijnsche.

* N°. 1. 1567. Te *Frankfort* op kosten van S. FEIJERABENT en S. HUTE door HARTMAN SCOPPIRUS, met eenen zeer langen en weidschen titel, beginnende: *Opus Poëticum de admirabili fallaciâ et astutiâ Vulpeculae Reinekes etc.*

Met houtsneden, waaronder zeer fraaije met het merk VS. (VIRGILIUS SOLIS.)

De latere drukken van deze vertaling van 1574, 1579, 1580, 1584 en 1595 zijn in 12° en met eenen min omflagtigen titel: t. w. *Speculum vitae aulicae. De admirabili fallacia et astutiâ vulpeculae Reynekes.*

LOTICHIUS zeide van deze verzen :

SCOPPERUS *nitidas dum carmine surgit in auras;*

NASO *fere par est, sive, TIBULLE tibi.*

Dceensche.

N°. 1. 1555. Te *Lubek* 4°. vertaald, door HERMAN WEIGERE, bij JURGEN RICHOLFF.

N°. 2. 1656. 4°. Te *Kopenhagen* bij P. HAKE.

Zweed-

(464)

Zweedsche.

N°. 1. 1621. 8°. Te *Stokholm.*

Engelsche.

Ten minsten eene 1706 8°. *London* — naar het
Latijn van SCOPPERUS.

Bijna bij alle volken zijn navolgingen of uit-
spruitfels van de REYNEKE verschenen De op-
gaaf der titels zoude te veel ruimte nemen.

K O R T E .
I N H O U D

EN

B L A D W I J Z E R .

INLEIDEND BETOOG. Bl. XIV.

Voorrede van HENDRIK VAN ALKMAAR. 2.

EERSTE DEEL.

De eerste Hofdag en de aanklagte. 14.

*De eerste dagvaarding door BRUIN, den
beer.* 44.

*Tweede dagvaarding door HINZE, den ka-
ter.* 70.

G g

Der-

<i>Derde dagvaarding door GRIMBAARD, den das.</i>	
<i>Reis naar het Hof en de eerste biecht.</i> . . .	98.
<i>Verschijsning ten Hove voor het Gerecht, en de veroordeeling.</i>	118.
<i>Begin der uitoeroing van het vonnis, en de biecht van REINTJE op den ladder van de galg.</i>	126.
<i>Verdere gesprekken van REINTJE over den schat.</i>	142.
<i>Gehcime gesprekken van den Koning en de Koningin met REINTJE, en het pardon.</i>	160.
<i>Wraak over IZEGRIM en BRUIN, en toc- rustingen tot de pelgrimaadje van REIN- TJE naar Rome.</i>	176.
<i>REINTJE komt en blijft te Malapertus. — Nieuwe misdaden tegen LAMPE, den haas en BELLIJN, den bok.</i>	190.
<i>BELLIJN, verraden, komt aan het Hof. De Koning wordt vertoornd. IZEGRIM en BRUIN worden verlost.</i>	209.

TWEEDE DEEL.

Voorrede. Bl. 221.

Tweede Hofdag ; nieuwe klagten over REINTJE door het Konijn en den Kraai. Besluit van den Koning tot de belegering van Malepertus. 223.

Getrouwheid van GRIMBAARD jegens REINTJE ; waarschuwing om zich naar den Koning te begeven. 239.

Tweede reis van GRIMBAARD en REINTJE naar het Hof ; tweede biecht en belangrijke gesprekken. 251.

Bemoediging van REINTJE , door MARTEN de aap. 275.

Tweede verschijning van REINTJE aan het Hof , en zijne verdediging. De Koning vertoornd. 285.

De Koning wordt bevredigd door de vrouw van den Aap. Het proces van den man met den slang. 303.

Verhoor van REINTJE. Hij tracht zich te redden door het vertellen der sprookjes van den ring, de kam, en den spiegel. 321.

REINTJE gaat voort om den Koning, door
het verhalen van sprookjes in een goeden
luim te brengen. Bl. 351.

REINTJE slaagt in zijne wenschen, en de
Koning schenkt hem genade. 359.

IZEGRIM treedt op nieuw als klager voor, en
wel over drie misdaden van REINTJE. 371

IZEGRIM, het klagen moede, werpt aan
REINTJE den handschoen toe, en eischt
hem in het kampgevecht. 403.

Het kampgevecht. 413.

REINTJE wordt verheven, tot Kanselier des
Rijks. 439.

Vertrek naar en aankomst te Malepertus. 443.

Besluit. 445.

Aanteekeningen. 452.

Bijlage. 457.

